

55.

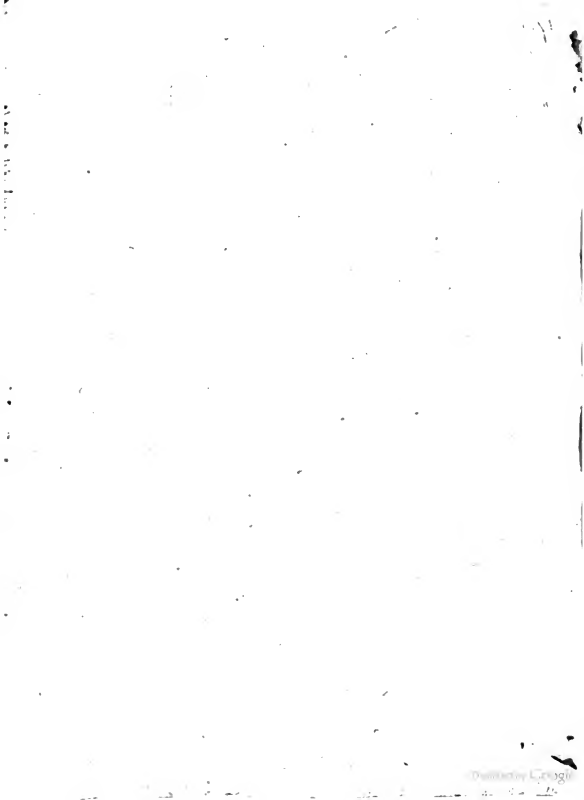
8.0.

20

14-9 I. 30

D E
DUPLICI STATU
VITÆ HUMANÆ
S E U

De Adam ante, & post Prævaricationem

PHILOSOPHIA SACRA

Dissertationibus duabus comprehensa

AUTHORE

R. P. ANTONIO URSAYA

De Sancto Joanne ad Pyrum Policastren.

Ordinis Minimorum Provinciæ

S. Francisci Sacræ Theologiæ

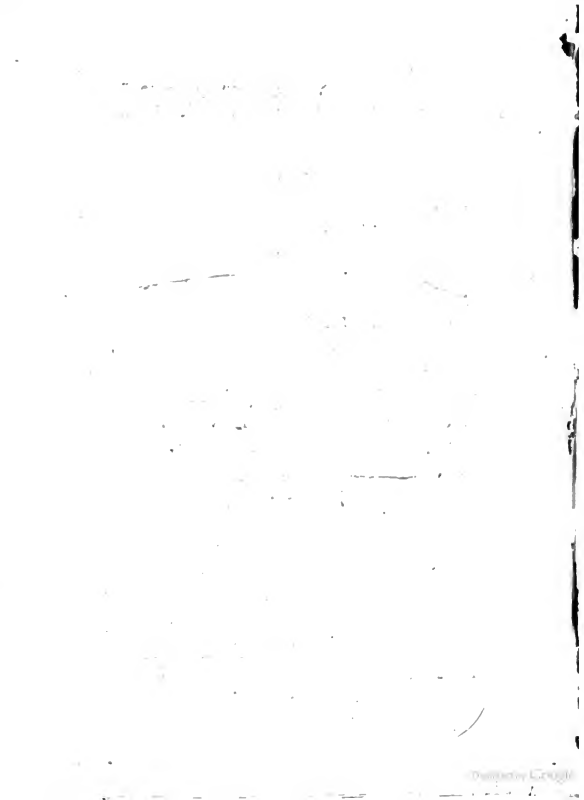
Professore, & Lectore
jubilato.

COLONIÆ.

Apud Jo: JACOBUM DE HERTZ. MDCCIII.
Superiorum permisso.

REVERENDISSIMO PATRI
PATRONO COLENDISSIMO

P. ZACHARIÆ
ROSLET

Sacrae Theologiae Lectori Iubilato, in Gallia Conciona-
tori incomparabili, Exprocuratori Generali in Ro-
mana Curia, & ad praesens totius Sacri Ordinis
Minimorum Correctori Generali.

FELICITATEM.

Everendissime Pater, præfi-
gere scriptorum more, huic
operi magnum magni viri
nomen, ut si qua esset autho-
ris obscuritas, claritate Patro-
ni fama accederet, non istud
quippe fuit solummodo consilium. Deside-
rium quidem utilitatis, puerulis nempè,
quos invida natura de matris dolo ergastulo ex-
cludendos prohibet, opus meum istud quale-
cumque sit, ut conscriberetur, me impulit fa-
teor; sed hoc ipso studium veritatis antecessit.
Docente ergo eodem veritatis amore, qui
magister est optimus, dum in lucem publi-
cam prodiret suum conquiendo Meccæna-

a a

tem,

tem, suum exposcendo tutelarem, mentem eva-
gari, patronum quem deligerem, si voluisssem,
omni jure nequivi. Veritatis amor me docuit,
tibi ut consecraretur consummata sapientiæ
viro, ejusdemque jura omnia certatim expostu-
labant. Illustrem, sapientem meritis opulen-
tum, reconditionibus litteris onustum quere-
bam, nam hujusmodi authores conquirere fa-
tagunt; tibi ergo offerri opus erat, cui scientiæ
certatim, & virtutes, litteræ, & mores, merita,
& laudes felici connubio, faustissimoque fœde-
re insunt; Quem, & disciplinarum confluxus,
& dexteritas mira in agendis, & morum inge-
nuitas, & vitæ candor, & generis splendor om-
nibus numeris absolutum constituunt. Tibi,
qui magnus in Gallia, major in Italia, consecrā-
dum fore veritatis amore dictante, oportebat.
In Gallia magnus, si dum concionaris eloquen-
ter, dum doctè scribis, dum superna elocutione
supera bona loqueris, neminem video qui ad-
audiendum à te Verbum Dei accesserit, & di-
vinæ patriæ amore estuans non recesserit: Vox
tua altitonans in cordibus fidelium sepulcrum
circūferebatur criminum, & lavacrum præsefe-
rebat mentium. In Italia major; siquidem virtus
tua

tua magna, laudibus sociata summis cōtra commune illud ; plures meritis esse opulentos non laudibus , laudatus tu ab Inno. XII. de te innocenti elogio pronunciavit *Optimus Vir*: O vocem dignam Pontifice (quis est, qui non exultet) summo, tibi gloriosam. Religio nostra, demum ut te semel, & iterum in Procuratorem Generalem elegerit non contenta, ad supremum Religionis fastigium evexit . Hæc omnia, ut alia silentio præteream , docente veritatis amore, ut meos labores tibi, ut vero tutelari dicarem felici necessitate coegerunt . Suffragante itidem utilitatis desiderio, ante hac tui clientis primos labores benignè excipiendos, fovendosque offerre congruum erat , nam primogenitum fœtū de utero mentis meæ exclusum, magna luce illustrādum nitenti sub tuo patrocinio non dubito; eo vel magis, quia tuus est, quia sic concepisti, sic absolvi, ut te hortante conceperim, absolverim demum paraverim . Si autem pauper in lucem se prodit , *in paupere Deus* ut ait Chris. *absconditur, manum extendit pauper, & accipit Deus* . Igitur tu qui morum probitate enites, qui humiles protegis, & suavitatem inprotegendo fortitudini mirè copulas, has meas
exer-

exercitationes , & meipsum benignè excipiendo , atque suæ gratiæ potentioribus radiis fovendo , Deus accipiet, nam pauper manum extendit. Accipeigitur, Reverendissime Pater, Philosophiam Sacram meam duabus dissertationibus comprehensam, scû potiùs Philosophiæ sacrae specimina ; & tandem, quia res , de qua agitur , magni momenti est, minorum tutelam respuit . Tu ergo meritò protege, & vive felix æternum, & Vale.

Reverendissimæ Paternitati Vestræ

EConventu Bonatorum S. Mariæ Colemodiorum nuncupato hac die 7. Septembris 1703.

Obsequentissimus Addictissimus Servus, & Cliens
Frater Antonius Ursaya Minimus.

Congruum puto, Amantissime Lector, si aliqua te alloquens praefatione, Authoris consilium, & rationem tibi exposuero. Ut primum Cathedram, quam pluribus annis in Consentino Collegio sua Provincia exercuerat semel, & iterum absoluto curriculo, dimisit; ad alia meditanda, labori baud parcens nec per vices conversus est: Alternandas, miscendasque solitudinem, & frequentiam, revocandam mentem ad jocos, nec aequaliter retinendam strenuo rigore quis crederet raro ei contra Seneca consilium de tranquillitate animae datum experiri? Amicorum igitur consilio suffragante signanter A.R.P. Ioseph Maria Perrimezzi Lectoris Iubilati, de reconditionibus litteris benemeriti, & verbi Dei praconis in Italia celebris confestim cogitare coeperat novas cudendas quaestiones nonnisi ex legibus Maignani resolvendas, ab eodem non expositas. Manum admovebat exercitationi; & ecce ad humana naturae in primo felici statu puritatem: Item ad ejusdem per salutare lavacrum in Christo reparationem declarandam occasione oblata se contulit. Nè tamen opus exiguae molis suae deperditioni temporum decursu ansam praeberet, plurima de duplici statu humanae naturae contemplari coactus est. Quod verò precipue Authorem movit, accipe v. v. conciliare generalem impensam Dei bonam voluntatem salvandi omnes, & singulos homines cum necessitate baptismatis pro originali peccato ex institutione Christi delendo, etiam in parvulis communem aerem non accipientibus; & jam plura exacto examine meditans nullum non relinquens lapidem, demùm mari terraeque superatis, felix fœdus, latumque connubium, quo datis mutuo manibus invicem cohaereant, invenit. Eò libentius ad id conscribendum, & evulgandum induxerant amici tum domestici, tum exteri, quibus minime displicebant ejus placita, quia aliquod noviter animadvertum saltem doctrina usu, & dispositione litteraria Reipubli-

ae se allaturum sperabant, Seneca dicente epif. 64. et si omnia à veteribus inventa essent, hoc tamen semper novum erit usus, & inventorum ab aliis scientia, & dispositio. Profecto qui dumtaxat veritati conquirenda incumbunt, non autem philosophantur pro lucrando pane, non ignorant illud Sæclani in suis satyris.

At postquam didicit sollers industria linum

Frangere, & infusis macerare indusia limphis,

Inque leves abiit trita subucula chartas,

Quemlibet insanum scribendi urtica momordit

Mox stimulos animo, & fatuæ calcaria menti

Prestavere typi . . . . .

Licet autem suam mentem Author litteratis viris, quam superioribus annis cognitam fecerat, evulgare voluisset, verèbatur adhuc ne prima rei facie sua cogitata despicerentur, nam hunc esse morem apud vulgares probè noverat. Verum dum Cajetanum evolveret, eumque reperit in eadem fuisse sententia, cujus, ipse narrabat, obscura lumina quædam solùm debebat Iulio Syrenio: Tunc firmiter animum nostri Authoris, hæc omnia induxerunt, ut typis committeretur; & quum vix Cajetanus questionem tetigerit, fusè pertractare decrevit, atque ad exactum ratiocinium pro viribus solvere, eo vel magis, quia apud Maignanum hujus de parvulorū baptismate in voto ad salutem cogitati, lumina contraria non esse deprehenderat. Ad maturitatem ducebatur festinanter ex animi sui flagranti voto, luce ut frueretur sua factus iste (sex mensium spatio absolutus); ex quo lucem æterni jubaris infantes matrum in utero obeuntes, sibi in votis alienis sperare possent. Et ecce adversis astris, ejus partus desperatus credebatur. Ad salutem vota aliena, quod exploraret, facinus fuit; At vota ad salutem cum illis, quæ sunt ad animarum perniciem non confundenda esse cuique nutu planè divino cum constiterit: nam quæ societas luci ad tenebras; quæ autem conventio Christi ad Belial, animum ad studia iterum revocavit, & in divi-

divina benignitatis obsequium, opus hoc in Conventu Bonatorum typis de brevi demandandum digessit, atque omnino absolvit. Quod in publicam lucem prodiret expectabant amici, qui per epistolas Autorem suaserant; Hic autem adhuc remoram patiebatur cogitans optimum fore si majoribus temporum intervallis conscripta perpenderet sciens quot nostra menti mala infixerat originale peccatum; nam opus omne quod elaboratur plurima eget lima, ideoque, aiebat, pro nunc super sedendum donec cadentibus temporibus major lux affluat. Cum non displicuerit consilium suo germano Doctori D. Joanni baud fieri poterat, ut opus typographi cuderent, etsi efflagitante Doctore D. Petro Marcellino de Luccia suavissimo amico, & de scientiis benemerito, qui patriam orbi exposuit suo opere Roma edito. Deo demum sic disponente in manus meas cum devenerit exemplar unum ex integro, exemplò hos Authoris labores non contemnendos unus, vel alter litteratorum ingenuus, & liberalis fautor perire non est passus: nolens non nisi pie de Deo sentire, deesse auxilia parvulis illis, qui ob naturæ invida perniciem, omnem vitam materna intra claustra absolvunt sufferre nequibat, sciens optimè pro omnibus, & singulis mortuum esse Dominum nostrum. Hoc ergo volumen ad exacti judicii stateram conscriptum, meis typis evulgare illicè decrevi, ubi tam clarè scholastica methodo, adductis SS. PP. nec vel minimùm contradicentibus per altiora principia, divina voluntas, summaque benignitas de omnium salute, omni sui semoto præjudicio, aliquorum infantium conciliatur cum perditione; & baptismi necessitas, quo sensu intelligenda explicatur. Relinquo tot alia, quæ purgato calamo distinctè, ambagibus depulsis exponuntur; consuetæ baptismi divisio manifestatur; contritionis efficacia, & facilitas declaratur; Baptismi in voto æquivoca acceptio pro infantibus, & pro adultis demonstratur, et similia aperiuntur. Meam operam, & amicorum consilium non damnabit Auctor, si animum intendit in id, quod scripsit S. Hieronymus in præ-

fatione in Oseam: Dum vivimus, ait, & in vase fragili continemur, videntur amicorum prodesse studia, & nocere æmulum opprobria; postquam autem reversa fuerit terra in terram suam, & tam nos qui scribimus, quam eos qui de nobis judicant, pallida mors subtraxerit, & alia venerit generatio; primisque cadentibus foliis virens sylva fucet everit, tunc sine nominum dignitate sola judicantur ingenia; nec considerat, qui lecturus est, ejus, sed quale sit, quod lecturus est. Accipe igitur Lector. amantissime, qua Author cogitavit, et absque fictione conscripsit, queque absque invidia ego communico. Si tibi arriserint, alia qua meditatur, commentaria scilicet super libris Maignani de corpore animato, litteris divino favente Numine cense consuegnabit. Vale.

APPROBATIONES ORDINIS

*Fr. Josephus Gascb lector jubilatus supremæ Hispaniarum
inquisitionis qualificator, ac totius Ordinis Minorum
Humilis Corrector Generalis.*

Dilecto nobis in Christo R. A. P. Antonio Ursaja
ejusdem nostri Ordinis S. Th. Lectori jubilato, &
ad præsens in nostra S. Francisci de Paula Provincia De-
finitori salutem.

Tenore præsentium tibi R. A. P. licentiam impartimur
typis mandandi, servatis de jure servandis opus à te
editum, cujus titulus est *De duplici statu vite humanae* :
Assignantes pro ejusdem operis prævia revisione, & ap-
probatione duos ejusdem Provinciæ S. Th. Veteranos
Lectores; nempe R. A. P. Joannem à Belloviderio S. T. ju-
bilatum Lectorem; & studiorum moderatorem, & R. P.
Petrum à Longobardis S. T. pariter jubilatum Lectorem;
In quorum fidem, &c.

Datum in hoc nostro S. Francisci de Paula Pisauri
Conventu die 14. mensis Junii anno 1700.

Fr. Josephus Gascb humilis Corrector Generalis

De mandato Reverendissimi P. nostri Generalis

Fr. Eugenius Rolla Collega Italus.

EX commissione Reverendissimi Patris nostri Generalis Joseph Gasch Sac. Theologiæ Lectoris jubilati, ac supremæ Hispaniarum inquisitionis qualificator is ego infrascriptus omni, qua potui diligentia, cura, & attentione perlegi opus, quod inscribitur *De duplici statu vite humana, seu de Adam ante, & post prævaricationem compositum* ab Ad. R. P. Antonio Urfaya à Sancto Joanne ad Pyrum Provinciæ Definitoræ Lectore jubilato, ac Concionatore eruditissimo S. Ordinis Minimorum S. Patris nostri Francisci de Paula; in quo quidem nihil bonis moribus, aut fidei Catholicæ repugnans, minusque Consentiens invenimus, quinimò maximam redolere in eo pietatis studium, ac infinitam Dei misericentis benignitatē, qua voluit in se credentibus vera, & sufficientia remedia exhibere, ut salvi fiant. Quare dignissimum Censeo, ut opus hoc maximo labore elucubratum ad majorem Dei gloriam nostræ Religionis decus, maximumque profectum, & utilitatem litteratorū typis mandetur, & luce publica gaudeat. Datum Consentiæ die 20. Augusti 1701.

Fr. Petrus à Longobardis S. T. Lector jubilatus;

CHARITAS.

Fr. Joseph Maria Perrimezzi Ordinis Minimorum S. Theologiae Lector jubilatus studiorum Praefectus, nec non in primaria totius Ordinis Provincia S. P. Francisci de Paula Corrector Provincialis Apostolicus.

Opus, quod summa diligentia, accuratoque studio, prout tantæ rei dignitas exposcebat, cuique titulus : *De duplici statu vite humana, seu de Adam ante, & post Prævaricationem*: R. P. Antonius Ursaya à S. Joanne ad Pyrum S. T. Lector jubilatus, Concionator Veteranus composuit Potestate nobis facta à Reverendissimo Patre nostro Generali P. Zacharia Roslet, ut typis mandari possit, & valeat prævia tamen revisione, & approbatione RR. PP. Joannis Comite à Scalea S. T. Lectoris Jubilati, & Alberti Remida à Marathea S. T. Professoris, & Concionatoris, quantum innobis est, ad majorem Dei gloriam, Religionis nostræ ornamentum, & suæ virtutis commendationem licentiam libentissimè in Domino facimus, & impertimur. Datum in Conventu Bonatorum die 12. Julii anno 1703.

Fr. Joseph Maria Perrimezzi Corrector Provincialis Apostolicus.

JUssu R. A. P. nostri Provincialis P. Joseph Maria Perri-
mezzi, nos infra scripti ad hoc ab eodem specialiter
deputati vidimus ac attentè examinavimus librum, cui ti-
tulus *De duplici statu vite humana, sive de Adam ante, &
post peccatum* à R. A. P. Antonio Ursaya à S. Joanne ad
Pyrum S. Theologiæ Lectore jubilato, Concionatore Ve-
terano subtiliter compositum, & ægregiè Concinnatum, &
in eo cum nihil à recta fide alienum, vel bonis moribus cō-
trarium inveniriprehenderimus, publicæ luci ad majo-
rem, aliàs obscurissimæ hujus materiæ dilucidationem,
maximo insuper Theologiæ candidatorum profectu, eo-
rumque omnium, qui Sacrarum litterarum, & Sanctorum
Patrum assidue lectioni vacant, dari posse existimamus.
In quorum fidem, &c. Datum ex hoc Belviderii Conven-
tu die 20. Augusti 1703.

Fr. Ioannes Comiti à Scalea S.T.L. Jubilatus

Fr. Albertus Remida à Marathea S.T. Professor

Index Caputum

PRIMÆ DISSERTATIONIS.

- Cap. I. **P**rima vita Praestantia Describitur.
Cap. II. **P**Ordinata modus tranquillitatis potentiarum
inquiritur.
Cap. III. Explicatur avulsio fomitis in Adam ex parte cor-
poris, &
Art. I. De clementis Corporis Ada.
Art. II. De sensu, & vita animali.
Art. III. Quo modo, & progressu fiat sensus.
Art. IV. Raptim describuntur animi passiones; & demum
hinc capiti satisfiat.
Cap. IV. Explicatur fomitis avulsio in Adam ex parte ani-
mae rationalis.
Cap. V. De Praestantia libertatis Ada secundum se.
Cap. VI. De Praestantia libertatis ex parte gratiae auxilia-
ricis.
Cap. VII. De Praestantia Ada ex parte gratiae Sanctifican-
ti.
Cap. VIII. De Proprietatibus gratiae habitualis.
Cap. IX. De Praedestinatione hominum ante lapsum.

SECUNDÆ DISSERTATIONIS.

- Cap. I. **S**Ecunda Vita infelix conditio describitur.
Cap. II. **S**Quod Ada peccatum infeceris Posteris.
Cap. III. In quo sita sit essentia peccati, qua Originalis.
Cap. IV. De suppliciis Originalis peccati; ubi demonstratur
rerum existentia, & simul humana mentis imbecillitas
manifestatur. Plura corollaria exponuntur.
Cap. V. An decedentes in originali sentiant poenam ex
damno.
Cap. VI. Utrum possit peccatum à peccatore irretractatum
condonari à Deo.

Cap.

Cap.VII. *An peccatum grave sit jure suo puniendum eternum, an ex aliquo extrinseco.*

Cap.VIII. *Solvitur quædam objectio de infinitudine peccati.*

Cap.IX. *De Prædestinatione hominum post lapsum.*

Cap.X. *De salute Parvulorum medio baptismo, in quo*

Prop.I. Peccatum originale ostenditur non esse proprium.

Prop.II. Baptismus esse necessarium, quia non omittendū.

Prop.III. Ad delendum originale nullum omnino requiri dolorem.

Prop.IV. Examinatur sententia sfondrati.

Prop.V. Examinatur communis scholasticorum doctrina ;

& insufficiens demonstratur, opinio cateris probabilior evidenter sublinetur. Mens divi Augustini exploratur. Objectiones omnes facillime diffolvuntur ; & plura interim notata digniora fusiori calamo hic insinuantur ; præsertim super illud Joannis III. nisi quis renatus.

Cap.XI. *De salute adultorum per auxilia gratiarum.*

Cap.XII. *De libertatis in secundo ordine visa defectu.*

Cap.XIII. *De aliis natura reparata præsidis.*

DISSERTATIO PRIMA

*De Prima Vita humana Conditione, ejusque
discrimine à Secunda.*

D explanandum hac prima parte occur-
rit, quod, etsi per omnium ora circumfer-
ratur, non sat animo comprehendi existi-
mo. Quotidie statum illum Adæ felici-
cem proclamamus, infelicitate eundem
penetrantes: illius tranquillitatem, &
beatæ vitæ quietem prædicamus; ma-
gna tamen animi nostri perturbatione,
ipsam primæ vitæ conditionem vix concipimus. Cum au-
tem apud Aristotelem 3. Politic. 6. Aliud enim alii: cuncti
cuncta differunt, opus aggressus sum istud, quò clariùs,
quod circumfertur, perspectum habeatur. Licet enim cum
vulgo Theologorum in communi intelligentia olim tenuerim;
tamen Senecæ doctrina fretus: *Multi ad culmen scientiæ
pervenissent, nisi jam se pervenisse existimassent.* Quid cla-
riùs, quidve ulterius dicendum super hoc suscepi. Id, vel
maximè nunc instituti est mei, ut secundùm leges Philoso-
phiæ Maignanisticæ, paulò altius tale mysterium revolvam
explanaturus; cætera, quæ connectuntur, haud relinquens,
dum hoc mysterium evolvam.

Caput Primum.

*Prima vita præstantia ex Augustino
describitur.*

1 **V**ulgò fertur, ex sacris litteris, Adamum, creatum, innocentem, innocentiae dono, & iustitiae originalis vestitum: ut enim docemur Ecclesiastes 7. Deus creavit hominem rectum, scilicet, conversum ad se supernaturaliter, & naturaliter cum facilitate vivendi, & promptitudine in ordine ad moraliter operandum, quod nunc mea interest.

2. Quid verò intelligatur nomine Iustitiae originalis considerandum occurrit. Intelligendum esse ratum habeo pro dono, quo originaliter iustus natus est Adam, puta rectus secundum se absque ulla deordinatione, & principio deordinationis, seclusa voluntate, & libertate, quæ poterat deordinari, sicuti de facto deordinata est, puta, absque intrinseco fomento peccati, absque inordinato appetitu, sine concupiscentia carnis, oculorum, &c. Hoc enim modo dicimus Adamum iustum originaliter, scilicet, iustum in origine, & constitutione sua organica physica, quatenus de corpore non erat incentivum peccati.

3. Videamus quid scriptum reliquerit D. Augustinus lib. de Correct. & Gratia, cap. 10. loquens de Adam, qui non perseveravit, sed cecidit, sic ait: *Quapropter saluberrimè constemur, quod rectissimè credimus Deum, Dominumque rerum omnium, qui creavit omnia bona valdè, & mala ex bonis exortur aesse præcivit; & scivit magis ad suam omnipotentissimam Bonitatem pertinere, etiam de malis benefacere, quàm mala esse non sinere, sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, ut in ea priùs ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium, deindè quid posset suæ gratiæ beneficium.* Cap. 11. *Quid ergo, inquit, Adam non habuit Dei gratiam? Imò verè habuit*

habuit magnam, sed disparem, &c. Et infra, auxilii indigentiam exprimens, ait etiam de Angelis: *Si autem hoc adjutorium vel Angelo, vel homini, quamprimum facti sunt defuisset, quoniam non talis natura facta erat, ut sine Divino adjutorio posset permanere, si vellet, non utique sua culpa cecidissent; Adjutorium quippè defuisset, sine quo manere non possent.*

Exemplificat S. Doctor hunc primum ordinem vitæ: *Denique Angeli quidam, quorum Princeps est, qui dicitur diabolus, per liberum arbitrium à Domino Deo refuga facti sunt; cæteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt, eamque de suo casu, nunquam futuro certissimam scire meruerunt.* Et loquens de Adamo: *Sic hominem fecit cum libero arbitrio, & quamvis sui casus ignarum, tamen idè beatum, quia non mori, & non miserum fieri in sua potestate esse sentiebat: in quo statueret, ac sine vitio, si per ipsum liberum arbitrium manere voluisset, profectò sine ullo mortis, & infelicitatis experimento acciperet illam meritò hujusmodi permanens beatitudinis plenitudinem, qua & Sancti Angeli sunt beati, ut cadere non possint ulterius, & hoc certissimè sciret.* Cap. 11. Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem, dederat & adjutorium, sine quo in ea non posset permanere, si vellet, quia non deerat adjutorium, per quod posset, & sine quo non posset perseveranter bonum tenere, quod vellet; sed quia noluit permanere, profectò ejus culpa est, cujus meritum fuisset, si permanere voluisset, sicut fecerunt Angeli Sancti, qui, cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi.

4. Sed ulteriùs magis appositè explicans D. Augustinus illum felicem gratiæ sanitatis statum, recurrit ad statum justitiæ originalis, ratione cujus gratia dicebatur finitatis. Explicans ergo expressiùs, quæ fuerit vitæ prima conditio, libertatis præstantia in primo hominis statu, sic inquit eodem Cap. 11. *Quid ergo Adam non habuit Dei gratiam? Imò verò habuit magnam, sed disparem; ille in bonis*

4   Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ

erat, quæ bonitate sui Conditoris acceperat, &c. Ille non opus habebat eo adjutorio, quod implorant isti, cum dicunt: Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum; spiritus autem adversus carnem: atque in tali certamine laborantes, & periclitantes, dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam possunt. Ille verò nulla tali rixa à seipso, adversus seipsum tentatus, atque turbatus, in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur. Proinde, etsi non interim latiore nunc, potentior gratia indigent isti. Cap. 13. de Correct. & Gratia: Ut ergo non acciperet hoc donum Dei, id est, in bono perseverantiam primus homo, sed perseverare, vel non perseverare in ejus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex seipsa concupiscentialiter resiscebatur, ut dignè tanta bonitati, & bene vivendi facilitati perseverandi committeretur arbitrium.

5. Recurrit igitur Augustinus, statum illum felicem extollens, ad compositionem primi hominis vi justitiæ originalis doni suaviori Divina Providentia Adæ concessam, & Evæ, pariter descendentibus ab ipso, si permansisset, concedendam Divinæ promissionis pacto inito, &c. Nec enim melius, clariusque insinuari potest, quàm ab Augustino dictum sit: *Ille verò nulla tali rixa à seipso, adversus seipsum tentatus, atque turbatus in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur. Si quis autem ex his Augustini locis alibi velit, gratiam Electorum post lapsum esse prædeterminantem, aut necessitantem cum Janzenio (quod jam damnatum est ab Innocentio X. & Alexandro VII.) aut efficacem præscitam, aut prædeterminantem moraliter, ut videtur velle Pater Filoramo, perperam sic concludi ex Augustino, videatur apud Patrem Maignanum phil. sac. cap. 35. prop. 12. 13. & sequen-*

quentibus, præterquamquod forsitàn infra.

6. Ex his constat quid intelligi per justitiam originalem, adæquatè acceptam, quam quidem adæquatè sumptam, per baptismum nos non comparamus; relictus est enim ad agonem, ad victoriam concupiscentiæ fomes: erat nimirum justitia illa, ut cum Augustino est inconfesso, sedans, imò simpliciter dirimens in prima hominis conditione omnem concupiscentiam carnis, omnem inordinationem, omnem perversitatem: quam, cum perdidimus in Adam peccante, obnoxii sumus tot animi passionibus, tot inordinatis ad peccatum inclinationibus, fomentis, stimulis, illecebris, &c.

7. Quid autem justitia originalis nobis commodi attulisset, perspicendum est ex eo, quod post peccatum Adæ nobis acciderit, & fortassè habuisset homo, etiam in statu puræ naturæ conditus. Post lapsum mortem corporalem, ærumnas, & in morbos offendimus. Cum enim ex quatuor elementis compactus sit homo, & aptus in sua principia resolveri à justitia originali immortalitatem habuisset, sed ad nostrum institutum pergo. Homo, cum sit animal rationale, habeatque mentem, & sensum, quasi constitutus in medio, sensusque suo proprio sine delectabili gaudeat. Et, licet rationi obediat pars sensitiva; ad summum obsequio politico, sicut Civis suo Principi, in cujus arbitrio est velle illi obtemperare. Ex hac subjectione pugna illa oritur spiritualis, de qua Paulus ad Galat. 5. *Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem*. Hæc siquidem pugna est à natura, & à partis sensitivæ, appetitivæ conatu, & ista est profectò illa concupiscentia, qua homines (ablata justitia originali per peccatum Adæ) mirificè cruciantur. Si ratio philosophica quæretur, eam in promptu accipe. Cum enim appetitus ad sensibilia feratur, extra rationis limites hominem impellit; nam, si consideretur secundum partem concupiscibilem, verbi gratia, delectabilia,

lia, sensuique amica appetit, quæque nocent, fugit, & ex hoc fundat partem irascibilem, qua adversantibus resistimus. Quapropter sensus, & appetitus sensitivus aut præcipientem rationem ducit, aut à fine retrahere conatur, ut finem non consequatur. Tunc verò in illo felici innocentiae statu, finis voluntatis (quidquid dixerint scelestè Pelagius, & cælestius sparsim apud D. Augustinum) fuisset secundum rectam rationem bonum, & honestum operari, minimè impedita; verum propter hominis Deo inobedientiam, pars sensitiva inobediens fuit menti, undè tot mala, quot in nobis ipsis experimur. Audi D. Augustinum lib. 2. de nuptiis, & concupiscentia ad Valerium Comitem cap. 5. loquentem de libidine pudenda: *De hac erubuerunt etiam, qui primi pudenda texerunt, quæ prius pudenda non fuerunt, sed tanquam Dei opera prædicanda, atque glorianda; tunc ergo texerunt, quando erubuerunt; tunc autem erubuerunt, quando post inobedientiam suam, inobedientia membra senserunt.* Patet ergo ex D. Augustino quantum nobis profecisset supernaturale justitiæ originalis donum, ex appetitu sensitivo, qui hîc, & nunc, supposito primi Parentis inobedientiæ peccato, ponit in nobis pugnam spiritualem, & difficultatem ad agendum secundum rectitudinem Rationis.

8. In prima ergo conditione, seu in illo beato statu, cum Deus hominem fecerit, ut ipsum amaret, sibi que serviret; ut id posset commodè, & suaviter præstare, ut subditas sibi teneret vires inferiores, Deoque junctus semper, justitiam originalem illi in creatione contulit, & contulisset filiis, si Adam perseverasset. Hujus justitiæ, ut supra dictum est, munus erat voluntatem, rationemque Deo, voluntati sensitivum appetitum, & animæ corpus subdere, ut alacriter, & promptè, quæ Deus præceperat, posset homo præstare; sic voluntas ab appetitu sensitivo, ad agendum secundum rectam rationem non impedita, corpusque labore non gravabatur, ad quod anima imperaret; quamobrem justitiæ
ori-

originalis effectum, animæ tranquillitatem fuisse, satis colligitur. Defectus quippè omnes naturales tollebat, vel moderabatur, Adæque status erat beatus, tranquillus, pacificus, sua secum pace fruebatur, nihil molestiæ patiebatur, carnis incendia omninò non sentiebat; undè, inquit Augustinus de pecc. orig. contra Pelag. & Cælest. lib.2. cap. 38. *Si autem peccato non fuisset debonestata natura, absit, ut opinemur, tales futuras fuisse nuptias in Paradiso, ut in eis ad prolem seminandam non natura voluntatis, sicut pes ad ambulandum, manus ad operandum, lingua ad loquendum; sed æstus libidinis membra genitalia moverentur; nec, sicut nunc fit, virginittatis integritas ad concipiendos sætus vi turbidi vitaretur ardoris, sed obsequeretur imperio tranquillissima charitatis.* Et post pauca arguent eos, qui non possunt fortassè capere, ait: *Hæc ideo non creduntur, quia in ista mortalitatis conditione inexperta sunt; in deterius quippè vitio mutata natura non invenit primæ illius puritatis exemplum; sed fide libus loquimur, qui noverunt credere Divinis eloquiis, etiam, nullis adhibitis ex parte veritatis exemplis.*

9. Hactenus justitiæ originalis effectus descripsimus: Illius primæ vitæ præstantiam, suavitatem, ad benè operandum promptitudinem, bonitatem, & facilitatem, ut loquitur D. Augustinus, generaliori verborum significatione declaravimus: at superest magis in particulari inquirendus modus physicus, quo omnia dicta evenerint, aut evenissent eo tunc quæque perdidimus, postquam in Adam peccante spoliari fuimus dono originalis justitiæ. Aliter non incongruè dici potest, non minus hoc factò nos confundi, quàm confusi sunt Parentes nostri confestim post lapsum de corporum nuditate, ut ex scriptura D. Augustinus 13. de Civ. Dei.

10. Interim, ut verba faciam de ista nuditate, Mersennus noster in Genesim cap.2. vers.25. quest.33. art. 1. de hæc ex nuditate confusione, dicit, Adam statim erubuisse, postquam suam nuditatem vidit, ut habetur Gen. cap.3. scilicet, inquit:

inquit : ubi *Justitiæ* originalis vestimentū ablatum est, quod totius corporis , & animæ amplissimum ornamentum simul & omnium perturbationum frænum potentissimum erat , quod passiones rationi subijciebat ; non secus ac effrænis equus ad illicita fertur appetitus sensitivus , cuius motus, cum homo percipit (nam idem de Adam, & suis descendens, quo ad ex nuditate confusionem) & ab alio deprehendi videt , erubescit , quod motus illos concitatos cohibere nequeat, & eo volente, nolente rationi velut imperent, ejusque jussa detrectent, ut major minori servire cogatur. Potissima tamen pudoris causa fuit experiri pudenda , quæ prius pudenda non erant , sed opera Dei laudanda , ut inquit D. Augustinus; cum enim statim expertus fuerit rebellionem suarum virium inferiorum, & commotionem partium, generationi destinatarum experiri, & persentiscere incipiebat, de hac novitate in sui corporis motu indecenti, turpi, atque deformi erubescibat; timebat eò, quod nudus esset, de quarum partium nuditate omnes homines , sive casti , sive improbi confunduntur , & verecundiam concipiunt , cuius in facie erubescenti testimonium exhibent.

11. Verumtamen difficultas suboritur, cur de aliarum partium nostri corporis nuditate , non tantum concipiamus pudorem, quantum partium genitalium, quapropter dictarum pudendarum. Ratio difficultandi est cōspicua, quia non minus in cæteris rebellionem experimur, puta, iræ cholæræ &c. quarum adhuc in facie relucent indicia; cur ergo quam maximè nos ipsi cum Adam de partium , generationi servientium, nuditate erubescimus. D. Augustinus 14. de Civ. Dei, cap. 17. Libidinis æstui, tanquàm ferventiori, aut magis naturæ inspersæ perturbationi, causam reponere videtur; nam sicut scriptum est , nudi erant , & non confundebantur, non quod eis sua nuditas esset incognita, sed turpis nuditas nondum erat, quia nondum libido membra illa , præter arbitrium, commovebat . Major causa pudoris ergo est motus
in

in illis partibus, quia, aut concitator est, aut magis inspersus, & promptus ex spirituum, & humorum affluxu, aut quia in aliis passionibus non adest aliquod organum, quod promineat; undè fit, ut non statim appareant, aut ab aliis cognoscantur, imò nec à nobis; quia statum internum animi proprii cognoscere nequimus, aut vix sine exteriori signo. Merfennus tamen locis citatis (quod desumptum videtur ex Augustino, ut infra) putat à vero non aberrare, qui dixerit, maximam verecundiam ex illarum partium nuditate oriri potius, quàm ex alijs perturbationibus, quia Deus voluit, nos, præsertim originalis peccati, meminisse, dum illud in posteros regenerandos in Christo traducimus, ut semper felicem illum statum ante oculos habeamus. Rationem assignat congruentialem, & optimam: decuit enim ultricem justitiam, ut in his maximè puniretur homo, per quæ suam iniquitatem, & peccati poenas ad alios transfert, ut ea ratione poena, veluti continua, evaderet. Assignat aliam rationem; cum generandi potentia; ejusque organa terrestria sint, & infima, quippè quæ gradum corporeum sequitur juxta quosdam, qui est omnium graduum entis infimus, vel, saltem vegetativum, & plantis congruit; indè fit, ut majori afficiamur pudore, cum huic infimæ potentia; nos subijci ita deprehendimus. Quod, si dicas: etiam nutritivæ potentia; subijci videamur, Merfennus respondet, non ita, sicuti potentia generandi renuit rationis Imperium; facilius inordinatos gulæ motus, quàm venereos, compescimus. De hac re infra redibit sermo.

Caput Secundum.

Quomodo in Adam erat illa decantata Potentiarum Concordia, & ordinata tranquillitas.

1. **P**urima sunt, quorum existentiam, etsi exploratam habeamus, ipsum verò quid, saltem physicè, adhuc nescimus: & si equidem sciamus, nec aliter opinari liceat, justitiam originalem, Adæ Collatam, respicere obedientiam animæ, ut dictum est supra, dubitari tamen potest primò, quomodò potuerit Hevæ esum ligni, quod erat in medio Paradisi concupiscere concupiscentia ligata. Si aliqui dicunt, nullo pacto ligatam fuisse concupiscentiam, sed in proprium objectum ferri potuisse, tamen justitia originali primi Parentes poterant refrænare motus, falsum dicunt. Primò hoc explicandum est, quomodo poterant motus compescere, scù quo pacto id fiebat. Secundò, si in Adam erat concupiscentia contra rationem, cur dicimus concupiscentiæ somitem, esse effectum peccati originalis. Tertiò, si Adem sentiebat concupiscentiæ motus, & virium inferiorum, ubi erat animæ tranquillitas, potentiarumque omnimoda concordia, ita ut frueretur summa beatitudine? Ut docet D. Augustinus pluriès, relatus præsertim num. 5. capitis præcedentis.

2. Dubitatio tamen clarè solvitur, si dicamus, nostros primos Parentes, dum eos tentavit Sathan, voluisse magis condelectari objecto sensus, quàm rationis, non quia impetum sustinuerunt à viribus inferioribus, sed quia voluerunt. Creata procul dubio fuit voluntas Adæ, sicut Hevæ à Deo sine obliquitate, scù recta, tamen se obliquari poterat vitio libertatis, non quidem conditoris. Concupiscentiam ergo in Adam nullatenus fuisse, ex Augustino jam liquet, nam, licèt concupiscentia sumatur pro propensione contra dictamen

Conditione, ejusq;discrimine à Secunda. . . I I

men rationis; tamen multoties pro carnis incendio ad libidinem sumi solet; si ergo Augustinus clarè, & expressè docet, tale incendium non passum fuisse Adam ante peccatum, nec indè in illo statu motus membrorum ad seminandam prolem sequebatur, sed imperio tranquillissimæ charitatis; judicium profectò, imò à fortiori, faciendum est simile de aliis passionibus animæ, de aliis æstibus, &c. Imò universaliter in suis operibus loquitur Augustinus de illa Beatitudine, qua fruebatur Adam, nullam rixam in se sustinens. Considerando igitur quomodo fomenta non habuerit primus Parens ad consentiendum, sed pro sua pura libertate consenserit, inquirendum est. Eò siquidem difficultas crescit, quò ex ratione mutui commercii animæ, & corporis oportet, ut de corpore aliquam referat luctam spiritus: cum enim naturalis sit nexus, sicut inter corpus, & animam, inter vim intellectivam, & sensitivam, hoc ipso, quod sensus communis aliquam exercet motionem sentiendi, imaginandi, &c. in consortium trahit intellectum; ut ipse quoque idem intelligat objectum; & quia spiritus animales occupati circa sensibilia habent conquiescere in sensibili, & de eo condelectari; impetum quoque faciunt appetitui rationali, ut similiter condelectationem capiat, præsertim circa motus antevolantes primò primos, quorum non est potestas frænandi, aut non eliciendi. Hinc quæritur quomodo physicè factum sit, ut Adam, cum fuerit constitutus iisdem, quibus nos ipsi constamus, talem deordinationem per modum pugnæ, & conflictus non sit passus ante peccatum, seu quomodo id præstabat, id, quod vulgò dicitur Justitia originalis, quam in ipso peccante perdidimus.

3. Putant aliqui, cum quibus videtur sentire Pater Filoramo, effectum Justitiæ originalis fuisse, concupiscentias sedare, quæ post peccatum insurrexerunt; &, ut ejus verba referam, exscribo ex eis, quæ pluribus in locis in suo opere, quod inscribitur Lapislydius habet de Prædestinatione Ele-

12 .Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ

Ætorum §.20. pag.369. 1.col. *Homo in statu integra naturæ per donum justitiæ originalis, quod præcisè soporabat concupiscentias, & cupiditates naturæ, quibus trahitur ad se; & similibus verbis soporandi, sopiendi, &c. utitur quasi semper, ubicumque occurrit de justitia originali verba facere.*

5. Hic autem loquendi modus, licèt oratoriè sustineatur, philosophicè tamen videtur importare in Adam fuisse concupiscentias; sed, veluti sopitas, & ligatas; hoc autem sustineri nequit. Primò, licèt dicatur ligata, delitescens, non tamen per hoc non est; sicuti de facto, etsi benè operantes, atque electi assueti per gratiam Christi concupiscentias vincere, fomitem dejiciant; non tamen idèò fomite carent; ergo, etsi dicatur in Adam ligata, & soporata, tamen hoc ipso erat contra Augustinum. Quod, si dicas, fuisse ligatam non per imperium, sed per soporationem, quasi dormiens, & ut dixi, delitescens, nec contra insurgens, dicam Ego, ubi est illa rectitudo organica, ubi illa naturalis potentiarum obedientia in Adam, in qua rectitudine fuit extra omnem quæstionem creatus primus Parens speciali, & suaviori Providentia, ut ex Augustino pluries advertit noster Maignanus. Jam enim ita actus concupiscentiales, etsi, ut dici posset, non sentiebat primus Parens ratione soporis, &c. tamen undè sentiret habuisset contra id, quod dicitur ab Augustino cap.13. de Correct. & Grat. *Tales vires habebat ejus voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex seipsa concupiscentialiter resistebat, ut dignè tantæ bonitati, & benè vivendi facilitati perseverandi committeretur arbitrium.* Notentur verba illa causalia, *ut dignè tantæ bonitati, &c.* Ex quo colligitur, illam rectitudinem in sacris litteris expressam, seu, ut dicit Augustinus, bonitatem, & benè vivendi facilitatem importare totalem interitum fomitis in Adam, non solum soporationem, aliter non fuisset tanta bonitas, dignitas, & perfectio in creatione Adæ, quatenus adhuc in ipso esset principium deordinationis, & fuisset
ejus

Conditione, ejusq;discrimine à Secunda. 13

ejus voluntas instituta cum principio, seu fomento peccati. Item ubi esset illa tranquillitas, & potentiarum ab origine concordia, si naturaliter esset fomes peccati, sed Divina gratia sopitus delitescens? Ubi illa pax, illa beatitudo ab Augustino decantata cap. 11. de Correct. & Gratia: *In illo Beatitudinis loco sua secum pace fruebat*; non enim dici potest sua secum pace frui, ubi adest talis ordo potentiarum, ut subjectionem ad invicem, nonnisi per soporacionem dicant, minimè verò ex rei natura, sed pugnam habeant. Adam certè fuit titulo creationis rectus; ergo fuit creatus cum potentiarum tranquillitate. Ergo hæc fuit in Adam per constitutionem Adæ, non per soporacionem virium inferiorum.

5. Ulteriùs adhuc id explicandum foret, quomodò physice hæc soporatio habebatur, quantumvis dicas vi, & efficacia Justitiæ originalis. Si Justitiæ donum originalis, qualitas erat indebita, ut putat peripatetica Theologorum schola, peto, ista erat ne infusa voluntati, aut parti sensitivæ, aut appetitivæ? Non dicent adversarii hoc secundum, quia qualitas supernaturalis non recipitur in spiritibus animalibus, & in parte corporea; & etiamsi reciperetur ad nil inserviret; nam non per hoc spiritus animales suam non haberent rebellionem ex proprio excursu, & ex propria temperie, quia si spiritus v.g. essent ex propria natura ignei, ad iracundiam prompti, & mobiles, correspondente pariter vasorum capacitate ad iracundiæ effectum; quomodò per illam qualitatem impediretur, ne sint ignei, ne sint motionis celeris capaces, & sic discurrendo per singula.

6. Tandem ergo, ut supra dicebam, explicandum superest, quomodò talis soporatio facta fuerit, quam quidem, relicta oratoria phrasi, puto intelligendam esse pro exclusionem simpliciter fomitis ad peccatum, fuit enim conditus Adam tali pacto, ut, nisi eo modo fuisset conditus, peccati fomitem habuisset, & ideo dicitur fuisse soporatas concupiscentias.

14   Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ

scientias, si hac, aut simili loquendi formula uti velimus, in quantum istæ, quæ fuissent, ut conditio, & veluti proprietas naturæ, nisi speciale Dei beneficium accessisset; accedente hoc Dei dono, dicuntur soporata, quod idem sonat, ac extinctæ omninò, & dicuntur sopita comparative ad aliam hypothese[m] conditionis Adæ, non ad illam eandem, in qua fuit creatus rectus, pacificus cum pace, & concordia suarum virium. Si autem dicatur recipi iustitia originalis in voluntate, nec habetur intentum; nam eo casu voluntas vim haberet retundendi motus concupiscentiales, non quidem simpliciter eos auferendi, ne sint. Ratio est clara, quia adhuc voluntas posset præveniri non applicata per rationem, sed per motum animale[m], & consequenter impetum pati, licet esset in voluntate virtus resistendi, frænandi, & cohibendi. Nunc enim quærimus perfectam pacem, & concordiam partis sensitivæ cum rationali, & perfectam subjectionem virium, & facultatum inferiorum. Per hoc, quod voluntati inesset habitus ille, non certè perderent facultatem tumultuandi spiritus animales, & sensitivi.

7. Dices contra id, quod à me dictum est supra, scilicet, quod nunc, dum per Gratiam Christi vincimus motus concupiscentiæ, non nisi reluctando, negando eis consensum ad illud, ad quod nos provocant; tunc verò ad deliberandum, ad consentiendum non urgebant, & contendeabant motus concupiscentiæ, sed ligabantur, & soporabantur à iustitia originali. Sed contra est, quia, dum per habitum inhærentem voluntati, voluntas pro libito eos ligabat, ad summum ligabat, ne nocerent; scilicet, ne, dum operaretur pugnam, & luctam haberet; sed ligando negari non potest, eo tunc nos cum omnimoda pace operari, quatenus ligaret, id est, coereret tumultum insurgentem; ergo non esset perfecta concordia, & perfectum dominium; ergo hic modus inutilis est ad explicandum statum illum felicem innocentæ.

8. Item in sententia eorum, qui statuunt prædestinationem

nem Electorum ad Gloriam efficacem ante prævisa merita, absolutè futura, & volunt pro electis, & benè operantibus gratiam majorem, de quorum numero est P. Filoramo; Gratia, quæ datur electis talis est, ut pœna peccati originalis, puta concupiscentia, pro eo tunc, pro quo operatur physicè, & moraliter remittatur, quatenus homo cum ea gratia superat, vincit; nam liberum arbitrium tanta suavitate, & dulcedine à gratia afficitur, ut nullum à concupiscentia persentiscat contrarium impetum, sed contrarium motum ad contrariam partem. Non idèò tamen intelligitur etiam pro eo signo in Electis esse justitiam illam originalem, rectitudinem primi hominis, negationem fomitis, in nobis relictæ ex unius hominis peccato; ergo non benè explicatur illa primorum hominum rectitudo, innocentia, &c. per hoc, quod eis fuerit donum concessum soporans, & veluti ligans omnem carnis inordinationem. Vt dictum mox est, posita gratia efficaci sensu, supra tradito, in Electis talis est operatio, ut, nisi talis gratia esset, insurgeret sensibilibiter concupiscentia, & reluctaret; ergo pro tali statu, quo ponitur gratia efficax juxta placitum supradicti Doctoris Filoramo, scilicet post scientiam mediam, non est ulla carnis concupiscentia in homine illo, quoad illud opus, èd tunc faciendum; esset autem, si gratia sufficiens ei collata esset, quatenus tunc urgeret animam, & ad desideria carnis propelleret, & sineret se vinci, imò per ipsum Filoramo semper sineret se vinci, non quia, ut inquit pluribus locis, non posset physicè dissentire, sed quia sineret vinci propter fortiores motus concupiscentiæ. Subsumo nunc Ego; sed, posita gratia efficaci in Anima, motus in sensu, qui essent fortiores, & impellentes antecederent ad gratiæ efficacis exhibitionem, in ipsius ut positæ, vi ligantur, soporantur, & delitescunt; Ergo, etià dum insurgunt, præfocantur à gratia; sed hoc faciebat justitia originalis, si habitus in voluntate positus esset ad soporandum tumultum insurgentem; ergo &c. Hac ergo doctrina supposita, ut mox dicebam, justitiam

16   Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ

justitia originalis à Deo conditore primo homini concessa; non bene explicatur per habitus sedantes, concilians, &c. sed inveniendus est modus physicus, quo divinitus factum fuerit, ut ab Adam penitus abfuerit omnis inordinata naturæ cupiditas, nec sufficit, quò fuerit sedata, quasi dicam placata; quis enim non videt, sic fuisse cum fomento peccati institutam, licet in contrarium subito fuerit in voluntatem injectus à Deo habitus sedans; undè non esset naturam innocentem condere, qualem describit Augustinus, ut constat ex iis, quæ cap. 1. duximus altè in cordibus fidelium insinuanda ex eodem.

9. Dices: latum est discrimen illius status ab eo, in quo reperitur Electus operans, imbutus gratia illa efficaci supra descripta, nam in primo habitus justitiæ originalis tumultum, qui insurgeret, sedabat: in secundo tumultum, jam in facto insurgentem, & qui surrexit, extinguit, subjicit, collidit, sedat, placat, seu tandem vincit.

10. Sed primò in natura Adæ non erat undè insurgeret motus rationi contrarius, nisi obsisteret habitus justitiæ in voluntate, seu voluntas per habitum justitiæ, nam fuit instituta absque ullo peccati inquinamento, absque ulla ex vi suæ constitutionis deordinatione. Secundò. Esse in natura vim insurgendi contra rationem, licet à voluntate per illum habitum præfocetur anticipato, arguit, non esse absolutè tranquillitatem, & concordiam potentiarum in illo statu felici. Tertiò. Adhuc in electo, habente descriptam gratiam, habetur hoc ipso habitus collidens, ut ita dicam, concupiscentiam insurgentem, quæ licet insurrexerit, materialiter se habet ad illud tempus, pro quo insurgere cessat, seu, pro quo suà insurgentia non continuatur ob gratiæ divinæ præpotentiam, in quo solum tempore similitudinem facio.

Q V Æ S I T V M.

11. **H**omo, cum sit compositus ex ratione, & sensu, ex mente, & corpore; cur ergo illi non dicitur naturale

Conditione, ejusq;discrimine à Secunda. 17

rale agere contra rationem, quod ad sensitivam partem spectat; & munus naturale dicimus agere secundum rationem.

Huic dubitationi occurrunt Logici, denominationem sumendam esse à parte principaliori, & nobilioris sicque non dicimus naturale operari, nisi secundum rationem, quæ principem tenet locum in composito humano: si homo per rationem discriminatur ab equo, naturalis operatio hominis non erit ea, quæ rationi repugnat; huic enim, quamquam in materia immerse, concessum est uti sensu, non vinci. Hinc D. Paulus de operationibus, non secundum rationem factis, ad Rom. 7. sic loquitur: *si autem, quod nolo illud facio, jam non ego operor, sed quod habitat in me peccatum*; Ergo operatio hæc non secundum rationem, sicuti meretur, dici potest malum naturæ.

12. Ista autem Apostolica propositio duplicem ingerere potest sensum, primò, quod concupiscentiæ motus fortiores vincunt, adhuc nolentem, juxta illud Poetæ: video meliora proboque, deteriora sequor. Trahit sua quemque voluptas; sicque, dum dicitur ab Apostolo: *jàm non ego operor, sed, quod habitat in me, peccatum*, non ego secundum rationem operor, sed turpiter operor, quatenus consentio, & succumbo tentationi ad id faciendum, quod mihi facere displicet, & scio non benè facere, tamen allectus suavitate concupiscentiæ trahor, seu meliùs, trahi me sino, carnis voluptate. Vel intelligitur secundò pro eo, quod facio absque ullo propriæ voluntatis actu, aut imperio, & sic sumitur peccatum, quod dicitur habitare in nobis, pro fomite; v.g. dum Adam expertus est post suum inobedientiæ peccatum libidinem pudendam, jam tunc, quod nolebat faciebat, quia non imperio voluntatis, sed deordinatione naturæ faciebat: In deterius quippè vitio mutata, non poterat motus illos cohibere, sicque, ipso nolente, aut non imperante, membrorum motus persentiebatur: Quamobrem optimè dicitur, non ego operor; nam, ut operationes dicantur propriè

C

max,

meæ, debent esse sub potestate arbitrii, &, ut dicantur, & sint nostræ actiones, debent esse in nostra potestate, ut sint, scilicet, aut non sint: & catenus vulgò dicitur, operationes naturales, & necessarias non dici humanas, quia ex arbitrio non sunt. Unde ly *Ego* importat suppositum liberum; non enim dici potest de cane, cum sit particula denotans principium intellectivum liberum, &c. Igitur non *Ego* operor, dum, quod nolo in secundo sensu, facio, sed, quod habitat in me, peccatum.

C O R O L L A R I A.

13. **E**X dictis colligitur, appetitum sensitivum ponere in nobis ob peccatum primi hominis pugnā, & difficultatem ad agendum secundum rectitudinem, quatenus concupiscentia exorta est causa difficultatis ad bonum benè agendum. Hinc dicitur opus virtutis est arduum; & non solum quia Anima est Corpori, sic vitiato, junctæ, idest, sibi impedimentum, ne juxta rectam rationem operari possit sine Dei auxilio per Christum Reparatorem; sed, ut dicam infra, etiam ratione propriæ cupiditatis, in anima quoque expergescēt. Ex hoc verò patet cuique quantum nobis profecisset supernaturale, & mirabile Justitiæ originalis donum, quo omnia similia impedimenta ab Adamo removebantur. Verumtamen est, fateor, quod semper Deo gratias agere debeamus, qui, etsi mirabiliter condidit naturam, mirabilius tamen reformavit per Christum Redemptorem.

14. Colligitur secundò, justitiam in primo homine respicere obedientiam, atque subjectionem, & potenciarum tranquillitatem, ut inter alios sapissimè docet Augustinus; gratiam autem essentiam, & substantiam animæ, idque, ut fertur præstabat, quo meritorias, dignasque æterna vitæ, operationes elicere potuisset: Eò magis quia, ut capite sequenti

Conditione, ejusq;discrîmine à Secunda. 19

quenti parebit , illa reſtitudo explicabitur per principia phyſica , ideſt , reſpicientia eſſe entitativum Adæ ; & , licet donum illud mirabile , primò homini conceſſum , dicatur ſupernaturale, non per hoc adimitur libertas explicandi ſtatum illum felicem primæ conditionis per principia phyſica quæ, ut dictum mox eſt, idem intelligo, ac principia entitativa conſtituentia ipſum Adam . Secundò ſufficeret , ad omnem removendum ſcrupulum, docere corporis Adæ felicem, beatamque ſtructuram conſequi voluntatem Divinam de exhibendo quodam dono ſupernaturali, quod deſideratur in anima.

15. Colligitur tertio, poſſe ſimul eſſe in eodem homine actum volendi indeliberatum , & actum oppoſitum deliberatum; nam , dum gratia voluntatem noſtram allicit , excitat quemdam indeliberatum actum volendi , cui peccator per deliberatum actum oppoſitum repugnat , aut è contra, dum tentatio aliquem excitat ardorem , aut actum in voluntate ad opus illicitum, & homo , gratia adjutus reſiſtit , tunc ſimul eſt volitio, & nolitio circa idem ; volitio quidem eſt indeliberata , & nolitio eſt deliberata , & hoc nemo inficias ibit . Ad hæc ſciendum eſt , id eſſe poſt lapſum , nam, forſitan, ut inferius conſtabit in primo ordine vitæ, cum homo erat rectus, non indigebat actu indeliberato volendi,ur proſequeretur bonum . Item adde poſſe in eodem ſubjecto divinitus eſſe efficacem volitionem, & efficacem nolitionem, unam tamen neceſſariam, aliam liberam circa idem eodem tempore: Dubium magnum eſt, ſi poſſunt eſſe ambæ liberæ ; Ego certè inclinarem in partem negativam.

Caput Tertium.

*Proponitur verisimilior Sententia circa fomitis
avulsionem in Adam, & Heva ex parte
Corporis.*

1. **U**T hoc Caput felicius ad finem nostri instituti perducatur, plurima existimo præponenda esse, quæ philosophiam sapiunt; propterea plures subnectam articulos, quò clarius deducatur. Consequentia circa fomitis avulsionem ab Adam intelligendam.

ARTICVLVS PRIMVS

De Elementis Corporis Adæ in primo illo statu.

2. **E**Adem principia physica, & subiectiva hominis primi Protoparentis ante peccatum fuisse, ac post peccatum ex eo est evidens, quod idem homo fuerit ante, & post prævaricationem; solummodo ergo quassatus, & in naturalibus vulneratus; sic ipse, sic totum genus humanum; Eadem igitur est totius humani generis principia physica, consequenter quærere elementa Corporis Adæ est inquirere physica principia Corporum naturalium.

3. Ad hæc investiganda profectò opus est animum intendere circa physicorum placita principaliora. Aristotelici extemplò occurrunt, illius materiæ primæ decantatæ expositione, quam receptaculum à natura astruunt formarum omnium naturalium. Democritei cum eorum Principe Democrito, Abderita philosopho, atq; Leucippo, Epicuro, & ante singulos Mocho, Phænicio Sydonio, athomos, sive corpuscula prima ingenita, conformandis rebus omnibus apta, pro-

pro-

Conditione, ejusq;discrimine à Secunda. 21

propugnant. Empedoclei, Maignanistæ vulgata elementa in medium adducentes, ex his, invicem commixtis, omnia hujus Mundi corpora physica concrefcere, gignive, putant. Quorum una vox fuit, unumque primum principium ex nihilo nihil fit.

4. Adnoto igitur primò, hoc effatum esse cunctis gentibus notissimum, atque conscribendum esse in numero propositionum naturalium; quod, ut pateat, advertendum, nulum philosophum Ethnicum potuisse suspicari de possibilitate creationis, quod mihi inde sufficienter probatur, omnes, nempe, suam respectivè materiam, ex qua admisisse sempiternam, necessariam, improductam, ut constat ex Aristotele 1. phy. tex. 82. eodem libro textu 75. ait: esse impossibile ex simpliciter non ente aliquod fieri deindè.

5. Adnoto secundò, quæstionem de principiis esse per accidens apud physicos. Cum enim homines viderent v. g. post pluviam terram germinare, herbas emergere, animalia, quæ non erant, postea fœtantibus matribus nasci, illicò adverterunt, cum ex nihilo nihil fieri, ad experientiam ratum erat, concedenda esse principia, ex quibus res fierent. Hinc factum est, ut divisi alii ad atomos, alii ad elementa, alii ad materiam purè passivam confugerunt, omnes tamen pro explorato habentes, ex nihilo nihil fieri quapropter ad salvandum hoc primum physicum principium excogitarunt principia prima; si ergo alia via salvari posset, principiorum communium non adesset necessitas; ergo quæstio de principiis primis est non per se, sed per accidens objectum Philosophiæ. Per se quippè tum sui prima comparatione, tum incremento, quod ad præsens nacta est, respicit illud principium ex nihilo nihil fit; & quodcumque ex aliquo fieri; secundariò autem cogitarunt Philosophi de principiis permanentibus in genito, alii permanentia componente, ut Recentiores, Aristotelici permanentia inexistentiæ, sustentationis, educationis, &c. juxta eorum dicendi formulas. Alter non defuit

22   Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ

defuit vir omnigenæ eruditionis, qui omnem permanentiam, & consequenter principia prima haud necessaria existimabat, salva propositione, & illibata, omnibus mentibus notissima, ex nihilo nihil fieri. Herbas ergo ex terra, aquis decisis, germinare, nil aliud importat per se directè, quàm herbas ex aliquo fieri, non autem; quod dentur prima principia, seu detur aliqua materia, ex qua fiant herbæ, aliaque entia. An autem salvari possit aliquod non fieri ex nihilo, nullis admissis principiis physicis primis, non pertinet ad philosophiam directam generationis rerum; sed ad Philosophiam secundariam, & reductivè, nam reducitur ad salvandum ex nihilo nihil fit.

6. Adnoto tertio, philosophiam jam à tot sæculis magnum nactam incrementum, pro comperto habere, principia prima permanentia essentialiter requiri ad conceptum generationis; & consequenter non posse aliquod ex aliquo fieri, illis non concessis. Magna tamen dissentione dissident inter se Authores, ut breviter visum est.

7. Mihi certè, præjudiciis omnibus seclusis, non probatur materia prima, qualem tota describit peripatetica schola innumeris capitibus, quorum aliqua hic enarrabo. Primò inepta videtur generationibus, & corruptionibus hujusmodi rerum salvandis; quod argumentum fusè tractat Maignanus, ego autem addo pauca: Forma generabilis, quæ fit ex subjecto, quale intelligit Peripateticorum turba, non fit ex subjecto, considerato secundum se, sed ex proximo, & cum ordine immediato ad formam; quapropter fit ex subjecto suo, non, qua præcisè subjecto, sed qua suo: sed in sententia Peripateticorum fit forma ex nihilo sui; ergo fit ex nihilo subjecti, qua sui; sed forma non fit ex subjecto, qua alterius, & qua alieni: hoc enim modo indifferenter, & promiscuè ad omnes genere, & specie formas concurret; ergo, qua sui; sed per Peripateticos fit forma v.g. ligni ex nihilo sui; ergo hoc ipso ex nihilo subjecti sui fit: ergo inepta videtur

tur materia prima, &c. Et præclusa statuitur via distinctioni illi consuetæ Peripateticorum: ex nihilo sui, concedo: ex nihilo subjecti, nego. Secundò: Materia prima, qualem Peripateticismus adstruit, vel est essentialiter informis, vel non; si non est essentialiter informis: ergo essentialiter est identicè formæ entitas; si est essentialiter informis: ergo non potest exigere formas, nec aliquid appetere, quod suæ essentialitæ immediatè opponitur; ergo est identicè entitativè forma. Tertiò frustra dicunt, formam esse in potentia materiæ antequam fiat: non enim per hoc forma fit ex subjecto, nam esse in potentia formam; est esse in potentia objectiva; & scholasticè idem significat, scilicet, adest potentia, in Deo faciendi alterum Mundum, dum dico: Alter Mundus est possibilis; non quod alter Mundus sit, sed est Deus potens facere alium Mundum. Sic, formam esse in potentia materiæ, non est aliud, quàm esse potentiam recipiendi formam, seu esse potentiam passivam materiæ ad formam, sive esse in Mundo materiam potentem recipere: ex hoc verò minimè sequitur, formam generari, nam per hoc, quod alter Mundus est in potentia Divina, non sequitur, quod alter Mundus non fiat ex nihilo, licèt sit in potentia Dei, sic, non idèò, quod sit forma in potentia materiæ, non sequitur non fieri ex nihilo, sicut fit ex nihilo alter Mundus: esse enim in potentia materiæ nil est aliud, quàm præcedere potentiam materiæ; sed etiam præcedit potentia Divina, alium Mundum, & formam præfuisse in potentia nil aliud est, quàm præfuisse potentiam potentem facere formam, non quod forma sit aliquid, aut quod formæ sit aliquid secundum entitatem. Nec aliqua disparitas juvat de causa efficiente, & materiali; nam, sicuti fit ex nihilo activè, licèt præfuit in potentia activa, eo quia esse in potentia Dei activa nil aliud est, quàm esse potentiam Dei faciendi alterum Mundum, formam, &c. sic à pari non sequitur, non fieri ex nihilo subjectivè per hoc, quod sit in potentia passiva subjecti,

Ati, quia esse in potentia subiecti nil est, nisi esse potentiam passivam materiæ potentem recipere formam. Salvis ergo discriminibus potentiæ activæ, & passivæ, difficultas consistit in hoc, quod esse in potentia non est formam esse, & præexistere; sed præesse potentiam, seu activam, seu passivam potentem facere, aut recipere formam. Hæc ergo non fit ex materia, quia est in potentia materiæ. Quartò, forma vel dependet quoad esse, vel quoad recipi: si secundum; ergo forma quoad entitatem est facta ex nihilo subiecti, quod dici nequit. Item, si secundum parum refert, nam eo ipso sequitur, formam materiale, jam creatam, sustentari, quia ipsa in ratione sustentabilis dependet à materia, non in ratione entitatis specificativè sustentabilis: hoc modo anima rationalis sustentatur, cum non producat, nisi in materiæ visceribus ex ejus exigentia, ut forma humana est; ergo hæc, vel est genita, vel illa creata. Dices forsan, hanc non exigere sustentationem, sed illam materiale; ergo, dicam, illa non exigit fieri ex subiecto, sed sustentari; ergo quia anima rationalis, neque exigit, neque fit ex subiecto, vel est genita, vel illa materialis creata.

Exigere enim, ut sustentetur, non est exigere, ut fiat, & sit in se, nam esse secundum quid præsupponit esse simpliciter. Hæc ratio innotescit consideranti accidentia creata, exigere, ut sustententur à subiecto in sententia communis Peripateticorum. Aut quoad entitatem dicitur facta ex subiecto, itaut hoc sit quid illius, vel non; si secundum prætextu, quod sustentetur; ergo entitas reduplicativè ipsius formæ non est facta ex subiecto, quod ego intendo in presenti contra Aristotelicos inferre. Si primum habeo intentum, nam eo ipso conceditur id, quod fit, non distinguì à subiecto, ex quo fit materiali. Quintò phenomena naturæ ostendunt, nil posse simpliciter produci, omniaque fieri motu locali, quem in omnibus mutationibus reperiri, experientia demonstrat. Sextò, negata materia prima, dilucidius

cidiùs explicantur plura naturalia phenomena, contra quod olim audiui ex Peripatetico arguente, nihil dari, nisi daretur materia prima. In tantam cæcitatem abierunt Aristotelici, ut sibi persuadeant omnia negata in eorum materiei negatione: Quænam connexio est rerum harum cum materia illa, quæ nec est quid, nec quantum, nec quale, nec aliquid eorum, quibus determinatur ens? Nulla profectò, nisi credulitatis, & præjudiciorum, quibus putant naturæ phenomena inexplicabilia esse, ea refutata. Quinimmo è contra, nonnisi ipsa è mundo exclusa, innumeros effectus physicos declarari posse, fatentur plurimi, qui admirantur philosophiam recentiorum esse speculativo-experimentalem. Quomodo diaphana, opaca, soni generationem, lucis genesis, colorum, &c. explicabunt Aristotelici, cum id Recentioribus sit facillimum. Quare lux propagetur per lineam rectam, & non etiam per obliquam, si accidens est; si species sunt qualitates, cur ego nequeam videre objectum, retrò existens, cur lumen dependeat à Sole in esse, & conservari, sicuti species ab objectis, à quibus immittuntur; certè dura causa est apud Peripateticismum. Septimò quot difficultates emergunt quoad accidentia physica, posita materia prima aristotelica cum ordine ad formas cujusque generis: Nam, vel accidens, ut comprehendit omnia sua inferiora, constituitur per inaleitatem, & esse in alio, aut per hoc, quod à natura intendatur propter aliud, adæquatè distinctum, quæ ultima verba apponunt ad evitanda offendi-
cula; si primum, arguo sic: Ergo substantia est accidens entitativè loquendo; nam forma, seu anima equi est in materia prima, tanquam in alio, & exigit esse in materia; ergo anima equi est accidens: Hoc enim ita definitur ab Aristot. in Cathégoriis cap. 2. *Atque id in subiecto esse dico, quod in aliquo quidem est, & non uti pars, ut sit autem scorsim ab eo, in quo inest fieri nequit*, qua definitione concessa, anima equi est in alio, & non, ut pars ejus, in quo est, & recipitur: ab eo, in

quo est separari nequit naturaliter, idest, separata existere, non potest. Item hoc ipso est in materia, ut in subjecto (quo præcluditur illa distinctio, quod sit in materia, tanquam in comparte, & non tanquam in subjecto) nam id ex Aristotile est in subjecto, quod in aliquo quidem est, non, ut pars, & ut sit seorsim, fieri nequit; ergo tota definitio accidentis competit substantiæ, nempe, animæ equi. Si dicatur secundum, contra, nam eadem equi v.g. anima intenditur propter perficiendam materiam, à qua adæquatè distinguitur, sicuti albedo intenditur propter parietem, à quo adæquatè distinguitur.

8. Memini aliquos respondisse; animam equi intendi propter equum constituendum; à quo inadæquatè distinguitur, at albedinem intendi ad dealbandum v.g. parietem, à quo adæquatè distinguitur. Contra evidenter, nam, sicuti anima intenditur propter equum, sic albedo intenditur propter album; & sicuti albedo intenditur ad perficiendum parietem, sic anima intenditur ad perficiendam materiam, cujus est actus. Potentiâ, & actus siquidem naturaliter invicem se respiciunt, & mutuò se advocant: Ergo, sicuti actus physicus de genere suo ordinatur ad complendam potentiâ, sic talis forma puta, anima ordinatur ad complementum materiæ, cujus ipsa est actus, est perfectivum, completivum, & ergo vel anima est accidens, vel albedo est substantia. Sicuti nimirum ad corruptionem albedinis corrumpitur album, non paries; sic ad corruptionem formæ substantialis parietis, corrumpitur paries, non materia prima, seu sic, ut persistam in exemplo, ad corruptionem animæ corrumpitur equus v.g. non autem desinit materia prima; Igitur quocumque se vertunt, angustiis præmuntur aristotelici. Accedit alia communissima definitio accidentis, quod illud sit, quod potest adesse, & abesse præter subjecti corruptionem; at rationalis nostra anima adesse, & abesse potest præter subjecti corruptionem; ergo est accidens. Neque refert dicere corrup-

pi hominem, nisi definat materia, quæ est subjectum animæ susceptivum: Absente albedine definit album, licet non definat nix v.g. sic definente, aut absente anima, definit vivens non tamen materia prima viventis; ergo, aut albedo est substantia, aut anima est accidens.

9. Ex his colligitur nullum accidens in rerum natura admitti posse, nam definitio est principium universale respectu suorum definitorum. Definitio autem accidentis non concludit de omni suo definito; suspicio ergo magna oritur de nullo, quod verificetur. Ratio à priori est, cur nequeat concludi ex vi definitionum, quia res à philosophis non definiuntur, nisi, secundum quod ab eisdem concipiuntur, ut patet, quia, si est definitio vocalis, aut scripta, ea est signum expressivum definitionis mentalis; hæc verò est conceptus, jungens partem differentialem cum parte generica: Non jungit autem, nisi tales, quales exprimit. At certum est, conceptum, quem de re aliqua formamus, non semper, aut vix usquam esse ipsi rei adæquatum; itaut ei respondeat admodum; ergo neque ex conceptu nostro præcisè, neque etiam præcisè ex definitione inferre licet, talem, ac tali modo esse in se, qualem, aut quali modo concipimus esse. Quod autem hic colligi peropto est, materiæ primæ existentiam, per consequentia innumeris scaterere inextricabilius difficultatibus; non ergo tanto scrupulo præmantur Peripatetici, ut velint esse necessariam in orbe materiam primam, qualem ipsi docent.

10. Demùm divisio entis in substantiam, & accidens non est divisio entis in ens creabile, & generabile; Id esset, si formam generari, esset fieri dependenter à subjecto substantante, recipiente; Igitur. probatur evidenter minor: Essentia quippe accidentis, explicatur per existentiam essendi in alio cum dependentia naturali in fieri, esse, conservari, & operari; sed eodem præsus modo essentia generationis exprimitur; ergo confunditur essentia generationis cum es-

28   Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ

sentia accidentis . Item ex opposito essentia substantiæ, est non esse in alio, nec esse, aut fieri, aut conservari cum dependentia à receptivo subjecto, nam substantiæ est esse in se per se; ergo, &c. Item sequeretur, accidens non posse creari, nisi violenter, & connaturaliter non esse, nisi generabile, atque etiam sequitur, quod quælibet creatio accidentis est miraculosa, in quo est contradictio, nam accidens ex suo conceptu producitur in subjecto, cujus est: Aliud è, ut per creationem produceretur, deberet fieri extra subjectum, ex sua notione, & conceptu formali, in quo est violentia, & contradictio contra jus naturale accidentis in sensu Peripateticorum.

11. Democriteæ atomi neque certè mihi sufficienter probantur ad rerum physicam principiationem . Sola quippè figurarum varietas, & diversitas inutilis est ad tot discrimina physica corporū hujus Mundi visibilis; sicut neque ad innumeras dictiones effingendas, multitudo solæ unius litteræ v.g. A. Sicuti ergo ex sola littera A. innumeris vicibus multiplicata, dictionum nequit conformari varietas; Ita ex atomis unius naturæ, quanquam diversarum figurarum, nec plures naturæ consurgere de novo possunt sint igitur atomi primordia continui, non corporum naturalium; componentia continuam quantitatem, non naturam rerum generabilium.

Statuitur prima materia, ex qua corporum naturalium.

12. **Q**Uæ docuit Maignanus mihi mirè arident: statuit iste profundioris sapientiæ Doctor, materiam physicam, ex qua, in elementis vulgaris; quæ item asseruit multiformis essentiæ, nec sola appellata elementa (eis enim adjunxit Cælorum effluvia) desideravit pro conformandis rebus, & concrescendis corporibus naturalibus. Ex varia profectò elementorum, & cælestium substantialium influxum

xuum dispensatione; imò ex variorum elementorum varia-
dosi, & concursu, tot varia composita progigni, nemo dubita-
bit. Docet quidem Doctor iste, ut colligitur in decursu suæ
philosophiæ, non solum intervenire variam elementorum
dosim, distributionemque, sed varia principia præexistentia
in coagmentatione, in generatione mixtorum inexistentia.
Quamobrem, unum ab alio discriminari non solum ratione,
miscelæ, sed miscibilium quoque; sicque aliquid est in uno,
quod alteri in suo esse non inest. Licet sola miscelæ diversi-
tate non negem aliqua pauca physica discrimina emergere
posse: at tanta quanta videtur multitudo naturarum, præser-
tim viventium, non nisi per varia principia, ex quibus, sta-
tuenda est dubio procul, si commodè disputare velimus.

13. Hac cōcessa doctrina, cōstat, corpora viventia ex ele-
mentis esse compacta, veluti principiis primis: addidi, veluti
principiis primis, nam solet quandoque inter loquendum di-
stinctio haberi elementorū, & principiorum: concedunt enim
homines omnes, & philosophi, omnia constata ex elementis
appellatis, videlicet igne, aqua, aere, terra; id namque sen-
suum experientia convincitur, undè suborta est quæstio, quo-
modo elementa contineantur in mixto; at negant Peripate-
tici esse principia mixtorum prima, cum eadem elementa
vulgata asserant componi ex materia, & forma, tanquam
physicis principiis. Ego autem cum Maignano, qui censeo
prima principia esse elementa, cum dico, viventia componi
ex elementis, idem est, ac ex ipsis, ut principiis rerum physi-
cis primis, ita ut elementorum quærere principia, est velle
assignare primum ante primum.

14. Ignis v.g. Canis, &c. dicit aliquis, est tale ens, non
simpliciter ens; ergo ibi est forma, quia taleitas entis
desumitur à forma, non ab illa parte alia simplici, & con-
sequenter sola non sufficere elementa. At dico primò,
materia prima se cundùm se est tale ens, talis existens
essentia; ergo constituitur talis per formam; ergo in-
pura

pura potentia physica, qualis est peripatetica materia, consideratur actus physicus, ut sit tale ens, in quo est contradictio. Secundò taleitas entis desumitur à formato, nam physicè formæ nihil sunt; nihil profectò physicè inherens illi, cujus, & dicitur forma, & ex quo facta est, tanquam ex præsupposito subjecto, & præexistenti materia: positivè, siquidem, & realiter idem sunt, nec considerantur duæ partiales entitates positivæ per modum potentiæ, & actus physicorum, totum essentiale completum componentium; at solummodò verificantur ex modo adsignificandi, concipiendi, loquendi, abstrahendi, &c. Ens igitur, & tale ens non sunt duo, sed unum; & cum dicitur in argumento, talitas entis sumitur à forma, non ab illa alia parte simplici, negatur suppositum, dari materiam primam, quæ sit una pars simplex; sed corpus illud elementare, quod materiam dicimus est simplex adæquatum, non parziale, & complebile in se; nam partem potentialem hujusmodi omninò fictitiam censeo.

15. Dices: ergo, posito ente, ponitur physicè tale ens: Si loquamur de igne, & primis cæteris principijs ultrò concedo totum; etenim dictum est, ipsa elementa esse corpora physica adæquatè simplicia; si loquamur de mixtis, respondeo, posita ratione entis cum dispositionibus, ex quibus actu faciendum est aliquid, ponitur tale ens concedo; non positis dispositionibus, nego. Quis est profectò, qui nesciat, totum physicum compositum mixtum fieri ex elementis unitis, & alteratis; positis ergo atomis elementaribus in statu conjunctionis, per motum acquisito localem; illicò habetur effectus ex eis, qui erat gignendus: undè scire oportet, tunc constitutum poni, positis constitutivis, quando hæc sumuntur formaliter reduplicativè, & in actualitate constituendi physicè, haud verò entitativè, & specificativè, ea scilicet, quæ sunt, & dicuntur constituentia: ista quidem tunc componunt, dum uniuntur; ergo tunc ponitur forma generanda, seu verè abstracta mutando in concreta, formatum, ac totum, quando præ-

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 31

præxistentia subjecta, elementa, nempe, in actum constitutionis concurrunt, ut corpora adæquatè simplicia.

16. Istis autem elementis, prout conjunctis, & coagmentatis, non advenit aliquod physicum completivum per modum formæ actus physici, ut putant Aristotelici, sed se-
 ipsis sunt materia, & forma, corpora completa, &c. nam
 unum perficit aliud perfectione conjunctionis, miscelæ, &
 sic sibi ipsis mutuò vices materiæ, & formæ præstant. Aut
 dicendum, rationem formæ esse combinationem elementor-
 um, quatenus hæc, prout combinata, & coagmentata tali,
 vel tali nexus, & colligationis mensura, sunt hoc ipso for-
 ma, seu verè in concreto sunt formata. Aut rationem for-
 mæ adscribendam esse elemento actuosiori, & vividiori. Se-
 cundus verò modus intelligendi formam accipiendus est,
 dum consideratur cum ordine ad subjectum, ex quo, gene-
 rationis. e.g. in homine, & quovis animali adest corpus, &
 anima. Hæc appellatur forma, illud materia, quatenus hæc
 perficitur, illa actuatur, ornat, illustrat, perficit, tandem com-
 plet, &c. Anima sensitiva est compars in animali actuosior,
 & ideò forma, at sic sumitur per ordinem ad subjectum, in
 quo, scilicet, corpus organicum, quod informatur, comple-
 turque ratione totius v.g. equi; at in ordine ad subjectum ex
 quo non datur hæc forma hujus generis, sed sunt ipsamet
 elementa, ex quibus forma. Anima enim, quæ sita est in
 sanguine, non distinguitur à tota materia, ex qua fit sanguis
 purissimus; deindè materia, ex qua fit anima, & consequen-
 ter identicè ipsa anima, nam non distincta est hæc ab illa,
 dum fit ex illa, actuatur corpus organicum, tanquam vehicu-
 lum animæ. Exemplo igitur viventium dignoscitur ratio
 formæ, & materiæ in cæteris compositis. Corpora propte-
 rea, quæ corrumpuntur, aut separatione partis actuosioris à
 rudiori v.g. spiritus vitalis à corpore, aut disgregatione, &
 deperditione naturalis coagmentationis contingere potest.
 Quamobrem totum cadit in ea, ex quibus factum fuit, et si

non

32   Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ

non pura; nam resolutio, si esset ad materiam primam usque deberent propriis, purisque simulacris apparere elementa, ignem, aquam, &c.

17. An autem sustineri possit hæc propositio: Totum adæquatè cadit in totum, dicam ita esse per Anaxagoram, admittentem Panspermiam: hoc verò modò negatur subiectum, ex quo commune; & etiam rejicitur vera physica generatio, & corruptio; in nostra autem philosophia de principiis rerum admitti nequit, quod cadat totum adæquatè in totum, sed inadæquatè ratione formati totius, scilicet, dicerent Aristotelici, ratione formæ; Unam siquidem formati rationem in aliam cadere concedimus, haud verò rationem entis in aliam rationem entis simpliciter. Item concedi nequit prædicta locutio, quia aliquod quod præfuit in corrupto, permanet in genito; ergo totum non cadit in aliud totum; si enim eadem elementa, ex quibus fit hic effectus, illa eadem in specie sunt, ex quibus alius effectus producitur; ergo totum non cadit in totum. Ulterius totum, sumptum pro partibus dispersis, non dicit totum, & genitum; ergo neque potest intelligi pro casu totius formalis in totum entitativum. Præterea adhuc totum unitum, & unum unitate unionis sumi potest entitativè, nempe pro partibus illis, simul acceptis, secundum se, & entitatem; neque totum formale cadit adæquatè in aliud totum formale, nam *ly* adæquatè, comprehendit formale, & entitativum totius.

18. In philosophia ergo, quam sequor, aut Democriti, aut Aristotelis, locum non habet propositio illa; dum enim per nos producitur aliquid de novo, sive per alterationem, sive per rigorosam actionem physicam generativam, non rigorosè de potentia subiecti productivam (ex subiecto quidem fieri in rigore, & rigorosè produci, est in terminis colliculantia philosophis recentioribus, & sanè philosophantibus) habetur elementorum concursu, particularumque conjunctione pro modo, & exigentia, effectus gignendi; non
autem

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 33

autem, quod una res adæquata cadat in aliam adæquatam rem gignendam. Anaxagoras equidem, Panpermiam propugnans, optimè docere poterat, unam rem cadere in aliam adæquatè, nam disparentibus particulis omnibus v.g. sanguinis, prominebant particulæ carnis, & caro gignebatur, nihilo existente in carne eorum, quæ componebant sanguinem. Scio aliquem è nostris, virum profundioris philosophiæ, senem venerandum, aliter intellexisse hanc propositionem: totum adæquatè cadit in totum; sed, senio, & studio confectus, non potuit rem, ut credo, perficere; nisi dicam, fortassè pauca, ipsum scriptis consignasse Paulæ, quæ in loco obijt, cujusque scripta, apud quem reperiantur, me omninò non latet: ejus autem intellectum mihi nunquam seriò potuisse satisfacere, nam esse nequiret, quod etiam sentit Scotus in 2. senten. dist. 12. quæst. 1. nisi transubstantiatio. Memini, dictum senem, gravem theologum vocasse transentitationem, aut transessentiationem ad discrimen vocis: transubstantiatio, quam vocem, ut còmmuni modo loquendi adhereret, solum concedebat conversioni panis in Corpus Christi, & vini in sanguinem vi verborum; sed, quidquid sit de hoc.

19. Elementa nostra non esse entia physicè indivisibilia ter completa, non sufficienter probat illa ratio, quæ còmmuniter, cum risu excipienda, auditur, scilicet, quod advenit enti in actu est accidens; tollitur ergo omnis mutatio substantialis; materia ergo prima non potest statui ens in actu. Argumentum istud, ad varias conclusiones probandas, à Peripateticis assumitur, videturque non esse locum, in quo hæc objectio suas non habeat partes; aliqui ad negandum actum entitativum materiæ; alii ad negandum actum existentiae; alii ad negandum actum physicum formalem: at quis non videt istorum philosophorum cæcitatem? Nam per plures eorum materia cum forma corporeitatis est verè totum substantiale, & in ordine ad formam animæ est dispositio

34 Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ

tio prævia ; & ipsa anima cum materia , substantiali forma corporeitatis actuata, constituit unum per se substantiale . Per Scotistas materia cum formis substantialibus , partialibus unitur cum anima ad constituendum unum per se totum essentiale . Aristoteles ergo , licet arguerit antiquos, ut Scotus ait in 2. dist. 12. quæst. 1. quia ponebant pro subiecto generationis aliquod corpus in actu, proindèque advertit Scotus, faciebant omnem generationem alterationem, quatenus idem corpus varias in se patiebatur alterationes: attamen redarguendus ipse, qui putaverit perindè omnem generationem esse, & fieri ab antiquis alterationem, non admittendo suam fictitiam materiam primam . Dico igitur posse aliquod substantiale gigni ex entibus in actu, sicuti per adversarios anima constituit unum per se, etsi adveniat enti in actu, puta, materiei, informatæ forma corporeitatis, & formis partialibus . Secundò, quod advenit enti in actu primario completo, constitutivo, est accidens suo modo, concedo; quod advenit enti in actu incompleto, complebili, est accidens, nego.

20. Exemplo res illustratur, Canis e. g. componitur ex elementis, entibus in actu elementari, qui actus elementaris est completus primarius in esse elementi, &, quidquid advenit ipsis est accidens respectu ipsorum; at respectu Canis elementa non sunt in actu, sed in potentia; quatenus sunt in actu complebili, & incompleto in ordine ad totum; nam opus est ignem compleri ab aqua, & vicissim aquam ab igne ad constituendum mixtum equum, canem, &c. Quidquid ergo advenit elementis, seorsim sumptis, est accidens respectu ipsorum, seorsim sumptorum, sed non est accidens respectu mixtorum, seu elementorum, simul sumptorum; nam accidit ipsis uniri, sed elementa mixto non accidunt; accidit unum alteri, sed omnia simul non accidunt composito; sic quoque, quod advenit mixto, cum supponat ipsum in suo esse constitutum completè est accidens ejus. Abeat, adveniat

niat color albus equo, semper equus permanet, quia intelligitur constitutus independenter ab albedine; & ideo albedo est accidens; non quia præcisè advenit enti in actu, sed quia advenit enti in actu completo in esse physico. Elementa ergo, licet entia sint in actu elementari, nempe ignis in suo esse specifico, aqua, &c. Ex his attamen fieri potest unum per se mixtum, nam quodlibet elementum non est mixtum, & consequenter non est in actu mixti. Adde, non posse fieri aliquod unum in actu generatione, nisi materia sit ens in actu; etenim materia illa rudis, iners sine actu est omnino fictitia; ergo subiectum generationis esse debet corpus in actu.

21. Ut autem pateat discrimen alterationis à generatione, & inde motivum, cur dicatur, quod, si materia est corpus in actu, omnis generatio sit alteratio: advertendum est, alterationem esse etiam generationem, licet accidentalem, quam proprio vocabulo vocant philosophi alterationem: generationem verò dicunt terminari ad substantiam, & naturam rei. Tunc enim dicitur res generari, cum producitur secundum se, & suam substantiam; cum autem aliquid ejus producit, mutatur, dicitur alterari v. g. rosam nasci cernimus, dicimus rosam generatam, quando rosæ color mutatur, rosa alteratur, nam rosæ affectio mutatur, rosa ipsa permanente in suo statu intimo naturali; quapropter color generetur, corrumpatur, quia tamen ejus generatio, aut corruptio non est terminata ad rem, sed ad aliquid rei, ideo dicimus rosam passam esse alterationem non corruptionem. Hinc fit, ut cogitent Peripatetici cum Aristotele, materiam, si sit corpus in actu, varias suscipere posse alterationes, dum res fiunt, inde deducunt omnem generationem statui alterationem.

22. At quomodo colligatur, omnem generationem confundi à nobis cum alteratione, nescio: si profectò generatio terminatur ad rei substantiam, & naturam, etiam pos-

tis corporibus in actu pro principiis physicis, jam eorum coagmentatione habetur rei natura, & substantia, qua pereunte, perit res, & qua non pereunte, quamvis cætera pereant, res non perit. Dum fit rosa, nova consurgit natura; ergo fit generatione non alteratione; hæc cum illa ergo non confunditur. Si autem velint pro nova natura novam substantiam, simpliciter productam, ultrà progrediuntur, quam ipsi advertant, nam pro generatione quærent creationem; sufficit ergo ad generationem poni novum compositum substantiale per substantialem coagmentationem elementorum, quæ sit fundamentum, cui adveniunt qualitates, erga quas exercetur alteratio; dum sanguis generatur, actio sanguinis generativa non est alterativa, quia sanguis non præsupponitur in suo esse ante actionem; ergo hæc actio verè est generatio, & condistincta ab alteratione: ex una parte non præsupponitur hoc ens, ex alia est radix suarum proprietatum, & affectionum; ergo est terminus generationis non alterationis; ergo generatio non confunditur cum alteratione.

23. Dices: Sanguinem generari in nostra sententia, est fieri ex præexistentibus principiis sola eorum coagmentatione; ergo terminus generationis est corporum præexistentium alteratio; ergo confunditur alteratio cum generatione, & consequenter in hac sententia omnia, quæ fiunt, fieri dicendum est alteratione. Respondeo, non alium terminum quærendum esse in generatione, præter elementorum conjunctionem; omnis alius esset terminus creationis ex hæcenus dictis. Quo posito, ille terminus esset veræ actionis generativæ, seu rigorosæ, quæ esse potest in mundo generationis, vel ex hoc ad hominem, quod habeatur nova natura, hoc est novum principium motus, & quietis: si autem non consideretur illud mixtum in recto substantiale, seu illa, simul sumpta, in sensu copulato, elementa, sed seorsim, & sigillatim, ultrò concedo esse terminum alterationis, nam
mixtum

Conditione, ejusq;discrimine à Secunda. 37

mixtum fit ex elementis alteratis, & unitis; eapropter verum est, elementa alterari, & ex ipsis, ut alteratis, & debite unitis, novam mixti naturam fieri, v.g. vinum, &c. At natura genita non dicitur de quolibet elemento alterato, sed de omnibus, simul sumptis in recto; de quolibet autem, alterationem dici, & esse non est negandum; ergo ad summum dici potest, totam præviam alterationem non distingui à generatione, quod quidem oportet esse; nam id, quod fit, & gignitur, non distinguitur ab eo, ex quo fit, ne in creationem incidamus.

24. Verum totam præviam alterationem non distingui à generatione, non est idem, ac generationem esse alterationem formaliter: Etenim non desunt Peripatetici, qui asserunt, generationem non distingui à tota prævia alteratione, & propugnant cæterum terminum generationis esse formam substantialem, distinctam à materia cum omnibus ejus dispositionibus; ergo, licet postquam materia fuerit alterata totaliter, & ultimò disposita, non sit introducenda nova entitas; attamen nova habetur natura, consistens in ipsis elementis sic, vel sic ultimò combinatis, & dispositis; ergo, prout est generatio non est alteratio; siquidem, prout alteratio respicit elementa secundum se, quæ altera sunt à seipsis in statu unionis; prout generatio, respicit ipsum aliud esse ab elementis, seorsim sumptis, quatenus novarum operationum novum principium. Attenditur igitur substantia unius elementi, prout conjuncta cum substantia aliorum, & omnes substantiæ simul in recto sunt terminus generationis, cum sint alia natura alterius juris. Si consideratur actio, ut alteratio, respicit solummodò accidentariam mutationem, cujusque elementi; ergo clarum est, generationem non esse secundum se formaliter alterationem. Fateor esse alterationem, si nomine generationis venit actio productiva novæ substantiæ secundum esse simpliciter: At dictum est supra nomine generationis hujusmodi intelligi creationem, & pro-

& productionem ex nihilo.

25. Certè miror, philosophos adversarios super hoc difficultatem pati; quando quidem per ipsos, saltem quamplurimos anima advenit materiæ informatæ forma corporeitatis, aut formis partialibus; & non ideo generatio animæ equinæ est alteratio, quia, etsi adveniat composito ex materia, & forma corporeitatis, constituit tamen unum essentiale unitate viventis; ergo à simili, licet elementa entia sint in actu, attamen eorum conjunctione constituitur essentia una mixti, v.g. olei, vini, canis, &c. Solum discrimen est illud, videlicet, in adversariorum sententia producitur forma distincta à tota materia, ex qua; in nostra autem, nequaquam, cum id, quod generatur, nequit distinguì à tota, & adæquata materia, ex qua generatur. Quò autem ad hoc discrimen valdè notandum est, ex hoc nil aliud sequi, quàm generationem ipsorum fieri in rei veritate creationem, dum ipsi nos arguunt, generationem facere alterationem.

26. Difficultas fortassè ex eo oriri posset, generationem aliquid novum secundùm esse intelligi debere; quia anima nequit consistere in elementis unitis, nam vegetare, sentire, videre, gustare, tangere, cum non competant elementis, nequeunt convenire mixto ex iisdem: Animam autem brutorum gigni, experientia constat.

27. Non nego pluribus incredibile videri, formam tam perfectam, quæ est principium operationum vitalium cognoscendi, sentiendi, &c. oriri ex sola principiorum coagmentatione præexistentium; ita ut nulla entitas nova secundùm se intelligatur, generatione producta in materia. Omnis verò, meo iudicio, difficultas removebitur, si cogitemus actionem omnem corporum motu locali peragi; consequenter sensationes corporeas, motus locales quoque esse; cum igitur, principiis præexistentibus vis motiva localis non defuit; optimè sequitur ex iis contemperatis, contemperacionem talem nasci posse, ut constituent intrinsecè principium aptum sentiendi, puta, se movendi activè ab intrinseco ad
instar

Conditione, ejusq;discrimine à Secūda. 39

instar impressiōum, quas causant objecta externa: In hoc equidem situm est totum animæ sensitivæ mysterium.

28. Neque dicas, aliud esse sensationes consistere in motu, aliud esse non produci sine motu, nam aliud hominem comburi, aliud percipere combustionem; aliud titillare, aliud percipere titillationem. Nam respondeo, & valde notandum est, combustionem, titillationem, etsi non esse sensationem constet; non inde eatenus sequitur, sensationem non esse motum, nam combustio est motus activè ex parte comburentis, in passivo est motus ex parte combusti: Non autem intelligendum est hunc eundem motum passivè sumptum ex parte combusti esse sensationem, sed motus, activè elicited à combustio per passionem, ad illum faciendum determinato, est sensatio, consistens in hoc, quod Spiritus animales, nervorum ductibus contenti, se moveant ad instar excepti motus à specie impressa, idest, meliùs ab agente externo. Motus, de quo loquitur objectio, est exceptio, non perceptio, passio, non actio; ergo sensatio, quæ est actio, & perceptio, omnibus fatentibus, distincta est ab exceptione, tanquam motus à motu: Combustio, titillatio motus est, sed non ille, qui sit sensatio: Sensatio motus est, sed non ille, qui sufficit solùm ad titillationem, combustionem, &c. Ille autem ex intrinsecis suis sensatio est, qui activè à Spiritibus sanguinis efficitur, postquam determinationem acceperint ab objectis exterioribus, quorum determinatio communissimè vocatur species impressa.

29. Sanguinis autem efficacia, & vis tanta quippè est; ut antiqui Philosophi Empedocles, & alii in ipso totam animæ substantiam collocaverint: id etiam Levitici docemur, ubi insinuatnr, animam esse in sanguine, & omnibus peripateticorum interpretationibus relictis, si certè omnia munia vitæ ad sanguinem referri possunt, anima in sanguine sita, est: sanguis autem mixtum quoddam est, pluribus elementis in unum coadunatis; igitur anima sensitiva corporea mixtum

tum est, quæ ob sui perfectionem dicitur actus in mixto totali, videlicet, equo: corpus enim equi organicum mixtum, est quoque, cujus forma est, & ornatus, actus, pulchritudo, &c. ipsum mixtum sanguineum, seu sanguis ipse, seu, quod idem est in re anima vegetativa, & sensitiva; hanc verò non statui, nisi in sanguinis portione actuosiori, non est, ut verba faciam; nam cruoris pars crassior est potius animæ fomes, aut focus.

30. Ex hætenus disputatis concludendum est, actionem generativam esse alterationem identicè, cum non distinguatur à tota prævia alteratione, quod à pluribus apud Patrem Lallemandet asseritur. Item, quia non distinguitur ejus terminus à tota materia ex qua alterata, & præviè disposita; atamen, prout generatio, respicit novum esse, verè factum, scilicet, quod antea non erat, secundum quod genitum dicitur, cui philosophandi modo non consentit Anaxagoras: prout alteratio, respicit elementa secundum se seorsim, quia quodlibet fit alterum, sed non aliud, nam ignis non perit secundum se in mixtione, ideoque non fit aliud ab eo, quod erat; sed certè alterum fit ob mixtionem, ob quam eandem mixtionem fit aliud ab unoquoque, sed non ab omnibus, simul acceptis, quia mixtum genitum, e. c. vinum non est distinctum substantialiter ab omnibus substantiis elementorum, simul junctis, & copulatis, quæ substantiales elementorum, prout conjunctorum, entitates sunt entitas genita, seu permixtionem facta; nam nova, quæ non erat, natura consurgit, novumque operationum principium emergit; Eadem ergo entitates sunt subiectum ex quo mixtionis, & generationis, cum jam dictum sit, terminum generationis non distingui ab adæquata materia alterata. Item eadem entitates elementorum sunt terminus alterationis, & subiectum: subiectum ex quo, quia unumquodque participat qualitatem, seu vim alterius per unionem, & combinationem, sed meliùs dicerem subiectum in quo conjunctionis: terminus alterationis,

tionis, prout de unoquoque prædicatur aliqua vis alterius, non quidem intrinsecè, sed denominativè ob mixtionem, cujus efficacia in propria vi temperatur.

31. Anaxagoram Panspermiam propugnans, certè omnem generationem alterationem facit, Anaxagoras enim docuit partes similes principia, itaut, sicut Mundus ex Chaos factus fuit, sic quoque quodlibet corpus naturale, quævis res ex Chao fit, nam, dum fit caro, id quod latebat, aperitur, & à reliquis partibus secernitur, quo judicio res non fit, sed manifestatur, non generatur, sed solummodò subiectum alteratur: Atomi nimirum carnis segregantur ab atomis sanguinis, dum hic fit, similesque invicem coeunt, & à dissimilaribus secernuntur; in quo certè, nil aliud intervenire, intelligitur, quàm alteratio. Sanguis ergo per Anaxagoram est Chaos particulare, cui inest caro, nervus cartilago, os, vena, arteria, & quodcumque de sanguine fit; omnia ergo putabat mixta, adhuc post illud primum, & magnum, Mundi Chaos: solam mentem, intelligendo Deum, docuit immixtam, segregantem, distinguentem omnia.

32. Maignanus igitur cum Empedocle assertor elementorum, docet jam, carnem fieri, quæ antea non erat caro, & sic de cæteris; ergo generationem alterationem facere non est dicendus. Quod verò Anaxagoras de rebus omnibus generabilibus docebat, Maignanus de solis elementis asserit; nec mirum, quia cum prima principia sint ex alio fieri nequeunt, sed ex ipsis fiunt omnia, consequenter, dum ignis accenditur, verè neque per generationem fit, sed solum è subiecto, in quo latebat excluditur.

33. Forsitàn instabit adversarius peripateticus, elementa esse corruptibilia, & consequenter esse non posse ex hoc capite prima principia. At, quo experimento constat, elementa appellata gigni, & corrumpi secundum partes (nam Aristotelici fatentur esse ingenerabilia secundum totum) ex aere forsitan gignitur aqua? At, si aqua non gignitur ex

F aqua,

aqua, neque ex aere putandum est aquam proficisci. Certè ex aere humido, scù tenuissima aqua referto, aqua generatur ad sensum; sed id non est ex aere aquam fieri, at ex aere scerni tenuissimam aquam, & in unum coire, qua coitione posita, visibilis est aqua; cujus rei gratia advertendum, triplicem formam induere posse aquam glaciei, vaporis, & liquoris; vaporis ob sui tenuitatem, & raritatem; glaciei ob durtiæ, frigore, & nitro adductam; & liquoris, cujus extrema forma connaturalis est, ut putatur, ob particularum facillimam dissociabilitatem: forma autem intima semper eadem est. Sic proportionaliter, dum ignis de novo fit ad sensum, verè non generatur, neque generatione secundum intellectum expositum in superioribus. Præcisè excutitur de aliis partibus materiei, quibus implicabatur. Dum verò extinguitur, intercudit particularum fluxus, & intercipitur aliquo contrario opprimente. Aer, si non est elementum seorsim ab aliis, à Deo creatum, dici poterit genitus; at neque id dici nequit; quia non est aliquod naturale ad speciales actiones efficiendas in esse naturæ; sed est solum flos corporum, ut inserviat ad respirationem; ad generationem subministrando materiam, & ad alios fines, & alium usum; nec est aliud hoc sensu, quam aqua attenuata; ignis attenuatus; terra attenuata; est ergo potius chaos plurium naturarum, quàm natura una physica.

34. Cœlos esse etiam incorruptibiles, contrarii fatentur. At etiam, si cœlestia obnoxia essent corruptioni; adhuc esse posse prima principia, non dubito quoad materiam cœlestem ex qua, differentem à materia elementari; cum superiores cœlestes orbes, differant ab inferioribus sublunariibus, elementariibus.

35. Demùm objicies inimicitiam elementorum appellatorum; sed Empedocles litem, & concordiam elementorum voluit, ut res concordia fierent elementorum; eorundem verò lite, & inimicitia corrumperentur. Maignanus, li-
tem

tem elementarem non esse ad necem, sed ad firmiorem copulam, & miscelam, statuit. Dum quidem postea res corrumpuntur, non corrumpi ex discordia, & lite, docuit, nisi per accidens; quapropter asserit, ignem de se neque gravitare, neque levitare; sed indifferenter, & promiscuè ad omnem locum inclinari.

36. Possem ulteriùs demùm sententiam de principiis istam, quam sequor confirmare ab innumeris difficultatibus, quibus Peripateticorum sententia scatet; cum agitur de anima quoad sui primam generationem, quæ omnes in nostra evanescunt. Si de corpore animato, ut sum in votis conscribendi opportunitas non deerit, ibi omnes absurditates recensebo: raptim hic aliqua attingam. Primò assignari nequit causa creata producens animam in embrione, nam semen non est per ipsos animatum; cur ergo producit vivens decusum in utero à seminantibus absentibus, imò destructis, ut supponi potest post seminationem (loquor de maribus). Secundò, si semen est forma accidentalis, quod vocant instrumentum animæ separatum; quomodò poterit producere animam prolis. Tertiò, si semel affertur in exemplum à Peripateticis, ut ostendant accidentia posse instrumentaliter producere substantiam; ergo forma seminis est forma qualitativa accidentalis; ergo materia existit sine forma substantiali. Quartò quomodò intelligi potest anima homogenea, educta de corpore organico eterogeneo. Quintò, qui fieri potest, ut intelligatur productio animæ, si hæc est entitas penetrativè existens in materia, & distincta à materia tota, ex qua facta dicitur. Etenim anima ex sui essentiali conditione est actus corporis physici organici; ergo produci nequit, nisi præintelligatur in materia ratio corporis physici organici; at quomodò in eodem instanti intelligi potest ratio corporis physici organici, nisi simul, & semel habeantur caput, cor, pulmo, jecur, &c. nam si solum cor consideratur, non habetur corpus animalis aptum anima actuari, quæ est actus corporis

organici : cor enim non est corpus neque canis , nèque columbæ , neque piscis , neque formicæ , licet in ea quantitate , data cordis possit describi corpus alicujus animalis ; attamen cor præcisè secundum se , cujuslibet quantitatis asseratur , non est corpus animalis aptum informari anima constitutiva alicujus animantis ; ergo , dum producitur anima de novo , præsupponi debet materia corporis organici ; itaut materia sit ultimò disposita quoad omnes sui partes , quibus constituitur corpus physicum organicum , æquè simul ; sed quomodo generans potest simul esse præsens toti corpori organizato ; ut anima , quæ respicit omnes simul partes , producat secundum se totam indivisibiliter . Et si agens est simul præsens , fortassè ob sui divisibilitatem toti materiei organicæ ; undè hæc necessitas , inquam , ut omnia simul disponantur ultimò , & non possit una pars ultimò disponi ante aliam ; cum una pars ex se sit aptior disponi , quam alia velocius , imò communi sensu dantur primigeniæ partes in foetu absolviendo : foetus quidem non subito absolvitur , nec omnes partes æquè absolvi censent Medici .

37. Quod , si dicatur , animam produci in partibus principalibus , postquam hæ fuerunt ultimò præparatæ , & dispositæ ; ergo anima essentialiter non est actus corporis physici organici , quatenus ipsa ponitur , & nō actuatur materiam organicam : Sic enim produceretur pars animæ , nō anima ; sed nequit produci pars animæ , quin simul producat alia pars animæ in alia parte subjecti , quousque cum veritate dicatur produci anima , quæ est actus corporis physici organici , non autem unius organi ; licet pro quolibet organo sua animæ portio respondeat . At id , quod nunc dico , est , omnes animæ portiones indivisim , & indivisibiliter esse producendas , dum producitur anima ; nam anima , ut dicebam , est actus corporis organici , non actus cerebri , cordis , aut pulmonis , nec posito pede solo , intelligitur corpus physicum organicum , animabile ; ergo neque benè intelligitur , posse unam partem

rem animæ produci sine productione alterius . Hæ difficultates vacant in sententia Carthesii, nolentis, brutis animam verè inesse: De homine apud ipsum nulla difficultas est, cum sit tota in toto divinitus de fide infusa; nec essentialiter est actus corporis. In Maignani autem philosophia etiam evanescent, cum brutorum anima sita sit in sanguine, & dum omnia organa conformantur, eorumque sit absolutio; Sanguis quoque simul incipit per ea vagari suis halitibus, sive spiritibus; ac tandem, dum foetus absolutus intelligitur; cum sanguine simul intelligitur. Demum in Maignani principiis brutum, tum quoad corpus, tum quoad animam est machina, & omnia principiis peraguntur mechanicis, gradu substantiali vitæ illibato, quidquid dicant Carthesiani: Ac in Peripatetica schola anima est nova producta entitas simpliciter secundum suum esse in machina corporis. Reliquum est, ut aliquas objectiones dissolvamus pro Maignanistica philosophia.

Proponuntur objectiones, & refelluntur.

38. **O**bjectio prima: Ex nihilo nihil fit: ergo ex aliquo aliquid fit; ergo datur id, ex quo fit, & id quod fit; ergo dantur aliqua noviter producta. Respondeo totum concedendo, ultima excepta consequentia, quin immò nihil novum secundum esse producitur, & nihil verè producitur, quia quidquid fit ex aliquo fit. Hinc est, ut supra dixerim, num. 17. productionem rigorosam non esse genus ad creationem, & generationem, sed esse ipsammet creationem speciem actionis. Actio quippè generativa non est productiva, nam producere est aliquid secundum esse ponere; generare autem in rei veritate est miscere combinare, in quo nulla nova entitas intelligitur poni in esse, sed solum entitates miscibilium uniri. Aliquod ergo noviter generari, seu generatione fieri, non est noviter produci, nam
pro-

produci idem est, ac creari, sed est solum esse de novo compositum, minimè esse aliquam partem de novo simplicem, sed simplicium corporum præexistentium conjunctionem, quæ conjunctio non distinguitur à conjunctis, nec totum distinguitur à partibus, simul sumptis. Accipe, Lector, exemplum: Dum dico: Alter Mundus est possibilis, certè per ly possibilis diminuitur prædicatum existentiae, & transfertur ad negationem existentiae de præsentī cum sola intinseca non repugnantia, sicque in propositione logica alter Mundus non supponit existentiam, sed ostendit possibilem esse hanc suppositionem. Ita à simili: Aliquod fieri ex subjecto, importat ob additionem, ex subjecto, non propriè simpliciter fieri, & consequenter non produci; sed fieri per compositionem, seù fieri entitatem compositam, qua compositam, non simplicem, ut esset forma peripatetica substantialis. Dum ergo dicitur: Aliquod substantiale fit, attendatur, quod fit ex subjecto, nam hoc ipso, quod fit, non fit simpliciter de novo, nam nulla intercedit nova entitas; nulla quippè, quæ non præfuerit, non præcesserit; neganda ergo ultima consequentia.

39. Objectio secunda: Noster P. Palanco, qui vocat Maignanum virum stupentis ingenii tom. 1. suæ phil. natur. putat, se demonstrare pro peripatetica philosophia ab agentibus in hoc orbe aliquid fieri ex nihilo sui. Demonstratio hæc est: Ideò per generationem non produceretur forma, realiter distincta à tota materia præsupposita, quia sequeretur, illam produci ex nihilo sui, & hoc repugnat; sed hoc non repugnat, sed est necessariò admittendum: ergo, & primum. Minorem probat primò, quia generatio non est productio entis ex toto ipsius entis, sed ex aliquo tantum, cum quia sic communiter definitur, etiam ab ipso Maignan; tum quia implicat in terminis, aliquid realiter fieri ex toto sui ipsius; sed implicat ens fieri ex aliquo tantum, & non ex toto sui, quin aliquid ejus fiat ex nihilo sui; ergo necum non
repu-

repugnat, sed omninò est necessarium aliquid fieri ex nihilo sui. Minorem probat, quia equum v. g. fieri ex aliquo tantum, & non ex toto sui, est formalissimè, nec totum equum adæquatè fieri, nec totum præsupponi; sed ex parte præsupponi, & ex parte de novo fieri, unam ejus intrinsecam partem præsupponi factam, & aliam, ultra illam fieri de novo; sed hoc implicat, nisi hæc pars, & hoc aliquid, quod fit ultra aliquid, & ultra illam partem præsuppositam fiat ex nihilo sui: ergo.

40. Ego autem dicam, in hoc maximè apparere quantam nostræ menti vim ingerant præjudicia, & præjudicatæ opiniones, aut cum lacte susceptæ, aut ex amore præcipienti, aut communi sequela inductæ, ut demonstrationes appareant, quæ unico verbo dissolvuntur argumenta. Cogitavit, hoc argumento pessum ire Maignani fundamentum P. Balanco libris de physico auditu additus: At peripateticam philosophiam argumentis, quibus mirè premitur, nunquam se posse extricare, patet huic demonstrationi dissolvendæ paucis verbis occurrens: Ex nihilo sui aliquid fit, scilicet, quod non erat heri id, quod modò v. g. est, & quod non erat nudius tertius modò fit, puta, non erat sanguis (aliter Panfpermiam Anaxagoræ in medium adduceremus) & fit, concedo; ex nihilo sui entitativo aliquid fit, nego. Aliud est profectò aliquid fieri ex nihilo sui; Aliud est fieri, prout nunc in temporum mensuris, videlicet, quod prius non erat antequam fieret, aliter fieri opus non esset; & in hac distinctionis incogitantia totus vertitur Peripateticorum error. Explicat suam demonstrationem Author: Tota entitas geniti non supponitur ante generationem; aliter genitum fieret ex tota sua entitate, & consequenter ex toto sui contra definitionem generationis, & evidentiam; Deindè nec tota ejus entitas adæquatè fit generationem, alias fieret ex nihilo sui; ergo aliqua ejus entitas supponitur, & aliqua, præter illam, fit; sed hæc, quæ fit, præter illam, quæ supponitur, fit

ex

ex nihilo sui; ergo necessariò aliqua entitas geniti fit ex nihilo sui. Minorem probat primò, quia, si hæc fit præter illam, quæ supponitur, hæc est adæquatè distincta ab entitate, quæ supponitur, siquidem est præter illam; sed, si adæquatè distinguitur ab entitate, quæ supponitur, nihil ejus supponitur; si enim aliquid ejus supponitur, jam non distinguitur adæquatè ab eo, quod supponitur; ergo entitas, quæ fit præter illam, quæ supponitur, nihil sui præsupponit; ergo fit ex nihilo sui. Secundò, si illa entitas, quæ fit, præter eam, quæ supponitur, etiam fieret ex aliquo sui, in illo etiam distinguendum foret id, quod fieret, & id, ex quo fieret, id, quod supponitur ipsius, & id, quod non supponeretur, sed fieret. De hoc igitur rursus interrogat, an fiat etiam ex aliquo sui præsupposito. Si negatur; ergo fit ex nihilo sui. Si affirmatur, rursus erit distinguendum in illo aliquo, & id, quod supponitur, & id, quod non supponitur, sed fit, & erit processus in infinitum.

41. At physicam Aristotelicorum logicam sapere ex tanto verborum circuitu in exponendis naturæ effectis eorum more liquidò constat vel ex hac præsentī objectionē. Certè dicere possumus illud Senecæ epist. 72. sic scribentis: *Relinque istum ludum litterarium philosophorum, qui id agunt, ut philosophia potiùs difficilis, quam magna videatur.* Quid enim agit noster P. Franciscus Palanco, vir cæterùm perdoctissimus, atque variis disciplinis exercitatissimus toto isto discursu, nisi rem verbis abstractis obscurare potiùs, quàm enucleare. Quod, ut cuique innotescat, dico sic: Dum ex argento phiala, cratera, salinum, polubrum, simulacrum, statua, &c. fiunt, aliquid distinguendum est, quod præsupponatur, scilicet argentum, & id, quod fit, nempe phiala, cratera, &c. ergo statua fit ex nihilo sui; quæ consequentia falsa est, cum statua non importet novam entitatem, distinctam ab argento, Peripateticis ipsis concedentibus. Loquamur ergo in concreto, ac dicamus sic: Ex elementis fit
caro,

caro, sanguis, vinum, &c. vinum caro non erant, dum fiunt; & ideo non erant, antequàm fierent, quia elementa non erant combinata. Hoc posito, caro ne fit ex nihilo sui? Minimè. En quomodo argumentum tanto verborum apparatu, & vocum circuitu constructum, unico verbo evanuit. Dico igitur, dum arguens quærit: Entitas illa, quæ fit nihil sui præsupponit, nego suppositum, generatione fieri entitatem simplicem; id enim est probandum, nam, si fieret entitas aliqua simplex, ut est forma per ipsum, nihil sui præsupponeret pro certo; at, quod fit est entitas composita, qua composita, cujus nihil præsupponi est contradictio in terminis. Ab agentibus ergo naturalibus nihil fieri posse ex nihilo sui, indubitatum, & inconcussum fundamentum est philosophiæ recentioris. Quod si, Lector mi, abstractam responsionem quæris, dic sic: Quod fit ex aliquo fit, & consequenter ex nihilo sui fit entitativo, itaut entitas sui non præsupponatur, nego; Ex nihilo sui, idest, quod non erat, fit, concedo: Certè rosa, quæ fit hodie, non erat heri; ergo fit ex nihilo sui, idest, non existens heri, hodie est; non autem ex nihilo sui entitativo, quia heri erat tota illa entitas, & adæquata, quæ pertinet ad constituendam rosam. Vel ex nihilo privativè, concedo; entitativè, nego.

42. Objectio tertia: In omni mutatione datur terminus, à quo, terminus, ad quem, & id, quod transit, aliàs non non esset mutatio, quia mutari est conditio entis; sed id, quod transit à termino, à quo, scilicet forma ligni, ad terminum, ad quem, v.g. formam ignis, non potest esse, nisi sola materia prima; ergo. Respondeo distinguendo majorem, in omni mutatione physica (de qua solum ago) datur terminus à quo modificativus, terminus ad quem modificationis, & id, quod transit ad istam modificationem, concedo majorem: datur à quo, & ad quem entitativi; & subiectum transiens ab entitate ad entitatem, itaut ipsa duo contraria faciant realem numerum cum eis, quæ subjiciuntur, nego majorem.

jorem. Item distinguo minorem, sed id, quod transit, &c. Primo transitu in primo membro distinctionis, non potest esse, nisi materia prima aristotelica, nego minorem; transitu secundi modi, & generis, non potest esse, nisi sola materia prima, primum subjectum receptivum omnium formarum, concedo minorem; at nego suppositum, materiam hujus generis dari in rerum natura.

43. Pater quidem esse purum figmentum in physicis argumento Parmenidis, & Melissi, quod noverunt Professores: si fit aliquid, vel fit ex ente, vel fit ex non ente. Ex ente fieri non potest, quia jam esset ens antequam factum esset; nec ex non ente, quia non ens, nihil est, ex nihilo autem nihil fit. Semper enim aliquid est præsupponendum; ergo nullæ dantur rerum de novo veræ productiones; ergo neque materia mutationum entitativarum. Hoc argumentum est certè insolutum ab Aristotele, nec ejus Commentatores hætenus solverunt. Aristoteles quippè tex. 65. sic respondet: Ex non ente nihil fieri simpliciter, idest, per se, concedit, ex non ente, aliquod non fieri per accidens, negat. Toletus istam distinctionem explicat hic cap. 8. pag. 39. Fieri aliquid per se ex non ente, est, quod non ens, ut non ens faciat aliquod, & hoc fieri non potest: fieri verò ex non ente per accidens, est, quod non ens faciat aliquod, sed non, ut non ens est, sed secundum aliam rationem, & istud est materia, quæ est non ens per accidens ratione privationis; non est per se non ens, & ex tali materia fit res; undè ex non ente fit ens per accidens, nam materia est non ens ratione privationis, hæc tamen est per se non ens, nec ex ea fit res per se. Idem Aristoteles distinguit etiam alteram propositionem, nempe, ex ente fit aliquid, dicitque, ex ente per se non fieri aliquid, idest, quatenus ens, sed per accidens, idest ex illo, quod est ens, fit aliquid, sed non, ut ens est. In hujus declarationem advertit Toletus, dicitque, quod semper illud, quod fit, negatio præcedit, ut fiat; undè, si ens fieret, ut ens, oportebat

Conditione, ejusq; discrimine à Secūda. 51

tebat nullum præcedere ens, & ita ex nihilo fieret, quod esse nequit. At, cum non fiat ens, ut ens, sed hoc, vel illud ens, satis est, quod præcedat aliquod non ens, putà, non ens illud, quod debet fieri, licèt hoc non ens sit aliud ens; & hoc est, quod Aristoteles docere intendit, ait dictus Toletus, quod, ut fiat hoc ens, non oportet ex nihilo fieri, sed ex aliquo ente, quod non sit illud, quod debet fieri.

44. Hæc tamen Aristotelicorum responsio satis dilucidè ostendit argumentum antiquorum subsistere. Ostendo quippè prædictæ responsionis vanitatem, nisi pro materia rerum statuatur miscibilia, ex quorum sola coalitione fiant ea, quæ fiunt. In primis concedit Aristoteles, quod ex non ente nihil sit simpliciter, & per se; negat tamen ex non ente aliquid non fieri per accidens; sed materia prima est non ens per se respectu ejus, quod fit, & fieri dicitur ex ea; ergo nihil fit. Probatur minor: Forma, quæ fit, per se est extra ens, ex quo fit; ergo materia respectu ejus, quod fit, est non ens per se; nam, quod materia sit ens secundum se, parùm refert, si relativè ad ens, quod fit, non est ens; ergo nullum est ens, quod fit. Explicatio Toleti futilis nimirum est, nam, quod materia sit non ens per accidens ratione privationis, quatenus supponitur non esse, quod fit, minimè infert, quod aliquod novum fiat; nec impedit, quod ex non ente per se, non fiat. Primum patebit infra, secundum probatur; nam, quod materia careat eo, quod faciendum est, ac proindè dicatur non ens ratione privationis, scilicet, non ens illud, quod faciendum est; semper verificatur, quod etiam sit non ens per se, & forma fiat ex non ente per se, si esse subjecti, ex quo est aliud esse ab esse formæ, & ens subjectum est adæquatè aliud ab ente forma, quia forma producit secundum totam rationem entis; ergo fit ex non ente per se: etenim ens illud, quod dicit præcedere, nullum intrinsecum influxum habet in formam, ut id, ex quo, nam, ens aliquod præcedere impertinenter se habet, ut aliquod

52   *Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ*

ex eo fieri dicatur, nisi asseratur quod id, ex quo fit, sit ens, ac idè ex ente fieri ens, seu ex aliquo fieri aliquid. Neque dicat Toletus, quod aliquid fit ex aliquo, eo quia illud, ex quo fit, fit potentia id, quod fieri debet; nam hæc ipsa continentia formarum potestativa, futilior censenda est.

45. Probatur nunc primum membrum nostræ responsionis ad explicationem Toleti, scilicet, non quia materia est non ens ratione privationis, juvat, quod fiat aliquid de novo; nam elementa miscibilia supponuntur carere miscella, dum autem postea miscentur, & invicem combinantur, fit aliquid, scilicet mixtum, nil tamen de novo fit secundum esse; ergo non sequitur, ex eo, quod præcedit negatio ejus, seu dicas privatio, carentia, quod dicimus nasci fieri hæc illatio; ergo fit aliquid, quod non erat simpliciter, seu fit aliud ens, & aliqua entitas recens. Item, neque ex eo, quod id, ex quo fit potentia id, quod faciendum est, sequitur aliquid recens fieri secundum esse; nam miscibilia dicuntur potestate mixtum, cum sint in potentia admisceri, coagmentari, combinari, coalescere, disponi, invicem componi, &c. Materia igitur est non ens per se respectu ejus, quod fit, quia non est ens producendum, seu non confert ad esse per seipsam, ad esse, inquam producendi effectus; ergo, si aliquid fieret novum, & recens, fieret ex non ente per se. Neque dicas, esse ens per se potentia, non actu, nam si hæc potentia non influit materialiter, ut id, ex quo in producendum ens; nec erit potentia, nec actu ens per se respectu producendi effectus, seu verè loquendo respectu effectus generandi: verificabitur verò esse ens per se, si dicatur concurrere intrinsecè, ut ex quo ad entitatem illam, quæ fit ex ente; liquidò igitur constat nil novum fieri posse secundum esse, & entitatem, argumentumq; antiquorum enervatum non esse.

46. Objectio quarta. Materia in physicis est communis; ergo cuique composito inest sua ratio physica differentialis, quæ forma appellatur. Respondeo, me non agere, ato.

atomistam, sed potius cum Maignano Empedocleum; concedo igitur cuilibet mixto perfecto, aliquid esse entitativū, quo ab aliis, specie perfecta mixtis differat; id autem, necogites esse formam, productam de novo ab agente, sed esse miscibile præsuppositum in hac orbis, à Deo conditi, constitutione, aut ob varium concursum elementorum, quæ suppono multiplicis essentiæ per singula, aut æthereorum effluxuum substantialium; quod non respuerit, qui Maignanum legerit. Aliquid ergo est in carne, quod non inest auro, sed aggregatione positum, non ex nihilo sui entitativo productum, qualiter Peripateticorum schola docet.

47. Objectio quinta ex Suarez: Nulla est repugnantia dandi formas substantiales; ergo non sunt rejiciendæ. Repugnantia tum ex parte sui est, quia implicat gigni, & informare id, ex quo gignitur, & implicat, esse formam partitis; tum ex parte materiæ, quia est impotens ad causandum in suo genere, ut superius fusè probatum est; tum ex parte agentis naturalis, nequeuntis aliquid ex nihilo facere. Demum non sunt necessariae in rerum natura, quia omnia salvanda salvantur, positis miscibilibus.

48. Objectio sexta: Motus est actus entis in potentia; prout in potentia, seu moventis, prout mobilis, quia non supponitur mobile esse in termino, ad quem tendit; sed materia movetur motu generationis, quatenus subiectatur omnibus substantialibus mutationibus; ergo debet esse in potentia physica, & consequenter incompleta in genere physico. Unico verbo solvitur objectio, dicendo, materiam esse in se physicè completam, incompletam respectivè in ordine ad effectum generandum in specie physica. Hinc distinguendum foret primum consequens, debet esse in potentia physica in ordine ad tale, vel tale compositum, concedo, in se, secundum se considerata, nego consequentiam. Indè clarè patet, nonnisi esse voces abstractas, potentia physica, complebilis, &c.

49. Objectio septima. Nisi darentur formæ distinctæ; sequeretur, materiam generari, & corrumpi: nam quæ sunt idem realiter, quod uni competit, competit & alteri, sed formæ convenit corrumpi, quæ est identicè quid unum cum materia; ergo hæc est obnoxia generationi, & corruptioni. Retorquetur argumentum contra negantes unionem distinctam ab extremis: unio est indistincta à materia, & forma; illa generatur, idest, unitum; ergo unibilia; falsa consequentia, saltem in homine, cujus partes creantur. Secundò notandum est; effectum generationis, non esse materiam entitativè acceptam, sed modificativè, nec caro v. g. identificatur igni, sed elementis omnibus, simul sumptis in sensu copulato. Quapropter, dum desinit, elementorum copulatio cessat; dum gignitur, elementa concresecunt.

50. Objectio octava: constat homo forma substantiali; ergo & res omnes naturales; probat consequentiam Suarez; hominis compositio ex materia, & forma substantiali ostendit esse in rebus naturalibus quoddam subjectum substantiale natura sua aptum, ut informetur actu aliquo substantiali; ergo tale subjectum imperfectum, & incompletum est in genere substantiæ; petit ergo semper esse sub aliquo actu substantiali. Hoc autem subjectum non est proprium hominis, sed in aliis etiam rebus reperitur, ut notum est; ergo omnes res naturales, quæ illo subjecto constant, constant etiam substantiali forma actuante, & perficiente subjectum illud.

51. Primò nego, animam rationalem esse formam corporis eo modo, quo peripateticus vulgus credit, scilicet, esse formam per intrinsecam receptionem in materia, quo sensu merè passivè se haberet, & grammaticaliter sumeretur, sed est forma corporis, prout est actus primus internus operativus, itaut non sit actus informativus, nisi in quantum actuativus, nec actuativus, nisi quatenus operativus cum organis corporeis. Hoc intendit Concilium Lateranense, dum definivit, animam rationalem esse formam informantem,
idest

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 55

ideſt non aſſiſtentem; dicitur ergo anima forma corporis, quia eſt pars nobilior, aſtuofior, & reſpectu ejus corpus dicitur materia.

52. Secundò, concedendo primam conſequentiam; ſed notandum eſt in rebus, quæ generatione ſunt, partem materiæ nobiliorem eſſe, atque dici formam reſpectu alterius partis materiæ, ut dictum eſt num. 14. itaut unum miſcibile ob ſuæ virtutis motricis excellentiam dici poſſit formioſior, eaque ratione in miſcela dicitur forma reſpectu alterius miſcibilis. Vel tertio dicam, negandam eſſe conſequentiam, & ratio diſparitatis petitur, quod forma rationalis, cum non ſit de genere corruptibilem, & generabilem, non mirum, quod realiter diſtinguatur à toto ſubjecto; ſed animæ materiales, & aliæ rerum formæ cum ſiant ex ſubjecto, nequeunt habere aliud eſſe, præter eſſe ſubjecti, ſicque non habetur informatio partis; aut, ſi habetur, eſt reſpectu ſubjecti, in quo, reſpectu cujus concedo dari formam in omnibus rebus, etiam inanimatis: ex qua doctrina corruiſit tota Suarez argumentatio, nam ſubjectum, quod eſt ſub aliquo aſtu, eſt ſubjectum, in quo, non autem ſubjectum ex quo: in hoc autem nil aliud relucet, niſi in mixto eſſe plures portiones; quarum, quæ eſt aſtuofior vocatur forma, quæ minus aſtuofa vocatur materia. Attamen nunquam probatur dari materiam purè paſſivam, inertem, omni aſtu ſpoliatam, &c.

53. Cum ergo ex diſputatis habeamus, corpora, tanquam ex primis principiis conſtata eſſe ex elementis appellatis, hæcque eſſe rerum corporearum primordia, atque prima initia, optime ſequitur, primum hominem Adamum, quoad corpus ex elementis fuiſſe genitum; quod Genetiſ cap. 2. inſinuatur: formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ; ſuper quod ſcripſit Baſilius: condidit hominem ex quatuor partibus terræ, quas ex partibus quatuor ſumpſerat Mundi. Limi nomine terræ omnia elementa deſignantur; tum quia
omnia

omnia continet, aquam, aerem, ignem; tùm quia nominatur terra propter consistentiam, quam mixto confert, sicuti, dum sunt pisces, nominatur aqua ob ejus prædominium, & quia naturalis locus inhabitationis piscium est; non ideo tamen cætera quoque elementa concursum non habuere; tùm quia sola terra elementaris limus non est; tùm quia accipitur terra humano loquendi more, quo comprehenditur aqua, ignis, aer, &c. sicuti, dum dicimus terram germinare herbas, quam tamen non germinare sine aquis, imbribus, calore, &c. experientia demonstrat.

54. Corporis Adæ autem generatio, an fuerit facta in instanti, dubium est. Ego negativè respondeo, nam Agens infinitum, licet possit simul producere materiam ex qua, & substantiale compositum efficere; tamen, supposita præexistenti materia, ut erat limus, de quo, & ex quo formavit Dominus Deus Adam; opus fuit motu locali, qui nequit esse instantaneus ad conformanda membra primi hominis Adam. Nisi velimus dicere creatum limum simul, & semel, atque ex limo corpus Adæ, quod esset figmentum mentis nostræ; nam de limo terræ, qui jam præerat formavit Dominus Deus Adam, dicitur Gen. cap. 2. celerrimè igitur, non autem instantaneè formatum fuit corpus Adæ à Deo; cum enim voluerit generare, oportuit per motum localem materiæ operari, nam generatio, ut est effectum, sic per motum, creatio sola sine motu. Concedo equidem, Deum posse generare sine motu, sed id nequit contingere, nisi simul eadem actione creet; quod eveniret, si eodem tunc, eadem actione crearet miscibilia, eademque uniret. Id verò non habet locum in casu nostro, cum corpus Adæ fuerit formatum de limo terræ, jam præexistentis, & præsuppositæ.

55. Advertendum autem est, non ideo generationem existere, quia subjectum ex quo præsupponitur duratione; sufficit quippè præsuppositio naturæ, ut loquuntur philosophi, nam compositum, prout tale nequit non esse, nisi ex par-

partibus inexistentibus componentibus ; ergo nonnisi ex subjecto, & per generationem. Quod simul in eodem instanti fiat compositum, & partes fiant componentess; id solum indicat generanti vim in unum simul conjungi creativam, scilicet ex nihilo productivam, nam, prout partium est dicitur creatio, prout compositi ex partibus generatio.

56. Status vero ille felix primus, in quo conditus fuit primus homo non arguit alia fuisse principia corporis Adæ; idem enim homo ante peccatum, & post peccatum, sed alium fuisse statum compositionis : Profectò sicuti compositus erat ex corpore organico, & anima intellectiva, sic quoque eadem principia corporis organici Adæ, ac omnium hominum, sic ante, ac post prævaricationem. Licet ergo iisdem principiis ex parte corporis constituti fuerint nostri primi Parentes, quam nos, putà, elementis, atque Cœlorum influxibus, concurrentibus, ut subjectum ex quo, alia tamen lege, aliaque suaviori manu oportet eorum structuram fuisse. Absque dubio suos, sicuti nos, habebat sensus Adam, & isti sensus, nonnisi, ut eorum conditio fert, sensibili, & jucundo delectabantur ; non inde tamen inferre licet : ergo ad talia objecta cæco modo animum urgebant : dixi : cæco modo, nam, cum sit jucundum, & honestum, aut è contra, molestum, & honestum, & è contra, & sensus inclinent in jucundum si ve sit honestum, si ve non, & fugiant molestum si ve honestum, si ve non, sequitur sensus cæco modo respicere jucundum, legem nescientes : Non licet, inquam, inferre - Sic quidem, nisi felix ille status opponeretur, nam talis erat spirituum animalium conditio, harmonica temperies, ut nonnisi absque reluctantia rationis imperio subderentur : Hoc autem, quod explicandum suscepi hoc capite, ut felicius prosequar, sunt quædam alia præmittenda ex vera philosophia; idcirco secundum adnecto articulum.

A P P E N D I X.

57. **E**lementa appellata dixi hoc articulo esse rerum primordia. At hic dubitabit aliquis qui fiat, ut iisdem elementis componantur tot innumerabilia mixta solo eorum concursu; opus est ergo aliquo principio peculiari, quo mixta substantialiter constituentur, & eatenus differant ab invicem, quod erit forma juxta aristotelica placita. Mihi quandoque id dubietatem quoque ingessit: at reminiscendo eorum, quæ dicam cap. 4. secundæ differ. num. 3. 4. 5. & 28. 29. non mirum mentem nostram per vices nunc firmiter adherere, nunc circa eadem nutare. Tribuendum ergo solummodo est originali peccato, non autem inconcussæ veritati de rerum initiis corporibus in actu.

58. Quod autem hæc sint elementaria dicta, tum ab experimento resolutionis mixtorum, tum quia eorum ulterior resolutio non probatur, patet. Dato autem, ut in objectione dicitur, clari oportere peculiaria principia, non sequitur; ergo forma genita de novo peripatetico more; nam Maignanus recurrit ad varietatem elementorum præexistentium ad generationem, scilicet mixtionem, &c. Ultra appellata elementa, pro materia rerum generabilium adæquata ex qua astringit cælorum, planetarum, siderum influxus. Item eadem elementa inferiores sub se continere species; quamobrem elementa sunt quatuor genera logica, scilicet prædicabilia de pluribus sub se contentis speciebus. Id quippe ad divitias doctrinæ passim in sua philos. nat., & philos. sac. ut prop. 4. in appendice num. 36. & cap. 21. prop. 17. num. 15.

59. Ego verò puto absq; hac doctrina sufficienter salvari posse quid quid in difficultate indicatur; nam solo posito concursu elementorum, & concursus varietate, varietas mixtorum emergit. Sicuti enim sola variatione positionis,
& com-

Conditione, ejusq;discrimine à Secunda. 59

& compositionis litterarum , quæ sunt elementa grammaticæ, linguæ, &c. varietas exsurgit dictionum, vocum iisdem litterarum elementis positis ; ita positis licet iisdem rerum elementis, puta igne, aqua, terra, aere , sola compositionis varietate, seu mixtionis , temperamenti, consurgere potest mixtorum differentia . Nam similitudo in hoc consistit , & analogia, quod sicut iisdem literis variè dispositis fit varietas dictionum, vocabulorum ; sic iisdem elementis rebus, variè tamen mixtis, & coagmentatis, collocatis, attemperatis, conjunctis, &c. varia genera rerum gignuntur. Si autem in similitudine, aliqua occurrere videtur disparitas, quia litteræ sunt 24. elementa 4. ne moreris in hoc, nam concursus varius elementorum quoad latitudinem gradualem, concursus non superari videtur à numero vocabulorum, quæ oriuntur ex varia dispositione 24. litterarum.

60. Nec magis præmit, eadem cum sint elementa in mixto quovis, sequi ea differre secundum magis, & minus; nam plura vocabula secundum magis, & minus litterarum differunt . 2. solum sequitur principium unum differre secundum magis, & minus, prout consideratur seorsim in duobus mixtis; at si consideratur, prout cum reliquis elementis conjunctum, differt specie à seipso essentialiter sumpto, prout cum aliis elementis coagmentato; nam v.g. calidum ut duo, licet differat secundum magis, & minus à calido ut tria. attamen calidum sanguinis differt specie à calido oleum v.g. herbarum, &c. quod patet, nam plures herbæ, quas calidas vulgò dicimus aliquas obunt operationes, motiones, quas aliæ pariter calidæ non exercent, nec sunt aptæ exercere . Igitur non provenit à calore, nisi mixto, prout mixto ea mixtionis mensura, quam in genesi accepit ; ergo calidum à calido licet differat secundum perfectionem individualement, nempe intra eandem speciem calidi, seu calorigeni ignis, calidum ut duo mixtum differt specie à calido ut tria mixto. Non sequitur igitur mixta differre secundum magis; & minus.

61. Neque huic Maignanus contradicit: Iste Doctor profectò, non ideò ultra elementa, alia alterius generis corpora docet, quia illa non sufficiunt. Sed primò, ut abundè sufficiant. Secundò, quia aliundè multùm constat non deesse alterius generis principia prima compositionis, & ultima resolutionis præter elementa vulgata; nam quis negabit Cœlorum influentias, quas in nostra philosophia substantialia esse, & substantialia defluxus, sicuti substantialis corporis defluxus est lux, in dubium non vertitur. Nec ego nego huiusmodi principia elementis adjuncta, ut constat num. 12. sed solummodò dictum volo adhuc sufficere posse ad physicam rerum principiationem quatuor elementa appellata: si autem hæc insufficientia viderentur, adsunt & specificæ aquæ, & specifici ignes, & specificæ terræ; & præterea cœlorum, planetarum, siderum effluvia. Abacta procul ergo est tota difficultas, præsertim si aliorum placitorum insufficientia attendatur.

62. Hic autem adnoto, atomos Gassendi ex Epicuro neque sufficere ad constituendum corpus continuum v. g. aquam palmarem; etsi num. 11. dicebam reliquendas esse atomos pro quantitate continua; non assignandas pro primordiis rerum naturalium. Hoc loco loquebar sumendo atomos, seu in hac, seu in illa sententia præcisiuè. Nunc verò considerans atomos Epicureas, quibus conceduntur partes ad discrimen atomorum Maignani, quibus nullæ permittuntur, extensarum attamen; dico quod etsi atomi Gassendi sint principia rerum generabilium; nequeunt certè esse principia quantitatis; nam eadem atomus cum sit quantitas extensa, suas habens dimensiones, suamque figuram: est enim corpus minutulum, seu corpusculum, molecula; sequitur, si est composita ex partibus, has partes esse principia componentia quantitatem: Rursus hæ partes, ex quibus constat atomus de se plena solida, ut asseritur, vel sunt compositæ, vel non; si primum; ergo non vitatur divisibilitas infinita;

fnita; si secundum; ergo sunt puncta inextensa, ex quibus fieri nequit extensum; ergo neque atomus extensa figurata, &c. Neque dicas atomum esse indivisibilem, nam non ais esse indivisibilem defectu partium, sed defectu vacui interni; at ego peto quælibet pars atomi est nè composita, aut simplex per negationem partium? si simplex; ergo ex inextensis fit atomus extensa; si composita; ergo datur divisibilitas in infinitum, scù datur compositio compositionis in infinitum, & numerus sine fine molecularum in una molecula; ergo atomi Gassendi ex Epicuro neque sunt principia extensionis; cum ipsæmet atomi consent ex partibus, de quibus petii an quælibet pars atomi sit extensa; nam si extensa, non vitatur divisibilitas infinita, scù compositio absque fine. Si inextensa; ergo ex inextensis fit extensum; ergo, quod dicebam, neque atomi Epicuræ esse possunt principia quantitatis, cum ipsæ consent partibus. Aliundè duo intensa non faciunt extensum; ergo neque tria, decem, centum, & neque infinita; ergo non vitatur divisibilitas absque fine, si moleculæ sunt compositæ; ergo aut puncta inextensa, aut partes divisibiles in infinitum sunt primordia quantitatis.

63. Dicendum est igitur atomos esse extensas, & simplices, scilicet indivisibiles per negationem partium; de quo vide Maignanum in sua philos. nat. & in appendice 2. ad philosophiam sacram.

64. Si alicui id mirum videbitur, cur non in admirationem rapitur advertendo formas animalium perfectorum indivisibiles corpori coextensas in opinione Thomistarum? Cur adnotando rarefactionem, & condensationem rigorosam peripareticam? Cur adnotando spirituales substantias simplices extensas? nam earum à corpore discrimen situm est in penetrabilitate dimensionum. Item in virtualibus dimensionibus; atomi verò Maignani sunt formaliter extensæ, & formaliter secundum spatium divisibiles. Adnoto autem ego

ego Maignani atomos descriptas posse variare figuram re-
tentis iisdem dimensionibus. Et ulterius ad ipsas recurri
posse explicaturi philosophi corporum mollitudinem, & du-
ritiem; scilicet ea corpora, quæ mollia dicimus; introrsum
in propriis atomis flecti, circumvolui. Ea verò, quæ dura
sunt, non tam faciliè atomos variare in seipsis figuram, & in-
torqueri, inflecti, &c. Demùm Cartesiani constituunt cor-
pus in extensione; sed hoc si rectè credi potest, intelligi de-
bet de corporibus initiis, non de corporibus compositis; er-
go initia debent esse simplicia, & extensa; extensa, ut con-
cedunt; initia, aliter daretur initium initii, principium prin-
cipii; & consequenter divisibilitas infinita, quam non conce-
dent, credo, Cartesiani. Non ergo admirentur Aristotelici
circa atomos simplices extensas, sed circa divisibilitatem
partium in infinitum.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Sensu, & Vita animali.

1. **A**nimam sensitivam quoad munia præcisè vitæ
animalis æquè in cane, ac in homine (in isto
ulteriùs est divinitùs infusa rationalis, & intellectiva) non
aliundè duci, quàm à sanguine, cujus præstantiam antiqui
philosophi Empedocles, & alii cognoverunt, Levitici clarè
docemur. Hinc ex physicis habeo, animam sensitivam in
alio non esse sitam, quàm in certis tenuissimis substantiis ex
variorum elementorum coalitu conformatis, genitisque; &
in particulari loquens, collocandam puto in illis, qui vulgò
circumferuntur spiritibus vitalibus, atque animalibus. Istos,
in quovis animali reperiri, est certo certius, quibus vigen-
tibus, ut experientia docet, vident vitæ munia, quibus in-
tercidentibus, intercidunt.

2. Sunt autem risu excipiendi, qui animam dicunt di-
stingui

stingui à corpore , & consequenter non posse consistere in dictis spiritibus: nam, vel nomine corporis intelligunt corpus organicum , quod constare videmus capite , brachiis, ossibus, nervis, carne, &c. vel intelligunt id, quod est materiale, prout opponitur spirituali. Si dicant hoc secundum, anima canis, & quævis brutorum non distinguetur à corpore; si verò primum, nisi velint desipere clarè vident, spiritus animales distingui à corpore organico; imò ipsi totum corpus organicum vivificant, vita perfundunt, &c. & pereuntibus ipsis sanguinis halitibus, remanet corpus sine vigore, & vita.

3. Nec minus vitio laborant, qui volunt , animam sensitivam distingui adæquatè à corpore organico , eo modo, quo anima intellectiva . Dispar enim ratio est, quia, cum anima rationalis sit spiritualis, immortalis, creata de nihilo sui adæquato, nequit locum habere quoad sui esse in corpore humano secundum se, etiam adæquatè sumpto; ergo suum esse est distinctum à toto corpore; Anima verò sensitiva, cum sit ex genere suo generabilis, mortalis, corporea, suum esse reperire potest in eadem materia totius corporis adæquatè sumpti; putà, pars nobilior, scù melior, & formosior sanguinis portio, de tota sanguinis massa secreta, est in eodem organico corpore pro vita , & anima sensitiva , sive animali . Aliundè Peripatetici nunquam probabunt , animam sensitivam debere esse eductam de corpore, & adæquatè distinctam à toto corpore, adhuc, prout includente spiritus vitales , & animales.

4. Fortassè ex eo quod isti spiritus non sint capaces sentiendi, & operandi vitaliter. Hoc tamen falsum est, si attendatur quid sit sentire, ut art. 1. num. 27. breviter à me dictum est circa sensitivi principii physicam quidditatem: hic autem assero, immeritò vocari spiritus animales si capaces non sunt sensationis . Quòd, si dicas, esse instrumentum sensationis, quare non dicis musculum sensitivum , nervum sen-

64   Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ

sensitivum, cum hæc quoque fiat instrumenta sentiendi. Secundò nos experimur motum progressivum, qui dicitur animalis, nonnisi spirituum vi peragi, per ductus nervorum; itaut, si deficient, aut remittantur, deficit etiam, aut remittitur motus, quem nonnisi effectivè, putà, per impulsu retractiōnem, contractiōnem efficit; ergo, sicuti efficiēter influit in motum progressivum, cur dubitas in motum sensationum?

5. Dices: motus progressivus latior est, seu motus de loco in locum; at sensatio non est motus localis: sed de hoc infra, dicam enim, sensationem motum localem esse in spiritibus; nec aliud est discrimen, quod sensatio est commotio interna, interiùs facta in substantia tenuissima; motus verò progressivus est motus exterior membrorum, oris, brachiorum, pedum, linguæ. Motus pedum, &c. est actio transiens; sensatio est actio immanens. Item dico, motum progressivum esse motum animale, cognitione directum, atque imperatum; ergo iidem spiritus, qui musculos trahunt, qui nervos implent, qui organa membra depellunt, movent, &c. sentiunt, cognoscunt, & ex sensatione objecti viam arripiunt conformem, & respondentem consecutioni objecti, vel fugæ ab ipso.

6. Quæret aliquis: si sensatio est motio localis, quomodo erit actio immanens? At majorem difficultatem, quinimò absolutè habet, qui sic à me petit; nam per ipsum Peripateticum, si immanentia, quæ vitam definit, explicatur per hoc, quod actus in eodem recipiatur, à quo producit, quomodo non erit principium vitale ignis, producens calorem in seipso, imò corpora omnia, dum moventur producant motum, & ubicationem, quæ pariter recipiunt. Ego autem secundum voces retinens eandem definitionem immanentia, alio intellectu significato, difficultatem non sentio: cum enim actio immanens sit manens in eodem principio, à quo est, cumque omnis actio corporea sit motus localis;

calis; ille motus localis dicitur immanens, cujus terminus à quo, & terminus ad quem, est intra ipsum operans; ergo, quia operans in præfenti est animal, carnis, &c. sit v. g. manus, oculus, auris, &c. optimè dicimus, oculum operari immanenter, dum videt, aurem, dum audit, manum, dum tangit, eo quia tota operatio incipit in oculo, manu, &c. & intra oculum, &c. finit; est ergo sensatio localis commotio, de qua inferiùs, & immanens operatio.

7. Dubitatio quædam suboriri potest, hoc posito philosophandi modo, scilicet, si ita explicanda foret sensuum, natura, & vis physica, spiritibus animalibus, extra corpus positis, & invariatis secundùm se, atque secundùm vim operativam, petitur, an sentirent, an perciperent objecta sua? At, si per animam, veluti per formam substantialem, noviter productam ex corpore organico, exprimenda foret vis, & natura sensitivi principii, & consequenter ejus operationes essent actus producti ab eadem anima, & in ipsa recepti more peripatetico; peto, si divinitus anima equi separabitur à corpore (quod fieri posse minimè negabunt aristotelici) ipsa sentiet, vitaliter operabitur? Quomodo responderunt ipsi, putent quoque, à me responderi posse, imò à fortiori; cum enim tota vita, & sensus æconomia per mechanica principia explicata sit à recentioribus, præsertim ab Illustri viro P. Maignano, qui mirum in modum cum substantiali gradu vitæ felici cōnubio viventis machinā copulavit; & ita spiritus in machina constituerit, ut ab iisdem minimè veram vim, & verū gradum vitæ corporalis relegarit, quod non fecit Carthesius; quam materiam, si Deo placuerit vitam producere fuso commentario pertractare conabor; mirum non est, spiritus visivos, ab oculo separatos visuros non fore; deficit enim organum necessarium ad videndum, sicuti manus non scribit sine calamo, aquam è puteo non trahit sine vase. Quod, si velis adhuc aliquam facere sensationem spiritus, etsi à corpore avulso, non negabo; nam etiam spiri-

tus magneticis aliquam habent sensationem, quam D. Maignanus rudimentariam vocat, dum ferrum trahit, quantum tractionem dicimus sympathicam, sympathia intellectus, pro ut à Maignan defenditur, longè aliter ac peripatetica schola docet. Sicuti ergo facile concipitur, non posse formaliter spiritum animale[m] sine lingua loqui, sine pedibus progredi, sine musculis quosdam facere motus: sic quoque judicare licet absque ulla mentis difficultate, non nisi per organa solum esse aptum in exercitio sentire, putà, videre, audire, &c.

8. Non est igitur, quod huic sententiæ de anima sensitiva quoad substantiam refragetur: id enim, quod, veluti absurdum inferunt quidam pro schola Peripatetica Apologizant, sequi duas esse in homine animas, putà animalem sensitivam, & animam rationalem intellectivam, divinæ visionis capacem; id equidem, non adhuc absurdum esse probarunt, nec probabunt. Absurdum quippè non est cum apto corpore animam rationalem conjungi, nam ex parte animæ, ut informetur, utque operetur, certà quædam requiritur in corpore dispositio, nam constituit hominem cum corpore, scilicet, animal rationale; ergo supponitur corpus organicum, debitè organis, & spiritibus instructum; ergo hoc ipso duæ sunt animæ in homine, una intellectiva desursum creata, alia animalis, seu sensitiva genita; probatur consequentia, animæ rationali corpus informatum respondens, constat inter alia spiritibus, & sanguine; at in hoc sitam dicimus vitam animale[m]: ergo, qui corpus non negat, animam sensitivam, distinctam ab anima rationali negare non poterit, nisi prius probaverit falsam esse minorem, quod durum puto.

9. Vel forsitan absurdum colligent, quod in Christo fuisset duplex anima, sensitiva, & rationalis; & per abscessum animæ rationalis in triduo remansisset corpus vivum contra Sacram Scripturam, qua habetur, corpus fuisse verè mortuum,

rum; vel, si anima sensitiva destructa fuit, falsum est dictum theologicum: quod semel assumpsit, nunquam dimisit, nam anima sensitiva fuisset dimissa, quia jam destructa supponitur. At nolens ego tempus terere in assignanda responsione in quavis philosophiæ suppositione, dicam juxta fundamenta Maignanisticæ physicæ, argumentum peccare in concludendo; concludit enim, quod, si corpus fuisset verè mortuum, & destructa anima sensitiva, dimisisset, quod assumpserat; sed debuisset prius probare, animam sensitivam distingui à corpore organico, adæquatè sumpto; si ergo corpus non fuit dimissum à Verbo, nihil est, quod prius assumptum in triduo fuerit dimissum; & ut clariùs dicam, sanguis, & cum eo spiritus, licet à corpore Christi fuerit separatus, sicque hoc mortuum fuerit, tamen non fuit à Verbo dimissus: Sanguis verò alia poteratur dispositione extra corpus, ac intra, & consequenter habemus animam sensitivam corruptam.

10. Ex occasione hic dicam, quod pluribus amicis communicare quandoque mihi licuit; etsi adversantibus, sed non benè eorum pace, stantibus philosophiæ prædictæ principiis, quæ in commune sectabamur. Suppositione facta dua, si animarum modo prædicto in homine; non solum absurdum haud est; sed necessariò dicendum, quod, nempe, si anima rationalis separaretur à corpore divinitus, adhuc homo remaneret vivus; etsi non homo, omniaque facere valeret; scilicet operationibus, quas gerere animæ rationalis est, quæ prius faciebat: Etsi profectò ordinario naturæ cursu, dum corpus humanum vita potitur sensitiva, anima etiam informatur intellectiva; & dum intellectiva abscedit, perit, imò in signo naturæ periit vita sensitiva, tamen divina potestate cursui præsentaneo non subdita, fieri potest, ut anima rationalis à corpore humano separetur; imò annihiletur, cæteris omninò salvis, & illibatis. Hoc posito, in quo nulla nec vel minimum est repugnantia, corpus potiretur vita sensitiva.

eo prorsus modo, quo v.g. canis progredi posset, ambulare, bibere, comedere, vocem proferre, dormire, videre, tangere, imaginare, uno verbo, cuncta, quæ conveniunt bruto salvo aliquo discrimine pendente à constitutione organica corporis humani, ex quo differret à cæteris animalibus, & belluis.

11. Fuit aliquis, qui à me peteret, quomodo vocaretur illud brutum in tali casu; sed memini, me respondisse non esse sollicitum de vocabulo conferendo, nec enim v.g. quia non possem ultimam differentiam cognoscere, ideò de veritate dubitare, aut suspicari liceret; Plurima sunt in mundo, quæ etsi pro certo teneamus, adhuc differentias metaphysicas non possumus assequi. Et, ut aliquid dicam circa hoc, sicuti canis ob latratum dicimus differre ab equo hinniente, sic homo ille aliquas ederet operationes, ob peculiaria organa, quibus differret à reliquis animalibus: Itaque anima illa esset specie diversa, sicut diversum animal; licet ista diversitas non attendatur, nec nobis est conspicua, dum anima rationali corpus illud actuatur.

12. Supradictam autem separationem non repugnare, clarè constat: Duorum, quorum unum non est aliud, addere nec essentialiter conjunctorum, potest sine alio esse, nam, existentia, & essentia duorum non spectat ad existentiam, & essentiam unius, seu alterutrius; sed anima rationalis longè distinguitur, & distat à toto corpore, nec quod anima sit alligata corpori, necesse est, nam, dum corpus fuit benè dispositum, atque absolutum, ut anima rationali informetur, liberum fuit Deo ipsam producere libertate antecedente, quia non necessitate produxit; ergo clarum est, Deum posse avellere, imò, si vult, destruere animam illaeso corpore, & salvis omnibus ex parte corporis, adæquatè accepti; ergo clarum est, posse adhuc vivere corpus, etsi abscedat anima rationalis.

13. Et, ut à fortiori contra aristotelicos concludam: Si
mo-

modi, quorum essentia per ipsos est modificare subjectum, possunt separari, saltem per destructionem à subjecto, cur non poterit anima à corpore, cujus non est modus? Quis enim audebit dicere, animam esse entitatem diminutam, modalem: Si ergo, salvo subjecto, destruuntur modi, cur non poterit salvo corpore secundum omne id, quo corpus humanum cum brutis communicat, separari, seu separata, existere, aut etiam destitui anima rationalis. Negari ergo non potest, facta suppositione duarum animarum in homine, posse unam, puta, rationalem, separari ab alia, nempe sensitiva remanente, vi cujus viveret, sicut vivunt animalia cetera.

ARTICULUS TERTIUS.

De Sensu quid sit, quo modo, & progressu fiat; & quo pacto exercetur appetitio, & corporis motus progressivus.

1. **I**N quovis animali ex parte corporis administri, supponendum est ex anatome plurima esse organa, ipsumque corpus innumeris instructum esse à natura, machinulis, instrumentisve, ad viventis in specie operationes obcundas, & ad exercenda vitæ munera; esse nempe nervos, fibras, musculos, tendones, ligamenta, ossa, ossiumque artus, aliosque multiplicis generis, & structuræ tubulos, thecas, valvulas, referamenta, occludentia, &c. quæ omnia consensum habent cum cerebro, & coordinationem, quod profectò nil aliud est, quàm congeries filamentorum, mollium flexilium, atque subtilium. Paucis, omnes nervos, & omnia filamenta nervorum communionem habere, cum prima nervorum origine, scilicet cerebro, & cerebri parte illa, dicta conarium, seu glandula pinealis, cujus nobilissimum usum; ex usu enim, partium nostri corporis nobilitas, medicorum schola, & anatomicorum fatetur. Musculi,

seculi, à natura ob motum destinati, componuntur ex carne fibrosa facili dilatatu, atque compressu, & ex nervi ramulis, atque filamentis, certa dispositione in carne intricatis, atque insertis.

2. Isthæc instrumenta, & organa pro anima aptata, spiritibus esse instructa animalibus, qui locum animæ sensitivæ tenent, etiam in homine; & confertim à cerebro effluentibus, ex dictis notum est: sic nimirum excurrentes, & cum cerebro communicantes, vitam animalis tensam constituunt.

3. His præmissis, non aliter putandum est fieri sensationem, quàm motu spirituum; licet sine dubio sentire sit quoddam agere; hoc tamen agere est localiter moveri substantiæ spirituosæ in nervulis contentæ; cum ergo ignis v. g. applicatur manui, spiritus animales in nervo contentos agitat, & percellit; inde pari motu, & consimili numero oportet eosdem spiritus moveri, & in hoc consistit sensus caloris. Quo autem progressu id fiat, ut illicò ad cerebrum omnes sensationes externæ commencent, & propagentur; mirum non est, si attendamus continuitatem, aut contiguitatem spiritus animalis, per totum nervum diffusi: hoc enim posito non potest una pars nervi commoveri, & consequenter spiritus in eo inclusi, quin per consensum in contiguitate ex affluxu fundatum, momento ad cerebrum illa commotio deferatur per nervum, & spiritus animales in toto nervo extensos, & invicem contiguos. Si ad motum cordis eodem momento, saltem sensibili, pulsant arteriæ in omne corpus, cur alicui erit difficile, spiritum animale in toto capillamento nervi moveri ad cerebrum usque, dum in aliqua parte ab objecto agitari contingit.

4. Aliqui moderni cogitarunt, id totum explicari per hoc, quod, dum movetur aliqua pars nervi, illicò totus movetur nervus, & consequenter prima origo nervorum afficitur, & eorum initia concutuntur simul. Et ad hoc insinuan-

nuandum recurrunt ad continuam filamentorum nostrorum nervorum inflationem, medio spiritu influente, qui ea tensa teneat. Sed hoc mihi ineptum videtur, si consideremus, partes illas corporis, ad quas filamenta protenduntur, esse innumeris modis inflexas, varios subire situs, & dispositiones, ratione quorum omnium, tensio tanta, quanta præten- ditur in nervis, sublineri non potest. Secundò, non semper tanta est copia spirituum, ut efficiant optatam tensionem. Tertiò non semper est aptitudo talis, qua spiritibus permit- tatur ly tendere per inflationem, &c. Quartò accomodatior est modus, à nobis assignatus.

5. Monitum tamen Lectorem volo, non sufficere ad sen- sum excitandum caloris v. g. quod spiritus moveantur à particulis caloricis merè passivè; sed oportet moveri sim- pliciter activè, quasi avida ex genio motionis susceptione, seu expressius, sensatio in hoc sita est, quod spiritus anima- les ex intrinsecis suis conferendo suscipere habent, & in fa- cto suscipiunt objecti sensibilis motum; nam vivere certè est quoddà agere, supponens pati ab objecto; sentire est quod- dam vivere; igitur debet esse quoddam agere. Relinquo hanc materiam videndam apud P. Maignanum, qui mira- methodo exemplo organi musici pneumatici totam corpo- ris sensitivi æconomiam explicat fusè.

6. Solum dico, appetitum sensitivum esse quandam spi- rituum animalium agitationem in principali organorum origine, qua corporis nervi ad apertionem, vel clausionem sollicitantur; & quidem vel ad aliquid prosequendum, vel declinandum. Siquidem, dum excitatur potitia in sensu interno de aliquo objecto sensibili; tunc vel spiritus. agrese- runt objectum illud, vel, tanquam jucundum, & blandum, percipiunt. Quovis modo dicas, statim feruntur ad illud, vel prosequendum, vel fugiendum, facta illa nervorum, & tubulorum commotione correspondente prosecutioni, vel fugæ. Si enim percipit aliquid venerum, oblectans, & ju- cun-

cundum, statim spiritus animales per nervorum tubulos, & rhecas eam partem aggrediuntur, quæ ad id prosequendum est à natura aptata: undè jam constat, non solum beneficio organorum, sed etiam spirituum ob peculiarem conditionem haberi, quod nunc ad iram, nunc ad melancholiam, nunc ad libidinem excitemur ex parte corporis, & appetitus sensitivi.

7. Ratio hujus à priori est, quia duplex munus est speciei impressæ, putà repræsentare per seipsam, virtualiter in sensu interno objectum, & allicere ad ipsum amplexandum: indè adamussim duplex debet respondere munus ex parte sensus interni, putà, exprimere, percipere, seu cognoscere objectum. Item simul inclinari in ipsum, determinatione inducta subjecto per affectivam vitalem propensionem, seu per inclinativum affectum; quo stante illi spiritus fortius, & vividius moventur, & ad aperitionem tubulorum sollicitantur, qui sunt conformes objecto, aut amplexando, aut fugiendo; & pariter illæ tubulorum valvulæ adaperiuntur, quæ ad fugiendum v.g. sunt accommodatæ, & hujus membri, & non illius: influente profectò spiritu ex directione interna animalis, instantur muscoli, & attolluntur e.g. tendones, sicque ossa, quibus tendones sunt inserti, & alligati, concurrentibus etiam ossium artubus, & commissuris, hac, vel illa lege efformatis; & hinc constat motus progressivus.

Pro qualitate, & diversitate passionum animæ varii sollicitantur spiritus, & per varia organa, ad diversas corporis partes pertinentes: alia enim organa, aliaque membra movet ira, alia tristitia, &c. Quid verò sint passiones animæ, seu affectus, dicam articulo sequenti.

ARTICULUS QVARTUS.

Breviter describuntur passiones Animi.

1. **A** Nimi passiones, seu animi affectus plures recensentur à Philosophis, ac Theologis, & in specie, Amor, desiderium, spes, desperatio, audacia, gaudium, metus, odium, fuga, tristitia, ira; & D. Thomas 1. 2. qu. 23. art. 4. quinque facit conjugationes passionum; in concupiscibilibus tres, in irascibili duas; in primo amorem, & odium, desiderium, & fugam; gaudium, & tristitiam: In secundo spem, & desperationem, timorem, & audaciam, pariterque iram, quæ sola est, cum non habeat animæ motum contrarium: sed solam cessationem motus, & putat esse effectum tristitiæ cum appetitu vindictæ.

2. Et, ut aliquid dicere incipiam ab ira, quæ est appetitus vindictæ propter malum, quod patitur, quærens repellere in authorem, dico meritò esse effectum tristitiæ, præsertim à constitutione viventis ortæ. Qui enim mentis ægitudine laborant, facillimè iræ experiuntur obnoxii; & ratio naturalis ducitur eo quia, qui spiritu tristi torquentur, similique passione laborant, sunt ob id ipsum dispositi, ut species imaginativæ faciliè suscitentur, evolvanturque propter spiritus animales, tali morbo infectos; hinc est, ut, quasi reflectentes evolvendis cogitationibus operam dant, videntur, huicque occupationi torpido/motu incumbunt: dum autem à tali occupatione impediuntur ab illis cogitationibus diversis, malum sentiunt, tristanturque, quærentes repellere, quod eis diversionem causaverit. In contrarium verò videtur, quod, cum tristes homines multiloqui non sint, sed potius silentia ament, graves caperantæ frontis, cur statim exardescant, contra quod expectabatur, mirum est? Id autem dicimus esse effectum tristitiæ congenæ, cum sit

K

quan-

quandoque actualis, undecunque provenientis; ergo à for-
riori habitualis, quæ est deplorandus hominis cruciatus.
Melancholia ergo affecti, spiritibus sunt instructi animali-
bus, ex tali sanguinis genesi promanantibus, quorum con-
ditio est, veluti surdo motu nervos excurrere, cerebrumque
ita inficere, ut sensationes internæ eorum ope, quasi perpe-
tuò de objectis obvolvuntur, in eisque imaginandis torpe-
scant, & talem laxationem musculorum efficiant, ut tristis
speciem exhibeant: quia ergo, occupatione impediti, quasi
à statu naturali dimoventur, sicque spiritus animales com-
motionem patiuntur disconvenientem, ad quam fugandam,
ejusque authorem, irascuntur, pro varietate impetus spiri-
tum, aut vasorum promptitudinis ad eorum excursus.

3. Hinc eodem prorsus modo, scilicet, vasorum con-
tractione, retractione, laxatione, compressione explicantur
dispositiones corporis, nempe, irati, sævi, gravis, difficilis,
amari, &c. Aristoteles putavit, melancholia laborantes, in-
genio pollere, quod legens Cicero, dicebat, tardiore inge-
nio esse malle, & ab hoc humoris genere longius abesse:
certè est tanta passionum vis ægritudinis præsertim, quæ ni-
si valida ratione moderetur, plures exindè consequuntur
effectus, vigiliæ, laxitudo, morbi, &c. quis ergo, qui nolit
opinionem Ciceronis se subscribere. Absque dubio peccati
originalis poenas maximè deplorant in proprio animo juxta
illud Poetæ, istorum statum exprimentis.

Anxius, & niger est, timet omnia tristia, dormit

Et violentus atro manat ab ore furor

Insomnesque agitat violento examine curas.

Mole sua bilis, quem nimis atra premit.

4. Quod autem ingenio polleant, si rationem quæras,
hac mihi dictum Aristotelis suavis videtur, scilicet istius
generis homines, dum objectum aliquod difficile sibi repræ-
sentant, statim sociatur admiratio, quatenus, quod durum,
& difficile occurrit, aptum est in admirationem rapere; hinc

quæritur

est

Conditione ejusq; discrimine à Secunda. 75

est, ut tristitia admirationi conjuncta animum evellat, atque spiritibus animalibus reflexionem, & vim adaugeat, ut malum illud repellat, ut objectum illud, ut supposui, perscrutetur, &c. nemo enim negabit, plurimum spirituum animalium copiam pro efformanda imagine objecti difficilis, utilem esse ad majus, intensiusque studium.

5. Si autem quæras, cur, dum prædicta passio insurgit, illicò vires corporis languescunt; frontis serenitas perit, pluraque indicia in vultu manifestantur. Scias corpori tristitia insurgente affecto, parcam spirituum generationem, contingere, ventriculorum cordis constrictionem; sanguinis motum cohiberi, & consequenter quodammodo refrigerescere; sed specialioribus verbis, magisque concretis scire oportet ex anatome, dum in phantasia ægritudinis notio excitatur, diffundi per nervum, ad cor protensum, quem vocant coronarium, spiritus quosdam, quorum ope perstringens cor ipsum, ejusque cavitates occludens; impedimento est copiosioris sanguinis introitui; hinc est, quod præ tacti effectus sequantur; & sat sit ex occasione pro tristitia, quæ definitur: *dolor de aliquo malo præsentis.*

6. Ira itaque est appetitus vindictæ, quærens repellere malum in authorem, quod, si non possit, supra iram additur indignatio. Audacia est boni ardui, sed possibilis obtentu. Metus est boni amissibilis. Desperatio est boni impossibilis obtentu. Spes est boni obtinendi, ut quodammodo ardui. Tristitia, ut dictum est, est dolor de aliquo malo præsentis; gaudium est boni præsentis. Fuga est odium mali absentis. Desiderium est boni absentis. Odium est aversio à malo secundum se. Amor est boni secundum se. An possit dari amor sine desiderio, certum est; amor enim præscindit à desiderio, spe, & desperatione, quia esse potest amor cum spe, & sine spe, cum desiderio, & absque desiderio: non tamen esse potest desiderium sine amore; hic quippè est origo omnium passionum, & sumptus specificè, est una passio primaria, &

76 Dissertatio I. De Prima vitæ, humanæ

principium cæterarum ; sumptus verò genericè, contrahitur ad desiderium, spem, desperationem, &c. quatenus omnes isti actus sunt quidam amores, sumpto amore generaliter, & in suppositione latissima secundum suam prædicationem; prout verò dicimus, atque numeramus pro una passione amorem, pro alia desiderium; tunc sumitur amor, specificè retento hoc vocabulo amoris, nam, ut dictum est mox, potest aliquod objectum amari secundum se, ut bonum, ut gratum, & non desiderari, idest non ordinari ad fruitionem, five ad possessionem, ac consecutionem per gaudium. hicque amor non est cupidus. Iam cupiditatem separari ab amore, specificè usurpato, tunc constat, dum amamus aliquem, propter bonum; quod nobis indè resultat, & tunc dicitur amor, cupiditati commixtus; si verò bonum nobis indè derivare cessaret, adhuc amantes, tunc est amor specificè acceptus.

7. Dubitabis: dictum est, quod nequit esse desiderium sine amore, licet possit esse amor sine desiderio; sed dicitur, quod Amor est una passio distincta ab aliis; ergo potest esse desiderium sine amore. Sed solvitur dubitatio, desiderium non posse esse sine amore, generaliter sumpto, posse autem sine amore specificè sumpto, & subdistinguo, absque contractione ejus, ita ut non sit desiderium, constitutum per contractionem amoris, specificè accepti, concedo; sic quippe una species contraheretur per aliam, quod est absurdum; absque præsuppositione amoris, specificè sumpti, nego, nam ad amorem sequitur desiderium; nec nos sumus cupidi aliqujus nisi amati, atque nobis desiderantibus grati.

8. Omnes, & singulæ recensitæ passionēs suos habent motus, & effectus peculiāres, qui exercentur, aut à peculiaribus spiritibus, aut à peculiaribus nervorum tubulis, & fistulis, aut ab utrisque simul. Qui ex amore cupidus sit aliqujus objecti, statim ex hac cupiditatis passione spiritus vitales animales ea membra, easque corporis partes aggregant-

diuntur, quarum vis, constitutio, & conformatio habilis est ad hujus passionis vim exequendam. Cum irascitur eò diriguntur spiritus, ubi opus est dirigi, ut hostem v. g. terreat, comminetur, insequatur, &c. dum impudica cupiditate torquetur, tunc quidem spiritus, rationi rebelles, eam suffocant, nisi sit ista maxime vigil, & assiduas teneat excubias; aliter eas excurrunt thecas pro iis movendis membris, quæ sunt veneri deputata. Utinam perdurasset felix innocentie status, ratione cujus D. Augustinus de pecc. orig. contra Pelag. & Cælest. lib. 2. cap. 35. sic scriptum, reliquit: *si autem peccato non fuisset debonestata natura, absit, ut opinemur, tales futuras fuisse nuptias in Paradiso, ut in eis ad prolem seminandam non natura voluntatis, sicut pes ad ambulandum, lingua ad loquendum. . . . Sed assu libidinis membra genitalia moverentur: his positis, quæ raptim dixi.*

Explicatur discursu quomodo fomes peccati non fuerit in Adam, nec inordinata passionēs,

9. **M**Irum videbitur alicui, quod eo tunc, ut inquit S. Augustinus, non æstu libidinis, sed natura voluntatis generationis membra, quæ, ut alibi docet, pudenda non erant, sed opera Dei laudanda, ad prolem seminandam movebantur, sicuti nunc movetur pes ad ambulandum, manus ad scribendum, lingua ad loquendum, & idem dico de aliis similibus.

10. Ad omnem autem difficultatem removendam, in memoriam opus est revocare, quæ sunt à nobis præmissa, & interim adnotare nunc, non obstante carnis concupiscentia plurimos in nobis esse motus, qui non renuunt rationis imperium, v. g. non ita subiicimur nutritivæ potentie, ut inordinatos gulæ motus compescere non possimus; sicuti ergo nunc non ita gula premimur, ut rationis imperium, & dominium renuat; non mirum in illo beato statu motus veneris

ris rationis , & voluntatis dominio subiici . Item habemus nunc vim applicandi intellectum ad cogitandum hoc , aut illud , & cum ab hac , aut illa cogitatione removendi ; igitur quid mirum , si nobis volentibus ex imperio tranquillæ charitatis illo felici tempore potentia generandi applicabatur ; & ne à D. Augustini exemplo discedamus , manus ad scribendum , lingua ad loquendum , rationis nutui subditur , etiam nunc post originale . (Etsi quandoque repentino casu quodam possint citra voluntatem , & libertatem moveri) mirum ergo non esse debet eo tunc , dum vigeat potentiarum concordia , generationis organum non moveri sine voluntate movendi ; quippè , si nunc pes ordinariè nobis volentibus movetur , quandoque , vel leviter citra nostram omnem voluntatem , nemini difficultas esse debet ad credendum , tunc membra generationis semper prævia libertate movenda fore , sicuti è contra nunc sine voluntatis imperio ex peccato originali .

11. In hoc autem puto recurrendum esse ad organorum vitium , humorum , & spirituum , atque istis , deperdito illo gratuito dono , attribuendum esse majorem æstum , ac ex propria conditione ferventiorum perturbationem : Cum igitur hic æstus concitior ex spirituum , & humorum affluxu pendeat , colligi potest generationi servientium organorum , inordinatum motum minimè rationi subditum , ejusque jussa detrectantem , ab affluentia humorum pendere ; cujus retardandæ , aut imminuendæ potestas nobis non inest post originale peccatum vitio , ut dixi , nedum humorum , sed etiam adde organorum , quæ dicto affluxui consentiunt , ejusque directioni . Pro exemplo suscipere non displiceat , Lector , quod evenit in ludicris fontibus , in quibus aquarum fluentia jacula per artem beneficio tubulorum , & clavium ordinatim distribuuntur ; si verò claves infringuntur , aut fistulæ , & tubuli interiori aquarum pressione viciantur , statim speciosus ille aquarum jactus desinit , & cumul-

tumultuariò profuit. Veneris organa ergo infracta fuerunt per peccatum originale; nam justitiæ dono deperdito originalis, humores, & spiritus veneri sine lege, & mensura in suis conceptaculis affluerunt, ideoque remansit humor ille ultra modum effervesceus. Vel tandem, quia potentia generandi, ejusque organa omnium graduum entis sit initia, quippe quæ gradum vegetativum, qui plantis convenit, sequitur; inde fit, ut non sit tam obsequens appetitui rationis, sed veluti sit opus naturæ non sensus, seu sequens naturalem directionem non voluntariam appetitivam, arbitriariam, sicuti motus pulmonum, qui est partim voluntarius, partim naturalis. In statu cæterum beatitudinis naturalis per donum mirabilis justitiæ sic erat homo constitutus, ut etiam motus organorum potentia generativæ subderentur voluntariæ directioni, & quod nunc est opus solius naturæ, & ut minimum, rationis, & arbitrii, tunc erat opus solius voluntatis, seu arbitriariæ directionis, ut loquitur D. Augustinus.

12. His obiter dictis, si præmissa in memoriam firmiter subeunt, omnis removebitur, cum in dicto Augustini, cum universaliter circa fomitis avulsionem in Adam ante peccatum, difficultas; quod, ut clarè explicem, quæ conveniunt naturæ, præcindendo ab integra, & lapsa videnda sunt.

13. Homo, cum sit sensu, & ratione præditus, operatur, & modo brutorum, & modo suo peculiari intelligentiarum, scilicet, prout sensus habet ferri in objectum sensibile, & prout ratio in objectum intelligibile; nec potest imaginatio aliquid percipere, quin redundet species in intellectum, nec intellectus concipere, quin moveantur spiritus animales in imaginativa; dum autem ex sensu in intellectum redundat species sensibilis, patitur voluntas, quia motu objecti sensibilis prævenitur, hæcque præventio secum affert corporis commotionem aliquam. Ratio est in promptu, quia, motus spi-

spiritibus animalibus in phantasia vi speciei impressæ , statim implentur nervi, & muscoli eorum effusione, ex impetu inclinationis, etiamque commoventur humores, undè est, quod videamus plures passionis effectus, pallorem, ruborem, &c. secundum quod est aut varia passio, aut varia ex passione commotio, nam humorum, & sanguinis insolita, suffusione, cutis, parsque corporis exterior alium induit particularum situm, aliamque texturam; indè varia reflexio lucis, variusque color. Id est commune homini abstrahendo à suis statibus, seu convenit homini, quatenus prædito sensu, & ratione: Nunc autem videndum est quid habuerit in statu Innocentiæ. Status innocentie talis est, quo non habet homo nec sibi, nec aliis nocere; ad id autem explicandum ad Maignanum confugio, cum quo puto, duo requiri. Primum est fuisse ita comparatam organicam facultatem, appetitivam corpoream secundum sua intrinseca, ut ex parte ejus nullus fuerit insultus, nullus tumultus, nulla rebellio; secundum est Adæ intellectum fuisse semper vigilem, & continuis excubiis, à Deo subministratis frærum.

14. Quoad primum supponendum est; spiritus animales, ex quibus compacta est anima sensitiva, componi, & coalescere ex plurium generum spiritibus. Secundò de facto non inesse idem temperamentum humorum, & spirituum in diversis hominibus; alii enim sunt iracundi; alii mites; alii voraces; alii lascivi; alii casti, & sobrii, pro quo hic confundo temperamentum cum complexione, nam etiam plures philosophi, docent hæc duo vocabula non distingui, sed idem importare, etsi usus obtinuerit majorum, complexionem sumi per ordinem ad animantes, & quatuor humores corporis, præsertim humani; eo magis quia, seu temperamentum, & complexio sint idem, seu distinguantur parum refert. Tertiò iracundos esse, quia in eo dominantur spiritus calidi v.g. alios esse tristes, quia dominantur spiritus melancholici. Imò diversis temporibus diversa est passio

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 81

passio, prout ex cibariis, poculentis, aut aliter regnant, & vigent hi, aut illi spiritus, & humores: ergo ad auferenda, penitus incentiva passionum, requiritur, quod omne prædominium tollatur; hoc enim ablato, æquæ omnes rationis imperio subditi erunt, cum non sit major ratio, cur isti potius, quàm alii moveantur, secluso rationis imperio.

15. Sic certè factum fuit in Adam pro statu innocentie, nempe, suum corpus, tum quoad organa, tum quoad spiritus animales fuit harmonicè temperatum, itaut nullum fuerit prædominium, nullus excessus, nullus defectus, quo posito voluntas non urgebatur à dictis spiritibus inclinatio: ne in bonum sensibile, sed ipsi spiritus movebantur secundum rationis dominium. Objectum siquidem, licet se offerbat sensui, & eo medio imprimebat sui speciem imaginationi, seu facultati imaginatrici, istamque sua bonitate alliciebat, Imaginatio, ejusve spiritus exprimebant objectum, simul cum anima spiritali, quæ ulterius suum actum intelligendi eliciebat; at spiritus illi ex deliberatione objecti non inclinabant corpus, aut voluntatem in objectum propositum, secluso voluntatis imperio, & appetitus rationalis, quia, cum fuerint tunc harmonicè temperati, seu ad æquilibrium, non habebant tumultuari, & præcipitem motionem facere. Habemus tamen ex adnotatis, fuisse pariter tunc temporis rationem semper vigilem; si enim hæc pars non esset, evenire potuisset motus ex objecti specie impressa, rationis renuens imperium; ergo benè dicitur duo requiri, unum ex parte sensus, & appetitus; alterum ex parte rationis vigilis.

16. Si ergo dices æquilibrium sufficienter auferri poterat à specie vehementi objecti, puta formosæ mulieris. Respondetur hoc verum esse, nisi aliundè vigilasset ratio, quæ continuo æquilibrium firmaret, quod evertere tentaret objectum, sui speciem imprimens. Nunc verò, quia completio humorum, & spirituum data est, & permissa, cursui natu-

82   *Dissertatio I. De Prima vitæ, humanæ*

rali, sicuti, & conformatio vasorum, atque organorum; illam ex parte corporis perdidimus fortitudinem, qua fruebatur, ut semper, inquit Augustinus, Adam ante peccatum, dum vocat eum fortissimum.

17. Instabis: vel ex specie formosæ mulieris v.g. capiebat Adam delectationem, vel non. Si capiebat delectationem; ergo ex vi talis titillationis inclinabatur, etiam secluso rationis dominio. Si non delectationem percipiebat; ergo non remanet intacta, & salva ratio sensitivi, & dum hominem decoratum prædicamus, ejus naturam, & sensus destruimus.

18. Respondeo, nostros primos parentes ex delectatione per visum gustasse veritum pomum; ergo quis negare audebit, objecta jucunda, visui, & sensibus hominum in statu innocentie esse grata, & delectabilia. At in hoc est discrimen utriusque status naturæ innocentis, & naturæ lapsæ; nam in illo delectabatur per sensus externos internus, at non inclinabat contra rationis imperium. In isto verò de objectis externis delectamur, & simul, non expectato voluntatis consensu rapimur, & inclinamur cum quodam animæ rationalis impetu. Tunc ergo ad præsentiam venustissimæ mulieris, licet delectationem caperet homo in sensu, non tamen idè inclinaretur ex vi talis delectationis; nisi condelectaretur voluntas, ad cujus nutum spiritus animales excurrerent nervos, implerent musculos, attollerent membra.

19. Sed, si curiosius quæras, cur non inclinaretur homo ille, stante tali delectatione, seu, cur non pateretur insultus ex parte concupiscibili, proposita præsertim vehementi boni jucundi impressione. Jam patet responsio ex dictis: ejus humores, & spiritus animales esse harmonicè temperatos; nec de se esse magis proclives, aut reddentes hominem proclivem ad iram, luxuriam, &c. quasi in aliquo horum æstuant: igitur, stante tali harmonica complexione, est penes ratio-

rationem, quàm aliundè suppono vigilem; spiritus sensitivos dirigi potius ad actum venereum, quàm ad actum contrarium; ad iram, quàm ad mansuetudinem exercendam. Aliundè etiam suppono, ex parte organorum, esse ita aptata vasa, ut non facilem potius præbeant ductum illis, quàm illis spiritibus. Organa conferre ad statum innocentiae, inde manifestum est, quod homines vitio aliquo dediti, & habitualiter peccantes, facillimi sunt ad id genus peccati; & in eodem genere facillimos insultus, ac frequentes ad quavis, vel minimam occasionem suscipiunt. Ratio est, nam ductus spiritus continuo spirituum motu, & excursu evadit promptior, & habilior ad eosdem similiter suscipiendos; via enim continuo cursu fit magis plana, & expedita, & alveus per aquam, continuo decurrentem, fit magis politus, & aptatus; ad ordinandam ergo eo tunc in statu beato concupiscentiam in homine, fuit quoque necessaria debita vasorum conformatio.

20. Si autem ratio non supponeretur vigil, ut supra supposuimus, certè ex vehementi impressione objectorum exteriorum everteretur æquilibrium, & sic pateretur voluntas. Ratio autem quare æquilibrium everteretur, est, ut puto, quia tunc objectum simul cum spiritibus animalibus agerent per modum unius; duo agentia sunt quid fortius, quàm unum solum; ergo tunc spiritus ratione objecti agentis præponderarent, & hæc duo, simul conjuncta, æquivalerent spiritibus, cum prædominio genitis. Hinc est, quod dixerimus à principio in statu innocentiae Deum, & fecisse spiritus harmonice temperatos, & rationem supernaturalibus prælidiis vigilem, ex quo utroque capite omnis concupiscentia esset ordinata; si enim fumantur solum spiritus temperati, aut ratio vigil dumtaxat; non habetur, quod desideratur.

21. Obijciunt forsitan aliqui, ex hac sententia sequi, statum illum fuisse naturalem, quia explicatur per causas naturales, sed respondeo, non esse naturalem statum illum, si

84 Dissertatio I. De Prima vitæ, humanæ

fuiſſet ad exigentiam doni ſupernaturalis ; ego quidem non nego, concupiſcentiam fuiſſe ordinatam modo dicto ad exigentiam juſtitiae originalis, aliundè præſuppoſitæ, aut, ſaltem ex divina ordinatione . Ad hæc , ad illum felicem ſtatum, alia conducere, ut infra; & interim dico, juſtitiam originale hic importare ſubjectionem , & obedientiam potentiaſc; hæc autem ſubjectio explicata fuit effectus alicujus doni ſupernaturalis, exigentis, ſaltem divina inſtitutione , illam ſubjectionem , & temperiem ex parte ſpirituum, animalium, & organorum.

22. Verum, ut aliquid ultra dicam , & quæ difficultatem in principiis philoſophiæ Maignaniſticæ, quod mea intereſt, videntur ſapere, diſſolvam : Notandum eſt , ſpiritus animales eſſe inter ſe diverſos; nam, ut clarè conſtat legentibus curſum Maignani, alii ſunt ſpiritus viſivi, alii auſcultatorii, & alii imaginatricis: Uno verbo : Eſt eorum in corpore etherogeneitas: Sed, ſi in ſtatu innocentiae omnes eſſent reducti ad æquilibrium, quomodo ſalvaretur iſta diverſitas, & conſequenter conſtitutio animalis, & hominis in parte ſenſitiva: Videtur enim ſequi evidentè, aliam eſſe temperiem ſpirituum viſivorum, aliam auditus, ſi eſt eorum ſpirituum diverſitas in vi, & efficacia; aliundè ſuppoſito omnium æquilibrio, ruit iſta diverſa temperies; ergo, &c.

23. Dubitatio iſta ceſſabit, ſi attendamus compositionem ſpirituum, imò eorum fontium, & univerſaliter rerum corporearum genitarum, videlicet, diverſitatem temperamenti, non ſolum oriri ex varia doſi miſcibilium, ſed ex varietate eorundem miſcibilium . Hoc poſito , ſtare poteſt æquilibrium temperamenti omnium ſpirituum cum eorum diverſitate in vi, & efficacia : Id clarè conſtat nunc in hoc ſtatu naturæ; non enim nunc eſt idem prædominium in hominibus omnibus, eſt tamen in omnibus quoad partem ſenſitivam compar, & ſimilis natura vis, & efficacia ſpirituum; ergo diverſitas ſpirituum in vi ſenſitiva præſcindit à prædominio, & æquilibrio.

24. Dices:

24. Dices : si stat æquilibrium, non subsistit diversitas naturæ spirituum, quia non stat diversitas temperamentis : Igitur neque diversitas naturæ. Respondeo, si stat æquilibrium non subsistit prædominium; hoc enim video sequi, & inferri: Undè respondeo secundo non stat diversitas temperamentis, desumpta ex varia dosi miscelæ, transeat, ex varia dosi miscibilium, nego. Patet quid velim dicere, principia quippè componentia humores v. g. sunt diversorum generum, puta ignis, aquæ, aeris, terræ, Solis, Lunæ, Martis, Jovis; sic nasci possunt varii humores, varii spiritus in corpore, licet quilibet in sua conditione prædominium non habeat: Diversitas profectò, de qua agitur, esset penes vim sensitivam, non penes diversum prædominium, nam, licet unus non sit calore prædominans, alius frigore vigens; tamen unius natura, seu nativa conditio est diversa à conditione alterius cum similitudine in temperamento æquilibris. Imò, ut puto, ni fallor, etiam supposita eadem ratione miscibilium, potest subsistere diversitas temperiei cum æquilibrio, v. g. si jungantur duæ partes ignis, duæ aquæ, duæ aeris, duæ terræ, habetur unum mixtum unius temperamentis: Si autem jungantur quatuor ignis, quatuor aquæ, quatuor terræ, & quatuor aeris, habetur aliud temperamentum. Adde, quod idem dici posset de diversis, secundum substantiam mixtis, seu de temperamentis diversarum, & dissimilium rerum.

25. Neque dicas, non esse eo tunc diversa mixta, sed differre secundum magis, & minus; aliter non darentur diversa diversarum rerum temperamenta: Siquidem in sententia Peripateticorum omnes formæ substantiales, etsi diversissimæ non supponunt diversam temperiem in subiecto, nisi secundum magis, & minus; neque dicere poteris, quod intelligatur secundum magis, & minus prædominio; nam, si stat diversitas mixtorum penes magis, & minus cum prædominio, cur non poterit secundum magis, & minus in equi-

86 Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ

æquilibrio, videlicet, si unum mixtum differre potest ab alio per hoc; quod in uno prævaleat major calor; in alio minor calor adfit, etiam in prædominio, licet non tantum; cur non poterit unum differre ab alio per majorem clementorum dosim in uno cum æquilibrio, & per minorem in alio cum æquilibrio.

26. *Æquilibrium* ergo, cum sit ad tollendum prædominium, non importat negationem diversarum complexionum, nam, omni secluso prædominio, stat temperamentorum diversitas; ergo cum hac stat æquilibrium. Antecedens patet, nam secludi prædominium, est, quod in mixtione nullum miscibile præ aliis dominetur; sed cum hoc, quod est, nullum miscibile præ aliis dominari, stat, quod diversa sint miscibilia in uno, quam in alio; ergo stat diversitas temperamentorum cum exclusione prædominii.

27. Vel ad tollendam omnem loquendi ambiguitatem in præsentī, dicam sic. Dum dicitur, diversitatem temperamentorum esse fomenta ad suscitandas diversas passiones; tunc sumitur diversitas, prædominiorum, v.g. alii sunt ex complexione iracundi, alii mites, alii alacres, alii pigri; hæc enim diversitas idem sonat, ac diversum prædominium, & certum est cum diversitate prædominii non subsistere æquilibrium; quia cum diversitate prædominii stat, & præintelligitur prædominium; sicuti species supponunt genus; Ista ergo diversitates, quæ sunt incendia diversarum animæ passionum, excludit optatum æquilibrium; non autem excludit diversitates, simpliciter dictas, sine prædominio; ergo, vel loquimur de diversis temperamentis, quæ sunt incentiva passionum; & sic præsupponitur prædominium, sed intelligitur de diversis prædominiis; vel loquimur de diversis temperamentis in vi agendi, & sentiendi; sicque non præsupponitur prædominium; nec intelligitur de diversis prædominiis. Concludendum est igitur, quod æquilibrium esset in omnibus spiritibus, & humoribus; sed non ideo

ideò non eſſent, aut eſſe non poſſent diverſi ſpiritus, & diverſi humores in temperamento, non ſolùm in eodem homine, verùm in pluribus, ideſt, non ſolùm ſpectata diverſitate ſpirituum ad invicem, ſed etiam ſpectata diverſitate, quoad plures homines; nam æquilibrium eſſet unum; & idem in omnibus, ſed æquilibratum non eſſet idem, quia eſſet aut alia, aut aliorum miſcibilium doſis. Id totum clarè probatur: Æquilibrium ſine dubio nil aliud importat, quàm nullum miſcibile dominari, vigere, regnare, &c. Sed eſſet hoc totum cum diverſitate temperamenti, nam eſſe tot in uno, quot in alio, non eſt idem, tot eſſe unius, quàm alterius elementi; ad æquilibrium requiritur unum non dominari, ſed æquè vigeant in mixtione, & conſequenter ſumantur miſcibilia in eodem gradu; ſed ſummi miſcibilia in eodem gradu, non eſt idem, ac ſummi tot in uno homine, quot in alio homine: Etenim in uno, eodemque numero homine ſtare poteſt, quod elementa ſint in eodem gradu, non eatenus intelligitur eſſe in eodem, & tanto, ut ſic dicam, gradu, quo ſunt in alio individuo; ergo, &c.

28. Ex dictis nunc colligitur non mirùm, quod in ſtatu innocentie non æſtu libidinis, ſed natura voluntatis generationis organa ad ſeminandam prolem movebantur, ut inquit Auguſtinus; ſpiritus enim illi, deſtinati ad veneris organa cienda, ita temperati erant, ut non poſſent moveri ſine voluntatis imperio, auferente æquilibrium.

29. Objicies contra id, quod dictum eſt ſupra de æquilibrium, ſuppoſita miſcibilium ſimilitudine. Æquilibrium videtur ſonare temperamentum ad pondus; ſed, ſi in uno eſſent duæ partes ignis, duæ aquæ, &c. in alio tres partes ignis, tres aquæ, &c. in iſtis non eſſet temperamentum ad pondus; ergo, &c.

30. Reſpondeo, æquilibrium directe excludere prædominium; cum excluſione prædominii benè ſtat duo diverſa temperamenta, & non ad pondus eſſe, nam ad pondus non eſſe,

esse, non est idem, ac unum prædominans; cum quodlibet temperamentum esset sine prædominio: sicuti enim unus gradus caloris temperatur per gradum frigoris; sic duo caloris temperarentur per duos gradus frigoris; ergo non intelligitur prædominium; ergo, licet non intelligantur esse ad pondus, tamen intelliguntur sine prædominio; ergo cum æquilibrio. Ex vi status innocentie non fuisset, ut puto, necessarium, quod idem omnino temperamentum in duobus hominibus fuerit, secundum adnotationem tamen, factam, num. 27. sed sufficeret, quod in ambobus fuerit cum æquilibrio; & consequenter in eodem homine non est necesse, quod cum simili omnino temperamento spiritus animales fuerint, sed sufficit cum solo æquilibrio, nempe cum exclusione prædominii. Concedo ergo, temperamentum non esse ad pondus, si intelligatur similis, & eadem quantitas elementorum, nego autem, si intelligitur prædominium exclusum. Unde non mirum, in corpore ethereogeneitatem esse spirituum animalium.

31. Dices: saltem unum mixtum, seu melius unum temperamentum prædominaretur alteri, & una complexio, præ aliis, nempe, præponderaret; ubi autem est præponderantia non est temperamentum ad pondus; ergo, &c.

32. Respondeo, prædominium attendi debere penes prævalentiam unius miscibilis; ut suppono, nullum ex miscibilibus in corpore prævaleret; ergo unum non prædominaretur. Quod, si dicas, mixtum secundum se, & ratione omnium simul sumptorum miscibilium in sua quantitate, prædominaretur alteri secundum omnia sua simul sumpta, miscibilia in minori quantitate, v.g. & sic facta ad invicem comparatione, daretur prædominium. Respondeo, hoc modo sumptum prædominium non esse illud, quod remouetur ob remouendas passiones inordinatas, incentiva peccati, fomitem, &c. Adde improprie sic dici, nam nullum ens dominatur ubi non est; cum ergo temperamentum Petri, non
fit

fit in Paulo, non dicitur prædominari in Paulo, licet temperamentum Petri sit ex hypothefi majus illo Pauli.

33. Et, ut id à simili clarè constet, quod dictum est de temperamento vario ex varietate dosis cum firmitate æquilibrîi, notandum est in statu innocentie potuisse esse nunc majorem, nunc minorem copiam spirituum; patet de Christo; qui defatigationes passus est, quæ intelligi nequeunt sine spirituum minori copia, & parco affluxu; & ne disparitatem aliquam assignes, idem dico potuisse accidere Adamo: sicuti ergo idem homo pro statu innocentie intelligi potest nunc affluentibus spiritibus, nunc parcè effusis; sic quoque cum supradicta etherogeneitate spirituum, nam memorata diversitas esset penes majus, aut minùs simile temperamentum, dico simile ratione miscibilium, non ratione dosis, & quantitatis, quod majus temperamentum ratione quantitatis comparari potest majori copie, & affluxui spirituum; etgo, sicuti, sive cum majori, sive cum minori copia spirituum semper subsistit status innocentie: ita similiter subsistit æquilibrium, pro eo statu requisitum, cum dicta spirituum diversitate.

34. Monitum verò volo hic Lectorem, me non agere de membris corporis, & partibus, nam tunc erant etiam ossa, nervi, carnes, ligamenta, cor, pulmo, lyen, cerebrum, pedes, manus, femora, tibiæ, & similia, de quibus omnibus constat, esse diversa temperamenta substantialia, sicuti erant diversæ res, & diversæ substantiæ, & sunt nunc etiam pro viventis fabrica construenda: Verum tamèn est, quod tunc cor non alterabat cerebrum, aut jecur, nec erat ad invicem contraria dispositio partium organicarum diversarum, cerebrumque erat debite temperatum, & harmonicè, itaut necisset in prædominio calidum, nec frigidum, nec siccum, nec humidum; neque cordis complexio esset in prædominio, neque hepatis, aliorumque organorum, & partium officiosarum.

35. Tandem superest explicare modum, quo ratio semper vigil imperaret potentiis inferioribus, nec pateretur præsentia objecti jucundi tumultum, insultum, &c. hic autem modus in eo consistit, quod simul, & semel excitabatur notitia jucundi, & notitia honesti: cum enim intellectus Adæ supponatur instructus principiis ad honestatem requisiti, & quidem ex vi illius felicitis status; statim ac objectum sensibile mediis sensibus alliciebat intellectum, excitabatur notitia honesti pro data occasione convenienti, nam Adam omni casu, & omni circumstantia erat vigil, & optimè, ut decebat instructus. Posita verò tali honesti excitatione, non poterat appetitus sensitivus inclinari, antequam inclinaretur voluntas; sicque solius erat voluntatis inclinari, aut non inclinari ad objectum consequendum, ut de facto voluntas fuit inclinari ad esum pomi vetiti, & libertatis fuit vitium non conditionis status; quia illo felicissimo innocentie tempore nil sibi inerat, quo sibi Adam noceret, aut nocere posset, secluso libertatis dominio, seu voluntatis imperio.

36. Sed, ut totam hanc disputationem in epilogum colligamus, omnia placet retexere, & sub unum aspectum ostendere. Primò corporis æconomia regitur per spiritus animales, eorumque vasa, quod attinet ad sentiendum, & appetendum; & nunc non alius est fons passionum, quam prædominium spirituum, nam, quia hi, aut illi spiritus vigent in homine, ideò hæc, aut illa viget passio. Secundò ad auferenda passionum incentiva ex parte corporis, seu ad constituendam illam felicem ækonomiam, hoc requiritur, nempe, quod humores, & spiritus corporis fuerint ad æquilibrium temperati, & ad talem mensuram redacti, ut non dominantur potius hi, quam illi: Deus quoque speciali Providentia illos custodire habebat, ne adventitiis causis vitaretur temperamentum. Tertiò non obstante hoc harmonico temperamento, subsistebat spirituum animalium,

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 91

diversitas in vi sentiendi non solum ob diversa miscibilia, verum etiam diversitate dosis. Organa erant disposita ita perfecte, ut nullam insuleandi occasionem præberent spiritibus, & vasa ita concinna, & temperata, ut non magis ad iram, quàm ad mansuetudinem conferrent. Cerebrum, licet complexionis diversæ ab organo cordis, erat debite, in debita mensura attemperatum, ut fuerit aptum fovendis, retinendis, excoquendis, depurandis spiritibus; nec nimia siccitate præmebatur, nec nimio calore, nec nimia humiditate, ut nunc accidit, dum dicimus, illius esse calidam cerebri complexionem, alterius siccam, alterius frigidam, alterius in excessu humidam: Et licet dicatur substantia cerebri humida, & frigida, intelligitur in debita mensura, id est non calida, neque sicca ex sua natura propter suum, à natura destinatum, usum, etsi de facto aliqui eam habeant calidam in complexione, id est minus frigidam. Tunc ergo in statu innocentie non aderat ista complexionis cerebri diversitas aliter, sicuti nunc, sic tunc iidem provenirent effectus. Erat ergo tunc æquilibrata alio sensu, scilicet, per negationem indebiti excessus, & indebiti defectus, quatenus tota varietas, quæ nunc est, tunc non erat. Denum ratio vigil erat, ne æquilibrium ab objectis everteretur, sicque in potestate erat hominis æquilibrium auferre, adjectis momentis rationis, & arbitrii. Unde duo capita advertimus pro ordinanda concupiscentia ex parte corporis; unum ex parte intellectus: Ex parte hujus vigilantie statum explicatæ; ex parte corporis temperiem humorum, & spirituum talem, quæ faciat æquilibrium. Ultimò hic solum vides consideranda, quæ faciunt ad bene operandum moraliter in illo statu.

37. Supra dicebam num. 21. ad beatum statum innocentie alia conducere, & quidem confert ordinata voluntatis concupiscentia. Suum, ut sic dicam, quodammodò sensum habet voluntas, putà, inclinatio ad se amandum; quapropter etiam Angeli dici possunt habuisse concupi-

92 **Dissertatio I. De Prima vitæ, humanæ**
scientiam ad se amandum; ad tollendam ergo istam, & in ordinem reducendam, quoniam modo usus fuit Deus, dicam, postquam dixerò, unde hæc voluntatis concupiscentia.

Caput Quartum.

*Proponitur Sententia verisimilior circa fomitis
avulsionem in Adam, & Heva ex parte
animæ rationalis.*

1. **V**oluntatis ardor ad se amandum, indeque ad amandum bona externa, cuique notus est, huiusque ardoris radix est necessitas amandi sc. Objecta, extra se posita, licet profectò amet liberè (excepto Deo summo bono, clarè proposito) tamen amor sui est necessarius, quod probatur: Objectum equidem amoris est bonum conveniens, & nisi sit conveniens, non movebit voluntatem; sed non potest dari magis conveniens voluntati, quam seipsa; nec potest haberi pro convenienti non necessario, & indifferenti; ergo non poterit esse amor sui ipsius liber; ergo necessarius. Item voluntas est sibi ipsi bonum summum post Deum; ergo necessariò amat seipsam; nam amor necessarius boni est cognitio boni præsentis non indifferentis; ergo si cognitio boni est boni necessarii puri, & summi præsentis, amor erit necessarius; sed voluntas est sibi purum bonum non indifferens, necessarium; ergo, &c.

2. Dices. Voluntas potest cessare ab amore sui; ergo sui amor non est necessarius, saltem in exercitio. Respondeo, posse cessare à sui amore directè, & expressè; non autem indirectè, & virtualiter; dum enim amat cætera bona externa, amat, ut convenientia sibi; ergo amat ea in se; ergo aliquo modo semper amat seipsam; ergo non potest cessare à sui amore, & consequenter sui amor necessarius est. Licet
autem

autem amor iste sit necessarius; ut tamen fiat cum laude, & non sit vitio imputandus, debet ordinari in Deum, nam voluntas ipsa est bonum summum sibi post Deum; ergo cum laude, ut amet seipsam, debet non sibi ultimam amare, sed ipsi Deo, quod est simpliciter bonum summum.

3. Redices: sui amor est necessarius etiam in exercitio; ergo non potest fieri cum laude, aut cum vitio, nam non imputatur ad vitium laudem, ubi non est libertas. Respondetur, amorem sui esse necessarium, sed amorem sui ultimam esse liberum; quod enim sibi amet cætera; etiam Deum abstractivè cognitum, & per fidem, est libertate voluntatis, nam liberum est voluntati defectibili, posse se amare in Deo, aut è contra Deum amare in seipsa; ergo liberum est ei amare seipsam aut cum laude, aut vituperio, etsi simpliciter necessarium sit seipsam amare.

4. Obijcies: Voluntas potest nedum non amare in exercitio seipsam, sed etiam neque in specie, scilicet potest odio habere se, ut patet, cum ob commissa peccata contra Deum, se odit, aversatur, respuit, &c.

5. At jam dixi, voluntatem necessariò amare seipsam, quia est bonum purum; in casu dicto non est bonum purum; ergo non mirum, &c. nam, cessante ratione boni puri, cessat necessitas amoris. Secundò dico, in casu proposito voluntatem adhuc amare seipsam necessariò, nam, odio habens peccata, tanquam sibi, & suæ naturæ disconvenientia, est indirectè amare seipsam, secundum quod est bonum sibi, necessariò conveniens, & propter conservationem suæ vitæ, & naturalis conditionis, quæ est capacitas ad beatitudinem, & quæ per peccata veluti maculatur, & impeditur. Demùm dicam, argumentum nihil aliud probare, quàm non amare seipsam ultimam, si velit cum laude amare.

6. Obijcies secundò: Anima potest se odio habere, etiam secundum physica, scilicet, propriam suæ naturæ destructionem appetere, si sic Deo placuerit, vel ne peccet con-

94 *Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ*

contra Deum; ergo. Respondeo voluntatem, sic appetentem, appetere ex reformationis ordine, & juxta naturalem ordinem amandi; cum enim creatum sit juris divini, & non sui, ejus amor non est secundum naturalem ordinem, si præjudicat divinæ voluntati, & bonitati; ergo potest odio habere secundum est sibi malum; sed est sibi malum, cum nocet sibi; nocet sibi, cum offendit Deum, à quo accepit esse, & continuò indefinenter accipit per conservationem: Unde sequitur dicendum esse, voluntatem amare se necessariò, sed non ultimè neque quoad exercitium, neque quoad speciem.

7. Obiicies tertio: Deus, quia summum bonum, dum clarè proponitur, necessitat voluntatem ad amandum; ergo voluntas, cum non sit summum bonum, non poterit necessitare seipsam ad amorem.

8. Respondeo, post Deum voluntatem esse bonum purum, bonum summum, bonum necessarium; ergo non poterit voluntas se odisse, nec cessare quæ à sui amore, seu directè, seu indirectè. Antecedens patet, quia voluntas sibi ipsi est bonum conveniens, non indifferens; ergo necessarium; nullo malo admixtum; ergo bonum purum; respectu cæterorum creatorum, maximè, & summè sibi conveniens; ergo post Deum bonum summum.

9. Supradictum voluntatis humanæ ardorem, item alia ratione evinci posse ex hoc constat, quod substantia rationalis creata per prius, & fortius trahitur ad se, quàm extra se; nam, sicut prius est in se, & ad se, quàm ad alia, ita prius est ad sui complementum, perfectionem, commodum, utilitatem, &c. ergo natura rationalis creata, v. g. homo, licet possit ferri extra se, non tamen extra sui commodum; ergo ad bonum morale, quod non est bonum naturale concupiscentiæ, sed bonum in se, non potest ferri homo; & huc facit, quod docet D. Aug. lib. 4. cont. Julian. cap. 3. *Absit autem, ut veræ virtutes cuiquam serviant, nisi illi, vel propter*

per illum, cui dicimus: Deus virtutum converte nos, proinde virtutes, quæ carnalibus delectationibus, vel quibuscumque commodis, & emolumentis temporalibus servantur, vera prorsus esse non possunt; vera quippè virtutes Deo servantur in hominibus, à quo donantur hominibus; Deo servantur in Angelis, à quo donantur, & Angelis; quidquid autem boni fit ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere, vera sapientia præcipit; etsi officio videatur bonum, ipse non recto fine, peccatum est.

10. Cum ergo natura ipsa rationalis ardeat amore erga seipsam, & erga ea, quæ concernunt suum commodum opus fuit, istum ardorem reduci in debitum ordinem. Item aliopraesidio opus erat, Adæ voluntatem strenuam fieri, nam, cum stupor sit in ea universaliter ad amandum bonum, nisi delectet; ideoque dixit Augustinus in expositione capituli quinti epistolæ ad Sal. *Quod amplius nos delectat secundum id operemur, necesse est.* Et in expositione capituli sexti: *Manifestum est certè secundum id nos vivere, quod sectati fuerimus, sectabimur autem, quod dilexerimus.* Quæ certè verba Augustini occasione præbuerunt Doctoribus se distrahendi in varias partes; opus siquidem fuit alio præsidio voluntatem Adæ muniri.

11. Doctor autem Maignan reducit necessitatem delectationis ad voluntatis stuporem, veluti causam, & originem; fontem verò hujus stuporis, dicit conjunctionem esse intellectus cum corpore, & sensu. Rationem assignat à priori, quia intellectus secundum naturæ institutum operans, dum est conjunctus sensui, operatur dependenter à sensibus, & per species ad modum sensatarum accommodatas juxta commune effatum: Nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu, sed appetitus corporeus non movetur ad fugam, aut prosecutionem, nisi bonum sit jucundum, & delectet; & è contra, malum sit molestum; ergo appetitus rationalis neque movebitur ad bonum honestum, nisi præ-

cedente aliqua delectatione; minor constat ex natura speciei impressæ, cujus est non solum repræsentare objectum, sed etiam mulcere potentiam, & allicere; & dum imaginatio cognoscit, appetitus, qui non distinguitur ab imaginatione, ex vi talis cognitionis delectationem percipit, ob quam inclinatur, & fertur ad objecti prosecutionem; si verò molestiam capit, & delibac, illicò appetitus inclinatur ad fugam; ergo, &c.

12. Quod, si velis, posse intellectum proponere voluntati amandum bonum, adhuc pro statu viæ ex vi rationis, & sic amando præseindit à suavitatis prælibamento, delectatione, illecebris, aliter non amaret rationis ductu, & distamine; ergo, &c. Respondeo ex iis, quæ habet Doctor Maignanus prima par. suæ phil. sac. delectationem esse conditionem, sine qua non pro statu hujus viæ, & unionis cum corpore, amat bonum voluntas; Vnde ratio amandi rectè est propter honestatem, sed non nisi præcedentè delectatione; pro quo intelligendo optimum exemplum affert Maignanus, acus pro suendo panno, quæ nihil aliud agit, quam viam filo-ingressuro aperire, quo facto, ipsa abit; sic delectatio requiritur, ut amet voluntas, sed ipsa abit, & solum propter honestatem amat, dum ritè rectè amat.

13. Obiici potest attamen: Bonum utile non delectat, & amatur; ergo nõ præit delibatio suavitatis boni ad ipsum amandum. Respondeo, bonum utile esse delectabile ratione finis, sicuti est amabile ratione finis. Equidem medicina, licet non sit jucunda ratione sui, est tamen ratione salutis, quæ optatur, nam non amatur ratione sui, sed ob bonum salutis.

C O R O L L A R I U M.

14. **E**X dictis ergo colligendum est, ad avulsionem ad æquatam fomitis, non solum requiri spirituum animalium temperiem, rationem vigilem; sed etiam
or.

ordinationem ardoris voluntatis ad se amandum, atque privilegium tale, quo possit voluntas sine delectatione moveri. Indè constat, donum innocentie fuisse supernaturale, non solum quia temperamentum spirituum fuisset ex vi justitiæ originalis in voluntate, aliundè præsuppositæ; sed etiam ob dictum privilegium, quo voluntas Adæ non indigebat delectationis proritacione, ut amaret; neque vigebar inordinatus ille ardor amandi se.

15. Id autem quomodo in Adam factum fuerit, aut cogitandum est, specierum castarum suggestione, puriorum, vim habentium absque ullo sensu delectationis movendi solo rectæ rationis intuitu, & solo amore recti; aut, si fortè opus fuit aliqua delectatione, cælestem Deus pro terrena commutavit, ut homo inhæreret non sibi, sed Deo, tanquam fini ultimo supernaturali affectu casto, idest, delectationem, etsi puram, non attendente, sed solam rectitudinem.

16. Obiicies contra dicta: Nunc etiam homo, cujus intellectus ex conjunctione cum sensu inducit torporem, & stuporem in voluntate ad amandum bonum, nisi delectet, potest amare absque intuitu delectationis, sed solum amore rectitudinis; aliter non amaret honestè, & propter honestatem, seu motivo rationis; ergo, quod dictum est modo non confert ad explicandam justitiam originalem.

17. Respondeo, etsi homo nunc pro hoc statu amans motivo rationabili, amat propter honestatem; tamen non taliter amat, ut in ipso eodem affectu non includat delectationem, tanquam rationem amandi non objectivam, aliter non amaret ratione rectitudinis, sed more pecudis, sed inclinativam, ut conditio, sine qua non, spectato ordinario naturæ cursu, & instituto, modo, quo dictum est supra num.

11. Tunc verò Adam ante casum solo motivo rectitudinis, solo motivo honestatis independenter ab omni delectatione, & omni suavitatis gustu, amabat, sicut poterat; etiam si species delectationis habuisset, divinitus suggestas, nam iis

N

non

98 Dissertatio I. De Prima vitæ, humanæ

non utebatur; quasi, ut sic dicam, vehiculis amandi, quibus voluntas pro hoc statu utitur. Nimirum hæc est ratio: Adam, cum esset creatus rectus, non nisi rectè operabatur ob solum finem rectitudinis.

18. Non est, ut hic repetam ultra spirituum harmoniam, valorum conformationem, rationis vigilantiam, atque torporis exclusionem, necessaria fuisse pro illo felici statu explicando, & ad totalem fomitis avulsionem, sed dico, hæc omnia esse præsidia illa, quibus in phrasi S. Aug. creavit Deus Adamum fortissimum.

Caput Quintum.

De præstantia libertatis in prima conditione vitæ ex parte Adam secundum se.

1. **T**Ota ratio petenda est, quia omnia erant in pace, & cum summa tranquillitate, nec erat ad opus virtutis arduitas, ad bonum difficultas, & pugna ex adverso juxta illud Apostoli: Aliam legem sentio in membris meis, repugnantem legi mentis meæ; & jam ex Aug. descripsi cap. 1. discrimen illius status à præsentī, quoad usum liberi arbitrii; undè non est, ut hic immorer. Quomodo autem hæc omnia erant ante lapsum in Adam, jam ex dictis cap. 3. art. 4. à num. 9. ubi constat per consequentiam legitimam, non potuisse non esse eo tunc libertatis nimum vigorem, eo quia minimè gerebat, undè certamina toleraret; ex sola ergo descriptione status innocentiae, scilicet, justitiæ originalis, quam usque adhuc explicuimus, est accersenda notio præstantiæ libertatis in Adam antecafum.

Caput Sextum.

*Quomodo intelligenda sit libertatis præstantia eo
tunc ex parte gratia auxiliatricis.*

1. **M** Aignan in sua phil. sac. cap. 35. prop. 12. & 13. fusè id explicat. Ego autem paucis dicam, ex Augustino non difficulter intelligi, si legatur liber de correct & grat. cap. 11. ubi sic habet: *Quid ergo Adam non habuit gratiam Dei? Imò verò habuit magnam, sed disparem: Ille in bonis erat, quæ bonitate sui Conditoris acceperat, &c. Ille non opus habebat eo adiutorio, quod implorant isti, cum dicunt: Aliam legem video in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Iesum Christum, Dominum nostrum, quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem; atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt; ille verò nulla tali rixa à seipso adversus seipsum tentatus, atque turbatus in illo beatitudinis loco sua secum pacem fruebatur: Proinde, etsi non inter vim latiore nunc, potentiore gratia indigent isti.*

2. Hinc colligitur ex D. Augustino, gratiam auxiliatricem in prima vitæ conditione differre à gratia pro isto statu; quatenus cum Adam sua secum pace frueretur, à seipso minimè tentatus, atque turbatus, in sua potestate erat dissentire, atque consentire potiori titulo, potiorique jure fundato in hoc, quod est non habere concupiscentias, inducentes ad malum. Post lapsum verò ratione concupiscentiarum ineundum est certamen, atque, dum bonum peragere volumus, maximè colluctandum. Gratia ergo,

quæ datur hic, & nunc est magna, seu major quam, quæ data fuerit Angelis, & Adamo; debet enim nunc esse potentior, quia ad pugnandum est necessaria, quomodo non erat gratia Adæ collata, licet alio sensu magna fuerit, alioque titulo, ut dicit Augustinus.

3. Ad iustitiam ergo originalem confugimus, dum libertatis præstantiam ex parte gratiæ auxiliatricis in primo vitæ ordine extollimus; nam inde gratia eo tunc in modo auxiliandi ab ista differebat, quæ modo post lapsum confertur. Tunc quippè, ait Maignan, illustrabat intellectum, nec opus erat, ut voluntatem stimularet, quasi exuens illum stuporem, quem de facto habet voluntas ad amandum bonum benè. Adami innocentis voluntas, ut ad bonum se moveret, minimè indigebat delectatione, quia ratione iustitiæ originalis erat benè affecta, nec seipsam amabat, aut, quod suum est, quærebat; sicuti enim rationi subijciebatur appetitus, sic ratio Deo. In hoc autem statu voluntas hominis lapsi, & propterea subditi suis concupiscentiis, ad bonum non se movet, nisi delectet: item gratia nunc voluntatem languidam suscitatur, stimulat, &c. ulterius gratia nunc est major non solum in ratione auxilii, sed etiam in ratione beneficii; quia si beneficium est, quod gratis tribuitur negativè non digno; multo magis est, cum tribuitur gratis idem positivè indigno, & merenti oppositum; atqui post peccatum homo pœnam meretur, estque adeò indignus gratia, quam ei Deus largitur; ergo, &c.

4. Dum tamen dicitur: *Gratia potentior nunc*, ita intelligendum est, inquit Maignan, ut cæteris paribus ex parte boni operis ardui faciendi, aut vincendæ gravis tentationis, gratia vi sua compenset id, quod viribus arbitrii, nunc infirmi, deest. Si nempe e. g. tentatione ingruente, ut sex, vires tunc fuerint secundum se pariter, ut sex, necessaria fuit gratia, ut unum, ad hoc, ut vis tota, hinc ex gratia, hinc ex arbitrio constans, esset, ut septem, & sic tentationem,

nem,

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 101

nem, quæ esset, ut sex, posset superare, nisi enim esset major, aut superior non superaret. Hactenus Maignan.

5. Ne ambagibus quis hic laboret quoad Maignani verba hæc recensita, non est putandum liberum arbitrium, superare præcisè quia superior, & major est vis; sed superare liberè ex intrinseco dominio in suum actum, aliter esset libra non libera potestas: ut autem habeat dominium, in suum actum, vis ipsius arbitrii non debet esse minor, aut æqualis tentationi vincendæ, sed major, ut libertas ex dominio vincere possit. Hoc ex Augustino manifestum esse debet, nam, dum docet, nos gratia potentiore indigere, quia aliam legem sentimus in membris nostris, repugnantem, legi mentis, sequitur, quod, si tunc ad faciendum opus aliquod requirebatur gratia, ut duo; nunc ad idem opus, & servata paritate ex parte operis, requiritur gratia, ut quatuor, nempe, si supponamus, ut duo à primo statu lapsum, esse hominem de primæva fortitudine. Duo ergo includuntur in hoc exemplo Maignani, numero præcedenti allato; unum est, quod facta collatione status cum statu, intelligitur modò, gratiam per Christum esse potentiorē. Alterum, quod gratia cum libero arbitrio, seu facultas voluntatis, ex integro in ratione operandi accepta; sit superior sive in uno, sive in alio statu; itaut, dum voluntas producit suum actum, jam contentum in sua vi non solum effetrice, quod est omnium causarum, sed etiam in sua vi dominatrice, & arbitra, debeat esse major in ordine ad vincendum, contrarium, videlicet, ut dixi, tentationem gravem, seu opus arduum bonum faciendum; nam, dum dicitur à Maignan: *Ceteris paribus, ex parte operis ardui faciendi, aut gravis tentationis vincenda*, idem dicit in significato, quod importatur, & queritur in præsentī, etsi duplici dicendi formula; ergo, cum majoritas sit in ordine ad vincendum; sic quoque, & pro tentatione vincenda, & pro opere arduo faciendo, quæ sunt duo, in exemplo posita, intelligitur: Acquæ

quæ enim intelligimus, dum gravis tentatio est vincenda, ac cum opus arduum bonum est faciendum, nam, dum tentatio est vincenda, superat voluntas difficultatem, quam etiam superat dum opus arduum bonum facit: equidem, sicuti à tentatione, quam supponimus vinci, voluntas non retrahitur ab opere, quod jam facit, sic etiam ab opere virtuoso, & bono arduo faciendo non retrahitur, idest, non desistit, quasi metu percussa.

6. Neque obstat tibi, Lector optime, innocentie status, in quo non videtur, potuisse esse opus arduum, quod sonat difficile. Nam, si tibi, nec umbram affert difficultatis, tentationem eo tunc potuisse ingruere, ut in exemplo; cur opus arduum faciendum, quod etiam ponitur in exemplo?

7. Dices forsitan opus virtutis, seu bonum nunc est arduum ob peccatum originale; nam difficultas, & ignorantia ex Augustino contra Pelagium sunt naturæ supplicia, non naturæ primordia; ergo. Sed, si tentatio potuit tunc esse, ut de facto fuit; cur non potuit esse opus arduum ex tentatione? Per peccatum originale igitur difficultas est ad bonum generaliter ex intrinsicis, tamen ab extrinseco ob dæmonis suggestionem, aut ob gravem objecti speciem, quæ quædam est tentatio, tunc etiam esse poterat opus virtutis, seu opus bonum arduum. Opus quippè in propositione, seu à mente voluntati propositum, aut præcepto, aut aliter; ut faciat, pati potest difficultatem, aut tentationem, aut signanter objecti specie impressa, in contrarium alliciente, aut operis boni quantitate, seu ex intensione, seu ex genere, quod tamen sit factibile; aliter non arduum, sed impossibile diceretur, & sic extra quæstionem. Pro hoc opere faciendo, licet sit potestas faciendi, non tamen facilis, & prompta, idest impedita; hæc autem negatio facilitatis, & promptitudinis, quæ oriri potest ex causis dictis, ut etiam se opponentibus dictæ operis quantitati, est superanda, & vincenda ab arbitrio cum Gratia Dei; ita, ut hoc completum

xum ex arbitrio, & gratia vincat, & vincere possit tentationem ingruentem, operisque arduitatē, undecumque hęc arduitas proveniat. Ut tamen vincat, & vincere possit, opus est, arbitrium esse superius, & majus; nam, sicuti gratia in arbitrio, & cum arbitrio retrahit à malo, & dirigit ad bonum, sic tentatio dirigit ad malum, & retrahit à bono faciendo; ergo tentatio non debet esse æqualis, aut major, sed infra; aliter non vinceret arbitrium ipsam.

8. Et ne quis hallucinetur in his, quæ diversum possunt sensum ingerere, præsertim Theologis, qui in materia de Gratia in tot abiere sententias; non inferitur ex hoc, quod duo homines cum eadem gratia, si unus non operatur, neque alius; neque, quod gratia idē faciat operari, quia plus trahit, quod docet noster P. Filoramo post lapsum originalem, sed solum habetur, gratiam, cum libero arbitrio conjunctam, debere esse quid majus, scē ante lapsum, scē post lapsum, tentatione ingruente ex suppositione vincenda: quod verò plus trahat, aut minus trahat impertinens est, scilicet opus non est, ut magis trahat ad hoc, ut voluntas operetur, aut operari possit, aliter, quæ non operatur defectus est gratiæ illius, quæ magis trahat. Stat ergo operari, sicuti est vera proxima, expedita potentia, si vult, & utitur suo arbitrio; dum complexum ex arbitrio, & gratia quid majus est, & hoc est necessarium; non verò oportet, ut gratia magis trahat ad hoc, ut homo operetur, quasi, dum gratia minus trahit, homo non operetur, sed remaneat in suo posse, ut dicit Filoramo, quod mihi videtur incredibile, & potius dici deberet, quod remaneat in suo non posse; cum nemo à tot sæculis operatus fuerit, nec operabitur.

9. Hoc solum admitto, quod quando gratia plus trahit, facta collatione gratiæ ad contrariam causam, moraliter, scē faciliter homo operatur; si verò non plus trahit, non tam faciliter operatur, sed, sicuti potest operari, quod
non

non negatur; sic quoque operabitur quandoque; undè ly plus trahere, & minus trahere sunt in genere operandi facilliter, & difficulter, & in genere potentia minus, & magis facilis. Quod patet, nam non negat Filoramo, illum, cui gratia minus trahens confertur, non posse operari, sed quod non operatur, allectus magis concupiscentiis; nec ideò, quod sit magis inclinatus à concupiscentiis, dicit non posse operari bonum, quasi solum possit operari malum; sed, quod operetur malum. En quomodo clarum jam est, quod ly plus, minusve trahere pertineat intra genus potentia operativæ: illa ergo gratia est necessaria, quæ constituit potentiam liberam, potentem ex dominio operari; tunc autem potentia est sic potens, quando, occurrente tentatione gravi, v. g., ut sex, facultas arbitrii, secundum omne id, quod est necessarium in ratione principii est, ut septem. Quod verò postea tentatio sit magis alliciens, aut è contra gratia magis stimulans, quod gratia sit suavior, quod tentatio sit minus suavis, parum refert, sed solum opus est, ut principium physicum sit, ut septem; illud enim solum confert ad posse operari facilliter, ad posse operari suavius, &c.

10. Id totum manifestum est, nam in sententia P. Filoramo homo, non operans, non est defectu principii proxime potentis, sed quia sinit se vinci concupiscentiis, fortius allicientibus; ergo, non obstante fortiori concupiscentia, adhuc homo potest resistere, & superare; ergo Maignanus aliud non præten dit exemplo supra allato, quam insinuare, ne quis credat, majorem esse nunc gratiam secundum entitatem, & secundum vires intrinsecas, quam fuerit in primo ordine vitæ, dum dicitur, quod nunc est potentior ex Augustino, sed solum intelligitur, quod, si tunc temporis ad idem opus requirebatur gratia, ut unum, nunc ad idem opus requiritur major, quantum deest de viribus naturæ lapsæ. Cæterum voluntas se applicat ubi vult, non obstante majori motu gratiæ, aut majori motu tentationis, nam,
sive

five major motus concupiscentiæ sumatur in ordine ad minorem motum gratiæ, seu sumatur in ordine ad minorem motum concupiscentiæ, seu in diversis hominibus, seu diversis temporibus in eodem semper tamen motus, qui dicitur fortior concupiscentiæ est infra virtutem arbitrii, ut elevati, & supernaturalizati, nam non ita trahit, ut extrahat voluntatem à sua vera indifferentia; ergo, licet hic, & nunc in voluntate operatura sit fortior concupiscentia respectivè ad gratiam trahentem; semper tamen voluntas operatura est supra motum concupiscentiæ secundum suas vires.

II. Id totum, quod hætenus per modum commentarii dixi, est evidens hoc discursu: si enim, non obstante, seu fortiori, seu debiliori concupiscentia, adhuc voluntas liberè se determinat, & liberè se accommodat uni, aut alteri motui, ut omnes fatentur, estque necessarium, nam voluntas non est idèò extracta à sua indifferentia, quasi fuerit necessitata, infertur clarissimè, voluntatem esse supra concupiscentiam, aliter non se illi accommodaret liberè, sed accommodaretur necessariò: Illud ergo fortius, & debilius est ad inducendam voluntatem, ut se accommodet; cæterum stat in posse voluntatis, si velit induci ad hoc per hunc motum, aut ad illud per alium, etsi debiliorem. Ipsum posse voluntatis dico, quod esse debeat majus tentatione ingruente, ut istam superet, & vincat, & vincere possit; nam, si tentatio est major, voluntas suffocatur, & ad malum per hoc inducitur; si est æqualis, ipsum posse voluntatis non potest se extrahere à sua indifferentia, quia non potest se determinare, & determinatè applicare, nam non potest vincere. Tandem, ut paucis me explicem; nam totum hunc discursum contexi, ut amphibologias in similibus dicendi modis repellerem. Dico, Doctorem Maignanum cohærenter docere, ut in exemplo allato cum iis, quæ docuit, de libertate cap. 27. & 28. nam ibi loquitur de indifferentia, jam constituta physicè, dicitque non moveri ad

O instar

instar lancis, nec ideo moveri, quia versus unam partem præponderat; nunc verò asserit, potentiam liberam in suo physico posse, quod habet per gratiam, junctam cum viribus arbitrii debere esse majorem tentatione; & patet, nam loquitur de causa physica non morali; nam includit in æqualitate, aut superioritate virium ipsum arbitrium; arbitrium non mulcet seipsum, sed mulcetur, aut à gratia Divina, aut à concupiscentia, tentatione, &c. ergo non loquitur de voluntate, ut includente causas morales actus faciendi; nam ex una parte (& in hoc stat exemplum bilanci) sumit tentationem; ex altera arbitrium cum gratia simul. Loquitur igitur de Gratia, ut dante vires physicas, non, ut dante vires morales, seu pondera sua; nam, si ipsum arbitrium includitur ex una parte in exemplo bilanci, jam quia arbitrium non est id, quod mulcet, & allicit, sed, quod mulcetur, & allicitur, & est id, quod ex dominio determinatur jam constat, non loqui de gratia, ut causa morali, sed, ut causa physica, seu de gratia loquitur auxiliatrice, ut se tenet ex parte principii, non ex parte objecti. Hæc dicta sint per modum commentarii.

12. Id verò est absurdum, ponere, scilicet, libertatem ad instar bilanci, quasi eo moveatur motu suæ operationis, quo allicitur, & consequenter flectitur; neque dicas cum P. Filoramo, quod eo voluntas flecteretur liberè; nam incredibile est, quod omnes homines, tali gratia adjuti, semper eo flectunt se, quò gratiæ auxilium impellit, seu mulcet; & è contra homines, quia tali adjutorio carent, & consequenter motus concupiscentiæ sunt fortius trahentes, nunquam moventur in bonum, sed semper peccarunt, & nemo erit, qui non peccabit. Istud genus æquilibrii in hominibus post lapsum est impossibile, est incredibile; quatenus ex una parte ponitur gratia, & ex alia tentatio; & in medio, veluti libertas; quæ ibi flectitur, quò majus est pondus; sic esset libertas verè libra, verè lanx. At in nostro, usque

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 107

usque adhuc agitato, proposito res est diversa; nam ex una parte ponimus v.g. tentationem gravem; ex alia liberum arbitrium, adæquatè secundum suas vires acceptum, in quo nil aliud fit, quàm duas vires librare.

13. Patet denique ex dictis, quæ, & quanta fuerit libertatis excellentia in Adamo; & similiter constat discrimen p. o utroque statu gratiæ auxiliatricis, tum ex parte Adæ secundum se. Cætera, quæ desiderari possunt, quoad præstantiam arbitrii Adami ex parte adiutorii gratiæ, quisque dignoscere potest apud P. Maignanum. Quapropter non est amplius hic immorandum.

Caput Septimum.

De præstantia Adæ ex parte gratiæ sanctificantis.

1. **P**rimum hominem gratia sanctificante præditum fuisse, non est, ut in dubium revocari possit; cum enim fuerit rectus creatus, rectitudine præsertim supernaturali, & elevatus ad gloriam cum jure ad istam, sequitur evidenter, cum non caruisse gratia habituali sanctificante, vi cujus reddebatur filius Dei adoptivus, amicus, & cum jure, ut dictum est, ad beatitudinem, quatenus, ut loquuntur Theologi, Gratia est semen gloriæ, & radix cujuslibet rectitudinis, & honestatis supernaturalis.

2. Esse autem formam, nobis intrinsecam, eodemque modo Adæ completè justificantem, & realiter distinctam à fide, per quam peccata in nobis, dum justificamur, verè, & propriè, & non per solam non imputationem destruuntur, est in Conc. Trid. definitum sess. 6. cap. 7. Hic adverto, aliquos gratiam habitualement Adæ vocare gratiam sanctificantem, in nobis verò gratiam justificantem; sed est discrimen per accidens.

O 2

3. Ha-

3. Habitualis gratia, Adæ collata, sicuti ea, quæ nobis confertur, est gratia intrinseca, seu habitus, & qualitas natura sua permanens: etenim ex Conc. Trid. habetur, quod gratia, quam hæretici damnati negant, supponitur esse habitus, & qualitas, ex natura sua permanens. Accedit, gratiam collatam infantibus in baptismo, esse qualitatem permanentem, non enim est actus aliquis vitalis fluens; ergo gratia, collata ex vi Sacramentorum, est qualitas permanens, quia Concilium de quacunque gratia eodem modo loquitur; sic ergo quoque gratia Adami. Hoc quidem certum, est apud omnes.

4. Si verò de mente, & sensu Doctoris Maignani agatur; dum hæc conscriberem in sperato occurrit legere opusculum philosophico-Theologicum de gratia, cujus Authorem ex stylo Doctrinæ Maignanistæ esse optimè novi; quinimò relatione didici, eundem fuisse vitæ Maignani Scriptorem. In hoc opusculo, quod inscribitur Systema gratiæ, video, gratiam habitualem sanctificantem, non nisi explicari per Spiritus Sancti motionem, omni, procul abacta, forma accidentali, in hærente, hoc est intus hærente; dum, si de Doctoris mente agendum est, idem sentit apertissimè in prima parte suæ Philosophiæ sacre, & in 2 cap. 3. prop. 10. 11. 18. In hoc tamen à cæteris philosophis dissentire videtur, quod more solito, secundum jacta philosophandi principia, prætendit, gratiam justificantem esse substantiam, concipiendam ad instar lucis, inhærentem animæ, id est, ne quis in verbo decipiatur, intus animæ hærentem, intimèque conjunctam. Quod probatur, nam, gratiam esse accedens physicum aristotelicum, eductum de potentia subjecti spiritualis, puta animæ, repugnat ex conceptu physicæ educationis, ac generationis; nam cum fiat ex potentia subjectiva animæ, quæcumque dicatur illa, necesse est, ut animæ non inhæreat, tanquam aliquid entitativè distinctum ab ea.

5. Quod si dicas, non educi, non generari, sed creari . Contra est, nam accidens creari in anima , vel est idem , quod creari aliquid , quod potest adesse , & abesse præter subjecti corruptionem; vel aliquid , quod intenditur propter aliud; vel aliquid, quod intenditur propter aliud, adæquatè distinctum. Sed quomodocumque dicatur, ut dixi , art. 1. num. 8. semper verum erit hoc accidens esse verè , & propriè substantiam; ergo. Probatur minor . De substantia quoque verum est prædicari posse adesse , & abesse, ut patet de anima in corpore, & similibus. Rursus eadem anima intenditur propter corporis complementum, & materiæ perfectionem, ac propter hominem constituendum . Tertium, neque juvat, nam, licèt anima non distinguatur adæquatè ab homine, distinguitur tamen à corpore; sicuti albedo in eorum philosophia, licèt non distinguatur adæquatè ab albo, distinguitur tamen à pariete albo; ergo, ut dicebam loco citato; vel albedo est substantia, vel anima est accidens; vel utrumque est substantia , & accidens respectu diversorum, quod ego intendo.

6. Conceptus porro accidentis nonnisi respectivus est; alterum quippè respicit, cui scilicet accedit, seu accidens dicitur; & eo magis id patere debet , quod ea , quæ vulgò dicuntur accidentia , nonnisi substantiæ affectiones, conditionem, &c. pro rato tenent; puta, id quod est subsistere, nam gratia sanctificans e.g. subsistat intensiori , remissioni, inæqualitati, diversitati, similitudini, &c. ergo propriè est substantia, licèt respectu alterius præsuppositi in suo esse constituto sit, & dicatur accidens; eo modo, quo lux est substantialis defluxus, etsi aeri, crystallo sit accidens, quatenus ea præsupponit constituta in suis ipsorum esse.

7. Hanc verò substantiam sanctificationis accidentalis concipiamus ad modum lucis, animam perfundentis , illustrantis; eo magis quia peccatum, quod ei opponitur, nonnisi maculæ, sordium, tenebræ figuram habet . Quod , si

quæ-

quæras, accedente peccati lethalis macula, ubi, & quomodo destruitur lux ipsa gratiæ: Miror, quòd, sic quærens, substantiæ destructionis caprum, non tam facile tenere possis, cum teneas accidentis. Fortasse accidens non est verum ens, & solida entitas realis physica, non minus ac substantia, salvo eorum discrimine, ut vis in aleitatis, & perscitatibus? Responsum igitur à te, qui quæris, petendum est. Risu tamen excipi debet, qui dixerit, Deum auferre gratiam ab anima, accedente peccato: Quasi sit Deo fastidium gratiam reproducere, si est substantia volenti iterum eam animæ infundere accessu amoris, dilectionis, aut contritionis. In hoc certè elucescit vanitas accidentium aristotelica lege, ut non pro entibus habeant ipsimet adversarii, qui propugnant ea esse in rerum natura.

8. An autem ad mentem Maignani dici oporteat, gratiam sanctificantem esse aliquid physicum physicè conjunctum animæ, mei nunc, etsi ex tempore, est instituti: Maignanus equidem, licet omnes eliminandas esse qualitates, similesque accidentales formas putaverit in toto suo cursu naturalis, & supernaturalis philosophiæ: cum autem ventum fuerit ad gratiam sanctificantem habitualement exponendam, ad instar venatoris prædam insequentis, nunc hinc, nunc illinc deambulantis, in 1. par. suæ Phil. sac. loquutus est, in qua, dum loquitur supponit juxta communioem Theologorum sententiam, habitus virtutum Theologaliū infusos, reducens omnes infusos habitus ad numerum ternarium, Fidem, Spem, & Charitatem. Loco autem dicto, licet asserat, aliquos posse explicari per operationem Spiritus Sancti; qui tamen sint in facto, omnino non exprimit, forsan, quod etiam ibi legitur, expectans meliorem de his rebus consultò tractandi opportunitatem, locumque proprium. Ego, antequam loca Maignani afferam citatæ præpar. suæ phil. sac. & eadem conferam cum locis citandis secundæ partis, in qua, tanquam in loco proprio, agitur ab eo
de

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 111

de gratia, interim considero, gratiam sanctificantem non solum esse principium operativum, sed etiam dignificativum, imò, seclusa gratia actuali, nullatenus operari posse; pro certo autem habetur esse formam dignificantem. Quod, si lumen gloriæ, & alia similia explicentur per operationem divinam, non mirum quia ordinata sunt ad operandum, & conceduntur propter operari, & propter principium operativum: At gratia sanctificans est ad animæ ornatum, & pulchritudinem, ad eam dignificandam, & ut est inconfesso apud omnes, stat pro forma dignificativa; ergo, licet frustra ponuntur accidentia (abstraho nunc à modo intelligendi accidentia) dum sunt ordinata ad constituendum principium completè operativum: Advertat tamen hic quisquis est, gratiam non tam ad operandum, quàm ad interiùs renovandam, dignificandam animam ex modo loquendi scripturæ, Patrum, & Conciliorum infundi.

9. Maignanus ergo cap. 21. prop. 10. recipit sententiam Christo fuisse datam sanctitatem, non modò increatam per unionem hypostaticam, sed, & creatam omnis generis, & num. 8. se refert ad propositionem undecimam, ut exponat quid in re habitus infusi sint. Hac propositione num. 11. hæc habet post cætera: *Sed, ut revertar ad supernaturales qualitates infusas; si eas intelligere oportet ad instar illarum, que naturaliter multorum repetitione similium actuum acquiruntur, vocanturque habitus; non esset sanè opus entitates pro eis ponere distinctas ab entitate subiecti, & simul à speciebus circa objectum usu confirmatis; ut de naturalibus habitibus putò esse probatum in phil. nat. cap. 24. num. 34. & num. 67 & cap. etiam 32. num. 25.* Sed, cum hæc sint acquisitæ, illæ verò infusæ, magnum est inter utrasque discrimen... Ac proinde infusi isti virtutum, &c. supernaturalium habitus nihil quoad entitatem, vel modum entitatis commune habent cum habitibus naturalibus. Et licet nomen habituum ego retineam cum omnibus liberalisticis; rem tamen eo nomine significatam existimo esse mul-

112 Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ

multo solidioris entitatis in his infusis habitibus, quam dixerim esse in acquisitis; eamque, ut dixi sub analogia multiplicis à calo in hac inferiora derivatæ, ac diversimodè à corporibus participatæ lucis, intelligo, velut multiplicem divinarum, ad sanctitatem, pertinentium, virtutum receptam in animis iustorum, participationem. Et hac modo sufficiant, quoad entitatem gratiæ, virtutum..... In substantia supernaturalium rerum natura sua permanentium. En hic locus sufficeret constare, de mente Maignani, gratiam esse rem natura sua permanentem, & multò solidioris entitatis, quam sint habitus acquisiti. Num. 26. (ut alia loca primæ partis phil. sacræ relinquam) sic concludit: Ex dictis hætenus de distinctione, vel indistinctione gratiæ, virtutum, donorum adde, & characterum, intelligi potest magnam segetem, jam esse demessam entitatum accidentalium supernaturalium; de quibus initio conquirebatur, quid nam physica rei essent: Reductæ enim sunt omnes, ferè jam ad tria capita; nempe ad virtutes Theologicas tres. Siquidem, si gratiam habitualem quis asserat, idem re esse cum charitate, non quatuor jam sunt, sed solum tres entitates. Si deinde virtutes quatuor morales, aliasque eis adjunctas, quis neget esse infusas; & solum dicat esse supernaturales propter dictamen rationis divinæ, per fidem cognitæ, ut supra est explicatum: Stat semper supernaturalium physicarum entitatum ternarius numerus; qui etiam servatur, si dona quis dicat, idem esse cum virtutibus septem, ut explicatum est, solo addito vehementi (qualis nempe requiritur ad actus heroicos) motu divinæ inspirationis. Ac demùm supererit idem ternarius illasus, si characteres tres Baptismi, Confirmationis, & Ordinis ponantur juxta dicta num. 7. in potestate, collata homini, absque nova entitate inducta, sed cum sola relatione. Posito autem solo entitatum supernaturalium ternario; non erit difficile explicare, quid illa sint physicè sub analogia lucis ex dictis à num. 3. itemque à num. 12.

10. Ex hoc num. 26, nemo est, qui non videat, Magna-

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 113

gnanum subscribere sententiæ de physica entitate gratiæ creatæ, & receptæ in anima; & ne multiplicentur entitates istæ supernaturales in negotio sanctificationis animæ, omnes reducit ad ternarium numerum virtutum theologicarum, ut ipse hoc capite explicat. Dicere ergo, gratiam sanctificantem non esse entitatem in anima receptam, non est loqui ad sensum, & mentem Maignani. At dicet forsitan, quis Maignanum hic locis citatis non fuisse locutum decisivè, nam eodem num. 26. in fine ait: *Et de his modò satis, quia non est hujus loci; & ego solùm ex occasione, ut monui n. 1.* Videantur loca secundæ par. suæ phil. sac. quæ est proprius ei de gratia locus.

11. Inter loca secundæ partis cum locis primæ conferenda sit propositio 11. ubi ostendit, quod gratia habitualis detur, & per totam legenti constat apud eum, gratiam esse entitatem supernaturalem receptam, quod clarè patet num. 20. ubi demonstrat, gratiam dari parvulis, & omnibus ritè suscipientibus sacramenta gratiam conferri, ut eisdem detur Spiritus Sanctus.

12. Item propositione 16. quo loco assignat physicam causam effectivam gratiæ justificantis, nempe Deum Creatorem. Prop. 17. clarissimè probat, gratiam sanctificantem creari à Deo, cujus titulus hic est. *Habitualis gratia causa materialis per modum subiecti ex quo nulla est, sed solùm per modum subiecti in quo; eaque est substantia anima rationalis; & relinquendo hujus propositionis probationem à quocumque legendam, solùm in mediùm profero, quæ dicit num. 9. Ex his confirmatur propositio præcedens, qua dicitur, gratiam habitualement justificantem, à Deo Creatore infundendam fieri actione, qua sit propriè creativa; idest ex nihilo adæquato sui: Et, quod inde sequitur, ex nihilo subiecti ex quo; quatenus nullum illi tale subiectum esse potest; sive anima substantia, sive ejus potentia: eo quod anima v.g. esse est nihil gratiæ; ut & vicissim gratia secundum suum esse est nihil animæ, &c. Distin-*

guuntur enim hac adequatè secundum suam esse; cum tamen necesse sit, ut quod non ex nihilo subjecti fit, fiat ex aliquo subjecti, sive ex toto subjecto; quo illi eatenus, vel secundum se totum, vel secundum aliquid sui verè, atque realiter ex vi definitionis, insit, tanquam esse totum, vel tanquam aliquid eius, ipsique intrinsecum; ex quo scilicet intrinsecè fiat: præsertim, cum, ut communiter etiam docetur, causa materialis ex qua (ut & causa formalis) ad aliarum causarum, quæ sunt efficiens, finalis, exemplaris discrimen; sit causa intrinseca; nempe intrinseca suo causato; cui enim si non illi? Idèd autem dicitur causa intrinseca, quia esse suum proprium confert causando ex vi modi proprii causandi; cum efficiens, &c. conferat esse diversum à suo, & similiter finalis, & exemplaris. Cum ergo nec anima, nec ejus voluntas, nec aliud quid habituali gratiæ justificanti conferat, vel conferre possit influxu causativo suo quocumque, suum proprium esse; quippè cum ab hujusmodi causis quibuscumque gratia distinguatur secundum esse suum totum, physicum adequatè sumptum; at aliunde supponatur habere esse, ut spiritale ita simplex: impossibile est, ut fiat ex aliquo præjacente subjecto. Adeòque istud unicum illi superest, ut (quemadmodum fert propositio confirmanda) à solo Deo, & sola creatione propriè dicta fieri posse.

13. Quis ergo erit, qui dubitabit, an Maignan docuerit, gratiam justificantem esse aliquam physicam entitatem, physicè productam à Deo in anima; nisi dubitaverit, an creatione propriè dicta, prout opponitur generationi, fiat aliquid secundum esse, & in entitate de novo; At hoc dubium, cum sit mentis potius insania, quàm dubitatio, sequitur dubitationi non esse locum; Maignanum docuisse, sanctificationem habitualement animæ fieri vi entitatis supernaturalis; spiritualis receptæ in anima. Ne autem credat Maignanum admittere accidentia hoc casu peripatetico more, legatur propositio sequens 18. quam totam exscribo, cujusque titulus est: *Habituali gratiâ justificanti propriè con-*

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 115

venit esse accidens, esse formam, esse qualitatem, quod ab eo probatur: Cum habitualis gratia iustificans habeat ex dictis prop. 17. subiectum in quo, & consequenter subiectum informationis licet non educationis, & ex quo; habes eatenus rationem formæ, etiam propriæ, nempe tam propriæ, quam propriæ habes subiectum in quo, cui infunditur, quod, & gratum Deo facit, iustificat, &c. Cum autem ita sit forma, ut non sit essentialis subiecto, quod informat; est hoc ipso eidem accidentalis: Imò eatenus est revera accidens, & quidem secundum utranque accidentis definitionem Porphyrianam scilicet, atque Aristotelicam, de quibus actum est in philosoph. En. cap. 7. nam quoad primam adesse potest animæ, atque abesse ab eadem absque ejus corruptione: Et quoad secundam, quæ sic se habet, in subiecto esse dico, quod in aliquo quidem est, & non, uti pars: Vt sit autem seorsim ab eo, in quo inest, fieri nequit. Jam primò habemus, gratiam esse in animâ; & secundò sat constat, illam sic esse in animâ, ut non sit ejus pars: Ac tertio sic item, esse in animâ, ut extra eam esse nequeat, saltè de lege ordinaria. Præterea, gratiam habitualem esse propriæ qualitatem facile intelligitur ex eo quod non modò aristotelica definitio qualitatis, sed etiam alia magis idonea; de quibus in phil. entis cap. 9. conveniant; quatenus per gratiam animâ est qualis seu potius talis nempe grata Deo sancta, &c.

14. Ex hac propositione sat constat gratiam esse accidens non tamen excludentem esse substantiale, ut dicebam num. 6. eo modo, quo lux est substantialis defluxus, et si æri, cristallo sit accidens, quatenus ea præsupponit constituta, & consequenter non pertinet ad ea constituenda; Et miror quosdam, quos audiavi, prætere, Maignanum docuisse gratiam sanctificantem consistere in quadam Spiritus Sancti operatione, decepti forsitàn, quia cum non legerint loca citata à Nobis, idem sentiret de gratia habituali, quod legerant sentiisse de lumine gloriæ. At latum discrimen à nobis allatum num. 8.

15. Cum ergo de mente Doctoris dubitandum non sit, solvere solum restat rationes, quibus movetur, Author opusculi philosophico-Theologici de gratia ad asserendum, gratiam habituales consistere in quadam operatione Spiritus Sancti, quem anonymum authorem num. 4. dicebam, Maignanistam esse. Omnes rationes, quas adducit sex articulis breviter in summa perstringam; quarum idonea, ut spero solutione constabit nunquam sequi, gratiam non esse aliquid animæ infusum habituale, permanens ex natura sua.

16. Artículo primo num. 103. docet, posse acquiri habitum supernaturalem per actus supernaturales, & inde ait: quod gratia actualis, cum sit explicata per actualem divinam illuminationem, quam, si cogitamus repeti à Deo, ac reimprimi sæpè in anima, anima acquirit habitum ad tales actus, qui fuerint elicitii propter repetitionem impressam, talis illuminationis: Deus autem potest efficere per unicam illuminationem quicquid per plures iteratas efficeret; Hinc habetur qualiter Deus possit statim communicare animæ quemcunque habitum, qui in hoc casu non vocabitur acquisitus, sed infusus.

17. Num. 104. Illuminationem habituales vocat, quæ repetitis multis actualibus æquivalet, & per eam contendit explicare nostram sanctitatem. Et quia hujusmodi impressionis capax est anima, tam in adultis, quam parvulis, tam vigilantibus, quam dormientibus, tam amentibus, quam rationis compotibus, concludit facillè salvari posse, quod à Tridentino definitur, scilicet per baptismum non tantum remitti culpam, sed infundi gratiam, & virtutes, esseque quid permanens in anima justis, seu vigilantibus, seu dormientibus.

18. Num. 106. aliqua profert argumenta, quibus putat monstrare non esse entitatem aliquam productam, qualem, & qualiter vulgò putant theologi produci; Nam sequetur.

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 117

queretur (& est primum argumentum) si gratia physica entitas esset trahere infinitas entitates, secum physicè producendas, puta virtutes theologicas, morales secundum omnes earum divisiones, & subdivisiones, quarum numerum nemo est, qui nesciat.

19. Num. 110. probat 2. à pari gratiæ actualis, quæ, cum non sit entitas aliqua distincta; ergo neque opus est entitate distincta ad explicandam gratiam habitualementem.

20. Num. 111. Comparat illuminationem habitualementem supernaturalem cum illuminatione naturali, nobis pariter divinitus communicata; at hæc non est animæ superaddita; ergo neque illa.

21. Num. 112. Moratur ostendendo turpiter philosophos loquendi formulis abstractis induci ad cogitandas res, illis substractas. At hoc est illi in particulari casu probandum.

22. Num. 113. ostendit, nos non habere efficacem rationem gratiam esse quid physicum, eo quia effectus gratiæ sint physici. Et num. 114. dicit statum animæ supernaturalem non importare aliquid entitativum; cum neque, ut ait num. 115. status filiationis naturalis aliud est, nisi anima ipsa formata ad imaginem Dei.

23. Num. 116. refert objectiones ductas à ratione gratiæ productæ, & principii supernaturalis operative remoti, quæ omnia num. 117. & 118. seu ultimo putat dissolvere.

24. Respondetur ad singula, & primò ad num. 103. Male vocat gratiam habitualementem illuminationem impressam, quamvis iteratam à Deo; ergo ex eo quod gratia actualis explicata sit per actualem illuminationem divinam, non sequitur gratiam habitualementem esse illuminationem habitualementem; quod ostenditur, & respondetur simul ad num. 104. nam illuminatio, quæ pluribus æquivalere idem est, ac fortior illuminatio, quæ esse potest etiam actualis: Si enim illuminatio actualis ad sanctè cogitandum, & sanctè volendum fortior,

tior, & vividior tanta esset, ut æquivaleret illuminationibus tribus languidis; Jam illa his æquivaleret: Esset autem actualis non habitualis. Et in naturalibus æquè potest acquiri habitus per actiones duas, aut tres vehementiores, quam per decem v.g. languidiores. Habitus itaque cum generetur ex actibus potest multò celerius acquiri per actus vividiores, quàm per debiliores, hocque sensu illuminatio una potest æquivalere pluribus; Non tamen ex hoc habetur, quod sit, & vocari possit habitualis. Ut sit ergo habitualis in casu nostro, debet esse quid permanens in anima per modum principii remoti supernaturalis, dignificativi, infusi, ut loquitur Tridentinum, quod verificari nequit, si gratia habitualis esset motio Spiritus Sancti, cujus non est capax anima pueruli. Hæc motio ex parte Dei moventis est actus; ergo ex parte quoque animæ motæ est actus, seu motio logicè recepta in anima, idest, quatenus prædicatur de anima, quod sit mota à Deo. Item motio est ad operandum; gratia de se non est propriè ad operandum, cum ipsa non sit, seclusa gratia actuali, activa. Ulterius motio illa passivè sumpta, non potest explicare rationem habitus supernaturalis; licet enim naturales habitus ex Maignano consistant in vestigiis quibusdam, relictis in potentia, ex objectorum impressionibus; tamen id dici nequit de supernaturali habitu, nam hic non inclinatur subjectum, cui inest; ergo, neque explicari potest per propensionem ex motione divina.

25. Ad num. 106. Jam patet ex Maignano, denicessam esse segetem accidentalium entitatum, cum sint reductæ ad numerum ternarium, quod notabam ex eodem num. 9. ergo non sequitur, quod si gratia esset physica entitas, traheret secum innumeras entitates physice producendas.

26. Ad num. 110. nego paritatem, nam gratia actualis est ad operandum; gratia verò habitualis est ad dignificandam animam, ut per eam inhabitet Spiritus Sanctus, & solum habet rationem principii operativi remoti.

27. Ad

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 119

27. Ad num. 111. non bene arguitur, eo quia illuminatione naturalis universalis passivè sumpta non distinguitur ab anima, quod neque sit distincta illuminatio habitualis supernaturalis. Imò efformo argumentum contra ipsum, nam sicut illuminatione naturali universali respondet, tanquam terminus productus ipsamet anima creata, quæ est lumen naturale; ita illuminationi supernaturali habituali, activè sumptæ, debet respondere terminus supernaturalis productus, in eadem anima receptus, quique vocatur gratia sanctificans. Ad num. 112. jam responsum est supra num. 21.

28. Ad num. 113. & 114. respondeo, statum animæ supernaturalem quoad sanctificationem importare aliquid necessariò superadditum, tum per ea, quæ affert Maignan, suis locis videnda; tum quia status filiationis naturalis (& respondetur ad num. 115.) licet nihil sit, nisi anima ipsa formata ad imaginem Dei; sic quoque status filiationis supernaturalis, nihil aliud est, nisi ternarius numerus virtutum theologicarum, in quo resplendet supernaturalis Divinitatis imago.

29. Ad num. 116. in quo refert objectiones, ductas à ratione gratiæ productæ, & principii supernaturalis operativi remoti, quas putat dissolvere num. 117. & 118. respondeo breviter, nusquam ab eo probari, gratiam non esse distinctam ab anima, sicuti hæc distinguitur à corpore; nam, sicut anima de fide creatur, sic quoque gratia verè infunditur physicè, & consequenter verè creatur. Item non enim nos dicimus, supernaturalitatem gratiæ importare veram productionem, nam gratia actualis est verè supernaturalis, & veram productionem minimè importat; sed solum dico ex supernaturalitate permanente per modum principii operativi remoti, & propriè primò per se dignificativi animæ, vi cujus eidem animæ datur condignitas in merito operationis, inferri, gratiam esse aliquid animæ infusum verè, & propriè; ita ut anima sit verè, & propriè subiectum, in quo,
ut

120 Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ

ut asserit Maignan citatus num. 12. videamus, quæ congerit art. 2.

30. Art. 2. ostendit quid rei physicè sit, gratiam habitualement recipi, & manere in anima; & ad exclusionem entitatis productæ num. 123. exponit, nostram justificationem importare divinam inhabitationem. Ejus præratio num. 124. hæc est. Anima, quæ habet Deum non inactivè, sed activè, & specialiter, supernaturaliter inhabitantem, obtinet omnem effectum veræ gratiæ habitualis; nam hoc ipso unit animam sibi, & unitam illuminat, & illuminatam assimilât, & assimilatam affiliat. Probat iste author, posse Deum hoc totum præstare absque entitate producta, & recepta ex eo quod talis inhabitatio sit per seipsam sufficienter operativa effectuum, ad quos ordinatur; quod exemplificat à luce solari, quæ non æget alia luce ad mundum illuminandum; ergo Deus, infert, ex vi istius solius inhabitationis, scû ex vi istius solius lucis inhabitantis illuminat animam, videlicet habitualiter supernaturaliter.

31. Sed respondeo non per hoc haberi effigiem permanentem divinæ lucis, & divinæ sanctitatis, si excludatur entitas supernaturalis distincta, recepta in anima; nam modus loquendi Conciliorum, & Sanctorum Patrum indicat hujus entitatis necessitatem, tanquam præviæ dispositionis ad inhabitationem Spiritus Sancti; quæ omnia persequitur Maignan suis locis.

32. Secunda ejus ratio num. 128. hæc est, scilicet, potest anima consequi absque tali entitate producta status divini formam, qua sit consors naturæ divinæ, qua instituitur hæres regni cælestis, & probat, quatenus unaquæque res status sui naturalis formam habet, non idè tamen productam seorsim, aut distinctam; alioquin posset produci à Deo aliqua res absque forma status sui naturalis; quod dicit repugnare, quia non potest Deus conferre cuivis rei suum esse, quin ei conferat tale esse; & istam talitatem vocat

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 121

cat formam status naturalis rei productæ.

33. Respondeo concedendo statum naturalem rei non distingui ab ipsa re, si pro statu, & forma status sumitur talitas essendi; at probandum esset talitatem essendi animæ gratificatæ esse formam status supernaturalis, de quo loquimur. Licet enim verum sit quandoque etiam in supernaturalibus formam status non distingui ab ipsa re, cujus dicitur status, v. g. lumen gloriæ non distinguitur ab intellectu elevato, prout elevato, in quo nihil aliud includitur, nisi motio Spiritus Sancti, passivè accepta; ac id non potest etiam dici de gratia habituali, tùm ob ea, quæ habet Malignam, quæque legi possunt, tùm ob modum loquendi Conciliorum, tùm ob ea, quæ notavi num. 8. scilicet, gratiam, non tam dari ad operandum, quàm ad dignificandam animam, veluti permanens character divinæ amicitiae. Lumen autem gloriæ solum tribuitur propter operari; igitur plura sunt discriminis capita. Habemus quoque exemplum in naturalibus, & corporeis, quorum aliqua statum habent essendi, cujus forma non distinguitur à subjecto, cujus dicitur status, & forma status, v. g. album non importat distinctionem albedinis à subjecto, quasi quod status essendi albus sit per formam superadditam essendi; & hoc in philosophia recentiori, quam sequitur auctor iste. Alia sunt, quorum status importat necessariò partium physicam conjunctionem v. g. aer luminosus: hic nempe illuminatus, prout sub hoc statu illuminati duarum rerum physicam conjunctionem importat, videlicet suipsius, & lucis, à Sole derivatæ. Non mirum ergo eandem disparitatem etiam esse in supernaturalibus.

34. Cætera, quæ persequitur in hoc art. 2. relinquo, utpote, quia solum incumbit objectionibus solvendis, quæ solutiones non aliquid momenti habent, ut cogar in eisdem refellendis tempus insumere, eo magis quia per tempus non vacat, dicturus aliqua circa reliquos ejus articulos.

35. Art. 3. ostendit quid rei physicæ sit gratiam habi-

Q tua;

qualem amitti, & docet, nihil aliud importare, nisi Dei ab anima discessionem, quæ est cessatio intimæ supernaturalis, & habitualis divinæ inhabitationis absque recurſu ad destructionem ullius physicæ entitatis. Hujus plura assignat motiva. Primum est, quod, quamvis destructa supponatur entitas illa, salvatur nihilominus quidquid spectat ad omnem seriem effectuum gratiæ, dummodo sit salva ista divina inhabitatio. Alterum desumit ex oppositione, quæ est inter receptionem gratiæ habitualis, & amissionem ejusdem; & quia receptio gratiæ est quædam creatio, sic amissio, est quædam annihilatio; sed receptio gratiæ non est, nisi creatio status supernaturalis; ergo intelligitur amissio per annihilationem istius status, ad quam explicandam satis est, si adducitur cessatio illius divinæ inhabitationis. Tertium motivum suggerit ex inassignabilitate causæ, quæ destruat entitatem illam, quæ vocatur gratia.

36. Respondeo ad primum, gratiam physicè productam esse dispositionem præviam, ut inhabitet Spiritus Sanctus, quatenus hic inhabitat animam in termino gratiæ productæ in anima, hæcque inhabitatio simul cum entitate gratiæ constituit gratiam adæquatè acceptam. Ad secundum dictum est num. præcedenti, statum illum, ratione cujus anima evadit nova creatura, scilicet, supernaturalis, importare ex vi, & modo loquendi Scripturarum, & Conciliorum novam novæ entitatis positionem in anima. Ad tertium dico, Deum solum destruere gratiam, accedente peccato; non enim peccatum potest destruere physicè gratiam, quia sunt in diverso ordine, sed ex pacto divino, posito uno peccato, statim cessat gratia, & Deus recedit ab anima juxta illud, quod legitur Deuteron. 31. *Populus iste derelinquet me, & irritum faciet fœdus, quod pepigi cum eo, & irascetur furor meus contra eum, & derelinquam eum.*

37. Art. 4. conatur insinuare quid rei physicæ sit gratiam habitualemente esse sanctificativam animæ, in qua recipitur,

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 123

tur, pluribusque rationibus ostendit, non posse animam sanctificari ab aliqua entitate in anima producta.

38. Prima ratio hæc est: num. 163. Non potest anima sanctificari, nisi per actionem, cui conveniat verè esse sanctificativam; at nulli actioni, nisi divinæ convenit esse verè sanctificativam, quia talis actio, non potest esse, nisi agentis, non solum propriè sancti, sed insuper volentis communicare suam sanctitatem; Igitur non potest anima sanctificari, nisi per actionem aliquam divinam.

39. Secunda ratio num. 164. sanctitas animæ non est affectus ad sanctè vivendum, qualiscumque materialiter acceptus, sed acceptus formaliter, idest cognitus, & amatus; ubi loquitur de sanctitate adultorum. At talis affectus, secundum quod est cognitus, & amatus non potest communicari, nisi per operationem divinam, qua videlicet manifestetur animæ quam bonus, quam appetendus sit ille affectus, quam gratus, &c. Quia enim omnis receptio, quæ fit in anima est quædam intellectuatior; hinc fit, ut receptio prædicti affectus nihil sit, nisi illuminatio passiva, per quam anima inclinatur, & novit, & consentit, se inclinari ad actus, tali affectui virtuosos correspondentes. Hæc autem illuminatio passiva fit per activam, quæ in Deo, & à Deo est, & sanctificat animam: cætera subnectit, quæ relinquo.

40. Tertia ratio num. 165. Nihil, quod non sit sanctum, sanctificare potest animam, sicut nihil, quod non sit divinum deificare illam potest; at entitas à Deo pro anima sanctificanda producta non est sancta ad eundem modum, quo non est credens, non est sperans, non est humilis, non est patiens, quia omnis tum cognitionis, tum amoris est expers, imò incapax; ergo sanctificare non potest animam.

41. Quarta ratio ejus num. 166. hæc est: si anima sanctificatur per entitatem de qua agitur, ista entitas, vel retinet sanctitatem, quam confert; vel confert, sed non retinet; atqui neutrum potest admitti; & primò quidem non retinet,

quia, si retineret, non conferret: undè ipsa quidem maneret sancta, sed anima non evaderet sancta propter illam. Secundò, si confert sanctitatem, sed non retinet; nunquid hoc ipso, quod sanctitatem contulisset, otiosè, & inutiliter remaneret in anima? Quid ergo evaderet ista entitas postquam per elargitionem suæ sanctitatis evalisset non sancta?

42. Respondetur ad primam concedendo majorem, & minorem, & distinguo consequens: igitur non potest anima sanctificari efficienter, nisi per actionem divinam, concedo consequentiam; non potest sanctificari formaliter, nisi per actionem; nego consequentiam. Non desunt ex peripateticis exempla, v. g. albedo albificat parietem formaliter, non efficienter, sic gratia gratificat formaliter animam, non efficienter. Solus Deus est causa efficiens nostræ sanctificationis; at dubium est, an id efficiat productione alicujus novi termini in anima, ratione cujus dicatur nova creatura. Quod verò hæc forma minimè sit necessaria non probatur neque in secunda ratione, ad quam respondeo, sanctificationem animæ uno eodemque modo contingere in adultis, ac in parvulis; undè non approbo, quod dicit, nempe animam inclinari, & noscere se inclinari ad actus, affectui supernaturali correspondentes, primò quia falsum est de parvulis, pro quibus absurdum est dicere, inclinari, & noscere, se inclinari, & consequenter absurdum est dicere, eorum sanctitatem esse affectum ad sanctè vivendum formaliter acceptum, idest, cognitum, & amatum. Secundò gratia habitualis, cum sit supernaturalis, non inclinatur, nec est de se operativa absque incentivo gratiæ actualis, ut passim docent Theologi.

43. Ad tertiam dico gratiam non esse sanctam, non eo prætextu, ut ipse dicit quo non est credens, nec sperans, &c. nam hoc modo neque sanctificatio parvulorum esset vera sanctificatio, quia sunt incapaces cognitionis, & amoris; ergo sanctificari non possent. Solum dico non esse sanctam eo modo

modo, quo albedo non est alba, sed formaliter facit album, anima non est animata, sed animat. Ita entitas illa supernaturalis est sanctitas non sancta, seu sancta, ut quo, non sancta ut quod. Quod autem hæc distinctio usurpetur hic, non autem in aliis mysteriis supernaturalibus explicandis, non est ex regula philosophica generali, cum omnes istas formas in philosophicis exterminandas esse existimamus. At ob Conciliorum loquendi modos, & ad salvandum, uniusmodi sanctificationem evenire in parvulis, ac adultis, ideo cogimur admittere sanctificationem formalem.

44. Ad quartam dico dilemma non esse sufficiens, nam entitas, de qua agitur, cum sit sanctitas, confert sanctitatem formaliter, quatenus, ea posita in anima intelligitur Spiritus Sanctus inhabitare in ea. Non enim recurro ad actionem hujus entitatis, quasi agat in animam, cui est conjuncta, nam, ut dictum est, gratia habitualis non est operativa, seclusa gratia actuali; igitur ipsa, ut ipsa non exercet actionem aliquam.

45. Articulo quinto studet solvere quidquid dici potest in favorem entitatis productæ; At absit verbo invidiæ, an benè loca Tridentini explicet, viderit ipse. Hic enim ego ex tempore hanc materiam assumpsi disputandam, nec animus fuit contra virum hunc calamum invehere. Sed quidquid dixi raptim dictum est: solummodò mens mea fuit, ostendere id non posse dici ad mentem Maignani, ut constet per loca supracitata. Videamus ergo, quæ subdit art. 6.

46. Articulo hoc prætendit veriùs explicari quidquid spectat ad gratiam habitualement ponendo, quod non sit accidens productum; licet ipse sumat accidens in sensu theologico Aristotelico. Sed hoc parùm ad principale quæstionis, profertque sex argumenta. Primum est: Sanctificatio habitualis apud Theologos scholasticos est supernaturalis animæ creatio, pro qua expressit Apostolus ad Gal. 5. *In Christo Jesu, neque circumciso aliquid valet, neque præputium, sed na-*

va creatura. Et ad Ephes. 4. Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est; sed, si naturalis creatio animæ nullam importat productionem entitatis ab ipsa distinctæ, nullam quoque importat supernaturalis creatio ejusdē animæ.

47. Secundum argumentum eruit ex verbis illis secunda Pet. 1. *Per quem (Christum) maxima, & pretiosa nobis promissa donavit; ut per hoc efficiamini divina consortes natura.* Ex quo loco habetur vi gratiæ divinæ habitualis felix illud consortium quo anima sit particeps divinitatis, sed hoc consortium non potest fieri per gratiæ entitatem distinctam, quod probat quia principium supernaturale operativum, quod animæ communicatur debet esse principium intellectivum, alioqui non esset simile principio divino supernaturali operativo. Secundò, quia principium operativum est intrinsecum operanti, ac proindē etiam indistinctum: Talis autem entitas distinguitur entitativē ab anima, quantumcumque animæ inserta, undē concludit non posse explicari participationem, quæ sit in ea naturæ divinæ.

48. Argumentum tertium deducit ex iis sacrae scripturæ locis, quibus exponitur nostra justificatio per adventum Dei in animam, & ejusdem mansionem in ea, quod totum non potest fieri per entitatem gratiæ, sed prætendit evenire vi solius operationis divinæ.

49. Argumentum quartum depromit ex verbis 1 Joan. 3. *videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur, & simus;* nam putat, per affectum charitatis supernaturalem, qui inter cæteros eminet sub sanctitatis nomine; nullatenus verò per entitatem ullam animam affiliari Deo. Sic itaque ratiocinatur: Anima est naturaliter filia Dei non propter entitatem ullam extraneam, sibi insertam, sed propter suam intrinsecam intellectualitatem affectam, ad omne bonum ordinis naturalis. Secundò paritate prorsus opposita filiationi divinæ, secundum quam nempe peccatores nominantur filii diaboli; sed filiatio diabolica non im-

por-

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 127

portat aliquam entitatem in anima productam, sed pravos affectus ad peccandum, a diabolo utcumque impressos.

50. Argumentum quintum sic procedit: Id per quod anima est verè grata Deo, est id propter quod Deus verè sibi in illa complacet; atqui, quamvis hæc entitas produceretur in anima, Deus non sibi complaceret in eadem, quia non potest sibi complacere propter aliquid, quod nihil est animæ, sed totum est alienum ab illa.

51. Argumentum sextum: Sanctificatio est mutatio quædam animæ intellectualis, & supernaturalis; at entitas illa non potest esse causa mutationis, &c. nam, quatenus intellectualis, exigit in mutante actionem intellectuandi; quatenus supernaturalis terminatur ad illuminationem supernaturalem passivam animæ, quæ omnia non competunt ulli entitati productæ, & receptæ. Ad singula breviter.

52. Ad primum puto de facili solvi, solum considerando paritatem, nam, si naturalis creatio animæ importat productionem ipsius animæ; ergo supernaturalis creatio ejusdem animæ importat novam entitatem, cum anima conjunctam; Neque obstat, quod ait num. 213. nam non est opus in creatione supernaturali creari aliquid, quod sit eadem anima; Imò è contra, ex eo quia est quid supernaturale, non debet esse, nisi aliquid supra animam; si verè, & propriè creatio est.

53. Ad secundum optimè satisficit dicendo, consortium divinitatis optimè fieri posse per entitatem, &c. nam gratia non est principium operativum in animam, sic quippè deberet esse intrinsecum, sed est tantum dignificativum, etsi operativum dicatur, nonnisi remotum; quatenus jure gratiæ habitualis debentur auxilia supernaturalia. Quod patet de lumine gloriæ, quod non est distinctum ab anima prout elevata, quia lumen gloriæ debet esse ratio agendi ipsi animæ; quod, cum non conveniat gratiæ habituali, non sequitur, &c.

Ad

54. Ad tertium, & quartū respondeo; quod licet anima sit naturaliter filia Dei propter suam intellectualitatem; tamen ex hoc eodem capite non potest esse filia Dei supernaturaliter, nisi propter aliquam intellectualitatem supernaturalem creatam, puta habitum fidei, spei, & charitatis. Ad paritatem desumptam à peccatoribus, qui vocantur filii diaboli non est, quod ultra respondeam, nisi monendo statum supernaturalem esse positivum, & infusum; statum verò peccaminosum esse defectuosum, nec importare novam entitatem. Quod patet de parvulis, qui sunt filii iræ, nec habent pravos affectus, à diabolo suggestos.

55. Ad quintum, & sextum, Deum complacere sibi in illa entitate, quæ, licet sit nihil animæ, quatenus anima est; tamen est character divinæ inhabitationis. Neque opus est habere actionem intellectuandī, cum non sit mutans afficienter, sed formaliter. Nec est ratio operativa, nisi remota, quatenus vi ejus tenetur Deus exhibere auxilia gratiarum actualium. Consideranti omnia patent, nec est, ut immorer; nam, ut dicebam, scopus non est hunc virum impugnare, sed solū advertere ejus doctrinam ad mentem Maignani non esse.

56. Datur ergo aliquod substantiale supernaturale; sed advertat Lector, id non solvere illam quæstionem celebrem apud Theologos, an sit possibilis substantia supernaturalis; nam aliud (ut vera, & certa secernamus à dubiis) est professò in dubium vocare, an possibilis sit substantia supernaturalis; aliud quærere utrum gratia sanctificans sit substantia. Hoc secundum pendet ex conceptu accidentium, seu ex notatione, quam habemus de natura qualitatum; Cum ergo ex philosophicis habeam, accidentia esse quandoque substantiales entitates accidentes; non mirum gratiam sanctificantem esse substantiam, nam eo ipso, quod est qualitas prætextu qualificandi animam, non excluditur conceptus implicitus entitativus, & identicus entis substantialis; proindeque

deque certum est dari de facto substantiam in implicito, supernaturalem, & in explicito qualitatem. Primum verò oritur ex conceptu expresso substantiæ, eum sumendo, quo substat accidentibus, seu suis proprietatibus, aut per potentiam naturalem receptivam, aut obedientialem, quo sensu militat quæstio, v.g. si sit possibilis substantia, quæ connaturaliter, tanquam suum accidens connaturale, lumen gloriæ e.g. recipiat; & in hoc sensu puto non implicare; & qui negant, non nisi de vocibus litem habent. Non melius, quàm adversantium argumenta proponendo, hujus opinionis veritas elucescere potest.

Possibilis est substantia supernaturalis.

57. **S**upernaturale, scilicet, quod naturæ superat jura, ipsique non est debitum, & quam elevare potest, duplex esse potest in præsentī, vel in substantia, & simpliciter dictum, vel in modo, & secundum quid, itaut *ly in substantia*, cum significet *ly simpliciter*; ex opposito *ly in modo* in idem recidat, seu exponatur per *ly secundum quid*; & ne æquivocationem patiamur, *ly in substantia* coincadat cum *ly simpliciter*, & *ly in modo*, cum *ly secundum quid*; quod totum exemplo illustro. Si quis diceret lumen gloriæ nulli creaturæ de facto, & de possibili esse debitum; hoc ipso lumen gloriæ est supernaturale in substantia, & simpliciter, quia respicit totam naturam creatam, & creabilem. Si autem quis propugnaret è contra, esse supernaturale lumen gloriæ creaturæ de facto existenti, & pro hoc rerum ordine, & statu, diceretur supernaturale secundum quid, seu supernaturale in modo juxta mox dicta. Hinc habetur, supernaturale non esse supra totam naturam; neque dicatur, ergo lumen gloriæ esset supernaturale angelicum, esset supernaturale humanum; nam id ultro concedo; Equidem nil inde sequitur, nisi non esse supernaturale in substantia.

R

58. Di-

58. Dices ergo Angelus esset supernaturalis respectu muscæ, quod absurdum est. Responderetur, pravam esse illationem; nam vel sequitur eo quia Angelus est perfectior musca; vel quia musca non potest assurgere ad faciendas operationes Angeli: Non ex primo, quia non dixi, ideò supernaturale, quia perfectiùs, & nobiliùs; sed dictum est, causalem esse istam, quia non debitum, non exigatum, superans sua jura, &c. Non ex secundo, nam hoc modo etiam musca dici posset supernaturalis respectu Angeli, quia Angelus non potest facere operationes naturales muscæ; hoc ergo secundum nil aliud importat, quam diversitatem specificam in essendo ex ratione entis specifici. Item supernaturale respicit subjectum receptivum obedientiale; Angelus autem non respicit muscam, ut subjectum receptivum obedientiale; Solùm ergo importatur, Angelum ex gradu essendi specifico importare majorem perfectionem, eximiam, & nobiliorem, quam importet musca v. g. ex genere suo essendi specifico differentiali.

59. Suppositis ergo supra traditis definitionibus, & divisionibus, ab omnibus, ut puto, admissis; nam Theologi omnes admittunt dona creata supernaturalia, & aliqui defendunt, dona supernaturalia in modo, & non in substantia, ut sunt illi dicentes, posse dari creaturam connaturaliter videntem Deum; quorum ulteriùs quidam sine lumine, alii cum lumine gloriæ; hi autem omnes negare nequeunt, possibilem esse substantiam supernaturalem creatam.

60. Ego autem, suppositis notatis num. 58, puto non implicare, nomine substantiæ intelligendo primam radicem eorum omnium, quæ sunt in individuo. Ratio breviter sic exponitur: Implicantia, quæ ab adversariis assertur, per circulum ostenditur; nam ideò accidens esse potest supernaturale, quia non est natura, sed dicere, quod non est natura, est idem ac, quod non est substantia; ergo ideò accidens esse potest supernaturale, quia non est substantia; ergo
ideò

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 13.

ideò implicat, substantiam esse supernaturalem, quia non est accidens; ergo accidens posse esse supernaturale, probatur per hoc, quod non sit substantia; sed de hoc est quaestio; ergo.

61. Cæterum in rei veritate, alioque intellectu; accidentia sunt natura, prout natura sonat principium activum; quis enim negabit dicere, natura caloris, natura frigoris, albedinis, gratiæ; ergo, si accidentia, quæ sunt natura hoc sensu possunt esse supernaturalia; poterit substantia, quæ est natura alia acceptione esse supernaturalis; probatur consequentia, quia, substantiam esse naturam alibi sensu, est esse radicem eorum omnium, quæ sunt in individuo; at hoc nil aliud infert, quàm illam naturam non esse secundariam, & accidentalem, sed primariam; ergo, si natura secundaria potest esse supernaturalis; natura primaria, quæ dicitur simpliciter natura, esse potest pariter supernaturalis. Videamus, quas repugnantias ostendant adversarii.

62. Georgius de Rhodes disp. 2. de Deo, quæst. 1. sect. 1. pag. 34. sic probat impossibilitatem substantiæ supernaturalis: Si substantia supernaturalis daretur; ideò illa esset talis, quia convenirent ei accidentia supernaturalia; & accidentia dicerentur supernaturalia, quia convenirent substantiæ supernaturali; hoc dici non potest sine vero circulo; ergo. Secundò ens supernaturale dicitur illud, quod excedit exigentiam omnis naturæ creabilis; nam, si excederet perfectionem tantùm naturæ creatæ, omnes creaturæ possibiles essent supernaturales respectu creatarum. Tertiò implicat id, quod est natura, esse supra naturam; omnis substantia est natura, & ens supernaturale est supra naturam; ergo implicat substantia supernaturalis. Major est nota; probatur minor: Illud est natura, quod est principium motus, & quietis ejus in quo est, &c. Nulla est substantia, quæ non sit hujusmodi principium; ergo nulla est, quæ non sit natura.

63. Hæc argumenta evanida esse liquet ex eo, quia,

R 2 dum

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 133

dentia, quæ sunt respectu naturarum inferiorum supernaturalia, sunt ipsi connaturaliter debita, atque proportionata. Objectiones ex aliis capitibus vide apud Autores solutas.

Caput Octavum.

De Proprietatibus Gratia habitualis Adæ.

1. **N**on hic loquor de illis proprietatibus constituendi subiectum, gratia habituali decoratum, dignum amicitia Dei, Filium adoptivum, hæredem Regni, &c. nam etiam omnia dicta non pertinent ad essentiam apud eos, qui astruunt, posse gratiam divinitus coherere peccato mortali; Undè proprietates dici possunt, Solùm in præsentì sermo est de gratiis actualibus, quas plures Theologi, & signanter Eminentissimus Sfondratus, vocant proprietatem gratiæ habitualis.

2. Has igitur gratias, vi gratiæ habitualis collatas fuisset Adæ copiosas, & affluenter, nemo negabit; nam Magister sententiarum in 3. dist. 2. inquit de Angelis: Angeli, qui natura magis subtiles, & sapientia magis perspicaces creati sunt; hi etiam majoribus gratiæ muneribus præditi sunt; & D. Thomas 1. par. quæst. 62. art. 6. & quæst. 63. art. 7. post multa: Angeli, qui meliorem naturam habuerunt, fortius, & efficacius ad Deum sunt conversi; At in Adamo cum sua gratia habituali erat maxima naturæ perfectio; non enim, in eo erat, quo posset ad malum inclinari; nullum certamen, non ignorantia, non difficultas, non cupiditas; quæ omnia sequebantur domum sanctificativum in prima origine; ergo vi doni sanctificantis in prima origine copiosiores gratiæ actuales debebantur, ultra illas titulo amicitia.

3. Quid verò fuerint gratiæ illæ actuales; pendet ex notione generali gratiæ divinæ, ut intelligitur à Theologis:

gis: Gratiâ supernaturalem actualem internam communiter existimant Theologi, esse vocationem, inspirationem illuminationem, quibus verbis etiam utitur Tridentinum, inde inferunt, esse actus vitales nostros, scilicet, piâ cogitationem, & indeliberatum bonæ voluntatis affectum.

4. Re autem perpensa mihi videtur probabilior imò absolutè vera, & demonstrabilis sententia Maignani, asserentis, gratiam prævenientem primam, non consistere in actibus intellectus, & voluntatis quod evidenter probatur. Actus supernaturalis non potest fieri à potentiâ, non elevata, nec supernaturalizata in priori naturâ; sed sancta cogitatio, & sancta inspiratio sunt actus supernaturales; ergo in priori naturâ supponunt potentiam proportionatam, scilicet, supernaturalem, & elevatam; ergo antecedenter ad cognitionem, & inspirationem, debet præconciipi donum supernaturale Dei elevantis; ergo gratia prima præveniens non consistit in actibus vitalibus, sed in actione Dei, vi cuius erumpit intellectus in sanctam cogitationem, & voluntas in sanctam inspirationem; ergo, &c. Argumentum Maignani afferam infra num. 11.

5. Cæterum gratia actualis, qualitas, quod sit, nulla ratione cogimur, ut inde collocetur in actibus vitalibus. Adde nulla antecedens inter, & illationem relucet conexio; nam, dato, quod gratia actualis deberet esse qualitas fluens; non idèò in actibus vitalibus collocanda. Dicerem itaque esse qualitatem transeuntem, & fluentem, non vitalem. Secundò, quo pacto constat actus vitales esse de genere qualitatis, & non potius actionis. Tertiò dico, gratiam actualem posse vocari qualitatem, quatenus denominat quale, scilicet, animam illuminatam. Dum autem illuminatam dico, ne opto, intelligatur formaliter vitaliter; sic enim sumerem actum vitalem; accipienda est ergo illuminatio, activè sumpta, ex parte Dei illuminantis, cui respondet passivè intellectus illuminatus ad cogitandum, vi cuius cogitati o

gitatio producitur pia, seu fit anima sanctæ cogitans.

6. Nec est, ut quis insurgat, asserens, gratiam actualem à Concilio Trid. vocari excitationem, locutionem, illustrationem; sed illustratio, excitatio, locutio sunt actus vitales, quibus excitamur, illustramur, nobis ipsis loquimur; ergo frustra quidem insurgit, nam Tridentinum intelligendum est de illustratione, excitatione, &c. effectivè sumpta, & de locutione, prout distinguitur ab actu auditionis; Ea propter, si res perpendatur, nostri actus vitales sunt potius auditiones Dei loquentis, quàm locutiones exemplo illustrationis, & locutionis corporeæ. Qui profectò nos vocat, illustrat, non per actus nostros, nostrorum sensuum vocat, illustrat, &c. ergo à pari, nec similitudo in aliquo deficit.

7. Miror autem, occasione accepta, aliquos Theologos in materia de visione, acriter prætere, lumen gloriæ debere esse habituale ad supernaturalitatem principii; cum de facto hic habeamus supernaturalitatem absque auxilio habituali, sed solum actuali, nempe gratia Dei actuali, quæ donum est supernaturale. Gratia actualis ideò actualis dicitur, quia opponitur habituali, & permanenti; consequenter est fluens, & per modum actus secundi, ac, ut dicitur, de genere actus, actionis, &c. Eatenus autem durare quit hæc actualis gratia in nobis, in quantum indefinenter ad datum tempus Deus ipse auxiliatur, & auxilium, actuale nobis exhibet, & exhibere non vult desinere: at jam constat supernaturalitatem conjungi auxilio, quod de genere suo opponitur permanenti, & habituali.

8. Si quæras, in quo differant qualitas habitualis, & qualitas actualis, si hæc adhuc permanere potest. Dico, si qualitas actualis datur, seu quid actuale per modum qualitatis; puto, hanc dici talem, quia non permanentem ex sua natura, sed fluentem per modum actus secundi ad differentiationem habitus permanentis, & ex se stabilis, habentis esse firmum, solidum, fixum; quod, si qualitas illa actualis ad longum

gum tempus duret, aut durare dicatur, non arguit entitatis permanentiam de se, sed fluxus constantiam, indefinentem continuationem, quatenus Deus, movens intellectum per aliquam qualitatem fluentem, si daretur, de genere actus secundi, non cessat movere, sed incessanter agit, movet, &c.

9. Suarius, putans, gratiam consistere in actibus nostris, sic arguit: omnis actio est via ad terminum; ergo divina motio, cum sit actio, debet importare terminum; ergo ex parte animæ motæ est aliquis terminus productus; ergo gratia, producta à Deo in nobis, est aliquis terminus intrinsecus, productus in nobis, qui aliàs esse nequit, nisi sancta cogitatio.

10. Huic argumento occurritur, effectum Dei in nobis, esse animam motam, quatenus motam, ut respondentem, motioni, impulsui Spiritus Sancti, quæ quidem motio, passivè sumpta, & respondens motioni, activè sumptæ, est quid natura antecedens actum intellectus, & voluntatis; Imò ideò intellectus erumpit in sanctam cogitationem, & voluntas in sanctum ardorem, eò quia divina motione præventa sunt: nec enim voluntas in amorem indeliberatum prorumpere dicere possumus, nisi adjuvante gratia Dei juxta nostram orationem: accende, Domine, in nobis ignem tui amoris. Ignis, qui accenditur, est ipsa motio animæ, in passivo accepta, ratione cujus operamur non solum liberè, sed etiam necessariò, quatenus absque nostræ libertatis exercitio inflammamur, accendimur, &c.

11. Probatum denique evidenter propositio à Maignano sic: Id, quod est actio Dei, auxiliantis, non potest esse idem cum eo, quod est operatio hominis, cui Deus ad illam actionem eliciendam auxiliatur; sed vocatio, inspiratio sunt operationes Dei auxiliantis; ergo nequeunt esse idem cum operatione hominis. Hoc argumentum est demonstratio.

12. Quidam in manuscriptis post varias suppositiones

infringere credens, in cassum tamen vim argumenti, responder distinguendo majorem. Actio Dei auxiliantis nequit esse idem cum eo, quod est actio hominis formaliter, seu reduplicativè, & initiativè, concedit; ut sic enim appellat, seu reduplicat supra Deum ipsum, à quo profectò omnis gratia est, & quidem in toto rigore; materialiter, seu terminativè, & completivè, negat; nam in hoc sensu potest etiam dici actio hominis, in quantum includit terminum, per eam actionem ponendum, quam dicit esse actum vitalem. Sicut ergo nullus actus vitalis est, quin sit à suo principio creato vitali, & à Deo simul, qui ad illum actum concurrat; & cum hoc benè stat, quod per eandem actionem indivisibiliter producat, quæ, quatenus consideratur pendens à Deo, dicitur concursus Dei, & quatenus pendens à creatura, dicitur concursus creaturæ: Sic operatio, qua Deus nobis suam gratiam infundit, in quantum Dei non potest esse in sensu formali creaturæ; cujus tamen est in sensu specificativo, quia sicut refertur ad Deum, referri potest ad creaturam.

13. Credidit jam, qui hanc doctrinam concinnavit, difficultatem enodasse; sed eam esse à principio constabit minutatim responsionem examinando. Jam ergo primò dicit, actionem, seu potius actum vitalem nostrum dependere simul à nobis, & à Deo, referrique potest relatione dependentiæ ad Deum, & ad nos; quod quidem universaliter verum est in omnibus productionibus creaturarum, quæ, cum sint essentialiter subordinatæ Deo, indigent quoque influxu Dei. Pro quo ego adverto, vel iste supponit, actum vitalem esse de genere actionis, aut de genere qualitatis, & termini producti per actionem distinctam; itaut per eandem actionem distinctâ producat indivisibiliter tam Deus, quam intellectus actum vitalem; vel supponit, non dari actionem modalem distinctam ab agente, & passio, licet non se explicet; quomodo cumque autem supponat, semper argumentum Maignani est undique inconcussum, firmiterque per-

138 Dissertatio I. De Prima vitæ humanæ

manet in suo robore, ut mox patebit.

14. Secundò dicit, quod actio Dei operantis, non est actio hominis in sensu formali, in quantum, prout est Dei, & refertur ad Deum, non est hominis, nec refertur ad hominem; in sensu verò materiali completivo, ut ipse dicit, est Dei, & hominis, quia refertur ad Deum, & hominem, à quibus dependet. At, si supponit, non dari actionem, distinctam ab agente, & passio, malè dicit, quod actio Dei non, est actio creaturæ formaliter tantum, non verò materialiter; nam, cum entitativè Deus non sit creatura, nec creatura Deus, sequitur, quod entitativè, & materialiter actio Dei distinguitur ab actione creaturæ; quia Deus agens non est ipsa creatura agens; ergo non solum in sensu formali re-duplicativo, sed etiam materiali entitativo, completivo actio Dei non est actio creaturæ; quod, si loquatur ratione, termini, adhuc contra est, ut successivè mox constabit. Si verò supponat, actionem distinctam ab agente, vel actio productiva cognitionis intellectus creati distinguitur ab actione productiva Dei, ejusdem cognitionis; vel non: si distinguitur; ergo non est eadem actio productiva Dei, & creaturæ, scilicet intellectus, & voluntatis, non solum in sensu formali; verum etiam materiali entitativo; si non distinguitur; itaut per eandem actionem, qua producit intellectus cogitationem per eandem quippè Deus producit cogitationem ipsam, & sic verum est, quod eadem actio Dei, entitativè, & materialiter est quoque creaturæ, & hoc non mirum, quia quilibet effectus, productus à creatura est pariter productus à Deo; sicque est Dei producentis, & creaturæ producentis; non verò in sensu formali; scilicet, prout est à Deo, non est à creatura, nam esset contradictio. Sed contra hoc invicta est ratio Maignani; nam illa actio, prout est à Deo, est à Deo supernaturaliter agente; prout est à creatura, est ab ipsa, ut elevata; ergo, prout est à creatura, in tantum est, in quantum Deus movet creaturam, ut agat; ergo

ergo alia actio Dei præsupponitur in intellectu creato, ut ipse intellectus producat cognitionem; seu, ut ipse intellectus eliciat actionem, quam pro nunc suppono distinctam, ut cogitationem producat; non enim producit cum Deo per vires naturales; nec actio exit à viribus suis naturalibus; ergo à viribus supernaturalizatis, ergo per actionem Dei, susceptam in viribus naturalibus. Si verò supponit ipsam cognitionem esse actionem intellectus, seu esse de genere actionis; aut è contra dicat esse terminum productum, non per actionem distinctam, sed immediatè ab agente, scilicet intellectu, & Deo, quia non vult generaliter admittere actionem distinctam ab agente. Contra etiam ratio Magnani est à principio; nam hic terminus, seu dicas, hæc actio, puta sancta cogitatio, & pius affectus indeliberatus est ab intellectu, & voluntate, non secundum suas solas vires naturales, & in statu naturali sumptas; ergo secundum vires elevatas per gratiam Dei; Gratia Dei consistit in motione, actione, &c. ergo illa actio, motio Dei non potest esse idem ullo modo cum actione, producta à creatura, quia creatura non intelligitur in præsentia agere, nisi adjuta, & præventa à Deo. Undè patet quam verum sit illud agere Dei in nobis sine nobis, vulgò dictum à SS. Patribus, ut, nisi excludat omnem nostrum concursum, involvit repugnantiam.

15. Ad responsionem ergo, fundatam in hoc, quod, sicuti nullus actus vitalis potest esse, quin sit à suo principio vitali, sic pariter, quin sit à Deo, ad illum concurrente; & consequenter idem actus, qui est creaturæ est quoque Dei, specificativè tamen, non verò in sensu formali, paucis verbis juxta dicta respondeo, considerando, scilicet, differentiam concursus generalis, & concursus specialis uberioris, uberiori modo exhibiti. Adde, si à naturalibus paritatem assumere volumus, ex ipso contra semetipsum, sic dico: Deus non concurrit cum creaturis hujus universi, nisi supponatur, ipsis dedisse vim productivam ad illos effectus, ad quos

simul cum creaturis concurrere opus est; Ergo non potest cum creatura in ordine supernaturali concurrere, nisi creaturam antecedenter supponamus, Deum ipsum elevalle, atque principii vim complevisse.

16. Concludendum est igitur, quod siue sancta cogitatio sit actio, siue terminus, productus per actionem; & actio, scû sit distincta, siue indistincta; siue Deus agat per eandem actionem creaturæ, siue per diversam (quod ultimum, neminem dicere credo in hypothesis actionis distinctæ, & cogitationis per modum termini, & qualitatis) semper intellectus debet præsupponi elevatus per actionem Dei antecedenter ad actionem productam ab intellectu, scû, ut ambages depellam, ad sanctam cogitationem; aliter gratia supernaturalis contineretur in virtute naturali intellectus; Igitur verum est, quod docet Maignan, actionem Dei, vi cuius adjuvat intellectum ad agendum non posse esse idem, cum actione vitali intellectus: Quippè sic effectus intellectus esset ad seipsum auxilium, & gratia ejusdem intellectus.

17. Gratiam actualem, quam diximus habitualis proprietatem, cujusque naturam hætenus explicuimus, abundanter à Deo collatam fuisse Adamo, insinuatum est num. 1. Et certè decebat ratione status rectitudinis; si enim, ut est de fide, & docet contra Pelagium Augustinus, ignorantia est supplicium naturæ non primordium; ergo lux contraria eo tunc vigeat, & Adam majori, & copiosiori luce illuminabatur ob status, ut dicebam, rectitudinem tum naturalem, tum supernaturalem. Quo modo autem operabatur in Adam, explicandum superesset; sed jam cap. 6. per ea, quæ dicta sunt, liquidò manifestum est, gratiam actualem eo tunc minorem fuisse tum in ratione adjutorii, tum in ratione beneficii, tum denique in modo auxiliandi ob illius ejusdem status præstantiam; Unde te refero ad cap. 6. cum quo hæc minime pugnant, ut mox expressè docui, præsertim, si re-

Conditione, ejusq; diferimine à Secunda. 141
miniscamur sententiæ Augustini lib. de correct. & grat. cap.
11. *Quid ergo Adam non habuit Dei gratiam? Imò verò, habuit
magnam, sed disparem.*

COROLLARIUM.

18. **E**X his, dum assertum est, tunc in illo beato statu,
gratiam esse minorem, non aliud mente cogi-
tandum esse admoneo; quam modò gratiam Christi esse me-
dicinalem, & sanare liberum arbitrium, sauciatum per pri-
mi hominis peccatum, atque sanando restituere pristinæ in-
differentiæ ad bonum benè faciendum.

Caput Nonum.

De Prædestinatione Hominum ante lapsum.

1. **S**umitur à Theologis Aristè prædestinatio pro
actu divinæ voluntatis æternæ, qua Deus ali-
quas intellectuales creaturas perducere decrevit per me-
dia efficacia ad finem gloriæ. Cum autem non sit mihi pro
nunc animus inquirendi, aut scribendi quidquid alii senser-
unt; præcisè Doctorum varietate, atque communitate
indicata meum promam judicium, secundum quod propo-
sui.

2. In hac prædestinationis materia post lapsum (ante
casum ferè paucis verba facientibus) aliqui docent, præde-
stinationem Electorum ad gloriam esse ante prævisa opera
finalia; Alii quidem post prævisa merita per scientiam me-
diam; Alii post prævisa merita per scientiam visionis. Illo-
rum verò, qui docent, prædestinationem post prævisa me-
rita sub conditione futura, sed ante eadem absolutè futura;
Quidam asserunt, id verum esse post lapsum, itaut Ange-
lorum,

lorum, qui salvati sunt, & Adæ ante casum prædestinatio non fuerit efficax absoluta, sed conditionata promissoria: Docent autem ulterius, prædestinationem hominum Electorum ad gloriam fuisse de facto post prævisum Adæ peccatum; Antecedenter verò nulla fuit prædestinatio efficax, sed solummodò conditionata ex se indifferens, promissoria; sed de hominibus post lapsum infra. Solum nunc inquiri, qualis fuerit in primo ordine vitæ, qui non perduravit, prædestinatio.

3. Prædestinationem ad gloriam in prima conditione, ut Angelorum, sic Adæ, omnisque suæ sobolis fuisse efficacem, conditionatam promissoriam; & nullo modo absolutam ex D. Aug. colligitur apertissimè, dum ait lib. de corr. & grat. cap. 10. *Sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet quid posset eorum liberum arbitrium; deinde (scilicet post casum) quid posset suæ gratiæ beneficium; & subjungit: Denique Angeli quidam quorum Princeps est, qui dicitur diabolus per liberum arbitrium à Domino Deo refuga facti sunt: Cateri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt, eamque de suo casu nunquàm futuro certissimam scire meruerunt: Et post loquens de Adamo, ait: Sic hominem fecit cum libero arbitrio, & quamvis sui casus ignarum, tamen idèò beatum, quia non mori, & non miserum fieri in sua potestate esse sentiebat, in quo statu recto, ac sine vitio, si per ipsum liberum arbitrium manere voluisset, profectò sine ullo mortis, & infelicitatis experimento acciperet illam merito hujusmodi permanens beatitudinis plenitudinem, qua, & Sancti Angeli sunt beati, ut cadere non possint ulterius, & hoc certissimè sciret; & cap. 11. Tunc ergo Deus dederat homini bonam voluntatem, dederat, & adjutorium, sine quo in ea non posset permanere, si vellet; ut autem vellet in ejus libero reliquit arbitrio; posset ergo permanere, si vellet, quia non deerat adjutorium, per quod posset, & sine quo non posset perseveranter bonum tenere, quod vellet; sed quia noluit permanere, profectò ejus cul-*

pa est, cujus meritum fuisset, si permanere voluisset; sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi, & hujus mansionis debitam mercedem recipere meruerunt.

4. Ex hac Augustini doctrina infero, gratiam, Angelis collatam, qui steterunt, aliam non fuisse secundum entitatem ab ea, quæ fuit Angelis confecta cadentibus, & Adamo; aliter non dixisset: *Sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi*; Non enim ad unitatem causæ, putà liberi arbitrii, reduci posset Angelorum permanens in veritate, aliorumque casus, si gratia à gratia discriminaretur in eo primo beato statu; ergo prædestinatio ad gloriam ante peccatum Adæ, non fuit absolutè efficax antecedenter, sed conditionata promissoria; cum ex Augustino sic fuit prædestinatio Adæ, Angelorum, qui ceciderunt, ac Angelorum, qui steterunt, videlicet, conditionata efficax promissoria; non autem efficax absoluta.

5. Licet noster P. Filoramo quoad hoc suffragetur; ex Augustino tamen supracitato infero, non sic fuisse prædestinationem hominum post lapsum originale; at, pace sua, quæ sint discrimina gratiæ medicinalis à gratia sanitatis in superioribus satis, superque dictum est. Siquidem simili modo dicam post lapsum primi hominis, nam in Christo Mediatore, qui humanum reparavit genus, & adhuc post originale voluit homines omnes salvos fieri, nullo dempto, ut est de fide tandem expressiùs definitum ab Innocentio X, & Alex. VII. omnes elevati fuerunt, sicut ad gloriam, ita ad gratiam, & sicuti sincerè, & verè ad gloriam, sic quoque ad media gratiarum. Nec, hoc posito, dici posse, puto, efficacem Dei prædestinationem post originale fuisse absolutam antecedentem: ita procul dubio esset ex parte Dei aliquis, positiva, initialis reprobatio periturorum, ultra illam comminatoriam, factam Adæ, & Posteris, casu quo non per-

permanſſent in accepta rectitudine à Deo conditore . Ve
autem aliquid ſpecialius dicam in contrarium eorum , quæ
inferſt P. Filoramo in ſuo opere de prædeſtinatione , admo-
nitum volo lectorem , Patrem Filoramo dormitaſſe , dum
num. 225. volens in epilogum reportare Maignani ſenten-
tiam circa prædeſtinationem dicit , Maignanum aſſerere
omnes prædeſtinatos præveniri à Deo ſpeciali gratia in ra-
tione beneficii , ob quemdam ſpecialem affectum ; & ſolum
aliquos ſpecialiter prædeſtinatos præveniri gratia ſpeciali
ſecundum entitatem ; nam Maignan ſpecialitatem gratiæ
ex parte affectus , ſolum pro eximiè , & , ut ſic dicam , privi-
legiata prædeſtinatione prædeſtinatis , aſſeruit ; non autem
pro omnibus electis , ac reſpectu omnium prædeſtinatorum .
Theologiam Maignani , attentè perlegenti , conſtabit ; &
quia hoc clariffimum eſt , ſolum aſſero textum ex num. 6.
prop. 14. cap. 36. pag. 495. ubi inter cætera ſic habet , re-
ſpondens objectioni : *At generatim non eſt neceſſe , ut perſe-
rantia donum..... Quia Deus non utitur ſpeciali affectu ge-
neratim erga omnes , qui actu ſalvantur , præ omnibus , qui non
actu ſalvantur ; ut conſtare poteſt ex dictis cap. 14. prop. 20.
quamvis talem ſpecialem affectum habeat erga aliquos , qui
propterea vocantur eximiè prædeſtinati , juxta dicta eodem
cap. 14. prop. 19.* Dum autem Filoramo adducit rationes
quatuor Maignani num. 227. ut oſtendat , ſubſiſtentiam non
habere , fallitur ; quod , ut videas , exponendæ ſunt quatuor
illæ rationes . Prima eſt , quod Adam aliquod jus indirectum
habeat ad gratiam , dantem poſſe , quia , cum creavit eum
innocentem , ſibi , ut optimo conditori , debet opera ſua fa-
cere perfectæ ; ideoque ratione hujus indirecti juris , quid-
quid auxilio gratiæ fuerunt benè operati Angeli Sancti , li-
bero arbitrio fuit attributum . Secunda eſt , quod creatura
rationalis non indigebat adjutorio , tangente voluntatem ,
ſed intellectum ; & ideo tunc poterant opera bona attribui
arbitrio . Tertia , quod , cum ſit neceſſaria poſt lapſum inſpi-
rata

rata dulcedo, quæ confistit in actibus indeliberatis, jam per hos applicatur voluntas; & idè inspirationi tribuenda est voluntatis applicatio. Quarta, quia gratia in natura lapsa, est major in ratione doni, beneficii, &c. quam fuerit in natura innocenti, & sana. Hæ omnes rationes concinnatæ sunt à Maignano ob illud Augustini cap. 10. de Corr. & Gra. Sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset suæ gratiæ beneficium.

6. Ad primam dicit citatus Doctor, jus illud indirectum fundari in laude Dei, quam intendit in operibus suis; ergo, Deo danti gratiam, non libero arbitrio, debebit attribui laus operis. Sed consideret, Maignanum dixisse, jus illud esse indirectum, non directum; ergo nihil facit, dum impugnat. Ad secundam concedit majorem indigentiam naturæ lapsæ, quàm sanæ; sed ait, quid indè? At dico ego, optimè sequi, operationem in statu naturæ lapsæ attribui Deo non libero arbitrio, & non solum majus posse, quod ultimum concedit; & ex hoc puto sequi primum, nam libertas non se determinat in hoc statu, nisi cum ipso majori auxilio ratione naturæ lapsæ. Ad tertiam asserit, quod in natura sana intellectus immediatè moveatur, non voluntas, non propterea operatio non est ex isto motu; Et ratio motus immediati, vel mediati est impertinens. Sed immediatè moveri voluntatem, negari non potest, majorem esse gratiæ influxum in opus de facto; ergo optimè ex hoc capite benè dicitur, opus attribui gratiæ potius, quàm libero arbitrio. Ad quartam dicit, gratiam esse majorem in ratione beneficii, & doni, pertinere ad posse, non ad operari. At quis non videt, quod, si ipsum posse cum opere conjungitur, ut conjungi, quandoque dicendum est, aliter non esset verum posse, nec verum instrumentum divinæ voluntatis; sicuti concedit hanc majoritatem pertinere ad posse; sic quoque concedere debet pertinere ad operari; & sicuti admittit posse attribuendum esse magis gratiæ, ita operari. Frustra

T ergo

ergo conatur insinuare quatuor supradictas rationes fucatas esse, non subsistentes.

7. Ad propositum probari item potest conclusio, quia, si Electi ante peccatum Adæ fuissent prædestinati in vitam æternam specialiter, sequeretur, reprobos quoque fuisse antecederet ad prævisum peccatum Adæ exclusos Dei voluntate à gloria, & Regno, ad quod supponimus de fide fuisse creatum primum hominem, & omnes ab eo descendentes; ergo necessario fuissent eis prædestinata media, quibus peccatum induceretur, & non merito injustitiæ, sed solo Dei nutu, quod impium est. Nec enim juvat adversarios, si dicerent, non fuisse exclusos, sed solummodo non inclusos; nam id est, quod dici non posse argumentum evincit. Imò, ut expressè circa hoc aliquid dicam; accedit, quod, si ante lapsum in prima conditione vitæ, electorum fuisset efficax absoluta, antecedens prædestinatio, sequeretur pro reprobis non solum voluisse permissionem peccati, seu, quod idem est permisisse peccatum; sed etiam voluisse peccatum ipsum, saltem finale in illis, scilicet, qui non includebantur electorum, seu prædestinatorum numero. Probat: eo tunc vi decreti efficacis, quo ex hypothese aliquos salvandos voluit antequam Adam fuerit prævisus peccans, alios verò non, nisi voluntate inefficaci, ut loquuntur, necessario istis debuerit decernere auxilia, quibus non cooperarentur, & consequenter permissionem peccati, quatenus medium ad peccatum; unde permissio ipsa, quæ de se esset bona indueret rationem malitiæ; ergo Deus non solum vellet ipsam permissionem, & bonum permissionis, sed ipsummet peccatum. Neque dicas, quod eadem ratio fieri potest post Adæ casum, scilicet, si prædestinatio post lapsum fuerit efficax antecedens absoluta, nam ultrò concedo, & dicam prædestinationem hominum fuisse de facto efficacem absolutam, consequentem. In præsentem autem argumentum magis urget ab hypothese primi status vitæ; nam nullum supponeretur inquinamentum in natura, & Deus nutu suo ex se initia-

tia.

tiaret reprobationem conferendo auxilia sufficientia, quæ essent talia positivè ex parte Dei solius nullo ordine ad peccatum, cum istud non supponeretur: nunc autem post Adæ peccatum, etiamsi vellem concedere prædestinationem efficacem Electorum; tamen auxilia sufficientia, quæ aliis dantur, quos adhuc Deus vult salvos fieri; si sunt positivè sufficientia; hoc nascitur ex effectibus peccati originalis, puta, ex concupiscentiis, quibus sinit se homo superari, non obstante allicientia gratiæ divini; quod docent etiam adversarii, qui, licet conveniant in hoc, quod est, prædestinationem ante lapsum fuisse dumtaxat promissoriam, & conditionatam, diffident tamen docentes post lapsum de facto prædestinationem Electorum fuisse efficacem antecedentem, ut notavi in principio capitis.

8. Cum igitur nunc adsint motus concupiscentiæ, & aliundè Deus speciali, efficaci, ut suppono, Prædestinatione, electos ordinaverit ad vitam per media efficaciam indefectibilia, sequitur, quod, dum cæteris auxilia dat sufficientia, hæc non sunt sufficientia positivè, nisi ob præsuppositionem concupiscentiarum; tunc verò (infero ego) cum ista non fuisset; esset gratia positivè sufficiens ex intentione divina dumtaxat; nunc verò per aliquos, & specialiter Patrem Filoramo ob solum est peccatum originale suppositum, cujus in aliquibus vult Deus exigere in parte debitum, in quantum dat solum auxilia, quibus homo potest bene operari, licet remaneat in ipso posse; quod infra patebit, ad nihil inservire, nam hæc doctrina, ideò videtur sic concinnata, quia Doctor iste pro Electis vult admittere ad discrimen reproborum gratiam majorem, magisque influentem, & veluti moraliter determinantem. Secundò, non obstante tota hac doctrina gratiæ sufficientis, adhuc ex parte Dei excludendus est omnis ejus bonæ voluntatis erga salutem hominum post lapsum timor; ergo, licet supponatur peccatum originale, si stat efficax antecedens Electorum prædestinatio, hoc ipso respectu reproborum stat initialis reprobatio

dando auxilia solum sufficientia ; ergo signum est etiam fuisse initialem reprobationem à gloria, & à regno, præsertim, facta collatione, cum decreto salvandorum; ergo, licet doctrina data de duplici intelligentia gratiæ sufficientis juvet ad probandum, non fuisse ante casum prædestinationem hominum efficacem, nisi conditionatam ; tamen adhuc non salvat, benè potuisse efficacem absolutam esse post originalem lapsum, ut in prima probatione.

9. Quantum ergo attinet pro nunc, in hoc situm est discrimen, videlicet, nunc post lapsum, Deum ex se moveri ad dandum auxilia sufficientia, tamen merito injustitiæ, puta peccati originalis ; sicque daret media ad salutem ; quia autem homo non operaretur, remanerent sufficientia, nam vinci sineret se à concupiscentiis ; quapropter Deus solum vellet permissionem peccati ; hæc autem responsio, aut hoc dicas effugium, non habetur pro primo ordine vitæ ; casu porro quo prædestinatio fuisset efficax absoluta ante lapsum Adæ, reprobis daret auxilia, quibus non operaretur homo, non quia vinceretur à concupiscentiis, quæ non opponuntur ; sed quia Deus ea vellet conferre, quibus voluntas non consentiret ; sicque patet non præsuppositione concupiscentiarum, sed intentione Dei ita ordinari auxilia, ut remaneant vacua, & consequenter videtur velle permissionem, ut medium ad peccatum ; quod, cum non sit dicendum, neque dicendum erit, prædestinationem ante Adæ prævaricationem fuisse efficacem absolutam antecedentem.

10. Dices : Hoc argumentum posset generaliter applicari contra illam Dei voluntatem promissoriam, quam dicimus ; ergo. Respondeo nil agere contra illam, nam non est specialis unius præ alio antecedens efficax prædestinatio ; At verò posito, quod ante lapsum esset prædestinatio efficax electorum, necessario ex vi hujus voluntatis, Deus aliis illa media daret, quibus non obtineretur salus ; & idè dixi hac hypothese, Deus uteretur permissione peccati ad peccatum, &c. Neque dici potest, quod simpliciter permitte-

rect

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 149

ret peccatum, ut posset, si prædestinatio Electorum asseratur post lapsum Adæ; eo quia post lapsum supponuntur concupiscentiæ, à quibus homo, nisi liberatur, non est defectu Dei, sed concupiscentiarum; Antequam autem primus homo excideret, tota initialis causa deficiendi, & reprobationis esset ex parte Dei volentis, illa auxilia præbere, quibus permittitur peccatum, & ipsa permissio esset volita propter peccatum.

II. Demum probatur, quod prædestinatio efficax, ut communiter sumi solet, non fuerit talis ante lapsum in statu naturæ sanæ; Pro quo sciendum est in prima conditione vitæ seu Angelorum, seu hominum decretum in sententia plurimorum fuit promissorum, & conditionatum; atque gratia, eis data, qui steterunt, non fuit specialiter differens ab ea, quæ fuit collata iis, seu Angelis, seu Adamo, qui ceciderunt, & malè operati fuerunt, seu qui in veritate non steterunt. Aliis verò placet, gratiam, datam Angelis, qui steterunt, fuisse eorum sensu efficacem; Angelis autem, & Adæ, qui minimè steterunt in veritate, fuisse inefficacem; Ex quo inferitur in istorum sententia, decretum Prædestinationis fuisse efficax in statu Innocentiæ solum pro Angelis Sanctis, putà pro illis, qui steterunt; ergo pro aliis Angelis, & Adamo non fuit decretum prædestinationis speciale efficax antecedens; aliàs Angeli non cecidissent in condemnationem, ut jam in factò condemnati fuerunt, & vinculo damnationis adstricti, nec Adam cecidisset in condemnationem, etsi voluerit, ut ex postfactò, in Christo misereri generis humani. In istorum ergo ultimorum sententia non potest dici prædestinationem hominum Electorum (adhuc gratis dato, quod pro Electis nunc, & prædestinatis adsit decretum speciale efficax) fuisse ante peccatum originale; aliter Adam non potuisset cadere, cum ipse quoque, cum cæteris electis sit de numero prædestinatorum, & salvandorum, ut ex postfactò de fide constat, & sicut Angeli, qui ceciderunt, defectu gratiæ efficacis ceciderunt, sic quoque

que Adam defectu gratiæ efficacis cecidit; & sicut etiam pro Angelis, qui non steterunt, non adfuit decretum efficacis speciale prædestinationis, ut fuit pro Angelis Sanctis; sic quoque pro hominibus electis ante casum non fuit decretum efficacis speciale; aliter, ut dictum est, Adam, quem scimus esse prædestinatum, non potuisset excidere à gloria, prædestinata ipsi, & cæteri homines electi in ipso, & cū ipso.

12. Dices forsitan, quod, licet Adam non steterit, & consequenter in damnationem inciderit, & cum eo genus humanum. Tamen, quia Deus decreto efficaci ipsum, & cæteros ex hominibus electos prædestinaverat, licet permiserit eum peccare; ex vi illius pristini decreti admisit conditionem, quod voluerit in remedium peccati per Christum misereri, & consequenter, etiamsi Adam cecidit, non inde sequitur, quod non fuerit efficaciter prædestinatus ante casum; sed solum sequitur, quod ex vi suæ efficacis prædestinationis, non potuit negligere medium suæ reparationis.

13. Sed ego primò, id esse dico contra D. Augustinum, qui pro certo habet, prædestinationem esse post lapsum. Adx, ut ostendit P. Filoramo. Secundò, si Adamo peccanti comminatus fuerat mortem, & exclusionem à gloria, ut jam omnes homines cum eodem damnationis vinculo detinebantur, & per peccatum originale detinentur, pro quo solvendo venit Christus, quare dici potest, quod eis fuerat ante præscientiam casus prædestinata efficaciter gloria? Si enim hæc fuerat decreto efficaci, ut ipsi intelligunt, eis prædestinata; quo modo, si peccasset, poterat excludi à Regno? Aut enim non poterat permitti peccatum, aut, si permitteretur, non poterat vinculo damnationis astringi; nam vigeat decretum efficacis salutis. Quomodò damnationi addici potuit, qui saluti efficacissimè addictus vi decreti specialis supponitur.

14. Dices: Erat addictus Adam saluti, &c. sed in casu peccati, quod jam patravit, merebatur mortem comminatum, & jam reus damnationis fuit; at quia præsupponitur

Conditione, ejusq; discrimine à Secunda. 151

voluntas efficax de sua salute, voluit eum reparare à sua miseria; ergo non fuit addictus morti absolute, sed conditionatè, scilicet, nisi voluerit misereri. Sed contra, nam non solum debet dici, nisi voluerit in Christo misereri, sed, quod non potuerat Deus non misereri; ergo, si non potuerat non misereri, nequit dici Adam addictus morti, neque hic dici potest, quod esset morti addictus secundum præsentem, ut dicitur, justitiam; nam aliquem non esse in gratia, seu esse injustum, & perversum, non importat esse condemnatum, seu excidisse à gloria. Neque iterum dici potest, quod sicuti (etiamsi decretum prædestinationis ante lapsum fuerit promissorium benè operantibus; & è contra comminatorium mortis æternæ malè operantibus) dicendum est, reprobationem conditionatam in suppositione peccati Adæ includere admixtam hanc conditionem, nisi Deus voluerit misereri in Christo; Sic quoque non mirum, quod Deus non potuerit non admittere, seu non verificare hanc conditionem, cum semper verum sit, quod Adam contraxit damnationem.

15. Nequit profectò id dici, quia dispar ratio est; nam in sententia non admittente decretum efficax prædestinationis in statu Innocentiæ, sed solum decretum efficax, si tale mecum nuncupare volueris, promissorium benè operantibus, & Adæ permanenti, optimè sequitur potuisse permitteri peccatum Adæ, ipsumque Adamum, posito peccato esse aptum ad interitum cum tota sobole sua, & damnatum ob conditionem obedientiæ non impletam; Potuit tamen Deus admiscere hanc aliam conditionem, nisi voluerit in Christo misereri; quia jam excidit à gloria per peccatum, stante decreto solum promissorio, cum quo tamen conjuncta fuit illa conditio, nisi voluerit misereri. At posito decreto efficaci absoluto prædestinationis hominum electorum ante lapsum, Adamo jam peccante, non potest dici excidisse à gloria, cum jam stet firmum decretum efficax, ut illi intelligunt efficax; ergo non potest dici Adam ligatus vinculo

vinculo damnationis, scilicet, exclusionis, & rejectionis à gloria: Posito autem solum decreto promissorio, dici potest ex vi hujus, posito peccato Adæ, Adam ipse damnatus, videlicet à gloria exclusus, licet non fuerit absolutè exclusus, ob illam admixtam conditionem. nisi voluerit miseri in Christo. Melius igitur dicitur, Deum de facto prædestinasse homines post lapsum; itaut ante lapsum nullius, seu Angelorum, seu hominum fuerit speciale, & efficax decretum prædestinationis, ut noster Filoramo ait, esse sententiam Augustini ex Apostolo. Quidquid autem sit de his, quæ raptim dixi, assero in primo ordine vitæ non fuisse efficax antecedens decretum absolutum prædestinationis, hoc argumento, quod supra promiseram: In statu naturæ sanæ nullum fuit decretum efficax absolutum antecedens reprobativum à gloria, ergo neque prædestinativum ad gloriam. Antecedens admittitur ab ipsismet, qui judicant prædestinationem fuisse ante casum, electorum, &c. Et nemo est, quæ sciam, qui dixerit reprobationem antecedentem hominum ante lapsum; ad aliud, si qui sunt, qui talem reprobationem admittere non timent, defendunt post peccatum originale, ut apud Authores passim notari potest. Insuper probatur antecedens; Eo tunc, ex parte hominum non erat undè Deus aliquos præ aliis reprobareret; neque ex parte sui, cum supponatur, Deum sincerè voluisse hominibus, conditis in Innocentiæ salutē æternū beatam; ergo ex se non poterat aliquos excludere à gloria, & regno. Probatur consequentia primi argumenti, nam si aliquos efficaciter absolutè prædestinasset in vitam; alios explicitè non solum negativè, sed etiam positivè reprobasset ex se, ut patebit infra, cum de prædestinatione in secundo ordine vitæ.

Cætera, quæ dici oporteret de statu Innocentiæ, puta de immortalitate, & similibus, linquimus, cum sint obvia apud Doctores. Sufficit mihi explicuisse ea, quæ ad rectè vivendum, & suaviter operandum conducebant.

DISSERTATIO SECUNDA

*De secunda conditione vitæ, ejusque discrimine
à Prima.*

Otissimum, cum visum fuerit, D. Augustino, Sanctorum PP. præclarissimo, qualis fuisset homo, si status innocentia ille felix decantatus perdurasset: Nunc similiter sub ejusdem auspicii consideranda occurrit infelix secunda vitæ conditio, qualis de facto jam est peccati merito, ut Apost. innumeris in

locis insinuat.

Animus mihi tamen non est omnia attingere, sed solum quædam, speciali consideratione perpendere, non tam distinctè, & clarè conscripta. Quæ considerare proposui præsertim hæc sunt; Adæ post lapsum alia libertatis conditio, peccatum originale, ejusque effectus, prædestinatio; remedium à Christo institutum peccati originalis, puta, baptis- mus, & similia: Et id oneris nunc suscipio, ut expressius dicam in commodum legentium, quod fortè ad solutionem usque dictum satis non fuit à scriptoribus. Absque aliquo lectorum commodo paginas infarcire, pruritum quemdam eorum, qui sua prælo exponunt, si sua dici tamen aliquali ratione possunt, nescio qualem sapit.

Caput Primum.

Secunda vitæ infelix conditio describitur.

1. **P**ostquam prævaricatus est Adam, omnesque in illo, ut cum Apostolo inquit Augustinus con-
tra

tra Pelag. & Cæle: iis est spoliatus bonis, quibus ornatum fuisse Adamum in sui conditione diximus, & divina fide antiquis tenemus; ergo jam patet, quæ sit hujus vitæ conditio: Nascitur enim homo nunc pronus ad malum cum ignorantie caligine, concupiscentiis, sine gratia, & absque dono supernaturali, &c. Mala ergo, quæ incurrit Adam S. Scriptura recenset, & D. Augustinus fusè persequitur, tam sanctè, tam doctè, ut non nisi illustretur mens nostræ, & inflammetur voluntas ejus operum lectione. Equidem; dum cap. 10. de correct. & grat. scripsit: *Sic hominem fecit cum libero arbitrio... Tamen ideò beatum, quia non mori, & non miserum fieri in sua potestate esse sentiebat...* Experimur ergo ex Augustino nunc mortis, & infelicitatis argumenta; & sanè de illa infelicitate intelligendus S. Doctor, de qua cap. 11. locutus est: *Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, quoniam caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem...* Liberum ergo arbitrium Adæ in perfectissimo illo vitæ statu in æquilibrio perfectum erat; ita ut sibi tantum imputaretur consentire, vel dissentire; nunc verò, ut inquit Apostolus, cum sit alia lex in membris, quam dicit legem peccati, repugnantem legi mentis, habet quasi cum peccato cohabitationem juxta illud Apost. ad Rom. 7. *Si autem, quod nolo, illud facio, jam non ego operor, sed, quod habitat in me peccatum,* quem textum explicui dissertat. 1. cap. 2. num. 12. Totumque id emerfit, nam profectò nunc nò, sicuti tunc, omnia sunt in pace, & cum summa tranquillitate; Undè ad bonum arduitas, difficultas, inclinatio, & pugna contrariorum, cujus causa fuit unius hominis inobedientia, & indè membrorum, & carnis conflictus, inordinatio, perversitas, inobedientia, incendia, libido pudenda, &c. ut D. Augustinus de nup. & concup. ad Valer. scribit cap. 5. lib. 2. loquens de primorum hominum erubescencia, *tunc autem erubuerunt, quando post inobedientiam suam inobedientia membra senserunt.*

3. Cur

2. Cur autem, quod non erit consideratione haud dignum apud eos, qui rerum naturas per causas curiosius, & utilius investigare solent, post primi hominis lapsum, legem peccati sensit homo in suis membris; & tamen quasi cæterorum habet imperium, in pudendis minimè. Non credam, alicui displicere præsertim ex vi subjectæ materiæ, quæ pertractatur, hæc nomina, hoc dubium; nam contra ipsum dicam, quod dixerit Pelagio Augustinus à simili de nupt. lib. 2. cap. 6. *Sed inter tot nomina bonarum rerum, id est, corporum, sexuum, conjunctionum libidinem iste non nominat. Facet, quia pudet, & mira, si dici potest pudoris impudentia, quod nominare pudet, laudare non pudet.*

3. Dignum quippè existit, ut postquam ex Apostolo, & D. Augustino, Cōcilis habeamus omnes homines in Adam prævaricasse, omnes ex uno in condemnationem, & ex primi hominis prævaricatione rebellionem potentiaram, & virium inferiorum insurrexisse, concupiscentiam membrorum emerxisse, legem peccati, fomitem, deordinationem, &c. perspiciamus qua ratione id potissimum de pudenda libidine verum sit; qua de causa omnia membra imperio voluntatis videntur applicari; & sola pudenda esse inobedientia, quatenus volentibus, nolentibus, ad instar belluarum turpiter commoventur. Et certè augetur difficultas ex Augustino dicente merito inobedientiæ Adam sensisse, & cum eo genus humanum inobedientia carnis membra. Cur ergo ubi propriè est pudor, imperium non habet voluntas; & erga cætera suum exercet arbitrium?

4. Sed gratias Deo, humani generis reparatori, qui, dum hæc mente revolverem rationem ex Augustino lib. 1. de nupt. & concupisc. accepi. meo parcens labori S. Pater sic quippè post alia ait. *Ibi enim homo primitus, Dei lege transgressa, aliam legem repugnantem suæ menti habere cepit in membris, & inobedientiæ suæ malum sensit, quando sibi retributam dignissimè inobedientiam suæ carnis invenit, talem quip-*

pè etiam serpens oculorum apertionem seducendo promiserat ad aliquid, videlicet, sciendum, quod melius nesciretur. Tunc in se quippè sensit homo quid fecit; Tunc à bono malum non carento, sed perpesciendo discerevis, injustum enim erat, ut obtemperaretur à seruo suo, idest, à corpore suo ei, qui non obtemperaretur Dominò suo. Nam quid est, quod oculi, labia, lingua, manus, pedes, inflexiones dorso, cervicis, & laterum, ut ad opera, sibi congrua, moveantur, positum in potestate est, quando ab impedimentis corpus liberum habemus, & sanum: Ubi autem ventum fuerit, ut filii seminentur ad voluntatis nutum membra, in hoc opus creata, non serviunt, sed expectatur; ut ea, veluti sui juris libido commoveat, & aliquando non facit animo volente, cum aliquando faciat & nolente? Audiamus quid subdat: Hinc ne non erubesceres humana libertas arbitrii, quod contemnendo imperantem Deum, etiam in membra propria, proprium perdidisses imperium; Ubi autem (in quo resolutum remanet dubium) Conventientiùs monstraretur inobedientiæ merito depravatam esse humanam naturam, quam in his non obedientibus locis, unde per successionem subsistit ipsa natura? Nam idèò propriè ista corporis partes, natura nomine nuncupantur.

5. Tota igitur ratio in hoc sita est, quod, cum per inobedientiam mentis conditori Deo, facta fuerint menti inobedientia carnis membra; rationabile, & congruum fuit, ut illud membrum inter cætera humani corporis inobediens expectetur, quo peccatum transfunditur originale in posteros, ut cum Merlenno in principio adnotavi differt. 1. cap. 1. & nunc jam sententia est D. Augustini: Ex quo colligere possum, ut Augustini subsistat sententia, Deum vel reliquisse naturali formationis cursui, seclusa suaviori providentia, corpora post peccatum, à generantibus efformanda; vel potius voluisse in poenam peccati originalis, seu ob con-
tinuam ejus memoriam talia constituere vasa, veneri destituta, ut illorum membrorum commotio non subderetur

imperio humanæ libertatis, atque directionis. Ego quidem dicerem, Deum justum ultorem, sic voluisse disponere vim activam generantium, ut tali conformatione emergere organa Adæ post casum; & tali generatione coagmentarentur filiorum, qua dictorum membrorum inobedientia, oriretur; Aliter non fuisset in pœnam originalis. An autem sic fuisset, seclusis statu sano, & lapso, seu pro statu puræ naturæ, dubium est, quod solvere, est arduum. Quomodo autem physicè id sit, seu post peccatum evenerit, consulendi sunt anatomici; Imò nil hoc juvat, nisi pariter anatomicos corporis Adæ consulamus; qui, cum non sint, nec fuerint, præter Deum in statu innocentia; Ex solo Deo scire possemus, qui tamen, cum hæc, & similia, non revelaverit; puto, id nobis occultum esse, nisi per analogias discurremus; Sed jam pergamus ad radicem examinandam infelicitatis hujus viræ, quæ non est, nisi propago peccati.

Caput Secundum.

Utrum peccatum Adæ infecerit Posteror.

1. **V**eritas ista de propagine peccati constat innumeris S. Scripturæ locis. Articulus est ergo fidei, mirè propugnatus ab Augustino contra Pelag. & Cælestium. Aliqua igitur afferam testimonia ex S. Scriptura. In psal. 50. dicebat David: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in iniquitate concepit me mater mea.* Sapiens in Ecclesiast. 25. *A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur.* Sap. 12. *Nequaquam est natio eorum, & naturalis malitia, & semen illorum maledictum ab initio.* Ecclesiast. 40. *Grave jugum super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulture.* Ecclesiastes 7. *Fecit Deus hominem rectum, ipse autem se immiscuit in finibus*
qua-

158 Dissertatio II. De secunda conditione

questionibus. Job 25. Quis mundus à sordibus, etiam unius diei sit infans super terram. 14. Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine. Ipse etiam Job cuncta mala, quæ nos, dum nascimur, sequuntur cap. 13. considerans, diem nativitatis suæ maledicens, dicebat: Pereat dies, in qua natus sum, & nox, in qua dictum est, conceptus est homo. Isaïas cap. 53. Omnes nos, quasi oves erravimus, & unusquisque declinavit in viam suam; iterumque facti sumus, sicut immundi nos omnes, & quasi pannus menstruatus omnes iustitia nostræ, & cecidimus, quasi folia universi. Oseas cap. 2. Ipsi autem, sicut Adam transgressi sunt, ibi prævaricati sunt in me. D. Paulus ad Rom. 5. Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Si enim unius delicto multi mortui sunt, &c. Igitur, sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem. Ad Ephel. 2. Erasmus natura filii iræ. In 1. Corinth. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.

2. Non defuerunt hæretici, puta Cælestius, & Pelagius, qui dixerint apostolica verba, *per unum hominem*, &c. intelligi, quod Adam peccaverit primum; in quo de cætero quisquis peccare voluerit, peccandi invenit exemplum. Sed, si profectò, ut docet Augustinus, Apostolus hęc imitationem intelligi voluisset; non per unum hominem, sed potius per diabolum, peccatum in hunc mundum intrasse, & per omnes homines pertransisse, dixisset; de diabolo quippe scriptura est Sap. 2. *Imitantur autem eum, qui sunt ex parte ipsius*; Sed ideo per unum hominem dixit, à quo generatio utique hominum cœpit, ut per generationem doceret, ad omnes transfusum fuisse originale peccatum.

3. Hujus veritatis testes sunt omnes SS. PP. quorum nonnullos adducam huc. Ireneus Episcopus Lugdunensis, qui non longè à temporibus Apostolorum fuit: *Non aliter salvari homines ab antiqua serpentis plaga, nisi credat in eum,*

eum, qui secundum similitudinem carnis peccati in ligno martyrii exaltatus à terra, & omnia traxit ad se, & vivificavit mortuos. Cyprianus Martyr, & Episcopus: Si homines impedire ad consecutionem gratiæ aliquid posset; magis adultos, & proventus, & majores natu possent impedire peccata graviora; porro autem, si gravissimis delictoribus, & in Deum multo ante peccantibus, cum postea crediderint, remissio peccatorum datur; Et à baptismo atque gratia nemo prohibetur, quanto magis non debet prohiberi infans, qui recens natus nihil peccavit, nisi secundum quod carnaliter natus, contagium mortis antiquæ primæ natiuitate contraxit, qui ad remissionem peccatorum accipiendam hoc ipso facilius accedit, quod illi non remittuntur propria, sed aliena peccata. Hilarius Episcopus, cum de Christi carne ageret, sic dicit: Ergo, cum missus est in similitudinem carnis peccati, non sicut carnem habuit, ita habuit & peccatum, sed quia ex peccato omnis caro est, & à peccato, scilicet, Adam parente deducta, in similitudine peccati carnis est missus, existente in eo non peccato, sed peccati carnis similitudine. Ambrosius super Lucam exponens: Jordanus, inquit, conversus est retrorsum; significavit salutaris lavacri futura mysteria, per quæ in primordia nature suæ, qui baptizati fuerint parvuli à malitia reformantur. Rursus idem ipse: Fuit, inquit, Adam, & in illo fuimus omnes; periit Adam, & in illo omnes perierunt. Item Ambrosius in expositione lib. Tobie: Diabolus Hevam decepit, ut supplantaret virum, obligaret hereditatē. Olympus Hispanus Episcopus in quodam sermone ecclesiastico apud Augustinum; Si fides unquam in terris in corrupta mansisset, ac vestigia defixa tenuisset, quæ signata deseruit, nunquā Protoplasti mortifera transgressione vitium sparsisset in germine, ut peccatum cum homine nasceretur. Reticius ab Augustuduno Episcopus, de baptismo agens ita loquutus est: Hanc igitur esse principalem in Ecclesia indulgentiam, neminem præterit, in qua antiqui criminis omne pondus exponimus, & ignorantia nostræ facinoræ prisca deleamus, ubi & ve-

stem

terem hominem cum ingentis sceleribus exuimus.

4. Tandem Synodus Tridentina sess. 5. cap. 2. & 4. Si quis *Adæ prævaricationem sibi soli, & non juxta propagini asserit nocuisse, & acceptam à Deo sanctitatem, & justitiam, quam perdidit sibi soli, & non nobis etiam eum perdidisse; aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum mortem, & pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est animæ anathema sit, cum contradicat Apostolo dicenti: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.*

5. Demùm porro, Adam fuisse non solum caput physicum, & naturale omnium posterorum, sed insuper caput morale; Deumque potuisse ipsum constituere caput morale, certissimum est de fide, & consonum, seu nullo modo dissonum rationi, ut apud Authores probatur passim. At, in quo consistat peccati originalis quidditas, & quo pacto contrahatur, dubitatio non exigua est. Sit ergo

Caput Tertium.

In quo sita sit ratio de formali peccati Originalis.

1. **C**elebris est, utilisque proposita disputatio; ut saltem id agnoscamus, quod omnes homines à conceptione inficit; ut id videamus, in quo contracto, stolam perdidimus immortalitatis; Idque mente comprehendamus, quod continuò ore proferimus, cujus jacula sæpè experimur, cujusque damna, vulneraque, nostræ naturæ illata, frequenter deploramus.

2. Peccati ergo originalis, qua talis, formalem malitiam contemplaturus, ne pœnam peccati cum peccato confund-

fundamus, atque anſam præbeamus hæreticis ! Dico jam ; Peccatum originale non eſt carentia , & privatio gratiæ : Supponendum tamen , quod Auguſtinus lib. 1. Retract. cap. 15. docuit , ſcilicet ; *Sic enim oſtenditur ſine voluntate nullum eſſe peccatum , ſive in opere , ſive in origine .* Et lib. 1. ad Simplicia. quæſt. 2. *Eſt autem peccatum inordinatio , atque perversitas , ideſt à præſtantiore conditore averſio , & ad condita inferiora converſio.*

3. Probatur noſtra poſitio primò, quia privatio gratiæ in poſteris Adæ eſt poena peccati commiſſi ab Adam , ut clarè colligitur ex Tridentino ſeſſ. 5. canon. 1. 2. &c. & admittitur ab omnibus Theologis, ut dogma fidei ; nulla autem poena poteſt eſſe peccati, formalis ratio conſtitutiva; ergo, &c. Dupliciter probatur minor ; etenim omnis poena peccati eſt volita, & cauſata à Deo; nullum verò peccatum poteſt eſſe volitum, & cauſatum à Deo; ergo peccatum originale non eſt privatio gratiæ . Secundò probatur eadem minor , quia, ſi poena peccati eſſet formaliter peccatum, eſſet novæ poenæ meritorium , nam peccatum meretur poenam; hoc autem abſurdum eſt; ergo.

4. Probatur 2. Si peccatum originale conſiſteret in privatione, in ejus utique boni privatione conſiſteret, quod amiſſum eſt ratione peccati Adæ ; bonum autem , amiſſum ratione peccati Adæ, eſt Juſtitia originalis, quæ eſt donum, diſtinctum à gratia ſanctificante. Certè non eſt ſola gratia juſtificans, quia reſtituta gratia per baptiſmum , aut poenitentiam, non reſtituitur Juſtitia originalis: Manet enim nihilominus rebellio carnis adverſus rationem ſuperiorem ; atqui contraria ſubjectio eſt de conceptu eſſentiali Juſtitiae originalis ; ergo peccatum originale, vel non conſiſtit in privatione gratiæ , vel etiam in privatione juſtitiae originalis.

5. Ab aliis probatur ſic: Originale peccatum transfunditur in animam, mediante corpore , & propagatione corporali;

porali; Inest ergo corpori primò, ac radicaliter, & est qualitas aliqua morbida, uti docent Henricus, Guillelmus Parisiensis, & alii fundati in Augustino, dicente lib. 1. de nup. & concup. cap. 25. Affectio est quædam malæ qualitatis, sicuti languor, privatio autem gratiæ inest soli animæ, quæ videlicet, sola est capax gratiæ; neque hæc privatio est affectio malæ qualitatis, sicuti languor, sed est sola exclusio qualitatis bonæ; ergo peccatum originale non consistit, saltem essentialiter, atque, velut in prima radice, in privatione gratiæ. Sed quidquid de hac ratione sit.

6. P. Martinus de Esparza quæst. de pecc. Orig. 6. pag. 75. solvere conatur, ac infringere vim rationum, mox supradictarum, signanter primæ. Dicit ergo ad primam, quod nulla pœna peccati potest constituere ullum peccatum secundum malitiam ejus moralem, imputabilem, immediate ratione sui; Potest tamen constituere peccatum originale, quoad actualement unicuique intrinsecam contractionem.

7. Sed hoc ego quippè quæro quomodo fiat hæc peccati ab unoquoque contractio post Adam, seu quisnam sit modus contrahendi peccatum, ab Adam commissum. Sicuti enim Adam per peccatum inobedientiæ spoliatus fuit gratia cæterisque donis, sic pariter tota posteritas; ergo, sicut fuit in pœnam Adæ, sic in pœnam posteritatis; ergo, sicut non potest constituere peccatum secundum malitiam ejus moralem imputabilem, &c. respectu Adæ, sic nec respectu posteritatis contrahentis, neque, qua contrahentis; cum hac tamen disparitate, quod non potest constituere peccatum Adæ formaliter; posteritatis verò neque causaliter, & privativè; Sed est assignandum aliquid, quod se habeat, ut culpa in posteris, ad quod consequatur, tanquam pœna carentia gratiæ: Licet enim solus Adam formaliter, & subjectivè habuit vim demeritoriam peccati; tota etiam posteritas causaliter, & privativè vim aliquam habuit non
physi-

physicam, sed moralem demeritoriam; & hoc est assignandum, ad quod sequatur pœna, scilicet, carentia donorum gratuitorum. Dicere ergo, quod pœna peccati, quoad contractionem peccati originalis potest constituere peccatum, est dicere, quod id, à Deo destinatum pro pœna, consequenter ad peccatum, non sit pœna consequenter ad peccatum. Imò hoc ipso, quod est pœna, aliquid supponit, quod præconciipi debet in posteris, habens moraliter, & privative rationem demeritoriam, & malitiæ, quam consequatur, ut pœna ipsa negatio gratiarum.

8. Et, ut veritas hæc meo judicio demonstretur, dico sic: Ex Augustino non est peccatum, nisi voluntarium, aut in opere, aut in origine. Item, ut evidens est, causa negationis alicujus non est formaliter negatio illius; Adam per peccatum est causa negationis gratiæ, seu privationis sibi, & posteris; ergo, sicuti peccatum Adæ non est formaliter negatio, seu carentia gratiæ, sed quid causans negationem gratiæ; sic in posteris peccatum originale est causa negationis gratiæ in posteris. Probatur in uno Adam peccante, peccarunt omnes; ergo in uno Adam demeruerunt omnes; sed non dicuntur demereri per carentiam gratiæ, sicut nec demeruit Adam, per negationem gratiæ; & ex alia parte eo tunc, quo Adam peccavit, peccarunt omnes; nam peccarunt in Adam, ut in origine, & radice; ergo, sicuti Adam per actum physicum demeritorium spoliatus fuit gratia; sic in Adam posterii demeruerunt, seu in Adam physicè, & subjectivè demerente, moraliter, & privativè demeruerunt spoliationem gratiæ; ergo peccatum formaliter originale posterorum non est non gratia; aliter causa negationis alicujus esset formaliter negatio illius. Item peccatum originale; quia peccatum, & malum, nempe peccati est voluntarium in origine; ergo aut per illum actum primi hominis peccaminosum dicuntur originaliter peccare posterii, aut eodem tunc intelliguntur contrahere peccatum: Non pri-

164 Dissertatio II. De secunda conditione

num, quia originale peccatum intrinsecè ab unoquoque contrahitur, & contractione propagatur, & propagatione contrahitur; Actus verò Adæ physicè præteritus non contrahitur, nec est imputabilis posteris, quasi posteri dicantur operari per illum actum; ergo eo tunc, ac Adam peccavit, tota posteritas intelligitur in origine peccasse; sed, dum concipitur Adam peccans, intelligitur ante privationem, & carentiam gratiæ; ergo eo tunc similiter intelliguntur posteri peccantes originaliter, & consequenter antecederet ad carentiam gratiæ. Ex hoc antecedens, undè sequitur carentia gratiæ, est privatio omnium eorum, quæ Deus promiserat, si Adam non peccaret, puta in radice, veluti in nodo: Undè posteritas intelligitur privativè demereri gratiam, quam demeruit physicè Adam. Profectò non dicitur malum peccati *non gratia*; nec peccans, *non habens gratiam*; sed requiritur causa non habendi gratiam, puta, demeritum, malum quoddam, propter quod, & ratione cuius habetur carentia gratiæ; ergo ad hoc, ut posteritas non habens gratiam, & spoliata donis, dicatur originaliter peccans, aliquid in ea præintelligitur, quod sit causa talis carentiæ; ergo peccatum originale non potest esse formaliter talis carentia.

9. Dicitur de Esparza subdit in suis adnotationibus: Quapropter privatio gratiæ, quatenus pendet à voluntate divina, nolente condonare, & volente punire, peccatum, habet rationem poenæ; quatenus verò provenit à vi demeritoria peccati commissi ab Adam, habet rationem complementis ultimò peccatum originale.

10. Sed contra manifestè, nam posteri in Adamo peccante, peccarunt ratione divinæ constitutionis Adæ in Caput tùm morale, scèl quoad vitam spiritualem supernaturalem, tùm physicum quoad vitam temporalem; ergo assignari oportet in posteris Adæ aliquid, quo dicantur contrahere peccatum originis, atque privativè demerentes in Adamo

mo

mo formaliter, & physicè demerente, quodque consequatur poena, scilicet, carentia gratiæ sanctificantis; seu assignandum est illud malum, quod est causa ipsius negationis formalis gratiæ, & hoc malum est id, per quod avertuntur posterì à Deo, & convertuntur ad bonum commutabile; & ratione istius aversionis, tanquam sequela debetur carentia gratiæ, aliorumque donorum. Peccante igitur formaliter Adamo, hoc ipso redduntur posterì causaliter peccantes, & averfi à Deo, & quia ab Adam causaliter fiunt posterì averfi à Deo, hoc ipso habetur formalis malitia peccati: Unde ratione istius aversionis causaliter ab Adam, quatenus in causa, perdidit elevationem ad gratiam, & gloriam, consequenter, tanquam poena sequuta est formalis carentia gratiæ.

11. Hinc colligitur originale peccatum de formali consistere in privativo, sed antecedenti formalem privationem gratiæ sanctificantis; undè formaliter peccatum originis non est formalis, sed causalis negatio gratiæ; seu est formaliter causalis negatio negationis formalis gratiæ habitualis, quæ dicitur donum hominis sanctificativum; quod peccatum originis non obscurè expressi mox in fine num. 10. dum dixi, posteritatem perdidisse elevationem ad terminum supernaturalem.

12. Dices: Per baptismum Christi acquiritur gratia sanctificans; ergo peccatum originale, baptismo deletum, consistit in carentia gratiæ sanctificantis. Respondeo ideò per baptismum conferri gratiam, quia jam homines per Christum Redemptorem elevati sunt ad gratiam, & gloriam, à qua, & à cujus elevationis jure exciderunt in Adamo peccante.

¶

Caput Quartum.

De suppliciis originalis peccati.

1. **S**upplicia primi generis, & immediata dici possunt
 carentia gratiæ sanctificantis, aliorumque superna-
 turalium donorum; secundi generis autem, cæteris relictis;
 duo potissimum sunt, quæ sæpius contra Pel. repetit Augu-
 stinus, videlicet, ignorantia, & difficultas. Licet autem ho-
 mo post primi hominis reatum cum peccato nascatur, scili-
 cet sine ordine, & absque jure ad supernaturalem vitam,
 Christi Redemptoris tamen passione, acquisito iterum ju-
 re illo deperdito, per Sacramentum baptismatis confertur
 gratia sanctificans: at, seu ad agonem, seu, ut militia sit vi-
 ta hominis super terram, seu in poenam, & supplicium re-
 linquuntur ignorantia, & difficultas.

2. Adnotandum verò principio occurrit, quod scripsit
 Augustinus lib. 3. de lib. arb. cap. 19. ad dubium si Adam,
 & Heva peccaverunt, quid nos miseri fecimus, ut, cum
 ignorantie cæcitate, & difficultatis cruciatibus nascere-
 mur. . . Respondet S. Doctor post alia: *neque illud, quod vul-*
nerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contem-
nis, ista tua propria peccata sunt; Et inferiùs subdit; *Nam il-*
lud, quod ignorans quisque non rectè facit, & quod rectè vo-
lens, facere non potest, ideo dicuntur peccata, quia de peccato
illo libera voluntatis originem ducunt.

3. Absque dubio ignorantia, & difficultas non naturæ
 primordia, sed naturæ supplicia sunt; ut semper contra Pe-
 lagium inculcat D. Augustinus. Magnum siquidem suppli-
 cium, grandis hominum poena, quam maximè experiuntur
 viri, litteris comparandis dediti, scientiis acquirendis oc-
 cupati; ex illo fonte ergo originalis culpæ derivavit in sup-
 pli-

plicium humani generis ignorantia, & quidem tanta mentis cæcitas, & luminis obscuritas, ut in iis, quæ maximè certæ sunt, quotidie cæcutiamus. Relinquo nunc alias proximiores causas, ut plurimum cæcutiendi; sed solum fontem primum considero, qui quippè similis ratio est, ut ad opera virtutis tantam experiamur difficultatem; ex quo manavit effatum illud, opus virtutis arduum; ac ad veritatis adinventionem. Tanto premitur pondere mens, tantaque ex humoribus varietate, ut, quæ jam nota accepimus in dubium revocamus, & quæ dubia credcbamus olim, iterum pro notis, & certis habemus. Hic solum nostræ naturæ statum corruptum ex originali peccato, tanquam primum fontem spectandum, suscipio: Hinc tot animi nostri quippè præjudicia, quæ ab infantia quavis de causa suscepimus; quæ non fuissent in illo felici statu, tantam vim habent in intellectu, ad eum in præceptum trahendum, quantam sensibilibus voluptates, atque terrenarum harum rerum gustus erga voluntatem in peccatum, ut labatur.

4. Ignorantia autem, & cæcitas major esse nequit illa, qua quandoque mens, à sensibus, licet abstracta, dubitat de rerum esse, atque hujus Mundi visibilis certitudine: in hoc simul, dices & nostræ mentis imbecillitas, & vigor innotescit. Non erit autem abs re capita inquirere, & suæ imbecillitatis, & energię in proposito exemplo, quod faciam velitando pro, & contra.

5. Supplicium igitur etiam fuit nostræ naturæ in hoc orbe, humanæ disputationi tradito, tot scholasticorum discrimina in eadem indivisibili veritate adesse; qua ratione non benè contra Maignanum invehitur Courbolezus, & de Benedictis ambo almæ Societatis Iesu, quod plurimum & frequenter utatur vocibus evidentię in suis positionibus; non rectè quidem, quasi ablitæ sint, quod non cuique studium veritatem adinvenire contingat; quod evidentia, & opinio non sunt prædicata speciei nostræ humanæ constitutiva;

tiva; ideoque, si uni accidat opinari; non idem, & omnibus; aut, si uni noscere cum evidentia, liceat adhuc aliis de rebus ipsis hesitare. Profecto, ut ait Maignanus ille tota Europa celebris append. 4. solum lippientibus lux non exhibetur; quapropter evidentiae lux mentibus quavis de causa, quovis praëjudicio occupatis, lippi entibus affulgere non potest; quamobrem ex occasione aliquid dicam infra.

De rerum existentia evidenti, in quo maximè nostrae mentis cecitas, & ignorantia, nostrae naturae supplicium, manifestatur.

6. **R**erum esse per sensibilia principia omnino conspiciam ad intellectum quoque redundare evidentiam prorsus primo intuitu credebam; at seria meditatione id contemplans constitit rerum esse per principia intellectualia non tale, quale putabam sensuum firma certitudine evidens, atque certum deprehendi. Deo, ac meipso exceptis nullam rem inviolabili mentis claritate, certitudineve existere, comperi.

7. Esse rerum promiscuè loquendo est evidens; quis enim negabit sydera, Solem, aquam, perennem, quem videt fluminum, fontium, aquarum fluxum, cursumque, Deum, seipsum, & similia; ergo, qui dubitat de esse deficit mente, in quo alia peccati originalis poena. Magis primo conceptu clarescit esse, quam si verbis, aut aliter explicare velimus; est enim res notissima, seu ipsum esse notissimum, magisque, verbis, & sermone obumbratur, quam affulget. Et quoniam duplici via esse derivat, aut generatione, aut creatione, quia eorum, quae fiunt, aut ex non ente, aut ex ente, scilicet, aut ex nihilo, aut ex aliquo, & ex aliquibus constat nobis esse genitum, & esse creatum; experimur res nunc v.g., quae antea non erant, nasci videmus animalia, plantas; ergo nobis constat rerum generatio; esse ergo, & quidem
genitum

genitum patet; Igitur, siue loquar de esse genito, siue creato, eadem est claritas, ac certitudo; & si qua est obscuritas, potius de via ad esse, quàm de esse dicenda est, nempe de creatione: Nam, si, dum sit compositum v. g. Canis, minimè de composito dubitamus, nec de partibus compositi, aliter securi non essemus de composito. Sic ergo certi sumus de esse partium componentium; ergo, si stat, difficultas aliqua, est de esse rerum simplicium, in quantum sunt termini creationis, scilicet non per compositionem, consequenter non dubitamus, nisi de creatione, tùm passivè, tùm activè sumpta. Sed hoc mirum videri non debet; Etenim, res simplex dicit compositionem prædicatorum methaphysicam, aut logicam, etsi una in se indivisibilis, ac simplicissima res sit, & ut dictum est, non dubitatur de esse rei, sed de fieri per creationem, seu de creatione: Cum autem Deus sit agens infinitum, omnipotens, potest producere effectum ex nihilo; & ipsum esse rei, quod sit creatum, dicit, quod sit productum ab agente, nullo præsupposito esse ejusdem rei, sed, quod simpliciter secundum omnem rationem entis inclusam in effectu fiat; ergo, cum Deus sit agens illimitatum, quid mirum, quod jam causam habeamus, ordinatam ad esse, tali modo ponendum, puta, quæ possit communicare seipsam alteri absque auxilio ulterioris causæ, nempe materialis, & subjectivæ. Quod enim unum agens alia ægeat causa ad agendum, non sequitur, quod omnis causa indigeat alia pariter ad agendum; nam Deus, cum sit Deus, non æget alio extra se, ad se communicandum ad extra; sed sufficit ipse sibi; Sicque effectus recipit esse à solo Deo. Undè benè concipi potest aliquid esse, & hoc aliquod esse dependens à Deo per creationem, seu, quod idem est, dependere ab agente, influente se solo, & nullo alio extra se agente; itaut sola causæ communicabilitas sufficiat, accedente decreto, ut ponatur in se aliqua res.

8. At esse, seu genitum, seu creatum, licet evidens sit

Y quoad

quoad nos ipsos; eorum verò, quæ extra nos posita sunt, quæque sensus nostros immutant, afficiuntve, quæ evidentia? Qualis certitudo? Quæ profectò à sensibus ortum habet, non est nisi evidentia sensuum; At sensus non sunt regula veritatis, nec veritas invenitur in Idæis sensuum, sed in Idæis mentis, quæ sola mens norma, & regula veritatis esse potest. Evidentia sensuum est certitudo apparentium; Inter apparere, & esse latum est discrimen; Imò nec quidem, quoad esse stabiendū opus est solius intellectus creati, ut patet circa mysteria Fidei: pro quibus, revelatio divina est veritatis norma. Quoad naturalia autem, præter nos ipsos; & Deum nulla esse potest (& in hoc elucet nostræ ignorantiae cæcitas) ratio, quæ firmiter persuadeat, neque convincat, Solem, Stellas, &c. existere hic, & nunc. Quapropter querendum est argumentum, quo rerum existentium veritas demonstretur; quod enim è sensu assumitur, non ingerit metaphysicam, & absolutam certitudinem; nam sic evidens esset existere panem, & vinum, facta consecratione, quod tamen fidei divinæ repugnat; non ergo aliud esse nobis certum, & evidens esse potest, quam panem sentiri, vinum videri, utrumque apparere; Sed non constat utrumque in se formaliter existere in actu. Inter esse, & apparere, ut dixi, latum est discrimen. Quadratum apparere rotundum, remum apparere fractum, non est esse; Quæ sub aquis conspiciamus majora, minora sunt in aere.

9. Profectò tanta est sensuum deceptio, ut nihil comprehendatur firmum, & stabile, & consequenter nil apud ipsos certum. Quandoquidem, ut liquet cuique, aliis atque aliis, aliter, atque aliter res easdem ostendunt: Aliter eminus, aliter cominus; Et jam à P. Maignano viro consummatæ sapientiæ in suo philosophico, nunquam satis laudando, curriculo demonstratum est sensuum perceptiones, potissimum quoad propria formalia objecta non correspondere exterioribus objectis; nec ista qualitates habere sensationibus

bus similes, quas cauant. Sufficientissimè quippè ab eodem demonstratum est, colores, lucem de formali, præter oculos, non esse; nullum fore sonum, si nulla foret auris, &c. Quanta ergo deceptio à sensibus derivavit in intellectum eorum, qui præoccupati à prima rerum apparentia, præsertim à pueritia, & consuetudine credendi, easdem res sic esse, quales sensibus perceperunt, patet, nam præcipientes in judicando, sensuum perceptiones sequuti fuerunt. Veritas ergo in sensibus inveniri non potest, nisi solius repræsentationis; ergo etiam non potest haberi certitudo, & claritas, quod res existant, quia sentiuntur; id enim solum arguit certitudinem sensationis, & meæ existentia. Concluditur igitur, ultra Deum, eorum, quæ sunt extra nos posita, nullus esse potest discursus certus, & evidens, deductus ex sensibus.

10. Verùm ne videatur res desperata; ultra innumera capita, undè id certum esse posset, hoc unum aliquis assumeret, videlicet, argumentum, desumptum à creaturis, ad probandum, Deum esse. Deus probatur, imò demonstratur, ab existentia mundi; Sed Deus non probatur ab existentia Dei; ergo mundus verè est; Cum enim ignis non sit Deus, est enim opus Dei, & sic de cæteris dicendum, sequitur, quod, cum ex creaturis arguatur Deus, hic distinguatur à creaturis, scèlènt de facto duo, aliter Deus cognosceretur ex seipso; nam ubi constat, Deum esse ratione naturali, si dicamus, Deus agere pro mundo; ergo sciretur Deus, dum scitur mundus, antequam natura videatur mundus, nam, dum hic cernitur mundus, non intelligitur per hoc Deus; Cum ergo humana ratio infert Deum esse, unum esse infert ex alio; sed, aliud re vera non est, sed est Deus, deduco, quod undè intellectus sciat, Deum esse, assignandum superest: Non ex alio esse, ut dicitur; ergo ex eo, quod Deus est, qui agit secundum illam apparentiam, infertur, quod Deus est. Sed hoc quæro, undè scitur, Deum simpliciter esse; qua-

172   Dissertatio II. De secunda conditione

propter dicatur agere, nam, si dicatur, Deum agere, in hoc involvitur, imò supponitur Dei notio, quam quæro, & dico, undè derivavit?

11. Dices: Cognosco, Deum esse ex seipso, cognito secundum mundi apparentiam. Contra: undè licet dicere, Deum esse mundum apparentem; nisi priùs constet, Deum esse secundum se, & postea aliqua de causa dicatur esse Deum istummet mundum visibilem. Dices: Cognosco prius istum visibilem mundum, deindè Deum; postea dico, esse Deum mundum apparentem; Sed contra, nam oportet primum probare, mundum verum secundum se implicare, atque corpora opera Dei esse non posse, aut saltem de facto non esse; & indè dicere, mundum esse Deum sic apparentem. Dices: Id esset verum, si diceretur hoc positivè, & quasi assertivè: Dum autem dicitur per modum dubii speculativi, & negativo modo, scilicet, in quantum id, quod estimamus pro corpore vero, extra nos posito, fortassè, quis scit ita sit, nec ne!

12. Sed respondeo, id absurdissimum esse, atque foedissimum dicere. Primò de nobis ipsis, atque aliis viventibus implicare. Secundò non minùs corpora sunt nota, quàm spiritus; Imò spiritus à nobis vix per mentis aciem concipi queunt; Corporibus verò diù immergimur, & non nisi corpora circumstant. Adde: Non magis extra nos posita, quam propria corpora admitti non debent. Tertiò non esset Deus verus Dominus, & Creator, si veri termini dominii, & creationis non sunt, nec admittuntur. Neque dicas salvari rationem dominii erga nos, erga me, v.g. sic speculantem; Nam, cum clarè intueamur Solem, &c. non est ratio adiuvendi à Deo verum dominium, sicuti in nos, sic in Solem, &c. Quartò, quodnam majus argumentum exhibere posset Deus de vera corporum hujus mundi existentia in ea hypothesis, qua verè esset, quod non exhibeatur hic, & nunc, cum diceretur verè non esse? Ergo certi esse debemus de esse re-

rum

rum. Quintò eo magis, quia de fide est, mundum verè esse. Sextò aliquando patuit mulier apparens hominibus opera dæmonum; ergo dæmones admittuntur; ergo à fortiori corpora tam manifesta: Antecedens patet, quia mulieris species assumpta, ut incitentur homines ad peccatum, non potuit esse Dei, qui malorum intentator est; ergo dæmonum, & spirituum, ut ajunt, &c. ergo, si alia extra nos, & Deum dantur; cur mundus iste, tam conspicuus, in dubium assumitur. Septimò, si dæmones corporum assumunt imaginem, quam fingunt; ergo datur veritas corporum, quæ quandoque fingi dicuntur à dæmonibus: Si quippè corpora vera non essent, non dicerentur dæmones fingere se corpora; Igitur proprietas, & veritas corporum est in mundo, & mundus ipse. Octavò, cum nos experiamur tot genera corporum, & species tam dissonas differentes, sequitur in rei veritate, esse, minimè per illusionem; quod sic ostenditur. Dum enim x.g. accenditur lampas oleo plena, jam patet oleum inter, & ignem dari connexionem secundum se, quod, nempe ignis in ellichinio ex olei materia pabulum sumat, & pro olei qualitate ignis accenditur, & in aquis ignis periret, & ex oleo, aquis immixto, difficulter ignis vigeat; ergo signum, est certum, vera esse secundum se corpora, quæ talem actionem, affinitatem, incapacitatem, respectivè habent. Deum enim agere hoc modo, ad quid? Deberet etiam sic, dum lampas aqua plena est, nam, si physicè nil est præter Deum, non magis Deus talia deberet ostendere in uno casu, quam in alio; Si ergo, quæ videmus tam rectè servantur; Ratio ita servandi est propria natura eorum, quæ videmus; sed ea, quæ videmus, non sunt, ut dicitur, in se; ergo semper videre deberemus ignem, etiam cum aqua, nam nil est, quod igni repugnet, atque per consequens cogat ignem extinguere; nam ignis non est secundum se; aqua non est secundum se; cur ergo pugnant? Cur unum cessat, alio adveniente? Debet ergo Deus agere simili modo, ac agebat; nam non est alia

ratio

ratio deficiendi, nisi quia Deus vult deficere in specie; sed cur Deus ita ordinatè deficit, putà appositione aquæ non olei, dummodo istæ positiones non sunt veræ in se; ergo signum est corpora secundum se in se esse.

13. Dices: Deus vult se accommodare creaturis rerum olei, aquæ, ignis, &c. Sed subdo ego, undè scis totum id esse accommodationem Dei non veritatem. Imò hoc Ipso habemus veritatem in se olei, vini, ignis, &c. tanquam opera Dei in se, & frustra recurrimus ad aliud præter ista, & quod se accommodet istis: Hoc enim verum esse potest in aliquo casu particulari, nobis revelato ob mysterium occultandum, ut patet in Sacramento Altaris. Adde, sicut in hoc ob veritatem Sacramenti non datur verus panis; sic extra Sacramentum datur verus panis. Nonò veritatem mundi probat ordo regularis naturæ, qui non perturbatur, nisi adveniente miraculo; & aliundè opus mundi, ut sit verum, necesse est ex divina operatione, quæ nonnisi ita est, ut cernitur; nam nil urget in contrarium ex divino mysterio. Imò hoc mysterium naturale secundum se salvandum est. 10. Indecorum esset divinæ Majestati, se ad extra diffundi fide; Cum enim divina bonitas sit verè benefica, & verè diffundibilis ad extra, indecorum esset divinæ Majestati, & bonitati, nisi se ad extra diffunderet cum veritate, & cum verà participatione bonitatis, ut in veris operibus eluceat per communicationem sua infinita bonitas veram suæ perfectionis. 11. Congruit Deum facere vera corpora, extra nos posita, convenienter ad statum hominis, ut, sicut fecit verum hominem; Sic quoque cætera in obsequium hominis, & ornatum mundi verum, & realem, in quo afflueret Dei optimi maximi perfectio, bonitas, magnitudo, sapientia, &c. 12. In tota scriptura liquet opus sex dierum, seu mundus creatus.

14. Redeundo ergo ad institutum, de esse rerum in facto minimè dubitandum, & quidem ratio nequit esse melior,

lior, nisi advocando sensus, oculis adscitis, quibus res intuemur. Huc fecit dictum Aristotelis 8. phys. tex. 22. *Dimittere sensum in iis, quæ sensibus manifesta sunt, & rationes quarere, infirmitatem quandam esse intellectus.* Cum igitur nobis tanta claritate rerum, atque evidentia res ipsæ manifestantur, dicendum est, res ipsas esse, cum non sint Deus; Quis dicet oleum Deum esse? Sed oleum oculis cernimus, sensibus pertractamus, scilicet intuemur res corporeas, extensas formaliter, formaliter divisas divisibiles conjunctas activas impenetrabiles; quæ quidem omnia opus est esse; non enim sunt Deus, cujus alia altior est notio alterius conditionis, omnia excellentis: neque est Deus, ut dici posset, suppletivè, nam in hoc est absurdum, cum nos non habeamus undè id judicare, & aliundè res ipsas secundum se intuemur; ergo secundum se sunt. Imò per idipsum, quod diceretur, Deum virtualiter, & eminenter corporeum, haberemus omnia hujus mundi creati corpora continentem, aliter nec corpora videremus, tangeremus, &c. ergo non nisi perfectionem corpoream, & corpora experimur; Igitur, undè movemur ad dicendum, non esse verè, & secundum se, cum talia manifestentur: Quomodò, si corpora manifestantur dicere velimus non esse corpora, sed spiritus; Si enim spiritus haud videmus, nec quid sit spiritus mente benè capere possumus; Corpora verò potentix continuò occurrunt, quomodò dicere possumus non esse de facto secundum se corpora, sed spiritus, Angelos, Deum. Cessent istæ tam fœdæ, tam vesanz nuzæ.

15. Demùm esse in facto mundum apparentem, convincit dari corpora quædam, nam manifestatio fit potentix cognoscentis; ergo datur sensus materialis, putà oculus, &c. ergo dantur corpora. Cur ergo non dantur alia corpora, quæ videmus, sicuti videmus nos ipsos. Ultimò Deum operari necessariò in rebus istis, necessitate ex suppositione, ut intelligunt Theologi, cum operetur secundum naturas rerum;

rum; ergo res istæ sunt; Cur profectò nō semper videtur Sol? Cur non semper illuminat nos, &c. Ergo Deus operatur cum respectu ad res, ac, si ipse esset omnis, & singula res sigillatim; ergo operatur necessario, veluti agens naturalē, & non, ut Deus, secundum potestatis plenitudinem, quia sic transgreditur limites hujus naturæ & tam posset illuminare præsentē Sole, quàm absente; ergo non operatur hic, & nunc, ut Deus secundum se, sed juxta rerum exigentias, seu conformiter ad statum, & conditionem rerum. Totum hoc experimur, & exemplificatur de facto in mundo hoc visibili. Deus nimirum hunc mundum fecit, & conservat, atque cum mundo concurrere decrevit in ejus operibus; ita ut nihil ipse agat, quod non coagat cum creaturis; Unde leges servantur mundi, & respectu ad eas agit, nec quid solus Deus facit, excepta anima rationali, & etiam quoad hoc servat leges causæ subjectivæ, nam concurrente organico apto ad recipiendum, infundit animam rationalem, immortalem. Verè igitur creavit mundum ex vi rationis naturalis, sic dictantis, & sibi se reliquit, & prima tanquam mens, continuò mundo assistit creato, qui jam durat, & perseverat sibi semper similis; Cur ergo admittere mundi Deum, ut ita dicam, Vicarium, corporum nomina, & vires suppletentem; Cum sufficientissimè constet de principali; ergo dicere etiam dubitativè obstinatè, mundum esse apparentem, absurdum est, nisi prius demonstretur corporum absentia, quæ quidem, etsi fieri potest, tamen, quod absolute sit in facto, non est rationabile.

16. Sed quia aliquis in rerum hujus mundi existentie philosophia absolutam certitudinem peroptans dicere potest, se non obligari ad ostendendum corporum absentiam, defectumque, sed solum substinere corporum hujus mundi præsentiam, non esse claram, & certam; quodque nec persuadeatur, nec vincatur; idè rationem subdo, qua puto mundum istum apparentem esse in se formaliter verum, seu in se existere, optimè demonstrari.   DE-

attentos esse voluit ibi post consecrationem non esse panem illis verbis. *Hoc est Corpus meum*; quæ certè deceptio esse quit in ejus animo, qui omnem removit occasionem, anticipatò deceptionis? Etsi ad occultandum mysterium sensibus appareat panis, & vinum. Fortasse quis ad magis velitandam hanc meditationem ad apices usque exacti ratiocinii dicet, Deum non esse illusorem in proposita materia; Sicuti non illudit cum eo natura per hoc quod aliter eminens, aliter cominus conspicimus easdem res; quod majora, a quis demersa, minora appareant corpora super aquas. Id enim provenit ex naturæ mundialis physicæ legibus insinuatum est supra; Ergo etiam Deus non illuderet nos, quod appareant res hujus mundi; Si mundus non sit ex hypothesi; eo magis quia, secundum quod appareret potentia cognoscenti, esset eminenter, & virtualiter.

21. Disparem verò esse rationem, patet, nam exempla allata supponunt res existere, & ex ignorantia, aut inadvertentia, aut præcipiti consilio mens deciperetur, non advertendo naturæ proprietates, physicas leges corporum, eorumque actiones: At non ex inadvertentia, incogitantia, & præcipiti judicio mens nostra existimaret, ea esse, quæ sunt extra nos posita, sed in proposito nulla alia esset causa deceptionis, nisi Deus, qui ageret in sensus manifestando ea, quæ non sunt; Nec ideo mens judicaret, mundum esse, quia aliquod principium non cognosceret, quod, si cognosceret non ita judicaret; sicuti fallitur, dum judicat præcipitanter remum fractum, quia non dum cognovit causas, & principia apparentiæ illius fractionis, ergo, dum judicat, & fallitur, causa fallendi est solus Deus, qui noluit mundum ponere in se, & voluit mundum apparere, cognosci, & sensibus obijci, & consequenter voluit illudere, seducere, decipere.

22. Ad profligandam omnem dubitationem eorum, quæ sunt extra nos, Deo, ut à principio dicebam excepto, alia

alia esse posset demonstratio; quæ eruitur ex hoc, quod eadem certitudine, qua certi sumus nos existere, inferri debet à simili, res alias extra nos esse. Etenim eatenus nos esse est evidens, quia cogitamus, & cogitando sumus; & nostræ cogitationes, cum sint innumeris admixtæ imperfectionibus, nos esse opera Dei infallibiliter indicant; ergo, cum quoque res alias in propriis generibus operari experiamur, & operari est conditio entis; sequitur, res alias esse, quas sic, & sic operari videmus; & cum pluribus imperfectionibus operationes cernamus admixtas; judicandum est nonnisi à propriis principiis formalibus, qua talibus provenire, & non à Deo optimo maximo.

Cui rationi occurri non potest dicendo, Deum se accommodare; nam in hoc supponitur naturam esse, & quoad casum particularem, Deum se accommodare: Cui enim accommodatur, quæ nec est, nec fuit, & quo capite intellectus accommodationem istam concipere potest; Si rerum existentia nunquam, ut suppono ei innotescit pro certo.

23. Item: Me esse est indubitatum; ergo alia esse extra me, quæ jam apparent, etiam indubitatum est; probatur consequentia: Me esse majorem me ipso in adolescentia, quàm infantia, est per se notum; quatenus, ut id sciam, nullum est ad id necessarium medium, quod assumatur. Sed est certum cibariis me factum majorem; ergo cibaria jam erant, antequam ex iis per nutritionem grandior evaserim; ergo. Ad summum hic à volente proterviri dici posset, Deum ad præsentiam cibariorum apparentium, & apparentem deglutationem me alere, atque augere ad statum juventutis v.g. & deinceps. Sed quæso primò, cur dicis, Deum producere novam substantiam pro me alendo, & non dicis substantiam cibariorum præesse; ergo chimericè dicis cibaria non præfuisse, imò ex hoc argumento ineptè ais nō convinci ad asserendum esse formaliter in seipsis omnia omnis generis, tum esculenta, tum poculenta. Secundo,

180 Dissertatio II. De secunda conditione

dum nos, me, te mori contingit, substantia nostra in cineres resoluta, atque in alia mixta, nonne pro certo, & indubitabili habes corpora illa, scilicet, cinerem, vermes, terram, & similia; si negabis; ergo contra te ipsum, ego non eram verè grandior factus, nec major in juventute, quam infantia; Si affirmabis; ergo jam constant indubitanter corpora extra nos; ergo de omnibus sic dicendum, de aqua, igne, aere, terra, Sole, Stellis, & corporibus cæteris, in hoc mundo apparentibus; nam hæc omnia aliquid de suo nobis, seu generatione, seu adgeneratione, seu alteratione conferunt.

Demùm me existere, te existere, mihi tibi respectivè est certissimum certitudine tali, qua posita, nequit subesse falsum; sed me componi ex partibus, punctis, atomis, certum est non solum continuativè, sed physicè naturaliter; ergo constat, dari corpuscula, ex quibus ego genitus sum; sed ego sum aliquid factum ex illo genere corpusculorum; ergo illud genus jam in mundo existit; At ego quoad corpus organicum genitus sum ex igneis, terreis aqueis corpusculis; &c. ergo jam datur in mundo hoc corpus, seu dantur hæc corpora, quorum ex partibus, in unum coadunatis pro me, meum corpus emerfit. Primi argumenti minor clara est, nam corpus meum, quod coalescit ex partibus, aut ex atomis, aut ex materia, & forma coagmentantur. Minor autem subsumptæ argumentationis constat, nam atomi, seu corpuscula, seu materia, ex qua corpus meum compactum est sunt caloricæ, frigoricæ, seu sunt materia assumpta, de semine, sanguine, de ipsomet corpore parentum, & de materia cibariorum; ergo calidum, frigidum, &c. præsupponuntur à parte rei in natura, aliter ego nihil essem.

24. Dices: Sequitur ex hoc esse elementa animæ, non autem elementa corporis organici. Sed in universum loquendo, abstrahens ab omni, seu periparetica, seu moderniorum philosophia, materia, ex qua facta est anima, antequam

quam anima fieret, jam erat, & dum anima facta est, cum ea coexistit, & est id, de quo verificatur esse subjectum sensitivum; Deus potest supplere vices objecti sensibilis, non autem subjecti sensitivi, seu non potest esse materia, ex qua, & in qua sensus, sed solum materia, circa quam, seu objectum sensus; Cum ergo evidens sit meum corpus esse sensitivum, sequitur meum corpus esse; ergo sequitur meum corpus secundum ea, ex quibus componitur, esse; ergo prima materia, quæcumque sit illa, jam præsupponitur esse; ergo non solum sunt elementa animæ, sed corporis etiam; nam si corpus est; ergo elementa corporis; Si anima est; Corpus est, nam hujus actus est anima; & corpus sensit, scilicet caro, nervus; ergo nervus, caro, &c. sunt; ergo elementa carnis, nervi, membranæ, &c.

25. Redices: Certum est, me esse, & meum corpus esse; sed non est certum perinde me ex materia factum, &c. Sed, si certum est, me, corpusque meum esse; ergo certum est, corporeum aliquod esse; ergo me esse compositum ex punctis, atomis, aut partibus; & inde certum est, istas partes, aut esse integrales, aut etiam essentielles; istasque partes integrales, aut etiam essentielles sumere prima mei generatione ex sanguine, semine, & secunda ad generatione ex cibis; ergo certum est præcedere materiam illam, quæ in meum corpus convertitur, sive uno sit illa, sive alio modo. Ergo tota illius generis materia existit; Cum de qualibet parte seorsim dici potest, quod existat, nam non minus una, quam alia, si assumitur, verè in meum corpus vertitur; ergo verè existit, aliter meum corpus verè non esset; ergo sola consideratio meipsum inducit claram notitiam aliarum rerum.

26. Paucis perstringo totam argumentationem. Meam manum v.g. sentire. & consequenter esse, certum est; ergo etiam certum est, sanguinem, aliosve humores esse, qui, cum pertineant ad manus nutritionem fomentum; Si manus est, sanguis est, alii ve humores sunt; Si sanguis, alii ve

ve humores sunt; Chilus ergo est; Si Chilus; ergo cibaria; Si cibaria; ergo elementa; In quo elusiones illæ de Dei supplemento evanescent; nam me sentire, est opus meum, non Dei, & consequenter sanguine nutriri, & augeri, est proprietas meæ veritatis in se; Igitur Chilus, qui in sanguinem vertitur, est in se, aliter sanguis non esset in se, nec sensus esset in seipso; ergo cibaria, quæ in Chilum desinunt, jam sunt; ergo elementa, quibus cibaria conficiuntur, jam sunt in se, aliter cibaria non essent, & consequenter nec sensoria, nec sensus ipsos esse, pro certo sequeretur; ergo hoc antecedens; Certum est me esse, infert hanc consequentiam; ergo certum est, alias res esse.

27. Unum solum à protervo dici posset, scilicet, Deum ostendere nobis apparentiam sanguinis, chili, cibariorum, elementorum, quasi quadam specie corpus meum fiat ex istis; sed revera non fieri ex his, sed ad apparentiam horum producere meum corpus, aut augere, &c. sed primò, cur dicis, Deum producere novam partem mei corporis, dum augetur, & non potius, quod fiat ex chilo, sanguine, cibariis? Cum ex una parte ista omnia sint conspicua sensibus, ad horum successivam applicationem corpus crescat; ex alia jam verè corpus crescit in se; ergo jam datur alia pars, quæ priùs in corpore non erat; ergo fit ex illa materia, quæ approximata, videtur corpus augeri; aliundè non solum, videtur augeri, sed in se verè augetur; ergo ex illa materia approximata, & consequenter existente, non solum ad oculum, sed in se; nam in se corpus augetur; ergo in se est illa materia, cujus coalitione corpus augefcit. Secundò, si verum est, meam manum esse, ex eo quia vim habet sentiendi; Cur non erit certum esse ea omnia, quæ pertinent ad constituendù perfectè in esse corporis animalis; ergo sãguis in corpore est; ergo, cum sanguis assumptus à partibus sit de illo, qui fervet, & fertur per venas, sanguis iste verè est;

etc.

ergo Chilus, de quo sâguis est, erat verè in se; ergo cibaria, de quibus chilus est, erant verè in se; ergo elementa, de quibus cibaria sunt, erant verè in se. Tertio Deus tantùm, in proposito loquens, supplere potest genus causæ efficientis objectivæ, scilicet causare in sensibus illâ impressionem, quam facerent objecta; in quo nil aliud involvitur, quàm Deus agens, & potentia vitalis cognoscens; & in ordine ad objectum sensatum, nil aliud esset, quàm sola sensatio sentientis; At verò hinc ex responsione sequitur, quod etiam Deus se gereret materialiter, & subjektivè, aut etiam formaliter, quod suadetur; Etenim aliud est ad oculum apparere, & consequenter in oculum agere; Aliud est oculum ad videndum constituere; Hoc quippè modo se teneret ex parte ocularis fabricæ in ratione principii inexistentis, materialis, aut formalis; Cum ergo oculus aptus videre sit idem, ac tota illa machina ocularis, constans nervis, tunicis, spiritu, sanguine, &c. apta videre, nam hæc dicitur completè oculus; sequeretur, Deum concurrere subjektivè ad constituendum oculum, si retina, spiritus, sanguis nil essent, præter Deum: Nam in isto casu non agitur ad repræsentationem horum corporum, sed ad constituendum oculum. Primum fieret in ordine ad oculum, jam constitutum; Secundum pertinet ad oculi constitutionem; Cum ergo sciam, & quisque scit, suam animam non informare Deum, sed perficere suam materiam organicam, quam vocat suum corpus; sequitur verè, suum corpus quoad ea omnia, quæ pertinent ad suam proximam informabilitatem, esse; ergo suus sanguis in sua sanguinis veritate jam existit; ergo Chilus, ex quo sanguis est, &c.

28. Hinc patet, ignorantiam esse magnum supplicium originalis peccati, ut in rebus, tam clavis, adhuc in errore, & cæcitate versetur mens nostra, tantaque animi imbecillitas, ut etiam in die clarissimo offendar; Tunc autem in illo

184 Dissertatio II. De secunda conditione

illo iustitiæ originalis statu, mens nostra sensibus non offuscabatur, non præoccupabatur à corporum, sensuumque impressionibus; Nō enim præceps erat in judiciis ferendis, nec humorum, aut spirituum intemperie remoram patiebatur, sicuti nunc quandoque etiam in claris conclusionibus. Tunc certè illustrabatur divinitus, nec ullam labem, aut inquinamentū suæ puritatis suscipiebat à corporibus, organisve. Hinc est, ut mox videatur, quasi præter spem omnem adinventio veritatis, cum quot capita, tot sint sententiæ: Id verò aliud argumentum non est, quam lucem non omnibus offerri, aut oblatam non suscipi, aut, quia methodo ad philosophandum legitima non utuntur, aut principia non examinata supponunt, aut præjudiciis occupati, locum luci videndæ adimunt, aut phantasie defectum sequuntur, aut aliis de causis; Hinc est, ut quod uni est demonstratio, est lux, est evidentia; Alteri sit obscuritas. Hæc discrimina non fuissent in illo primo statu, & primi hominis conditione, ea saltem, quæ certò constat esse naturæ supplicia. In illo primordiali naturæ statu tanta erat potentiarum tranquilla concordia, ut mens in iudicando non impetum substinebat à sensibilibus; sed per principia intellectualia, & solo rationis examine rerum veritates inquirebat, & eo tunc melius indagasset: Nunc verò magnam partem à sensibus patitur. v.g. Mens præoccupata sensibus iudicat in rebus esse colores, quales in sensu manifestantur; quod, si velimus, mentem advertere non esse in rebus colores, quales oculis videmus; Tanta est præoccupatio à sensibus inducta, ut cuilibet demonstrationi, quæ offerretur, non assentiretur; Non alia de causa, nisi quia præjudicatio totam mentis nostræ capacitatem implevit; ut lucem, quasi lippiens non advertat, nec suscipiat, imò repellat.

29. Non mirum igitur hoc mentis vitium, defectusque, quod non fuisset, si felix ille innocentie status perseverasset; nam sicuti tunc potentie sensitivæ non perturbabant

bant voluntatem, sic neque intelle&um: Sensuum quidem usus, mentis cum corpore unio omnimoda cum tranquillitate, rectusque potentiarum ordo eo tunc servabatur. Sicuti namque, posito originali peccato, difficultas manavit ad bonum, sic quoque difficultas ad verum. Habemus ergo, ignorantiam, ex tot impedimentis narratis, nasci, quæ difficultatem faciunt acquisitionem veræ sapientiæ. Divina autem gratia opitulante, humanique arbitrii industria fieri potest bonum contra sensus reluctantiæ; Sic pariter Philosophus, contra sensus præjudicia dimicans, bona instituta methodo, atque omnem quærens superare difficultatem, quæ oritur ex phantasia, aliisve de causis, nulli adhærens firmiter homini, seu magistro per solum rationis examen, supernaturali fidei lumine, quandoque adjuvante, optimè sperare potest veritatis inventionem. Quis enim negare potest esse quosdam (quod fœdum est) tam propriæ opinionis amatores in proprio sensu ita abundare; ut cæteros, eorumque argumenta conspicua despicere, vel ex hoc solum, quod sibi refragantur, est iis facillimum.

COROLLARIUM APOLOGETICUM.

30. **E**X dictis facilè lector agnoscet, quàm pravè contra Maignanum quidam, quasi admiratione commoti, dixerint, fuisse ei familiarem loquendi formam, qua passim insinuat suas positiones demonstratas claras, evidentes, &c. pro quo hoc Corollarium suffectum volo in locum apologeticæ propositionis pro Maignano, qui optimè, ut plurimum utitur oculis demonstrationis in suis expositis doctrinis.

31. Plurimi, eo quod multum lucis in rebus physicis affulsit Maignani studio, in eum invexerunt, quod evidentiæ, demonstrationis, & similium vocum formula, phrasi, &c. usus fuerit, ut inter alios Courboletius, & è nostro Neapolis Regno P. de Benedictis.

186 Dissertatio II. De secunda conditione

Ego autem nihil aliud hic propono ; quam Maignanum tota Europa celebrem, meritò in suo cursu physico, & universum in suis editis, dictis oculis usum fuisse ; Quod , ut ostendam, sedulò adnotandum est, demonstrationes non esse omnes omninò æquales, ac in eodem gradu; At plures esse earum ordines, cōditionesve. Licet enim omnes sciant, quamplura esse evidentia , & clara; multos tamen latet , in quo sita est hæc evidentia, nam, qui fortassè crederent , id non esse clarum, cui contradicitur, errarent ; non enim defuerunt, qui de omnibus rebus dubitarunt ; Non ergo iudicium certitudinis, aut dubietatis alicujus propositionis, nascitur ab oppositione, nam nihil est, quod verborum circuitu oppugnari non possit. Igitur, sicuti , non idèò res est clara, quia impugnationi non est obnoxia; sic non idèò est dubia, quia impugnatur , aut saltem indiget demonstratione, sed idèò indiget demonstratione, quia non est de se clara , sed debet fieri per aliud clara, scilicet , non est propositio per se nota, sed propositio determinanda , quæ dicitur quæstio. In universum ergo illa propositio est clara, & evidens, quæ ita innotescit omnibus illis , qui præcipuo studio per conquista argumenta acri , & exacto iudicio , omnibus debite pensatis, operam dant rerum considerationi attentè, & ingenuè.

32. Item adnotandum est, propositiones alias evidentes immediatè; Alias mediatè; & has mediatè, mediatiùs, & magis remotas; Undè quanto magis sunt mediatè, tanto minus clarè; nam quo removetur conclusio à prima luce, tanto minus habet de claritate: Veritates enim , licet sint connexæ, ut invicem se trahant sublineantque; tamen, quæ immediatè connectitur cum primis principiis, majori luce emicat; quæ verè non sunt per illationes immediatas tanta luce non affulget ; Neque affulget non cogitanti de primis principiis. His ergo positis, qua admiratione rapitur P. de Benedictis, dum Maignanum cogitat , quasi semper usum fuisse.

fuisse vocibus demonstrationis in quæstionum determinationibus; nam plura (quæ hic retexere longum foret), si consideretur propositionum catena, principiorum postulatio, non nisi evidentiæ sunt, & clara, etsi iis contradicatur ab aliis philosophis, qui Aristoteli addicti sunt, ut numero præcedenti notabam. Rursus quandoque dicitur demonstratio illa, quæ ita evidenter concludit, ut indigeat aliquo mentis studio, aliquoque mentis exacto conatu, quem, qui non habent, certè non assequuntur demonstrationem. Item dici potest demonstratio respectiva, in quantum in conspectum earum opinionum, ex Aristotele susceptarum, aliqua propositio magnam habet lucem; quo circa optimè dicitur clara, & evidens. Si quidem, sicut in moralibus dicitur ab Antiprobabilistis Scriptoribus, de quorū numero est noster P. Franciscus Palanco hispanus, sententia probabilis in cōspectum probabilioris est improbabilis; Sic in physicis. & speculabilibus una sententia in conspectum alterius est evidens, & clara, atque demonstratio; & opposita, quæ seorsim suam habebat claritatem in cōspectum clarioris non est clara, sed obscura; Nam illa, si qua erat claritas, erat merè probabilis, aut ab authoritate, aut à falso principiorum suppositione. Non ergo Maignanus censurandus est propterea, quia pluries usus est voculis evidentiæ, demonstrationis, &c. Fuit nimirum vir exacti iudicii suas conclusiones resolvendo ad apices juris, quem nuncupaverit virum consummatæ sapientiæ Franciscus Ducasceus, ut ex ejus vita pag. 23. & laudibus innumeris extiterunt seculi mox transacti viri famosi Fermatius, Digbeus, Cartesius, Gassendus; adversarii iidem Lalovera, Courbouletius, Theophilus Rainaudus, Arnū, Vincen-tius Baronius; Cujus nomen fuit ab initio celebre, nedum in Gallia, verū Europa tota, cujusque gloriam, ut perpetuò commemorarent in æternum duraturæ laudis obeliscum Tholosani cives erexerunt.

33. Sed jam videamus quid pro se Maignanus ipse responderit ad recensitam notam, sibi iniustam rejiciendam. Append. 4. quàm annis elapsis ex Gallia humanitate Adm. R. P. Claudii Verdel, Provincialis Aquitaniæ accepi, pag. 278. refert verba Courbuletiana, quæ sic habent: Nimirum optimus P. (puta Maignanus) sic sua defendit, sic nostra impugnat, ut, quamvis alioqui humanissimus, idemque religiosissimus, diceres tamen adversarii causam omnino à se esse profligatam. Adeò hoc præjudicium legentium animis ingenerat, non rerum quidem pondere, & argumentorum vi, quod laudi verterem, sed nescio, qua victoriæ præfidentia, quam ille quidem multipliciter, ut videbitur toto suo opere, sed præsertim speciosis demonstrationis, & evidentiae nominibus, quibus ad nauseam paginas ferè omnes infarcit præfere.

34. Hanc verò, etsi animi obsequio admixtam irrisiorem refellit Maignanus, cujus verba exscribo ex pag. 279. „ num. 8. 9. &c. Cæteroqui existimavi (quò ad illud alterum,
 „ quod est de verbis evidentiae . . .) Placiturâ oculis tantum
 „ non lippientibus lucem: Ideoque proposui, tanquam lu-
 „ cem, quidquid, & quoties proposui, velut evidentiam, seu
 „ demonstrationem. Et videri quidem potest haud immeri-
 „ to, me sic proposuisse, ut me proposuisse quandoque, cum,
 „ scilicet, ratio suberat sic proponendi, non abnuo, quia cum
 „ agatur passim in scholis, ut faciliè omnes norunt, solis argu-
 „ mentis ab autoritate Aristotelis, aut similium; vel à ra-
 „ tione solum probabili ductis: Existimavi esse id à me suis
 „ locis, & occasionibus insinuandum, quod præcipuè obser-
 „ vari optabam: Nempè agere me rationibus, præcipuo stu-
 „ dio per experimenta sensata, aut aliter conquiritis; ne, ut
 „ ferè usu communi accidit, à lectore minus attento excipe-
 „ rentur, quasi vulgari modo solum dictæ in aere. Quis enim
 „ libros, publicè luci datos, tam ad eos, qui de vulgò sunt,
 „ pervenire, quàm ad eximios; at isti nec idcò, vel se, vel suam
 sapientia-

„ sapientiam offendi putant, nec molestè ferunt: Proindeque
 „ nec moventur ad nauscam per id, quod illorum seu bene-
 „ ficio, seu commodo provisum est; & fortassè iste Pater non
 „ observavit nihil apud Angelicum Doctorem esse familia-
 „ riùs, quam, ut initio cujuslibet articuli dicat; Ad cujus rei
 „ evidentiam sciendum est, & similia. Hæc Maignan. Infra
 „ erga finem num. 9. subdit: Denique, ut uno verbo conclu-
 „ dam, quod rationes à me allatas quandoque nuncupave-
 „ rim verbo evidentix, vel demonstrationis, tribuendum fuit
 „ non audaciæ quidem, vel insanæ præfidentix, quas odi, nec
 „ præ me tuli unquam, sed ingenuitati, ac veritatis amorì
 „ sincero eidemque non prorsus cæco. Item pag. 294. respon-
 „ dens Doctor noster ad objectiones P. Courb. qui suffragio
 „ Gassendi dicit, in physicis potissimum non esse demonstra-
 „ tiones, sed conjecturas; undè miratur P. Maignano omnia
 „ fore evidentia: Sic inquit Maignan: Si Gassendi suffragio
 „ non sint, nisi conjecturæ in physicis, licebit saltè, conje-
 „ cturas infirmiores, & minus similes verò impugnare, aut
 „ rejicere aliis melioribus, & verisimilioribus; idque cum
 „ evidentia, quod sit ratio potior ita rejiciendi. Et de hoc,
 „ saltè ego potui dicere evidentiam, ut solùm volui dicere
 „ sicubi dixi, ni fortè non sint evidentes conclusiones ductæ
 „ in forma legitima ex iis, quæ initio posui, postulatis, ac de-
 „ finitionibus. Et responsionem hanc meam eo magis R. P.
 „ cogitur, ut legitimam excipere, quo vult argumentationi
 „ Laloveranæ, quæ positis postulatis, & definitionibus pro-
 „ cedit, nihil deesse, quo minus revera sit demonstratio, con-
 „ vulsis licet, falsisque repertis postulatis. Inferiùs contra
 „ P. Lalov. inquit, mea quidem evidentia fuit saltè conse-
 „ quentiæ, ut modo dicebam, positis postulatis, &c. Conse-
 „ quentia autem, seu vis illius benè procedentis, &, ut ita
 „ cognitæ, est, ut patet, obiectum quoddam; Evidentia au-
 „ tem Laloverana, de qua ibi ego non esse poterat conse-
 „ quentiæ, etiam positis postulatis; quatenus ex illis non be-
 „ nè

35. nē sequitur ea propositio, quam ille R. P. ex illis deduxit. ...

35. His demum ad verbum positis ex Maignano, quæ habet append. 4. edita Burdigale, constat non immerito quandoque ipsum, aut etiam passim adhibuisse voces evidentæ, & demonstrationis; dum conclusiones ita calamo perstrinxit, ut acri, exactoque judicio ferè omnia ad legem exactissimi ratiocinii resolverit.

36. At ulterius dicam, quis insicias ibit, eas conclusiones dici posse evidentes, quæ deductæ sunt per illationes claras, & certas ex principiis evidentibus, aut postulatis inconcussis, & nunquam repertis falsis; sed Maignanus plura deducit in legitima, & pressa forma; omnibus benè pensatis, atque discussis ex vi postulatum, & definitionum, positarum initio suæ philosophiæ naturæ; ergo, &c. Signanter legantur append. 3. & 4. in quibus disputatur contra Lalov. & Courb.

37. Quod autem ab aliquibus contradicatur, nihil facit ad rem, si consideretur, quod dictum est toto hoc capite. præsertim num. 28. 29. & aliundè nulla est sententia, cui opponi non possit, ut de facto Sceptici de omnibus rebus dubitarunt, imo Aristotelici, qui consueverunt, factum, comparare ab eorum logica, semper in utramque partem disputare solent verborum circuitu.

38. Id ergo tandem reputandum est pro claro, & evidenti, quod sic concluditur ex principiis benè inductione, examinatis: Cæterum omnis mentis tarditas, si qua est attribuenda est ejus vitio, cui refellendo studere debet; eo præsertim, quod varia intellectum capacitatis, studii, atque penetrationis diversitas, præjudiciorum vis, ad quæ eliminanda omnem nostrum conatum adhibere deberemus; Hæc est inter cæteras causa contradicentis; & mihi sufficiat, breviter proposuisse, jure Maignanum inter differendum in physicis, aut alibi, usum fuisse voculis demonstrationis.

COROLLARIUM SECUNDUM.

39. **T**Oto hoc capite, quo rerum existentia demonstrata est, extra nos positarum elucet, ignorantiam esse magnum naturæ supplicium, ut adhuc circa esse rerum clarissimum cæcutiat; Idque fructus deducitur tota hac disputatione, ut mens studeat acquirere habitum differendi de rebus, per conclusiones certas ex principiis inconcussis, & sataget comparare absolutam certitudinem veritatum, quæ obtineri possit non autem statim conquire scire cuilibet conjecturæ.

COROLLARIUM TERTIUM.

40. **C**olligitur item ex hætenus dictis, certitudinem mei esse duo includere cogitationem, & extensionem, seu materiam: Nam, si certum est, me esse certum est me sentire; Igitur, oculum videre, manum tangere, &c. ergo certum est, manum, seu materiam; & tangere, seu tangendo sentire, existere. Nolo hic disputare, si cum facultate vitali sentiendi sit identicè materia. Pro materia autem intelligo extensionem non quidem actu, exercitè, ut Cartesiani, sed extensionem aptitudinalem, exigentialem; quàm solum dico esse de essentia rei materialis; & ut aliquid dicam circa hoc, puto refellendam esse, propositionem illam Cartesianam essentia corporis collocatur in extensione. Philosophi, quibus nostris hisce temporibus mirum in modum placuit Cartesiana philosophia dictam propositionem nedum approbant; verum ab omni censura immunem constituere elaborant. Quippè, etsi Maignanea Philosophia celebretur in tota Europa; attamen plurimi longè satis delectantur de Cartesianis hypothesebus. Solummodò in materia specierum Sacramentalium, omnes omnino ad Maignanum, veluti ad sacrum asilum,

con-

192 Dissertatio II. De secunda conditione

confugiunt. Ideò aliqui amici meum optarunt audire iudicium de propositione recensita, occasione quadam data, dum legerem librum quemdam inscriptum logica, cujus editionem, atque quasdam in eodem opere appendices, seu notas curavit conscribere vir omnigena eruditione in Civitate Parthenia clarus. Statim autem, ac legeram meminisse respondisse me amicis propositionem esse falsissimam, imò repugnare articulo fidei, putà, inextensioni corporis Christi in Sacramento Altaris; Si enim extensio actualis est corporum essentia; Igitur essentia Corporis Christi erit quoque, cum sit unum corpus; Igitur in Sacramento Altaris cum extensione erit, quod falsum est divina fide; ergo corporum extensio non est eorumdem essentia.

41. Putat satisfecisse Author modernus pag. 150. dicens, istud mysterium esse ineffabile, & consequenter non posse ex integro responderi, non existimat quid dissonum Ecclesiæ, & PP. determinationi. Secundò asserit, nimium præsumere, eos, qui humana sapientia credunt penetrare occulta nostræ fidei mysteria. Tertiò fatetur pietatis stimulo, se non habere tantam ingenii extensionem, ut capere possit rem, quæ ordinem creaturarum transcendit, assertque textum S. Scripturæ; qui Scrutator est Majestatis, opprimetur à gloria. Tandem in confirmationem inquit: Non benè discurreret, qui supponendo falsum esse principium, quæ sunt idem uni tertio, sunt idem inter se, diceret se clarum reddidisse, atque facilè cognitu mysterium Sanctissimæ Trinitatis; Ita pariter, ut mysterium Corporis Christi in Altari quis enodaret, negare vellet corporum actualem extensionem pro essentia.

42. Ego verò generali responsione suam habeo toti huic doctrinæ validè occurrere, atque apertè ostendere argumentum in suo omninò robore permanere. Omnes enim SS. Patres Averroem vituperant, quoniam philosophiam peripateticam prætulisse dicitur Bibliæ, & circumfertur dixi-

dixisse, Sacram Scripturam plura dicere; sed non pro bare. Scholastici ~~Doctores~~ ^{Wiclef} arguunt, qui, ut peripateticam sententiam accidentium eorum more firmiter propugnaret, quod potest videri apud Sotum, admisit contra divinam fidem impannationem; ergo, si, subfumo ego, fides docet Corpus Christi in Altari non esse extensivum; Igitur cassanda hæc sententia extensionis actualis. Fides enim, cum sit veritatis magistra, nobis documenta præbet, ut discernamus verum à falso, & quia, ut est proloquium verum vero non opponitur; articulus fidei est, Corpus Christi in Altari esse verum corpus, & inextensum; Est ergo infallibilis veritas; Igitur falsissimum extensione constitui corpora, nam verum vero non opponitur; Idque, quod ratio dicitur in contrarium non est nisi ementita, apparens, mendax. Adde essentias rerum, non posse à Deo variari; Si ergo extensio actualis corpora constituit; ergo Deus nequit eam variare, aut tollere, corporibus manentibus.

43. Fateor mysteria supernaturalia nostræ mentis captum superare; non tamen esse contra rationem; mysterium verò Altaris est ex diametro contra Cartesianam propositionem; Hæc ergo non est vera, sed falsa; Si vera esset, fidei articulus non supra, sed contra rationem concertaret. Quod autem nostræ fidei mysteria sint ineffabilia, ultrò concedo, quoad modum intelligendum, quo sunt; Sicque, quavis philosophandi ratione posita, non potest perveniri ad exactam intelligentiam rerum supernaturalium, hocque sensu intelligitur arcana divinæ fidei esse imperscrutabilia; etenim, quoad existentiam articulorum solus sufficit credendi actus ex divina revelatione suam habens firmitatem, & quietem. At verò quia Deus non revelavit modum, quo sunt ea, quæ nobis credenda proposuit; Ideò dicuntur nobis difficillima captu. Hinc sententia de extensione actuali corporum non solum non juvat, nec juvare potest ad cognoscendum mysterium Corporis Christi in Altari, at destruit existentiam

194 Dissertatio II. De secunda conditione

mysterii, & opponitur cum eo, quo, ad quod sit, nam contradictoriè pugnat cum eo; Licet ratio naturalis non possit exactè res explicare supernaturales, quia istæ illam superant; nulla tamen esse potest ratio, quæ sit vera ratio, certa, & evidens, quæ contradicat existentiae alicujus mysterii nostræ fidei; ergo non potest esse vera, sed omninò falsa illa sententia, quæ asserit, corpus constitui per actua-lem extensionem: Propositio enim universalis affirmativa, & particularis negativa contradictoriè opponuntur, & contradictoriorum unum est falsum, aliud verum: Cartesiani docent, omne corpus constitui per extensionem; S. Fides docet, Corpus Christi esse sine extensione in Altari; ergo unum istorum debet esse falsum; ergo, quia articulus fidei divinæ est summè certus, atque verus, sequitur illam sententiam esse delendam.

44. Dum verò dicit Cartesianus supradictus, non reddi clarum mysterium Trinitatis ab aliquo per hoc, quod negaret illud principiū, Quæ sunt idem uni tertio, sunt idem inter se; ergo non per hoc redderetur clarū mysteriū Corporis Christi à negante extensionem esse essentiā corporis.

45. Respondeo, nos non querere mysterii elucidationem; sed propugnare, exterminandam esse à philosophia, sententiam aliquam, dum mysterio fidei contradictoriè opponitur. Dico igitur, mysterium Sanctissimæ Trinitatis esse prorsus imperscrutabile; hæc autem inscrutabilitas consistit in hoc, quod nos ~~non~~ nesciamus, quo sit hæc essentiæ unitas cum tribus; minimè tamen desudamus ad sui existentiam cognoscendam, sed fide credimus, Deum esse unum, & trinum; totusque labor est in cognoscendo quid sit, & quomodo sit id, quod esse firmiter credimus. Undè, quamvis rationes naturales non sufficiant ad ingerendam, claram notitiam, & modum mysterii; non possunt attamen rationes veræ adesse, quæ demonstrent, non esse in factò mysterium: Imò ob id ipsum non sunt, nisi fallaciæ, & no-
stræ

stræ mentis imbecillitas, quæ, dum in rebus inferioris notæ cæcutit, quid mirum in rebus altioris ordinis! At quæso, si vera est sententia de extensione actuali, & consequenter, si verum est, omne corpus constitui per extensionem; ergo Christi in Altari est extensus; proindeque pugnat ratio illa cum ipsa existentia mysterii, & non cum quidditate mysterii; Nam unum ex duobus esse debet, aut Christus in Altari non est inextensus; aut extensio non est corporum essentia: Deus profectò spoliare nequit res sua essentia, aliter privaret corpora seipsis.

46. Cæterùm nemo dicet, mysterium Trinitatis jam reddi explicatu facile per hoc, quod sit falsum illud principium logicum, quæ sunt idem uni tertio, &c. sed ne negetur existentia illius mysterii, dicendum est, non esse universaliter verum; & in hoc consistit Trinitatis augustissimum mysterium; in hoc stat ejus ineffabilis inscrutabilitas. A simili; non ut mysterium Corporis Christi in Altari enodetur, atque, ut capto facillimum reddatur; sed ne negari videatur, quod sit, imò ne negetur evidenter, quod existat, neganda profectò est extensio corporum essentialis conditio; perperam ergo dicit, esse temerarios, qui, humano ingenio fidentes, alta fidei mysteria penetrare credunt; Non enim hic agitur de penetratione, seu de intima, atque exacta mysteriorum scientia; sed solum de existentia, & de pura cognitione, & fide eorum existentia revelata.

47. Memini, me legisse quosdam extensionem Corporis Christi in Altari salvare eam sumendo non quam habuit in Cruce, & modò in Cælo; sed quam habuit initio suæ Conceptionis; Sed ultra plura absurda, quæ inferri possunt, quæque animus quivis refugit, advertat lector, Christum instituisse tantum Sacramentum in nocte cœnæ transurus ad Patrem; Consequenter, si attendatur forma, *Hoc est Corpus meum*, quod pro vobis tradetur, illud, nempe corpus Apostolis porrigebat, quod tunc habebat; Tunc enim tran-

situs ex hoc mundo ad Patrem suum relinquebat corpus, & sanguinem, puta, corpus, quod erat, & quod videbant, & secundum quod est cum eis conversatus; & sanguinem, quem debebat pro eis effundere. Corporum ergo extensio pro essentia est à philosophia exterminanda.

Caput Quintum.

An in peccato originali decedentes sentiant pœnam damni ex damno.

1. **P**OEnam dici à puniendo, & sequi punitionem activè punientis judicis, certum est; & non dubitatur importare in subjecto punito effectum formalem, quandoque subjectivæ punitionis, idest (& idè dixi quandoque) tristitiam, dolorem animi cruciatum, &c. quo posito. Puto, decedentes in originali non sentire pœnam damni, scû tristitiam ex carentia visionis; nam hujus carentia non est formaliter, nec radicaliter in sensu dicto pœna; Non formaliter, quia hominem non videre Deum, non est idem, ac hominem puniri pœna explicata; homo enim in statu puræ naturæ non fuisset elevatus ad statum supernaturalem, & consequenter caruisset visione Dei; Non autem punitus per hoc fuisset, nec sensisset ex tali carentia; mœrorem, tristitiam, dolorem, animi cruciatum, &c. Neque radicaliter, quia non sequitur ex hoc, quod est non videre Deum, pœnam sentire, atque tristitiam. Infantes ergo decedentes in peccato originali privantur visione Dei; At non per hoc dicuntur puniri positivè, sed tantum privativè, non dando illis visionem; ergo; probatur minor: Si infantes tristarentur de carentia visionis, positivè punirentur; quod nemo dixit, cum omnes Theologi asserant, peccatum originale solum privativè puniri. Secundò, vel tristarentur
de

de Deo, nolente concedere sui visionem; & hoc non, quia, cum cognoscant, esse donum indebitum naturæ, nec eis debere, stante pacto divino, inito cum Adam, non possunt conquæri de Deo; vel tristantur ob conceptum in ipsis motivum de tali carentia, & neque hoc dici potest, quia non peccarunt ipsi peccato proprio, & personali, sed peccato originis, & privativè, seu peccato Adæ causaliter, & privativè formaliter in seipsis, ut explicatum est capite superiori; ergo non habent undè de seipsis tristantur, quod tanto bono obicem posuerint; hic enim obex fuit positus ab Adamo, stante pacto divino, & à Deo, qui voluit cos privare regno, adhuc non peccantibus ipsis, sed peccante Adam, pro ipsis, quorum voluntates in primo homine, ut in Capite, divina institutione continebantur.

2. Probatur secundò: esse nudum, & esse spoliatum, non in alio differunt, nisi quia spoliatum supponimus antecedenter vestitum; atqui infantes, in originali ultimam claudentes diem, sunt regno spoliati; infantes puræ naturæ sunt infantes nudi, qui nascerentur sine ulla elevatione, nec quidem præsuppositivè in capite ad statum supernaturalem; sed isti non sentirent dolorem, seu afflictionem ex carentia visionis; ergo nec illi. Ratio paritatis est, quia non illi se spoliarunt jure ad gloriam, sed in Adam spoliati fuerunt, atqui in alios spoliatos fuisse, idem est, ac si nati fuissent nudi, quoad obtinendum terminum supernaturalem; ergo, quoad tristitiam, indè concipiendam; probatur minor subsumpta, nam eodem modo non habent jus ad gloriam, qui nascuntur sine hoc jure, ac qui nascuntur sine jure, quod habuissent, si Adam non peccasset; ergo quoad terminum obtinendum tam se habent homines in statu puræ naturæ, quàm homines post lapsum Adæ. Consequentia clara est; infantes proptèr puræ naturæ non sentirent tristitiam ex carentia visionis; ergo neque infantes, decedentes in peccato originali; nam sic decedere nil aliud est, quam

quam sine jure ad gloriam, quod tamen jus habuissent, si Adam non peccasset; igitur non sentiunt tristitiam; cum tristitia sit de bono perduto, ad quod fuerant elevati in statu absoluto, & non promissorio conditionato conditione (quod notandum est) adimplenda ab alio.

Demum, si de carentia visionis tristarentur; quod non habent bonum indebitum, tristarentur; sed repugnat tristari aliquem, quod non habeat bonum indebitum, cognitum, ut tale; ergo, &c.

3. Dices: Gloria erat ipsis debita, quia Deus promisit Adamo non peccanti ejus filios nasci in statu innocentiae; ergo, &c. Cum Deus voluit periculum facere posterorum in voluntate Adæ, non elevavit posteritatem ad gloriam, nisi sub conditione, adimplenda ab Adam; igitur decrevit, ipsos elevare, si, &c. conditio autem, cum non fuerit servata ab Adamo, sequitur ipsos remansisse nudos, aut dicam spoliatos tali elevatione; ergo non possunt tristari de ipsius elevationis deperditione cum non fuerit absolute ipsis tradita, sed sub conditione in primo homine; ergo, si tristarentur, esset de bono simpliciter, ipsis indebito, quod esset, & fuisset debitum, si pactum servasset Adam, &c.

4. Si autem ipsi se fraudassent tanto bono, certe tristari possent, ut de facto tristantur adulti damnati, quia ipsi propria culpa se spoliassent bono supernaturali, ipsis absolute concesso; sequitur ergo, infantes nasci nudos spoliatos jure ad gloriam, & gratiam, tanquam ad aliquod non debitum, sed fuisset debitum, stante divina voluntate, ut dictum est. Dum autem dico spoliatos, intelligendum est causaliter in primo homine; non formaliter subjective.

5. Dices forsitan: infantes possunt tristari de peccato originali; sed resolvamus hanc propositionem, & videbitur, quod hoc esset tristari, quod non habeant jus ad gratiam, &c. quid enim est de formali peccatum originis, jam cap. 4. constat esse privationem juris, elevationis ad gratiam;

ergo

ergo triftari de peccato originali, eft idem, ac affligi, quod non fint à Deo elevati ad gloriam, & gratiam; hæc enim, non debetur ex principiis naturæ parvulis, nec comparari poteft per proprios actus.

6. Quod fi quis velit humana afferre exempla, quibus pateat, aliquem poffe triftari de bono perduto culpa aliena, nil ei profunt; nam ideò effec, quia forfitàn jus haberet ad illud, tanquam fibi debitum, aut proportionatum, & conveniens. Parvuli autem nullum habent jus ad gloriam, fed habuiffent, fi Adam non peccaffet.

7. Tandem adhuc benè probari poffet propositio cum aliquibus, fic: fi illa damni pœna (quam puto juxta explicationem coincidere cum pœna fœtus) infantes efficerentur, & triftarentur de fuo ftatu, cui juftiffimo divinæ ordinationis judicio addicti funt; inde fequeretur, quod inviti fubftinerent divini de fe judicii fententiam, atque, veluti obmurmurarent, & inordinatam voluntatem, à divina difsentientem haberent; Cum autem in hac vita nullam inordinatam voluntatem habuerint videtur nec habituros in ftatu alterius vitæ, fed de divino circa fe judicio contenti erunt, atque illum laudabunt.

8. Nec mihi placet dictum illud quorundam, infantes per peccatum originale efle averfos à Deo, etiam, ut authore naturæ; nam ultra alia, quæ dici poffent, improbabile eft afserere, quod Deum non cognofcent, nec diligunt cum, ut Authorem naturæ. Aliundè nulla præceffit inordinata voluntas, nifi in capite, ratione cujus privantur donis fupernaturalibus; ergo.

9. Quæres hæc, an infantes in originali, qui decefcerunt in judicio univerfali comparebunt? Ratio dubitandæ eft, nam nec inter agnos, nec hædos numerari poffunt parvuli; Non cum primis ob originale; Non cum fecundis, quia peccato carent actuali; At verò ego dico, eos judicandos quoque, primò, nam Apoc. 20. *Vidi mortuos magnos*,

6 pu-

& pusillos, stantes in conspectu Throni. 2. omnibus debetur merces, aut mali, aut boni; Parvulis autem non baptizatis inest malum Adæ; ergo, &c.

Caput Sextum.

An peccatum possit à Deo condonari sine retractatione peccatoris, tam de peccato habituali, actuali, quam de originali.

1. **Q**Uæstionem Theologi statim expediunt de peccato actuali; cum sit impossibile esse, & non esse pro eodem instanti; ergo, cum peccatum actuale sit actu hic, & nunc, repugnat, hic, & nunc condonari, deleri, &c. Id enim esset supponere, quod Deus non impuraret ad peccatum, id, quod esset secundum se peccatum, quod est falsissimum. Vertunt ergo quæstionem Theologi de macula peccati, seu de peccato habituali, physice præterito, & moraliter perseverante, in quantum à peccatore non casatur, deletur, retractatur, &c. Item de peccato originali, circa quod initio occurrit difficultas, scilicet, quod de facto parvuli baptizantur, & peccatum condonatur absque retractatione; Est enim peccatum originale ir retractandum; quia, cum non fuerit propria voluntate parvulorum commissum, non æget, ut retractetur. At solvitur ratio difficultandi: Etsi enim non sit necessitas retractandi eo modo, quo de peccato personali; attamen necessaria est voluntas, petendi baptismum pro adultis; Et quia parvuli petere non possunt, petit Ecclesia pro ipsis, petit baptizans, petunt Patrini; petit saltem pro ipsis Christus, cujus passionem, per baptismum applicata, sunt hæredes regni. Adultis autem, quia tales, necesse est, ut velint baptizari, nam
Deus

Deus non salvat nolentes; & hoc est retractare pro peccato originali.

2. Aliqui quæstionem præmittunt de peccato habituali; & inde præsentem expendunt. Contrarium verò fieri opus esse, ordine servato doctrinæ, mihi videtur: Ex hoc enim postea dependet definitio peccati habitualis, circa quod potissimum versatur difficultas.

3. Puto, peccatum habituale non posse à Deo deleri, non supposita retractione ex parte peccatoris; ita ut utrumque requiratur, Dei voluntas, volentis condonare, delere, & peccatoris detestatio retractatio, & pœnitentia.

4. Propositio hæc evidenti paritate probatur à P. Magno: Nam, sicuti impossibile est absque peccatoris mutatione morali transire de justitia ad injustitiam, de pietate ad iniquitatem; Sic quoque impossibile est, ut transeat de injustitia ad justitiam. Paritas equidem est manifesta, nam quacumque forma physica posita in peccatore independente à voluntate peccatoris, non intelligitur mutatus status liberi, & voluntarii; ergo quemadmodum est impossibile, ut homo sine proprio motu transeat de statu justitiæ ad statum iniquitatis, ita de statu iniquitatis ad statum justitiæ. Neque dicere aliquis potest, Deum supplere retractionem per infusionem gratiæ; nam de hoc est quæstio, an peccatum possit à Deo destrui, nulla supposita peccatoris detestatione: Forma quippè supernaturalis, scilicet, grætia, cum sit forma purè physica, non potest valere pro forma morali; ergo non potest tollere rationem voluntarii, & liberi in adulto peccatore; ergo, &c.

5. Dices: Potest cedere juri suo indignationis, nulla supposita ex parte hominis pœnitentia; ergo. At dico, Deum sinere, se placari, stante retractione juxta orationem illam, à nobis ei expositam: Deus, qui nullum respuit, sed quantumvis peccantibus per pœnitentiam pia miseratione placaris. An verò possit juri suo cedere independen-

202 Dissertatio II. De secunda conditione

ter ab omni peccatoris motu, dubium est negativè decisum non enim facere potest, ut ratio voluntarii, & liberi in peccatore per donum physicum suæ gratiæ infusum pereat, nam fieri nequit, ut physicum suppleat pro morali, cum sint in diversissimo genere; nec concipientes, Deum juri suo indignationis cedere, concipimus moralem statum hominis mutatum; ergo non possumus dicere, Deum cedere juri suo, non posita retractatione. Quamobrem retractatio est dispositio essentialis necessaria ex parte peccatoris, ut peccatum Deus deleat.

6. Probatur secundò propositio: Si posset peccatū destrui, non posita, &c. ratio mali, quæ est in peccato habituali, esset à Deo, non à creatura; Siquidem, stante hac sententia, peccatum habituale de formali dicit carentiam gratiæ; ergo per hoc, quod Deus nolit infundere gratiam, conservabit peccatum, & quidem non per accidens, sed per se (qua distinctione putarunt aliqui, difficultatem solvere) nam sciens peccatum habituale esse, non quia non retractatum à creatura, sed quia non condonatum, vult id persistere non condonando, & consequenter vult rationem mali in creatura; ergo peccatum, quod non continuatur à creatura, continuatur à Deo.

7. Respondent nonnulli, malè dici peccatum conservari, sed permanere, perseverare. Sed advertant, perseverare idem esse, ac multum temporis servari, & conservari; Nec dicitur res perseverare, seu durare, nisi per conservationem; ergo, si peccatum perseverat, & permanet à Deo, conservabitur à Deo; hoc est falsum; nam, sicuti malum peccati noluit, ita peccati permanentiam non potest velle; vellet, si peccatum habituale consisteret in carentia gratiæ. Ostenditur id clarè à pari: Sicuti non potest esse primò peccatum, nisi à causa deficiente; ita nec potest permanere, nisi à causa deficiente; cum enim peccatum sit malum, malum non potest primò esse à Deo; ergo nec secundò; er-

go nec perseverare, nec conservari; quod, si non conservetur à Deo; ergo conservatur à creatura, quod intendo, nam ratio mali, quæ est in peccato, ab eodem habet conservari, à quo fuit; fuit à causa deficiente; ergo à causa deficiente habet conservari.

8. Non possunt acquiescere huic doctrinæ, qui peccatum habituale, improprie dici conservatum, substinent. At contra, nam peccatum habituale, si verè est peccatum, eo modo, quo est, induit rationem mali; ergo datur causa, vi cujus istud malum durat; ergo datur causa conservans istam rationem mali; sed non potest esse causa, nisi deficiens; ergo. Quod, si velit quis obstinate asserere, idèò dici peccatum perseverare, rejecto vocabulo conservationis, quod Deus non condonat, delet. Hoc profectò negatur; nam, sicuti peccatum idèò fuit, quia creatura defecit, & rationem mali posuit; Ita eadem causa deficiens est ratio, ut ipsa mali conditio, in peccato posita, permaneat; nam sicuti per actum, physice præteritum peccaminosum, homo fuit physice actualiter peccans; Sic quoque per idem peccatum, physice præteritum, & moraliter perseverans, dicitur habitualiter peccator; Ratio quippè mali peccati transacti adhuc viget, & non vi creaturæ, ut à sententia contraria arguitur; ergo sequitur vi Dei; Sed hoc non; ergo Creaturæ.

9. Neque dicas, rationem mali perseverare ab actu; physice præterito; nam malum peccati, positum à creatura non idèò permanet, quia fuit, sed desumendum est ab eadem causa, quæ posuit actum, qui, etsi physice sit præteritus, adhuc non est per actum oppositum retractatus; ergo non desumi potest ab actu præterito physice tantum; licet actus præteritio physica supponatur; Aliquid aliud ergo addendum est. Neque id esse potest voluntas Dei, nolentis condonare; nam per hoc, quod non vult remittere, non constituit, sed supponit rationem mali, tanquam statum,

hominis moralem; Si ergo peccatum, per hoc, quod physicè fuit, & jam adhuc non sit ablatum peccatum dicitur habituale, & perseverans, Deus erit causa, ut permaneat, & vigeat, quia Deus est causa, ut non sit ablatum, & deletum, nolens ipse condonare, ac consequenter ipse est, qui conservet rationem mali in peccato.

10. Obiicies: Id quod est opus solius Dei potest fieri à solo Deo; sed remissio peccati est opus solius Dei; ergo remissio peccati potest fieri à Deo sine voluntate peccatoris; probatur minor; Remissio debiti, & injuriæ illatæ, est opus solius creditoris; sed remissio peccati, est remissio debiti; nam ideò dicitur manere peccatum, quia manet in Deo jus ad indignationem; ergo.

11. Respondetur similia obijcienti, Deum habere jus ex suo dominio, & benignitate relinquendi suam indignationem præbendo gratiam efficacem peccatori, ut retractet sua scelera, qua posita detestatione, condonat etiam intrinsecè per donum suæ physicæ gratiæ: Hoc tamen non supposito, Deus nequit jus suum relinquere indignationis; Undè ad argumentum nego minorem, & ratio est, quia peccati commissio est actus solius hominis; ergo remissio, & deletio peccati debet includere actum oppositum ejusdem hominis. Ad probationem non solum Deum esse creditorem, sed etiam hominem peccatorem esse creditorem suipsius, quia exigit ad mutationem sui moralem actum sibi voluntarium; Cum enim sit creatura rationalis, & defecit à recta ratione defectu morali, exposcit, ut transeat de peccato ad justitiam, mutationem moralem; Sed non potest esse mutatio moralis sui, nisi dependenter à sua voluntate; Igitur est creditor sui proprii actus oppositi. Dùm dicitur remissio peccati est remissio debiti moralis, concedo; alio modo tantum, nego; Sicuti nego, ideò manere peccatū, quia manet jus ad indignationem, sed ideò, quia irretractatum. Deus ergo non potest jus creditoris relinquere; Debitum

pro-

profectò, cum sit morale ex parte hominis, non potest cessare, nisi ex parte hominis ponatur aliquid morale, oppositum peccato.

12. Et si quidem posita retractatione non fiat homo formaliter justus; tamen supra jam dixi esse dispositionem moralem necessariam, ut Deus possit, si velit, se placari, atque aversionem vertere in benevolentiam; & retractatio, si est perfecta, ut actus contritionis, dilectionis Dei super omnia formaliter habet justificare, adhuc non posita gratia habituali.

13. Concludendum igitur est, peccatum habituale esse malum peccati per peccatum præteritum contractum, quæ macula explicatur per carentiam gratiæ voluntariam, seu causatam ab actu voluntatis, physice præterito, & moraliter perseverante; Sicque non posse peccatum auferri, nisi prævio voluntatis actu opposito.

COROLLARIUM.

14. **C**olligitur ex modo dictis petenti formale constitutum peccati habitualis, quod macula peccati nuncupandum potius est quam peccatum, responderi ipsam esse irretractationem peccati physice præteriti, quæ de causa dicitur catenus vigere, & perseverare, seu conservari.

Caput Septimum.

*An peccato mortali actuali personali respondeat
pœna æterna, scilicet sensus ex sua ratione,
aut divina lege, & institutione.*

1. **Q**uestionis titulus supponit, peccatores ex hac vita cum culpa, & absque vera poenitentia de-

cedentes, in æternum puniri. Quæritur ergo, an poena, seu æternus cruciatus respondeat propter legem Dei emanatam; an ex sua ratione?

2. Ego quidem puto, peccatum lethale mereri poenam æternam, seu æternum duraturam ob legem, à Deo latam, qua illud ita, seu tali poena punire voluit non autem ex sua ratione. Probatur propositio: Etenim poena, ut habetur Isaia 27. Et cruciatus infligendus à Judice iustissimo, quæ Judice iustissimo, debet esse culpæ proportionata; & huc facit illud Christi: *Eadem mensura, qua mensistis remetietur vobis*; æternitas poenæ est poena; sed æternitas poenæ nullam habere videtur proportionem cum culpa mortali; quæ momento omnimodè committitur; ergo, &c. Minorem non alio modo evidenter probare licet, quam solvendo rationes in contrarium assignabiles, aut assignatas.

3. Aliqui dixerunt, peccatum de se mereri poenam æternam, quia, in quantum est offensa Dei continet malitiam, & gravitatem in esse moris simpliciter infinitam; ergo ex se meretur poenam infinitam, saltem duratione, quæ responsio dicitur erui ex D. Thoma in 4. dist. 46. quæst. 1. art. 3.

4. Sed, etsi concedam ultrò antecedens, negari attamen potest bene illatio; nam non confert ad scopum, peccatum esse offensam Dei infiniti, & grave gravitate infinita: Primò, quia adhuc negantes infinitudinem peccati, non negant, peccatum grave mereri poenam æternam. Secundò, nam poena, qua puniuntur damnati, infinita nuncupatur duratione, scilicet, æterna; Sed, si Deus per impossibile non esset infinitus, sed esset æternus, posset in æternum cruciare peccatores, debito peccati; & tamen offensa persona non supponitur infinita; ergo infinitas personæ offensæ impertinens est, ut peccatum de se mereatur poenam infinitam eo prætextu, quo dicitur peccati gravitas infinita in ratione offensæ. Si enim staret ratio vindicis, & iudicis, possi-

posita offensa, & non supposita infinitate, persisteret quidē in æternum; nam æternus Judex puniret offensam sibi illatam; ergo quod offensa sit infinita, eo quia Deus est infinitus, non infert, offensam de se mereri pœnam infinitam duratione. Deus siquidem punire habet, quia offensus, non quia infinitus; ergo æternus Deus in æternum puniret, quia offensus, non quia infinitus; nam, infinitudine seclusa, Deus æternus esset offensus, & noller condonare; ergo in æternum jure peccati puniretur homo; ergo dicendum videtur, infinitatem, sicut etiam æternitatem, materializare ad quantitatem pœnæ, jure, & merito peccati.

5. Ratio hæc est meo judicio, salvo meliori: Aliud est, offensam esse infinitam; aliud mereri pœnam infinitam duratione. Esse infinitum peccatum, ut offensa Dei, accipit commensurationem à quantitate personæ offensæ, & personæ offendentis, ad invicem comparatarum; Mereri verò pœnam æternam suam sumit commensurationem à quantitate, aut durationis peccati, quod tamen videtur ridiculum, nam est suppositio fictitia, ut est de se clarum; aut intentionis, secundum quod opponitur virtuti, aut conatus liberi arbitrii, quo vult actum facere, virtuti oppositum: Sed peccator nec conatu infinito, nec duratione, nec intentione actus infinita peccat; ergo per peccatum nequit mereri pœnam infinitam. Eo magis quia, in quantum aversio à Deo, seu; in quantum conversio ad creaturam; nam, identicè simul per hoc, quod convertitur peccator ad objectum creatum, per idipsum avertitur à Deo, est omnibus modis finitum; licet, quatenus est injuria illata Deo, sit in genere moris infinitissimum; Ergo, licet jure puniendum sit æternum pœna damni, non tamen pœna sensus. Secundò, etiam concesso, quod infinitas personæ offensæ, cognita à peccatore, gravificat infinitè peccatum, & consequenter inducit pœnam, infinitè solvendam, saltem duratione: hoc est inquirendum, scilicet, undè pœnæ æternitatem adi-

pisca-

piscatur; non ex peccato præcisè ex se, in quantum est deviatio à recta ratione; non in quantum offensa Dei, quia, non offenditur ab offendente conatu, arbitrio, affectu, & cognitione infinita; si solum attendatur peccans, & Deus, per peccatum offensus; quod addo ob dicenda mox infra. Redeundo ergo ad rem nostram, dico, posse puniri peccatum in æternum à Deo, præscindendo ab infinitudine personæ, non debito peccati, quasi exigentia culpæ; & quoad poenam extendendam, nil ponit infinitas, quod auferat finitas.

6. Alii dicunt mereri poenam æternam, quia peccatores ponunt ultimum finem in creaturas; Sed contra: Et si peccatum sit inordinatio, & perversitas, quia ordinem pervertit; attamen non est inordinatio infinita, nec quoad durationem affectivè; ergo non exigit per hoc poenam æternam.

7. Alii dicunt, peccatum lethale mereri poenam æternam, quia, si in æternum viveret peccator, æternum peccaret. Sed ignoro, quomodo intelligendum sit hoc dictum, & qua minerva pronunciatum: Si enim, ut crudè sonat intelligitur, sapit expressè semipelagianismum; quia Deus puniret peccata sub conditione futura, scilicet, si peccator viveret. Ultra quam quod non sequitur, quod sub statu peccati semper viveret, aliàs non posset benè operari. Si verò intelligatur, quod, etsi sit momentaneum peccatum; peccandi voluntas est quodammodo æterna, quatenus peccans, & voluntatem Deo præferens, ita affectus est, & intelligitur, ut, si perpetuò viveret, vellet tali voluptate perpetuò frui; quem dicendi modum audiavi quandoque usurpatum ab aliquo eruditissimo, & sapientissimo ex nostris in suis colloquiis.

8. At contra, nam peccans, licet voluptatem Deo præferat, saltem interpretativè, non tamen affectivè perpetuò vellet voluptatem Deo præferre, quod probatur: nam catenus affectivè Deo præfert voluptatem, quatenus

rationem ordinis pervertit: Eatenus rationem ordinis pervertit, quatenus rationem ultimi finis in proprio commodo ponit; sed non ponit rationem ultimi finis, etiam, dum peccat, in proprio commodo perpetuò, & in æternum, etiam affectivè pro eo tunc; ergo. Probatur minor: Dum quis peccat, saltem quandoque, adhuc timet divinam justitiam, & scit, Deo offensam inferre; ergo; licet à voluptate sinat se vinci, & ponat in ea implicitè rationem ultimi finis, non ponit tamen per affectum peccati, & in peccato perpetuò, sed pro eo tunc, pro quo peccat, quatenus sciens non esse ultimum finem creaturam; hunc tamen ordinem non ignoratum transgreditur; & consequenter pro eo tunc solum pervertit ordinem, non pro toto sequenti tempore, neque affectivè, ut dictus ex nostris loqui passim solet. Præterea hunc dicendi modum vide strictiùs agitatam in appendice, quam ponam in fine, & in eadem patebit æternitatem pœne deberi peccato gravi ob legem divinâ pœnalem intimatam omnibus hominibus adultis, ab iis cõtemptam.

9. Dicunt alii, peccatum esse dignum pœna æterna, quia deordinat hominem ab ultimo fine; sed deordinatio ab ultimo fine est irreparabilis ex parte peccatoris, & ex sua ratione; ergo, &c.

10. Contra, nam deordinationem ab ultimo fine esse ex sua ratione irreparabilem; vel significat peccatorem non posse converti, adhuc cum gratia Dei, & hoc falsissimum; vel non posse converti, ac reparari illam deordinationem sine gratia divina, hocque verum est; sed quid inde? Non enim eò quia est irreparabilis sine gratia Dei, sequitur, quod sit digna pœna æterna; in hoc enim stat questio, an homo per peccatum mortale sit dignus pœna æterna, scilicet utrùm homo deordinatus ab ultimo fine irreparabiliter, & non reparata deordinatione mereatur pœnam æternam. Ego puto, non mereri de se nulla lege, lata præsupposita; licet peccator statim ac deordinationem in actu elicit ab ultimo fine, non possit de se eam reparare,

210 Dissertatio II. De secunda conditione

sequitur solum esse dignum poena æterna damni non sensus. Profecto dignum est, ut ejus faciem non videat perpetuo, quem postposuit creaturæ, eo quia opus visionis est opus gratuitum, à sola Dei liberalitate pendens, & supponitur etiam lex divina, quæ prohibet in æternum visionem malè operantibus; non tamen esse cruciatu dignum æterno; Deus quippè, cum quoad ad hoc operetur secundum justitiam vindicativam, punitivam, attento operis merito; opus, cum sit undique finitum, in quantum est conversio ad creaturam, & irreparabilitas sequuta est per actum finitum durativè, affectivè, & intensivè, licet, ut injuria Dei, sit infinitus, sequitur peccatum mortale non esse de se dignum æterno cruciatu, etsi dignum æterna damni poenæ; neque quia peccator se privat Deo in æternum, sequitur quoque se addici igni æterno; aliter infantes non baptizati, essent igni addicti: adulti quidem, etsi habeant peccatum personale, inde solum deducitur, posse Deum jure illos torquere, etiam in æternum; sed nota posset non exigentia peccati, sed ex mera capacitate peccati, in quantum sic est punibile, non tamen de se puniendum, licet puniendum supposita lege divina, ex qua jus illud pendere puto.

11. Cum igitur peccatum sit irreparabile, quia peccator moritur; sicque remanet irreparatum semper; tamen, quia certum est deordinationem potuisse reparare, debitum ordinem instituendo, si diutius peccator vixisset; neque, dum peccavit ex affectu peccantis fuit irreparabilis, sequitur non mereri de se, quasi jure, poenam æternam, nisi dicas damni.

12. Dices: Meretur de se poenam damni; ergo etiam sensus. Paritas negatur, nam ad merendum æternam damni poenam sat est, quod peccator perdiderit Dei amicitiam, nec liberè recuperavit; ergo jus demeriti habet, ut nunquam Deum videat, & dolorem sentiat, quod tanto bono se privaverit. Ad cruciatum verò hoc non sufficit,
sed

sed debet attendi operis quantitas, ut ei respondeat quantitas cruciatûs. Accedit opus visionis esse soliûs gratiæ; per peccatum nunquam Deum videre, & animi indè merorem concipere, fundatur in jure peccati, quatenus de se peccatum cum lædat Deum, de se quoque meretur non habere gratiam Dei, & benevolentiam; gratia consummata Dei est ejus visio; ergo meretur carentiam visionis; & quidem perpetuò, cum perpetuò remaneat inimicus; & aliundè vita supernaturalis est donum beneficentiæ divinæ; at poena sensus, cum sit opus vindictæ, & justitiæ punitivæ propriæ poenis positivis, imponi non potest cum infinitate, quando peccatum de se non dicit infinitatem, sed finitudinem etiam affectivè ex parte peccantis. Ratio petitur ex eo quod creatura non se addixit in æternum, aut infinito conatu, aut infinita appretiatione creaturæ; ergo dignitas non est, & jus, aut debitum in peccato, ut torqueatur peccator à creatura, scilicet v. g. ab igne in æternum.

13. Dixerunt quidam, hominem per peccatum mortale perdere Dei amicitiam; posita inimicitia, ponitur jus vindictæ. Et cum æternum duret inimicitia, æternum durat jus vindictæ; ergo æternum exequitur vindictam; ergo sicut jam exequitur vindictam æternum quoad poenam damni; sic quoad poenam sensus. Quoad factum secundum legem Dei comminatoriam manifestatam, conceditur totum. Controversia solum est, an jus vindictæ, & vindicta sit pro dignitate; & exigentia peccati antecedenter ad Dei legem, & comminationem quoad æternum cruciatû.

14. Dices: semper existit inimicitia, & jus vindictæ merito peccati; ergo, si merito peccati meretur poenam sensus; meretur æternam.

Peccatum autem dixi mereri punitionem positivam loquendo de personali, at non æternum de se, siquidem quatenus conversio ad creaturam est finitum durativè, affectivè intensivè; ergo, licet jure suo dignum sit poena, non ta-

212 Dissertatio II. De secunda conditione

men perpetua; ad salvandam autem perpetuitatem inimicitiae solum sufficit spoliatio omnibus bonis supernaturalibus perpetua, nam per aversionem peccatoris, ab eo non reparatam, perpetuò Deus ab ipso peccatore avertitur, nolens ipsi dare suam gloriam; Et sic odio habet negativè, videlicet per negationem gloriæ, quæ erat bonum per gratuitam elevationem naturæ; cum verò agitur de inflictione poenarum non currit paritas, nam fit transitus à punitione privativa ad positivam.

15. Quod, si replicabit adversarius, idèò puniri poena damni æterna, quia peccatoris aversio à Deo non fuit reparata; ergo, cum conversio ad creaturam non fuerit reparata, sequitur, &c. Respondetur, aversionem, & conversionem non esse duo, nisi respectu ad terminos; ipsemet actus, quo peccator convertitur ad creaturam, avertitur à Deo, quatenus hujus motus terminus à quo est Deus; terminus ad quem est Creatura; undè frustra fit illa distinctio in peccato actuali; sed quidquid sit de hoc, assero, aversionem non fuisse reparatam, importare de se primò inimicitiam perpetuam; & consequenter carentiam visionis, & ex tali carentia afflictionem; & ratione quia benevolentia supernaturalis est donum gratuitum, quod demeritus est peccator; cum semel se spoliavit ipso, in æternum spoliavit; At inimicitia, quæ est ad cruciandum perpetua esse nequit, quia peccatum de se necessariò, seu jure proprio non est æternum puniendum poena positiva, eo quia non est reparatum; etsi enim reparatum non sit, non tamen idèò Deus jure tenetur semper torquere, cum non adsit undè semper jure torqueat ex parte peccati, non quidem ex infinitudine peccati; nec idèò quia non reparatum, nam hoc infert solummodò, quod debeat puniri in igne v. g. imperio Dei inimici, aliter non torqueretur à Deo inimico; non verò infert, quod semper torqueatur: cognitio quippè finita fuit conatus finitus, voluptas finita; quomodo ergo tormenta

¶ sine

sine fine; Deum esse infinitum parùm ad propositum referre dictum est supra; ergo, &c.

16. Dico igitur distinctionis gratia in peccato mortali esse capacitatem, ut possit à Deo, si vult, puniri in æternum; non tamen esse dignitatem ex se, & jus debiti, ut puniatur æternum; culpa enim, & punitio debent invicem proportionari; nec pœna debet excedere culpam, si datur ex exigentia culpæ. De capacitate autem constat, cum peccatum dicat injuriam, Deo illatam; sicque justè potest peccatorem semper torquere, nam semper viget injuria, quæ non supponitur condonata.

17. At si petas, quænam infinitudo relucet in peccato, ut possit jure in infinitum torqueri; & cur de facto damnati in inferno torquentur æternum; dico, sic torqueri, quia Deus ita voluit, & talem legem indixit, quam tamen scientes homines peccare voluerunt; & ideò amplexi sunt, quod notandum est, æternitatem pœnæ in actu peccati, non quidem formaliter, & explicitè, sed interpretativè in causa, puta præferendo Deo voluptatem, scientes, cum hac prælatione conjungi ex divina lege punishmentem positivam æternam. Hinc de facto stante lege Dei comminatoria peccatum de se habet jus, ut in æternum puniatur; imò habet infinitudinem, desumptam à lege, intimata pœnali.

Caput Octavum.

Ad questionem de infinitudine peccati, ut est offensæ Dei, decisam affirmativè à P. Magnano propositione quinta cap. 21. in sua Philosophia Sacra.

A D D I T U M.

1. **M** Emini me reducem ad propria ex Hispania anno 1697. super navim inter cetera, quæ disse-

differebamus cum amicis, & litteratis viris occasione quadam respondisse argumento cuidam proposito de finitudine peccati, desumptum ex eo quod unum peccatum sit alio majus in quantum offensa Dei. Plures plura responderunt ex illo comitatu; quid enim ego dixerim, puto non fore incongruum, si hic apponam. Argumentum istud est, quod propositum fuerat. Majori offensa dicitur offendi Deus ab offendente formaliter, & explicitè, quàm ab offendente virtualiter, ac interpretativè; ergo peccatum in ratione offensa admittit magis, & minus; probatur antecedens. Peccatum, quatenus offensa Dei, & malum Dei affectivè majus est, majusque Dei malum, si manat ab offendente expressè, & à volente offendere, ut e.g. per contemptum, quam, si offenderet implicitè; Cum ergo sit magis offendens homo, erit magis offensus Deus.

2. Dum hoc argumentum circumferebatur apud quendam virum illustrem Dominicanæ familiæ, Vicarium generalem Insularum, Italix adjacentium, & è nostris Adm. Rev. Patres Joseph Maria Perrimezi, ad præsens primæ Provinciæ Provinciale, amicosq; suavissimos Bernardinum Daversana, Provinciæ Neapolitanæ ad celebranda comitia tunc Vicariū Provinciale, aliosq; de scientiis benemeritos, quos silentio prætereo, & veneror, respondisse me reminiscor talem hominem esse magis offendentem subjectivè, materialiter, & secundum substratum actus offensivi, quo Deum dicimus offensum, scilicet per actum contra religionem habentem majorem rationem vitii, & graviolem; non tamen magis offendentem dici forma liter scilicet secundum rationem formalem offensa in actu, & activè; Consequenter passivè nec magis erit Deus offensus, quia forma offensa gravificans ipsam est una, & eadem immutata, & invariata; ergo, &c.

3. Hinc colligitur malè dici, Deum esse magis offensum, sed offensum per actum in ratione vitii graviolem, & majorem v.g. per actum sacrilegæ irreligionis; persona quidem læsa, cum sit eadem semper viget eadem mensura
offen-

offensæ; quod verò graviori peccato sit offensus, sequitur, majorem gravitatem esse in ratione peccati, culpæ, & in ratione malitiæ; non autem in ratione injuriæ illatæ Deo præcipienti; Idem dicendum de odio Dei, de mendacio v.g. sunt æqualia in ratione injuriæ illatæ Deo; Inæqualia in ratione malitiæ; nam, licet odio habens Deum gravius offendit, intelligitur per graviores actum scelestiorem, &c.

Volui hæc addere in confirmationem doctrinæ de infinitudine peccati, propugnata à P. Maignano locis citatis.

Caput Nonum.

De Prædestinatione hominum post lapsum.

1. **Q**uanta fuerit divinæ bonitatis pietas, & benignitas constat, nam postquam omnes homines perierint in Adam, filium suum mittere decrevit, ut & misit, in redemptionem humani generis; Hinc iterum omnes, nullo dempto, vocavit ad vitam, evexit ad gloriam; nam pro omnibus, nullo dempto, mortuus est Christus.

2. Non sum hic hac mente, ut agam de prædestinatione Sanctorum, an sit consequens prævisa merita; an antecedens; an voluerit Deus ostendere divitias suæ misericordiæ cum electis, cum aliis autem suam misericordiam, sed non misericordiæ divitias; sed solum mihi opus est ratum habere Deum per Christum velle omnes salvos fieri, & omnibus suam conferre gratiam, singulisque sua præparasse media, quæ conducant ad salutem, & neminem de se excludere à regno; aut saltem, quod est de fide, omnem omnino hominem, Deum velle salvum fieri, voluntate vera sincera ab aliquibus dicta efficaci conditionata; Ab aliis minus propriè, appellata inefficaci, seu sufficienti; quamquam inde, ut constabit infra in fine capitis evidenter deducatur,

præ-

prædestinationem hominum ad gloriam post lapsum fuisse conditionatam, si loquamur antecederet; efficacem, verò absolutam, non nisi consequenter post prævisa bona opera finalia.

3. Reparatio igitur hominum ob lapsum per Jesum Christum Dominum nostrum Redemptorem infert omnes omnino homines post lapsum esse iterum eVectos ad finem beatitudinis. Primùm proclamant Scriptura, Concilia, & Sancti PP. Apostolus enim in 1. ad Timoth. 2. *Qui omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Et considerans ipse motivum, quod præmiserat de omnibus, nullo dempto, loquitur: *Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt; Hoc enim bonum est, & acceptum coram, Salvatore nostro Deo, qui vult omnes homines salvos fieri, &c.* Orandum est profectò, & orat Ecclesia pro omnibus hominibus peccatoribus, & iustis, Electis, & reprobis; ergo Deus vult omnes, & singulos homines salvos fieri. Joannes Epist. 1. cap. 2. *Sed si quis peccaverit advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum; Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Apostolus Paulus in sua Epistola 2. ad Corinth. cap. 5. hæc habet: *Charitas enim urget nos assimantes hoc, quoniam, si unus pro omnibus mortuus est; ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus.*

4. Hunc Apostoli discursum perpendens D. Augustinus lib. 6. contra Julianum cap. 1. evidenter apparuit omnino Deum velle omnes, & singulos homines salvos fieri, & pro omnibus omnino mortuum esse in redemptionem Jesum Christum Dominum nostrum. Cum D. Augustino dico ego igitur Apostolum inferre in hoc discursu, omnes homines esse mortuos in delictis de facto ex eo, quod pro omnibus de facto mortuus est Christus; Si enim Christi mors nihil
de

de facto confert aliquibus ad vitam, impertinens esset apostolica consequentia; nam ex sufficientia remedii ad mendendum, non benè arguitur existentia morbi; Et quis ex hoc antecedente, ut notat super hunc Apostoli textum, P. Filoramo, Deus virtutem habet nunc me resuscitandi, inferret; ergo nunc ego sum mortuus; Benè autem igitur Deus resuscitavit Lazarum; ergo Lazarus erat mortuus. Sic pari modo. Christus de facto mortuus est pro omnibus, ut omnibus de facto remedia tribuat ad salutem; ergo omnes mortui; non autem valet; Christus mortuus sufficientiam, habet omnibus vitam tribuere; ergo omnes mortui sunt, sed ad summum valeret; ergo omnes possunt mori; Si ergo Apostolus infert actuale omnium mortem ex eo quod pro omnibus mortuus est Christus, supponit de facto omnes juvare mortem Christi ad illorum vitam, saltem quoad sufficientiam auxiliorum; & consequenter Deum in Christo velle salutem omnium hominum. Ezechielis 18. *Numquid voluntatis mea est mors impii, dicit Dominus, & non, ut convertatur, & vivat? Nolo mortem morientis, sed revertimini, & vivite.* Sap. 1. *Deus mortem non fecit, nec delectatur in perditione viventium.* Tob. 3. *Non delectaris in perditionibus nostris.* Osee 3. *Perditio tua ex te Israel, tantummodò in me auxilium tuum.* Isaïa 5. *Quid est, quod debui facere ultra vineam meam, & non feci ei? An quod expectavi, ut faceret uvas, & fecit labruscas?* Matth. 23. *Hierusalem, Hierusalem, &c. quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisisti.* Ezechielis item cap. 33. *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem impii, sed, ut convertatur à via sua, & vivat.* Concilium Trid. sess. 6. cap. 3. *Verùm, etsi ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt; sed, ij dumtaxat, quibus meritum passionis ejus communicatur:* Quibus verbis expressè patet, Christum esse mortuum pro omnibus hominibus, etiam iis, qui mortis ejus beneficium

E c

non

lis, quia non communicat, & tribuit, ut aliquid sibi accrescat, sed quia ipsum communicari est sibi conveniens, tanquam fonti bonitates; ergo ex parte Dei nihil est, quo aliquos nolit salvos. S. Anselmus, Augustini sectator orat. 28. Juxta editionem correctissimam Gabrielis Gerberonis, ita Christum alloquitur: Aequali dilectione pro omnibus passionem suscepisti, æqualiter omnibus vitam æternam præparasti. Item D. Thomas 1. ad Timoth. 2. lect. 1. Christus Jesus est mediator Dei, & hominum, non quorundam, sed inter Deum, & omnes homines, & hoc non esset, nisi vellet omnes salvare. In epist. ad Hæbr. cap. 12. lect. 3. Deus vult omnes homines salvos fieri, & ideo gratia nulli deest, sed omnibus, quantum in se est, se communicat.

5. Demùm Sap. 11. ver. 25. 27. *Diligis enim omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti; nec enim odians aliquid fecisti, aut constituisti; parcis enim omnibus, quia tua sunt, Domine, qui amas animas; & ne ulterius protraham sermonem articulus fidei est novissimè expressior; nam Innocentius X. & Alexander VII. cum damnaverint quinque propositiones Jansenii; quinta erat ista, quod semipelagianum sit dicere, Christum esse mortuum pro omnibus omninò hominibus; ergo, si ista propositio damnata est, sicut, & illa alia, putà, quarta, quæ his verbis exprimitur, admiserunt semipelegiani gratiam sufficientem, etiam ad initium fidei, & quod in eo fuerunt hæretici, quia talem docuerint, cui voluntas possit resistere, sequitur esse de Fide, Christum esse mortuum pro omnibus omninò hominibus omnium temporum, statuum, &c. & Deum in Christo velle omnes homines prorsus salvare, in huncque finem misisse filium suum, ut innumeris scripturis patet, quibus addo Sanctum Leonem Papam serm. 1. Nativ. Dom. Sicut nullum à reatu liberum reperit, ita pro liberandis omnibus venit. Consequenter Christus mortuus est pro omnibus omninò hominibus, sive parvulis, sive adultis; Pro parvulis quidem in-*

212 Dissertatio II. De secunda conditione

remedium peccati originalis institutus fuit baptismus ad reparandos in Christo secundo Adamo carnaliter genitos in primo, in quo peccatum contraxerunt.

6. Dices: Si etiam pro parvulis in statu infantili esset remedium baptismatis ad delendum peccatum originale, plurimi parvuli non obirent immaturo mortis fato, quo baptismus prohibetur; ergo. Sed inferiùs patebit, non obstante baptismatis institutione à Christo Salvatore nostro pro originali delendo, infantes recensitos non esse à Regno exclusos medio baptismo.

7. Ex Sacra Scriptura igitur, Concilio Tridentino, & SS. PP. constat, Deum in Christo velle efficaciter quantum de se est omnes salvos fieri; ergo non est ei voluntas aliquos reprobandi, & excludendi à regno; ergo nulla est post lapsum prædestinatio antecedens efficax; nam, si in primo ordine vitæ prædestinatio solùm fuit, ut cap. 9. dissert. 1. efficax conditionata, sic quoque in secundo ordine, scè post lapsum. Imò probatur, sequi exclusionem reproborum à regno, si electi essent speciali decreto efficaci, & soli ad vitam destinati; nam posito quod pro salvandis sit decretum speciale; ergo quicumque in hoc decreto non includuntur, negativè, quod passim conceditur sunt exclusi, & reprobati, sed non esse inclusos positivè, non solùm est esse exclusos negativè, & negativè reprobatos; sed etiam positivè; ergo. Probatur minor, nam ex parte divinæ voluntatis inter admissos ad regnum, & rejectos non datur medium, nam, etsi dicatur, qui non sunt admissi, sunt rejecti, in quantum non sunt admissi, tamen ex modo operandi voluntatis, qui non sunt admissi per actum positivum non sunt admissi, quatenus è numero hominum, centum v. g. sunt decreto speciali ad gloriam admissi, & non, nisi centum; ergo ceteri vi ejusdem decreti taxativi non sunt admissi; ergo vi ejusdem decreti exclusi ab illo decreto, scè à numero, quod est objectum decreti; Eo magis, quia vi ejusdem

de:

decreti impossibile est, ut cæteri salventur in facto, licet dicatur posse salvari; quam materiam, si Deus vires, & opes dederit, animus est mihi speciali tractatu prosequi. Demùm nequidem negativè Christus exclusit aliquos à vita; ergo neque Deus in Christo Redemptore aliquos negativè reprobavit.

8. Demùm, si Christus sanguinem suum fudit pro omnibus, quis dubitet non velle omnes seriò impensè salvos; ergo nemo prædestinatus ex præcisa ratione prædestinationis specialiter ad vitam est evehctus; aliter seriò impensè alii non essent ad gloriam destinati; etsi, ut supra constat, nemo est, quem Deus nolit salvare, imò omnes vult ad gloriam perducere, & Christus pro omnibus de facto mortuus est, quomodo intelligi potest salvandorum specialis efficax prædestinatio? Sic quippè imminueretur voluntas illa divina circa omnium salutem à PP. & Scriptura, apertissimè indictam.

Caput Decimum.

De salute parvulorum medio baptismo, à Christo Deo nostro instituto in necessarium Remedium.

1. **C**Um enim neminem perire Deus velit, ut jam ex Scriptura, & Patribus demonstratum est, quatenus omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat, pro omnibus mortuus est Christus, & omnes homines vult salvos fieri, qua ratione est ad salutem in remedium originalis peccati necessarius baptismus: *Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire in regnum Dei;* At, si necessitas tanta est baptismatis pro puerulorum salute, quomodo subsistit, Deum neminem velle damnari.

damnare? Si enim tot parvuli ultimam claudunt diem intra materna viscera; ergo, aut baptismus non est simpliciter necessarius ad salutem, aut Deus non vult omnes omnino homines salvos fieri; nec Christus mortuus est pro omnibus omnino hominibus, nec illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, nec omnibus præbet auxilia saltem sufficientia ad salutem. Hæc omnia falsa sunt; ergo baptismus non est necessarius ad salutem; sed est necessarius, ut sancta fides docet; ergo concilianda sunt hæc duo, quæ secum tam mirè pugnare videntur.

Plurimorum imò omnium torsit ingenia hæc ingens difficultas à sæculis retroactis, ut in plures abjerint opiniones, & quisque suum excogitavit modum. Ea proptero ad id ostendendum.

2. Semipelagiani apud Aug. lib. de prædest. Sanct. cap. 12. 13. 14. de parvulis morientibus docebant tales perdi, talesque salvari, quales futuros illos in annis majoribus, si ad activam servarentur ætatem scientia divina præviderit; ut ergo salvarent dictum Apostoli Deus vult omnes homines salvos fieri in casu parvulorum indè haberi, quod alii non moriuntur, nisi accepto baptismo, ut salventur; alii verò antequam lavacro regenerationis mudentur; quia illi prævisi sunt, quod, si vixissent, benè operati fuissent, isti è contra malè: istos verò hæreticos impugnavit Augustinus, & quidem, ut ait cap. 14. *Si judicarentur homines pro meritis sua vite, qua non haberent morte præveniente, sed habituri essent, si viverent, nihil prodesset ei, qui raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus.*

3. Jansenius in illam prorupit sententiam, jam damnatam ab Innocentio Decimo, & Alex. VII. scilicet, Deum non conferre omnibus auxilia sufficientia; aliter etiam præberet sufficientia remedia parvulis morituris in ventre matrum ante usum rationis, ut possint ab originali labe per baptismum liberari. Jansenius verò non benè arguit,

guit, Deum non præparasse auxilia omnibus, quia vidit quibusdam parvulis non posse applicari baptismum antequam moriantur, nec bene hoc argumēto usus est ad suam doctrinam cæterum falsam confirmandam, sed potius debuisset invenire modum conciliandi hæc duo; si profectò verum vero non repugnat, & consequenter veritas necessitatis baptismatis non repugnat veritati voluntatis divinæ de salute omnium omnino hominum, invenire debuisset modum, quo verum sit non posse conferri baptismum aliquibus infantibus, quos tamen Deus vult salvos fieri, quatenus Christus etiam pro illis mortuus est, ut pluries Augustinus contra Pelagianos.

4. Eminentissimus Cardinalis Cœlestinus Sfondratus in suo opere, qui inscribitur Nodus prædestinationis, &c. in quo illam approbat sententiam, quam laudavit S. Franciscus Salesius nostri tertii Ordinis, puta de prædestinatione ad gloriam post prævisa opera, ut salva subsisteret, & illibata divina voluntas circa salutem omnium; dum ventum est ad parvulos, morientes sine baptismo, videlicet in ventre matris, docuit ipsos, etsi privatos regno; tamen alio majori beneficio potitos, scilicet non pervenisse ad ætatem, in qua potuissent, imò offendissent Deum: sicque, dum eos tantis peccandi periculis subduxit, non possunt de Deo conquæri, quod sine baptismo, decesserint, atque perdiderint vitam æternam. Hoc docet S. 1. num. 23. par. 1.

5. Alii è numero, quorum est P. Filoramo de prædest. pag. 393. docuerunt potuisse baptismum applicari infantibus morientibus, &c. in radice, videlicet, si parentes temperatè vixissent, aut si benè, &c. Hoc autem esse apertè falsum ex Augustino infra constabit prop. 5.

6. Communiter ab aliis docetur, baptismum esse remedium pro dictis adhuc infantibus; sed naturæ cursus obstitit ejus applicationi, mortem immaturam inferendo. En quomodo in varias distracti sunt sententias authores ob
dif.

PROPOSITIO PRIMA.

Peccatum Originale non est peccatum proprium, sed alienum.

1. **P**eccatum, cum quidem non sit, nisi voluntariū; posteritas autem Adæ nullum propria voluntate habuit influxum in peccatum Adæ, sequitur evidenter peccatum originale non esse peccatum, nisi alienum, & in origine, atque voluntarium in capite, quod est propositum: & licet à posteris contrahatur, hæc contractio consistit in hoc, quod nascentur sine jure ad gratiam, & privativè dicantur aversi à Deo. Deus enim promiserat Adamo, si permanisset, creare suos filios, in quo statu innocentie fuerat ipse conditus; Ipso autem peccante, omnes in illo spoliati fuerunt gratia, & gloria, nisi Deus per Christum fuisset misertus. Ita sentit Ecclesia, ita SS. PP. ut propositum est.

2. D. Augustinus lib. 3. de libero arbit. cap. 19. ad dubium quorundam, si Adam, & Heva peccaverunt, quid nos miseri fecimus, ut cum ignorantie cæcitate, & difficultatis cruciatibus nasceremur. . . . Respondet post alia: *Neque illud, quod vulnerata membra non colligis, sed, quod volentem sanare, contemnis, ista tua propria peccata sunt.* Et post subdit: *Nam illud, quod ignorans quisque non rectè facit, & quod rectè volens facere non potest; ideo dicuntur peccata, quia de peccato illo libera voluntatis originem ducunt.* Idem Aug. lib. 1. retract. cap. 14. *Et illud, quod in parvulis dicitur originale peccatum, cum adhuc non utantur libero arbitrio voluntatis, non absurdè vocatur etiam voluntarium, quia ex prima hominis voluntate contractum, factum est quodammodo hereditarium.* De peccatorum meritis, & remissione contra Pelagianos, asserentes, peccatum originale transfundi per imitationem, cap. 10. ait: *Vsq̃ue ad le-*

226 Dissertatio II. De secunda conditione

gem enim peccatum, quæ subintravit, ut magis abundaret peccatum, sive naturalis lex, in qua quisque, jam ratione utens incipit peccato originali addere, & propria. Et cap. 12. Verum illud diligentius intueri, quod ait: Ob unius delictum multos mortuos; cur enim ob unius illius, & non potiùs ob delicta sua propria, si hoc loco intelligenda est imitatio, non propagatio? Ergo ex Augustino est peccatum originale, non proprium, sed alienum. D. Ciprianus Episcopus, & Martyr apud Aug. lib. 1. con. Julian. Pelagianum, sic inquit: Si homines impedire ad consecutionem gratia aliquid posset, magis adultos, & proventus, & majores natu posset impedire peccata graviora: Porro autem, si gravissimis delictoribus, & in Deum multò ante peccantibus, cum postea crediderint, remissio peccatorum datur, & à baptismo, atque gratia nemo prohibetur, quantum magis non debet prohiberi infans, qui recens natus nihil peccavit, nisi secundum quod carnaliter natus contagium mortis antiquæ primæ natiuitate contraxit, qui ad remissionem peccatorum accipiendam, hoc ipso faciliùs accedit, quod illi non remittuntur propria, sed aliena peccata; ergo, ut fuit propositum.

PROPOSITIO SECUNDA

Baptismus omnibus necessarius; profeclò necessarius, nam non omittendus.

1. **N**isi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire in regnum Dei. Ioannis 3. oportet igitur in Christo regenerari per baptismum, quos fide divina peccatum primi hominis contraxisse tenemus; licet autem per baptismum à peccato liberemur, fomitem tamen in nobis, etsi baptizatis, non esse peccatum, declarat Sancta Synodus Tridentina sess. 5. cap. 5.
- „ Manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel fomitem

„ tem hæc Sancta Synodus fatetur, & sentit, quæ cum ad
 „ agonem relicta sit nocere non consentientibus, & virili-
 „ ter per Jesu Christi gratiam repugnantibus nõ valet; quin-
 „ immò, qui legitimè certaverit, coronabitur. Hanc con-
 „ cupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum ap-
 „ pellat Sancta Synodus declarat Ecclesiam catholicam nũ-
 „ quam intellexisse peccatum appellari, quod verè propriè
 „ in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad pec-
 „ catum inclinat; si quis autem contrarium senserit, anathe-
 „ ma sit.

2. Necessarium autem esse baptismum, quia non omittendum patet apertè cuique, rem exactè consideranti ex communi divisione baptismi in baptismum fluminis, qui est Sacramentum in re, & factò, atque propriè baptis-
 mus, baptismum fluminis, & sanguinis; ergo concurrente necessitate, baptismus non est necessarius, seu baptismi necessitas vacat. Tunc autem necessarius quando non est omittendus, scilicet, seclusa necessitate, qua quidem seclusa, contemneretur; si ergo, ut est in confesso apud omnes quid aliud vicem baptismi tenet quandoque; ergo non est necessarius semper baptismus, sed ideò necessarius, quia non omittendus, aliter propriè negligeretur, seu contemneretur, essetque veluti religionis Christi spreus; nam si corde creditur ad justitiam, ore autem sit confessio ad salutem; corporalis, & visibilis sanctificatio non est omittenda, cum adesse possit: Non enim Cornelius actor. 10. Etsi ante baptismum sanctificatus suæ consuluis-
 set saluti, si de baptismo non curasset; nec latro, si tempus affuisset, gratiam Christi quam corde, & confessione suscepserat conservasset, si baptismum negligeret, ut ex D. Aug. evidenter habetur, quem mox infra referam.

3. Aliquis autem vocum sono illusos, dicet, semper adesse baptismum in voto, ut fertur; ergo baptismus semper est necessarius, sive in re, sive in voto. At responde-

tur concedēdo totū, sed advertat, qui ita obicit sacramentum baptismi esse sacramentum fluminis, & ablutionis; hæcque est propriè in factō, & opere, atque formaliter baptismus; Ego verò dixi, baptismum non esse necessarium, semper, & absolutè, ac simpliciter; scilicet verè baptismum: Et nequis in verbis deceptus putet, ut vulgus facilè decipitur, votum requiri in similibus necessitatis casibus, notandum est ex, quasi communi Theologorum sensu, ut artis professori liquet non requiri votum explicitum, & formale, imò id non solum è Theologis, verum ex Tridentino eruitur, sess. 14. cap. 4. quod Theologi, & Summistæ notant; sed requiritur aliquod, quod in se contineat, includatque votum baptismi ratione suæ perfectionis, & virtualiter v.g. contritio perfecta dicitur baptismus in voto, casu quo opus necessitate excluditur; non alia de causa, nisi, quia intelligitur in votis esse baptismus ejus, in quo intelligitur contritio, Dei dilectio, fiducia charitatem formata, &c.

4. Hæc propositio non meliùs cuique conspicua esse potest, quam exscribendo, quæ habet D. Augustinus lib. 4. contra Donatistas cap. 22. Baptismi sanè vicem aliquandò implere passionem, de latrone illo, cui non baptizato dictum est: Hodie mecum eris in Paradiso: Non leve documentum idem beatus Cyprianus assumit, quod etiam, atque etiam considerans, invenio non tantum passionem pro nomine Christi, id, quod ex baptismo deerat, posse supplere, sed etiam Fidem, conversionemque cordis, si fortè ad celebrandum mysterium baptismi in angustiis temporum succurri non potest; Neque enim latro ille pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum; nec quia credidit passus est, sed, dum patitur credidit. Quantum itaque valeat etiam sine visibili sacramento Baptismi, quod ait Apostolus: Corde creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem: In illo latrone declaratum

, tum

„ tum est, sed tunc impletur invisibiliter, cum mysterium,
 „ Baptismi, non contemptus religionis, sed articulus neces-
 „ sitatis excludit; nam multo magis in Cornelio, & in amicis
 „ ejus, quàm in latrone posset videri superfluum, ut aqua,
 „ etiam tingerentur, in quibus jam, donum Spiritus Sancti,
 „ quod nonnisi baptizatos alios accepisse S. Scriptura testa-
 „ tur, certo quoque indicio, quod illis temporibus congrue-
 „ bat, cum linguis loquerentur, enumerat, baptizati sunt ta-
 „ men, & in hoc facto apostolica extat autoritas. Usque
 „ adeò nemo debet in quolibet provectu interioris hominis,
 „ si fortè ante baptismum usque ad spiritalem intellectum,
 „ pio corde profecerit, contemnere Sacramentum, quod mi-
 „ nistrorum opere corporaliter adhibetur; sed per hoc Deus
 „ hominis cõsecrationem spiritualiter operatur. Nec ob aliud
 „ existimo munus baptizandi fuisse Joanni attributum, itaut
 „ Joannis baptismus diceretur, nisi, ut Dominus ipse, qui de-
 „ derat, cum servi baptismum non sprevisset accipere, dedi-
 „ caret humilitatis viam, & quanti pendendum esset suum,
 „ baptisma, quo ipse baptizaturus erat, tali facto apertissimè
 „ declararet. Videbat enim, tanquam peritissimus Medicus
 „ salutis æternæ quorundam non-defuturum tumorem, qui
 „ cum intellectu veritatis, & probabilibus moribus ita pro-
 „ fecisset, ut multis baptizatis vita, atque doctrina se præpo-
 „ nere minimè dubitarent, supervacaneum sibi esse crede-
 „ rent baptizari, quando ad illum mentis habitum se perve-
 „ nisse crederent, ad quem multi baptizati, adhuc ascende-
 „ re conarentur. Quid autem valeat, & quid agat in homine,
 „ corporaliter adhibita sanctificatio Sacramenti, sine qua
 „ tamen ille latro non fuit, quia non ejus accipiendæ volun-
 „ tas defuit, sed non accipiendæ necessitas affuit, difficile est
 „ dicere. Nisi tamen plurimùm valeret, non servi baptismum
 „ Dominus accepisset: Verum quia per seipsa consideranda
 „ est, exceptâ salute hominis cui perficiendæ adhibetur, satis
 „ indicat, quod, & in malis, & in cis, qui sæculo verbis, non
 „ fa-

„ factis renunciant, ipsa integra est, cum illi, nisi corrigantur salutem habere non possunt. Sicut autem in latrone,
 „ quia per necessitatem corporaliter baptismus defuit, perfecta salus est, quia per pietatem spiritualiter affuit, sic &
 „ cum ipsa præsto est, si per necessitatem desit, quod Latroni affuit, perficitur salus. Quod traditum tenet universitas
 „ Ecclesiæ, cum parvuli infantes baptizantur, qui certè, non dum possunt credere ad justitiam, & ore confiteri ad salutem, quod latro potuit, quin etiam fiendo, & vagiendo, cum in eis mysterium celebratur, ipsi mæstis vocibus obstreperunt, & tamen nullus Christianorum dixerit, eos inaniter baptizari.

„ 5. Etsi quisquam in hac re auctoritatem divinam querat, quamquam, quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate apostolica traditum, rectissimè creditur. Tamen veraciter conjicere possumus, quid valeat in parvulis baptismi Sacramentum ex Circumcisione carnis, quam prior populus accepit, quam priusquam acciperet justificatus est Abraham, sicut Cornelius, etiam dono Spiritus Sancti, priusquam baptizaretur donatus est. Dicit tamen Apostolus de ipso Abraham: Signum accepit Circumcisionis signaculum fidei justitiæ, quia jam corde crediderat, & deputatum illi erat ad justitiam: Cur ergo ei præceptum est, ut omnem deinceps infantem masculum octavo die circumcideret, qui nondum poterat corde credere, ut ei deputaretur ad justitiam, nisi quia, & ipsum per seipsum Sacramentum multum valebat? Quod in filio Moyli per Angelum manifestatum est, qui, cum adhuc incircumcissus à Matre ferretur præsentì, & evidenti periculo, ut circumcideretur exactum est, & cum factum esset depulsa est perniciēs. Sicut ergo in Abraham præcessit fidei justitia, & accessit circumcisio, signaculum justitiæ fidei, ita in Cornelio præcessit sanctificatio spiritalis in dono Spiritus Sancti,

„ Ati,

„ At, & accessit Sacramentum regenerationis in lavacro ba-
 „ ptismi. Et, sicut in Isaac, qui octavo suæ nativitatis die cir-
 „ cumcisus est, præcessit signaculum justitiæ fidei, & quoniam
 „ Patris fidem imitatus est, sequuta est in crescente ipsa ju-
 „ stitia, cujus signaculum in infante præcesserat; Ita & in ba-
 „ ptizatis infantibus præcedit regenerationis Sacramentum,
 „ etsi Christianam tenuerint pietatem, sequitur etiam in
 „ corde conversio, cujus mysterium præcessit in corpore. Et
 „ sicut in illo latrone, quod ex baptismi Sacramento defue-
 „ rat, complevit omnipotentis benignitas, quia non super-
 „ bia, vel contemptu, sed necessitate defuerat, sic in infan-
 „ tibus, qui baptizati moriuntur, eadem gratia omnipoten-
 „ tis implere credenda est, quod non ex impia voluntate,
 „ sed ex ætatis indigentia, nec corde credere ad justitiam
 „ possunt, nec ore confiteri ad salutem.

Augustini ergo est exposita propositio, in cujus tamen doctrina plurima sunt notanda.

6. Primum, quod ideò, qui ante baptismum suppose-
 retur justificatus, adhuc debeat Sacramentum suscipere,
 ne fiat Religionis contemptus, & ne deferatur, aut negli-
 gatur, quod etiam Jesus Dominus voluit accipere à servo,
 scilicet Joanne, quod non accepisset, nisi Sacramentum
 baptismi plurimum valeret, ut inquit Augustinus: Et sicuti
 Sacramentum per seipsum valet, ut patet in parvulis, qui-
 bus applicatum perficitur salus absque eo quod credide-
 rint, aut aliter dispositi, &c. ita ab iis, qui crediderunt an-
 tea, etiam usque ad justitiam non potest relinqui volunta-
 te, aliter, ut dictum est, negligeretur id, quod per se, &
 per seipsum valet ad justificationem: At, si per seipsum va-
 let in parvulis, nulla præeunte fide ob necessitatem, scili-
 cet, ætatis indigentiam; Sic quoque in adultis, anteceden-
 ter credentibus, & quidem ad justitiam, seclusa necessita-
 te, valet ad salutem; Itaut, si negligatur, non salvantur.

7. Secundum est, baptismum non esse necessarium ne-
 cess.

cessitate medii absolutè omnimoda necessitate, etiam ex institutione Christi; nam, si baptismus, non collatus homini contrito casu aliquo necessitatis non aufert illi salutem; ergo baptismus in re non est necessarius simpliciter, ut medium, etiam ex institutione Christi. Dixi etiam ex institutione divina Christi, quia, hac seclusa, nulli dubium est, non esse necessarium necessitate simpliciter; & eo magis hæc veritas patet, nam distinctio baptismatis in re, & in voto in præsentī nihil facit ad rem, quod evidenter demonstratur: Baptizari aliquem in voto nihil aliud est, quàm vicem baptismi habere; non enim necesse est, ut explicitè, & formaliter habeat votum, & desiderium suscipiendi baptismum, ut omnes ferè Theologi fatentur; & clarè ex Tridentino eruitur: Habere autem vicem baptismi dicitur, dum conteritur, dum vera cordis conversione convertitur ad Deum; & quia, qui convertitur ad Deum non potest supponi, quod contemnat Sacramentum Dei; Idèd dicitur suscipere Sacramentum in voto; ergo baptismus non est medium simpliciter necessarium ad salutem, nisi dum possit suscipi, & quod in nostra sit potestate suscipere, aut non. Medium autem simpliciter necessarium omnimodè, est illud ex institutione divina, sine quo ex divina institutione salus obtineri non potest simpliciter; sed de fide obtineri quandoque potest salus sine baptismo, ut constat in contrito, ante baptismi susceptionem moriente; ergo, dum dicitur, baptismum esse necessarium necessitate medii simpliciter, debet accipi secundum hunc sensum, scilicet, ut ait Augustinus, quando aliquid non inest, quod vicem baptismi teneat, & dùm jam inest illud, puta contritio, quod vicem baptismi tenet, baptismi non sit contemptus.

8. Undè tota necessitas cadit supra voluntatem, scilicet, quod voluntas non possit negligere, & contemnere baptismum, quatenus est medium, institutum à Christo respectu voluntatis quandoque, non secundum se; nam, si secundum

dum se absque ordine ad voluntatem hominis esset simpliciter medium necessarium, velint, nolint, possint, non possint suscipere, nunquam perficietur salus, adhuc supposita contritione; sed posita contritione, Dei dilectione super omnia, & excluso baptismo propter articulum aliquem necessitatis, & non excluso voluntate, jam perficitur salus; ergo necessitas medii baptismi ad consequendam salutem idem est, ac baptismus, ex divina institutione non contemnendus.

9. Hinc colligitur, baptismum in iis, qui antequam cum suscipiant, crediderunt ad justiciam, & iustificati fuerunt, ut in exemplis Augustini, esse necessarium non solum ex Christi mandato, sed, ut dicitur necessitate præcepti, sed etiam esse necessarium necessitate medii ad salutem.

10. Tertium est, pueros non inaniter baptizari, eo quia non credunt, nam Sacramentum per seipsum valet. Si autem velis, lector, scire, quare Sacramentum per seipsum valet, dicam Sacramentum baptismatis esse ad delendum peccatum originale, ad regenerandum in Christo; &, cum baptismus fuerit institutus à Christo, secundo Adamo, sicut primus Adam nobis nocuit, non influentibus in ejus peccatum; sic quoque Sacramentum Christi parvulis prodest ad salutem, ipsis non conferentibus. Quod manifestum est in adultis baptizandis, qui, cum habeant quoque peccata actualia, requiritur dolor, & poenitentia; Imò quia habent usum rationis, requiritur voluntas, ut baptizentur, & fructum recipiant; & peccatum, nisi retractatum non deletur; peccatum autem, quod indiget retractatione, est peccatum personale: Peccatum verò originale cōdonatur à Deo per Sacramentum Christi, qui est Caput morale totius Ecclesiæ.

11. Quartum colligere tandem possumus, divisionem illam baptismi solitam in baptismum fluminis, fluminis, & sanguinis esse divisionem per accidens, & stante præsentia-

234 Dissertatio II. De secunda conditione

nea dispositione rerum ordinis gratiæ, facta à Christo, potiusque per se dicendum est, baptismus, contritio, & sanguinis ablutio, aut Dei dilectio, quatenus ubi deest necessitate non voluntate baptismus, inest autem cordis contritio, & vera conversio, aut dilectio, perficitur salus: Ubi autem deest contritio, aut voluntas, &c. sed inest baptismus, ut verificatur in parvulis, non deest salus: Esse autem divisionem per accidenſes patet; primò, quia sine expresso voto suscipiendi baptismum, non deest salus, cui inest cordis conversio, & non est baptismus necessitate; ut dixi, non voluntate; & nemo dixerit esse de fide, requiri votum expressum, imò scholasticè omnes Theologi, ut non semel dictum est, sentiunt oppositum, & apertissimè erui, docent ex Tridentino. Secundò posito expresso voto, & alio non intellecto, impossibilis est salus de lege ordinaria in adultis, ut nemo est, qui nesciat. Tertio etenim habens contritionem intelligitur vovere baptismum, quatenus de facto baptismus est institutus à Christo, & ab eodem est latum præceptum: Cæterum eadem est vis contritionis in antiqua lege, ac nova; æquè iustificat nunc, ac iustificabat prius. Quis audebit dicere deterioris conditionis esse nunc, ac apud populum priorem?

12. Colligitur demùm, baptismum inapplicabilem, non esse remedium, institutum à Christo. Si enim baptismus institutus est in remedium peccati originalis, & dum necessitate excluditur, non voluntate, adhuc perficitur salus; ergo, dum est inapplicabilis, non est necessarius absolute, & simpliciter ad salutem; ergo non est remedium, institutum à Christo, nam, prout est inapplicabilis, dici repugnantiam contradictionis, quod possit applicari, dum autem nequit applicari, non est remedium, nec est aptum mederi, &c. ergo neque sic est necessarius simpliciter ad salutem, & perfici nihilominus potest salus; ergo, &c.

PROPOSITIO TERTIA.

Ad delendum peccatum originale non requiritur dolor, aut aliqua detestatio, sed ad summum voluntas in adultis suscipiendi baptismum.

1. **H**Æc propositio sequitur ex dictis cap. 5. Ibi enim demonstratum est infantes, in peccato originali decedentes, non torqueri pœna damni modo explicato dicto capite, seu pœna sensus ex damno, scilicet carentia visionis; eo quia non possunt tristari de peccato originalis; Sicque non sentiunt afflictionem ex carentia visionis divinæ.

2. Probatur tamen manifestè in parvulis, pro quibus necessarius non est dolor aliquis, aut voluntas, aut aliqua alia ex parte ipsorum dispositio, cum ætas id prohibeat. Quis autem dicet eos inaniter baptizari? Sed universaliter loquendo, sive pro parvulis, sive pro adultis, demonstratur hoc argumento: Peccatum originis in suo conceptu formatum, ut probatum est cap. 3. consistit in carentia juris nascendi cum elevatione ad gloriam; sed nemo potest tristari, quod cum tali carentia nascatur; aliter tristeretur, quod non esset elevatus ad id, quod superat omnia naturæ jura; ergo in adultis pro delendo peccato originali, non requiritur dolor, aut detestatio aliqua; Sic enim detestaretur pactum Dei, initum cum Adamo, cum quo constituit, quod, si permansisset in innocentia, merito permansionis vellet suos filios condere in eodem innocentie statu, in quo conditus fuit primus ipse homo.

3. Item dolor est actus positivus personalis alicujus, ut quædam persona est; ergo materia doloris, etiam, ut proportionetur, debet esse materia, posita ab eodem individuo personali, quod dolet; sed peccatum originale, non

236 Dissertatio II. De secunda conditione

est proprium personale, sed alienum in origine; ergo nequit esse, aut exigi de peccato originali dolor. Sicuti ergo materia remota nullius in individuo est materia propria; sic à nemine in individuo exigitur dolor; At verò Christi dolor, passio, & mors sufficit, ut iterum homines eleventur ad gloriam, à qua per primum Adam exciderant. Ad summum autem requiri, dixi, in adultis voluntatem, eo quia neminem salvari nolentem Deus vult salvare; Sicque, cum adulti usum habeant rationis, opus est, ut velint, saltem, ut non nolint, juxta illud in Evangelio, quod hic benè quadrat: *Ætatem habet, loquatur ipse*. Ita communiter. Beilarminus, Bonacina disp. 2. quæst. 2. pun. 6. & apud eundem Suarez disp. 28. sect. 1. S. Thomas in additionibus quæst. 2. art. 2. Nug. de Sacram. in gen. quæst. 62. art. 1. diff. 2. concl. 3. Henriquez lib. 2. cap. 24. n. 3. Filliuc. tract. 2. cap. 5. quæst. 7. Demùm huc confert illud Ambrosii super epist. ad Rom. ad cap. 11. *Gratia Dei in baptismo non requirit gemitum, non requirit planctum, vel opus aliquod, sed solam fidem, & omnia gratis condonat.*

4. Item, si peccatum originale nullam reprehensionem meretur; ergo nullus dolor pro eo requiritur. Undè Aug. lib. de duabus animabus cap. 11. *Non hinc mihi scrutandi libri erant, undè discerem neminem vituperatione suppliciorum dignum, qui id non faciat, quod facere non potest. Nonne ista cantant in montibus pastores, in theatris poete, & indocti in circulis, & docti in Bibliothecis, & Magistri in scholis, & antistes in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum.* D. Thomas etiam lib. 2. sent. distinct. 33. art. 2. *Recta ratio non patitur, ut aliquis perturbetur de eo, quod in ipso non fuit, ut vitaretur;* Communi igitur consensu est manifesta propositio. Ex tribus hisce propositionibus siquidem infra dicenda per conspicuam consequentiam sient manifesta: Certè, si funiculus triplex difficile rumpitur, puto difficulter, stante harum trium propositionum solida doctrina occurrere pos-

posse eis, quæ deinceps dicam; Imò suam indè ineluctabilem adsciscere subsistentiam.

PROPOSITIO QVARTA.

Examinatur solutio Cardinalis Sfondrati.

1. **A**D conciliandam cum generali voluntate divina, salvandi omnes ob merita Redemptoris Iesu Christi, qui dicitur Redemptor omnium mortem aliquorum parvulorum sine auxilio in uteris, puta, matrum, & consequenter sine baptismo, qui est primum in secundo ordine vitæ auxilium, docuit opere de prædestinatione par. 1. §. 1. num. 23. & §. 2. num. ib. Infantes sine baptismo, in utero matrum diem claudentes extremam, ad majus beneficium servatos esse, puta subductos tot tantisque peccandi periculis, atque securos constitutos Innocentiæ personalis.

2. Ego autem hic non calamum mensurare cum tanto viro, meditor; sed solum puto omnia, quæ dicit, etsi inoffenso pede decurrere possint, tamen ad scopum nullatenus pertingere. Ipse enim supponit, imò fusè ostendit, Deum velle efficaciter, atque impensè salutem omnium hominum, & ex vi hujus voluntatis conferre omnibus media ad salutem, & vitam æternam sufficientia; Ad quid ergo magnificere, & exagitare majus, ut ait beneficium, quo pueri de medio tollantur, antequam ad ætatem activam perveniant; non enim salvatur per hoc, Deum velle omnem hominem salvum fieri, quia non omnibus confert auxilium gratiæ suæ, quo salvari possint; nam non applicatur, neque applicabilis est baptismus puerulis, per infelicem abortum decedentibus; ergo non confertur istis gratia, qua possint salutem, & vitam æternam consequi; ergo, quod sint peccandi periculis subducti, quod inno-

ccn.

centiam personalem servant, non salvat Deum velle voluntate antecedente efficaci, quantum ex se est salvos facere illos infantes; ergo est in Deo voluntas antecedens, quæ vult illos pueros exclusos à Regno; hoc non maximè etiam per ipsum, contendentem, Deum neminem velle perire, seu neminem non salvari; ergo sua responsio non evacuat difficultatem. Salvandum est itaque, Christum fuisse pro omnibus mortuum, venisse ad salvandos omnes; nam, ut S. Leo Papa, sicut nullum à reatu liberum reperit, ita pro liberandis omnibus venit; ergo, sicuti non liberi sunt dicti parvuli à reatu peccati originalis, ita pro liberandis etiam ipsis à dicto originali, venit; ergo frustra Cardinalis Sfondratus recurrit ad majus, &c. nam, si non salvatur minus (ut pro nunc ipsi permitto, non autem concedo) quod est objectum divinæ voluntatis; ad quid verba facere de illo beneficio majori, ut ait, quod sint peccandi periculis subducti. Item pertinet ad redemptionem, eos liberare à peccato; primum peccatum est originale; ergo pertinet ad redemptionem eos ab eodem liberare per auxilia opportuna.

3. Secundò majus beneficium esset, baptizatos mori, quàm non baptizatos obire intra infantia terminos; sicque non currit illa ratio, quod peccandi periculis essent subducti; nam loquendo de parvulis in statu infantili, qui occumbunt, cur aliqui perducti sunt ad baptismum usque, alii non; sed à baptismo exclusi, quia ultimam videlicet, in utero clausurunt diem: non certò hic dici potest non baptizatos majus habuisse beneficium respectu infantium, qui pro eo statu similiter vitam finierunt, at baptizatorum.

4. Tandem non est disputatio an sit majus beneficium parvulos absque baptismo mori, & non pervenire ad ætatem, qua Deum offendant; quam baptizari, & vivere Deum offendendo, ut supponitur inter tot pericula, &c. sed questio est an Deus neminem velit perire, hoc est à regno excludi; cum autem hoc sit indubitatum, occurrat difficultas de

de parvulis; qui, cum eis succurri non possit per baptismum, è vita decedunt; ergo respondere, quod eis majus beneficium sit collatum, non est solvere argumentum, sed variare suppositionem, & puto, rem esse de se claram.

5. Si verò quis curiosè scire petat in præsentī, occasione data duorum hominum; quorum unus nunquam offenderit Deum peccato proprio, non tamen adepturus visionem beatam, ut sunt parvuli morientes sine baptismo; alius, qui, licet peccaverit, tamen Deum videbit: si quæritur, inquam, cui nam ex his majus beneficium à Deo collatum fuerit. Respondeo, salvo meliori judicio, majus illi, cui conceditur visio, quàm illi, cui conceditur negatio peccati proprii. Ratio est hæc: beneficii quantitas attenditur penès affectum dantis, & etiam ex parte rei datæ; non potest cogitari major affectus, quàm dandi seipsum, nec major res data, quàm Deus ipse; ergo majus beneficium, est homini A dare visionem, quàm homini B non permisisse ad ætatem pervenire, seu melius, permisisse, ne ad ætatem deveniret activam, qua inter innumeras peccandi occasiones peccasset. Item visio Dei est maxima gratia, ad quàm ordinantur cætera dona supernaturalia, & negatio peccati ordinatur ad consecutionem gloriæ; ergo majus quid, majusque beneficium est visio Dei, terminus finalis, quàm gratia, quæ peccatum impedit. Item peccatum, idè est magnum malum, quia privat magno bono, aut, quia lædit magnum bonum; ergo majus quid est magno bono locupletari, gaudere, &c. quàm magnum bonum non lædere, per peccatum. Quod enim non lædat summum bonum, est in causa, ut non incurrat inimicitiam summi boni; sed consummata amicitia summi boni cum homine A longè superat in ratione beneficii negationem inimicitie per negationem peccati in homine B; ergo. Si profectò beneficii majoritas pensanda est à diffusionē majori bonitatis, quæ major diffusio, quàm communicatio boni infiniti per sui æter-

possessionem, ubi omnes gratiæ consummantur? Et idcò dicitur visio Dei à Theologis gratia consummata.

6. Obiicies: quilibet homo tenetur, ne in Deum peccet, visionem negligere, & hanc postponere; ergo signum est esse majus beneficium collatum non peccanti, quam videnti, juxta hypothesim, supra positam num. 5.

7. Respondeo, aliud esse quid eligere teneatur homo in concursu duorum, scilicet peccati, & visionis; aliud, quodnam sit majus beneficium Dei esse visorem, aut non peccantem. Licet enim homo, & quævis creatura rationalis teneatur omni jure, omni capite, omnique titulo non offendere Deum, summum bonum, eique insit, ne offendant, debitum perdendi omnia: Ex hoc ipso verò puto erui, quod majus beneficium sit Dei visio, quàm peccati carentia. Visio namque excedit, & superat omne jus creaturæ, & oritur ab omnimoda supernaturali gratuita elevatione Dei; Non peccare autem est jus, & debitum creaturæ, cum eadem natum, & creatura non potest, nec debet desiderare ea, quæ sunt supra naturam, & negligere ea, quæ sunt ei insita secundum debitum naturale; ergo semper majus beneficium est, quia longè recedit à natura ipsa visio; quàm illa gratia, vi cujus infans è vivis immatura præventionem eripitur, ut omnis per mortem tollatur occasio peccandi: Et constat, quia ordinatur ad liberandum ipsum infantem ab eo, quod est ex debito naturali cuiusvis creaturæ conveniens liberari; Si ergo homo cum hoc onere nascitur ex principiis naturæ creatæ, & debito non peccandi; non peccare, & gratia non peccandi supra recensita collata, quis neget minus esse beneficium. Et si ego siquidem jure naturæ debeam præferre honorem Dei omni meo commodo, sive naturali, sive supernaturali, & consequenter millies Cælo carere, quam vel uno peccato mortali involui; id tamen nihil confert ad mensurandam quantitatem beneficii, nam hoc non mensuratur à debito eligentis,

is, sed ab affectu dantis, & quantitate rei collatæ, &, sit etiam velis, spectata capacitate suscipientis. Millies carere Paradiso, quam peccato involui, est eligendum ab homine, non quia quid majus, sed quia conveniens, & debitum, quia omni titulo exigitur; Nec è contra, quia eligendum eatenus quid majus, ut dictum est. Non ergo (concludo) quod sit eligendum, sequitur, quod sit Cælo præstantius. Hæc quoque videtur pertinere, quod Lucæ 15. habetur: *Dico vobis, quod ita gaudium erit in Cælo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia*; & hæc sufficiant in observationem doctrinæ Cardinalis Sfondrati.

PROPOSITIO. QUINTA.

Examinatur communis responsio, seu solutio.

1. **D**ifficultati circa generalem voluntatem divi-
nam post naturæ lapsum salvandi omnes homines, nullo dempto in causa parvulorum subortæ, communiter Doctores occurrunt dicendo, quamvis morientibus in ventre matris nō possit hic, & nunc exhiberi baptisma; poterant tamen Parentes infantis immaturam mortem evitare, & ad baptisma deferre, si temperatè vixissent, & vires proprias naturales non in aliis rebus debilitasset. Vel etiam potuissent benè operando obtinere à Deo vitam infantulis usque ad tempus, quo potuerint baptizari; Et hæc responsio iisdem terminis exprimitur, quibus à me assertur apud P. Filoramo de Prædest. Elect. pag. 393.

2. Hanc verò solutionem non subsistere ex eo patet, incipiendo ab ultima parte, quod plures filii infidelium baptizantur, & fidelium filii baptismo privantur: Plures filii justorum, & piè viventium ad baptisma non perducun-

H h

tur;

242 Dissertatio II. De secunda conditione

tur; Peccatorum autem baptismo donantur. Et, ut inquit D. Aug. de bono perseverantiæ lib. 2. cap. 12. in fine :
 „ Quid etiam, quod aliquando parvulis infidelium filiis po-
 „ tuit ne irent in perditionem, & filiis fidelium non potuit
 „ baptismo subveniri? Vbi certè ostenditur, quod perso-
 „ narum apud Deum non sit acceptio, alioquin cultorum,
 „ suorum potiùs, quàm inimicorum filios liberaret.

3. Baptismus sanè non fuit à Christo institutus in remedium peccati originalis dependenter, tanquam à conditione à bona, vel mala vita Parentum; itaut eorum proba, vel improba vita sit ratio conferendi baptismum, aut ut baptismus possit applicari. Quis enim hoc audebit dicere, & tantum ferre præjudicium Christi Redemptoris, passioni, & morti! Vi cùjus baptismus institutus pro salute parvulorum simpliciter, & absolute est institutus in beneficium eorum; nec Parentum perfidia obesse potest infantibus, quasi ideò non sit pro eis applicabilis baptismus: sed, sicuti quilibet homo, seu bonus, seu malus, sive fidelis, sive infidelis, sive vir, sive mulier, est baptismi minister, & consequenter baptismus, institutus à Christo est in remedium peccati originalis, independenter à vita ministrorum; sic etiam independenter à vita parentum, à quibus geniti carnaliter sunt: Si enim improba vita ministrorum ad regenerandum non obest; Cur oberit vita improba generantium secundum carnem.

4. Quoad primam partem de non servata vivendi temperantia, etsi temperatè vixissent, &c. dico, etsi quandoque evenire posse, ut causam immaturæ morti præbeant, aut conferre possint parentes, seu Matres; tamen universaliter in contrarium plura sunt mihi dicenda. Primò quo argumento, qua certitudine scitur, aut sciri potest, eos parentes, quorum filii ad baptismum non pervenerunt, temperatè non vixisse. Item, quod ideò de medio fuit infans ablati, quia vitam temperatè non duxit; & quod

& quod alii, qui cautè vixerunt non sunt passi abortus in-
tempestivos. Secundò quid dicendum de iis, quæ gravi-
dantiæ tempore omnem sollicitudinem habuerunt, aut ha-
bent, ne periculum quoddam immineat infanti; imò toto
forfan vitæ tempore vitam duxerunt temperatissimam se-
cundum leges sanæ prudentiæ. Tertiò. Non sunt quidem
parentes ab Archiatro instructi Cœlesti, ut sciant, quæ
quot, & quanta requiruntur ad temperatè vivendum, quo
ad conservandam vitam infanti, ut ex utero vivus exclu-
datur, adeoque baptizari possit; si velint, & non negligent
parentes. Etenim, etiam si mors sequatur infantis defectu
parentum, dummodò defectus sit physicus, & non mora-
lis, neque in causa, puta inculpabiliter, & absque volun-
tate, non sequitur illud, quod si temperatè vixissent, &c.
nam illius immatura mors sequuta est propter causam pu-
rè physicam, & naturalem; undè parentes dicuntur incul-
patè deficere, imò propriè non deficere. Possunt equidem
evenire abortus propter causas, & causarum operationes,
quarum nulla fuit voluntas, quod fuerint; scilicet, quæ non
cadunt simpliciter sub usum liberi arbitrii; nempe influxus
planetarum, Cœlorum, Syderum, aeris stationum, elemen-
torum, &c.

5. Quod si dicas, Deum nolle rerum cursum impedi-
re, nec teneri facere miracula, illasque vitare causas, quæ
in visceribus maternis mortem inferunt puerulo. Respon-
deo, me nescire causam, cur isti, hæc, & similia proferen-
tes in præsentia, sint tam solliciti de miraculorum parcity-
te, & nolle, Deum teneri remove illas causas, prævi-
sas ab æterno, allaturas necem infanti in utero materno. Cur
enim non cogitant, innumeris vicibus, ut S. Scriptura do-
cet, Deum rerum naturalium cursum impedivisse, & cau-
sarum secundarum actiones in tempore suspendisse, & ab
æterno suspendere decrevisse. Sol, & Luna steterunt Jos.
10. quandoque cursum iniit retrogradum 4. Reg. Babylo-

244 Dissertatio II. De secunda conditione

nicius ignis pueros non consumpsit in fornace, imò nec, vel minimum ad læsionem tetigit. Deus, ut dicitur, non tenetur miracula patrare, & agentium naturalium cursum, impedire; Cur ergo in dictis, & aliis casibus impedivit? Si enim ibi ad ostendendam suam potentiam, ad favendum amicis, ad expugnandos inimicos; hic à fortiori ad promovendam illam, quam supponimus efficaciter quantum est de se volitam salutem, & vitam æternam; nam ejus est remove impedimenta, cujus est voluntas consecutionis finis; dummodo ipsa impedimenta non sunt auferibilia, nisi à volente finem, scilicet à Deo.

6. Quod, si ex facto dicas, Deum in casibus prærecensitis jam miracula patrassè. Quoad infantes verò id non habemus: in dies enim videmus pueros in utero matrum mori. Hoc, si dicant, non juvat adversariis, nam, si Deus ex vi voluntatis de salute tenetur, &c. & non exequitur, signum est, quod salutis media aliundè suppetunt, ideoque nulla est necessitas, ad hoc, ut salus in medio non deficiat, quod causas impediatur naturales, quæ necem inferunt infantibus.

7. Baptismus itaque, institutus haud fuit à Christo in remedium originalis delicti, nisi dependenter à voluntate hominum; nam infantes, quos Deus vult salvos fieri, non aliter salvos vult fieri, nisi per voluntatem alterius, quod est communiter certum, & indubitatum, & S. Prosper, infra afferendus, docuit; ergo (infero) oportet, ut Deus removeat causas naturales, mortem parvulo allaturas in utero, quia, ut dicebam baptismus institutus est in usum hominum, scè, ut applicetur, aut non applicetur, in manu hominum positum fuit, non in manu cæcæ naturæ, & agentium naturalium; ergo tenetur Deus impedire illas causas phyficas, quæ immaturam, inferentes mortem parvulo, omnem baptismatis possibilitatem auferunt, si vult, ut est de fide, omnem hominem salvum fieri.

8. Deum

8. Deum igitur teneri impedimenta illa prohibere baptismatis, probatur evidenter: non intelligitur agens rationale, præsertim divinum velle seriò impensè, & quantum ex se est efficaciter aliquem finem, nisi ponat media, utilia, quæ possint verè, & propriè conducere ad consecutionem finis voliti; sed neque potest seriò velle media, quæ sint verè media, quæque respondeant ex affe voluntati de consequendo fine; nisi ea omnia impedimenta inaufertibilia, nisi à volente finem, prohibeantur, & auferantur; ergo, si Deus vult parvulum illum, de quo est sermo, salvum fieri, & consequenter pro medio providit ei, sicut cæteris, baptisma, debet pro eodem omnia auferre impedimenta, quæ impossibilitant hic, & nunc baptismi applicationem, seu quæ reddunt impossibile baptismum in individuo, omnibus debitè pensatis. Sicuti, si Princeps alicui imperaret carceribus detento, ut ad aliquod negotium peragendum in longinqua regione adiret, non tamen cogitaret de eo à carceribus liberando, quod quidem ipsius Principis opus esset, nonnisi voluntas illa diceretur illusoria, fallax, & nō vera; sic quoque Deus, etsi author naturæ in istis casibus cum exceptione operari tenetur, atq; ab æterno sic operari decernere oportebat; quod verò ita factum nō fuerit, signū est, quod aliundè non perficitur salus infantis, quæ perfici potuerat. Item clarè probatur; nam ut cum Cajetano 1. p. q. 103. ar. 4. & Lessio lib. 11. de provid. cap. 2. observat Requiesenius opus. 9. de prædes. num. 693. gubernatio non facit res gubernandas, sed eas supponit, & creatio mundi non pertinet propriè ad munus Provisoris, & multò minùs gubernatoris: Regimen quippè supponit res existētes ordinatas ad suos fines, eisque præparat media ad illorum consecutionem; ergo divina providentia circa salutem infantium cum supponat eorum creationem opus est ut regimen intelligatur exerceri circa eos jam existentes; sed non potest

246   **Dissertatio II. De secunda conditione**

test hoc supernaturale regimen intelligi, nisi removeat causas naturales prohibentes baptismum; ergo frustraneus est recursus ad causas naturales. Probat minor hæc: Regimen supponit res existentes in prævisione ordinatas, ad suos fines; sed providentia supernaturalis quò ad prædestinandum omnes infantes voluntate sincera indicta ab Apostolo, & expressa à Conciliis, & summis Pontificibus Inn. X. & Alex. VII. est quoddam supernaturale gubernium, vi cuius destinata media pro consequendo fine; ergo posita anima in embrione A, seu stante decreto de producenda anima in embrione A, hoc ipso anima illa cum corpore cōiuncta substat regimini, seu præparationi mediorum; ergo de anima prout creata in prævisione ob finem beatitudinis supernaturalis intelligitur ratio ordinandorum in finem; ergo si medium provisum, & ordinatum est baptismus, hoc ipso includitur remotio omnium causarum naturalium prohibentium baptismi susceptionem, nam si non includitur, vacat baptismatis provisio ordinandi in finem, quatenus hæc non subsistit, si ea quæ se tenent ex parte creationis hominis involvūt impossibilitatem, ut vivus infans excludi possit ex utero; ergo est linguosum regimen, non verum. Si verum, quomodo de creatura jam existente quæ dicitur posse gubernari, eique posse provideri à Deo aliqua interveniunt, quæ nisi removeantur, gubernari, & provideri supernaturaliter nequit; ergo si substat, ut de fide est infans ille A gubernio supernaturali per baptismi institutionem, necesse est præsupponi creaturam, seu infantem jam aptum gubernari, & provideri per baptismum; ergo hoc ipso intelligitur per remotionem impedimentorum naturalium, quibus redderetur impossibile, & inapplicabile lavacrum baptismi, & consequenter ineptum provideri de salute per baptismum; ergo recursus ad causas purè physicas est merum effugium.

9. Id autem, ut apertius pateat, probo argumento
effi-

efficacissimo, Deum teneri impedimenta tollere naturalia sic: Posita electione aliquorum ad gloriam parvulorum, antecedenti efficaci, vi hujus divini decreti omnia obstacula, quæ cogitari possunt, remonentur; v.g. infantes, qui baptizantur, & supponuntur efficaciter electi ad gloriam, & consequenter præparatus in facto baptismus; implicat, quod isti in utero matris sine baptismo moriantur; nec alia de causa, nisi quia supponitur decretum efficax de salute illorum, & consequenter de baptismo; ergo per consequens implicat quoque, ut quavis de causa moriatur in utero infans, ut dictum est, electus, in quo suscipi non potest baptismus nec applicabilis est; & vi talis decreti omnia, & singula, quæ prohibere possunt baptismi susceptionem, intelliguntur remotæ; etiam, si defectu parentum, aut alia quavis de causa mater abortiri deberet, nunquam certè eveniret, quod per actionem naturalem abortum pateretur, atque vitæ exitum infans in utero genitricis; ergo à pari, salvo solo discrimine efficacis remedii, & sufficientis; per hoc quod Deus vult omnem hominem salvum fieri, neminemque perire, & cuique infantium auxilium non desit sufficiens ad salutem, implicat dicere, ideò infantem non baptizari, nec baptizari posse, quia secundum cursum causarum naturalium mortuus est, antequam de vulva egrederetur. Ultima consequentia est ineluctabilis meo judicio; nam discriminem antecedentis à consequenti optato solum in hoc consistit, quod electi efficacissimè in hac suppositione non solum debent impedimenta removeri, quæ prohibent applicabilitatem baptismi, sed etiam, quæ impediunt actualem applicationem; pro non Electis verò, quod est consequens intentum, auferre eadem rationis vi debent ea impedimenta, quæ applicabilitatem impediunt; seu sequatur, seu non sequatur postea incuria ministrorum, & parentum baptismus in facto. Cum ergo, ut ad rem meam redeam, Deus similia impedimenta non removeat, signum est

est aliundè jam' suppetere salutis possibilitatem pro diëtis infantulis , etiam stante baptismi necessitate.

10. Demùm si adultis Deus non semper supernam inspirationem exhibet ad vitanda peccata , sed , ut notat Bellarminus, & cum eo Cardinalis Cælestinus Sfondratus; vel occasiones removet , vel objectum aliud offert , quo voluntas distrahatur, vel terrorem incutit, vel phantasiam reprimat , ut bonum delectabile minus vividè , atque languidè, & velut fracto cuspide obiciat, quod quidem patet ex Apostolo 1. ad Corinth. 10. *Fidelis Deus , qui non permittit vos tentari supra id, quod potestis*; ergo, parvulis , in utero matris ultimam claudentibus diem teneretur Deus eadem ratione remove occisiones , & vitare , ut sic dicam, tentationes naturæ , quæ prohibent applicationem mediis ad salutem, instituti pro iisdem, &c. Cū enim Deus baptisma voluerit esse in remedium peccati originalis , non quidem in confuso, sed explicitè pro omnibus , & singulis; ergo explicitè pro hoc, illo, &c. ergo, si baptisma est huic , hic , & nunc inapplicabile , omnibus debetè pensatis, inculpabiliter ex parte parentum, sequitur, Deū teneri ea omnia remove impedimenta , quæ baptismum hic, & nunc pro hoc individuo hoc loco, hoc tempore constituunt inapplicabilem ; Si igitur impedimenta non auferuntur , adhuc applicabile est Sacramentum baptismi pro salute consequenda; ergo non conciliatur divina voluntas de salute illius individui, eo quia natura intulit mortem illi ; ergo concilianda est per sufficientem baptismi applicabilitatem pro quolibet casu , cujusque individui baptizandi.

11. Potuerunt igitur , possuntque Parentes , vel alii baptismi Sacramentum applicare votis ; ideoque pro iis fuit sufficiens remedium de salute ; semper enim intelligendum est invisibiliter applicatum, ut mox tetigi, & inferius prosequar, dum visibiliter necessitate , non voluntate deest,

deest, ut inquit D. Augustinus loco supracitato; nam loquens de illo latrone lib. 4. de baptis. cap. 22. ait: *Quid autem valeat, & quid agat in hominē corporaliter adhibitā sanctificatio Sacramenti, sine qua tamen ille latro non fuit, quia non ejus accipiendā voluntas defuit, sed non accipiendā necessitas affuit . . . .* ergo latroni profuit baptismus, quia voluntate affuit; ergo parvulis baptismus prodest, si parentum voluntate adest, quando inculpara necessitate abest; & sicut in illo latrone ex Aug. quod ex baptismi Sacramento defuerat, complevit omnipotentis benignitas, quia non superbia, vel contemptu, sed necessitate defuerat; Sic quoque pro parvulis in utero morientibus matris, omnipotentis benignitas implere credenda est, quod ex Sacramento baptismi deest, nam necessitate, non autem voluntate parentum deest, cum hoc solo discrimine, quod in latrone spiritualiter affuit voluntate propria; in dictis parvulis adest voluntate aliena. Hoc autem discrimen est necessarium, pro diversitate status, & ex ætatis indigentia; nec mirum, si ex ætatis indigentia, ut inquit idem Sanctus Doctor, infantes baptizati non ex impia voluntate, nec corde credunt ad justitiam, nec ore confitentur ad salutem; quod tamen; quia potuit latro, pro isto visibilem, & corporaliter adhibitam sanctificationem supplevit divina benignitas; pro infantibus, quia non possunt, dum baptizantur, eadem divina benignitas intelligitur complere ex parte ipsorum ad credendum, & volendum impossibilem pro eo statu dispositionem; ergo, sicuti ætatis indigentia completur à Deo, quoad actum credendi, volendique, qui tamen fuit in latrone, nam potuit, ut & fecit; Sic quoque diversificat modum volendi, scilicet, quod ratione ætatis intelligitur velle per alium, & sufficit, quod baptismus non absit voluntate aliena ratione proprii status infantilis, & ratione indigentiae ætatis, seu, ut clarius, quod intulī dicam, sicuti, & in latrone ex Aug. licet corporaliter

adhibita sanctificatio necessitate abfuerit, quia spiritualiter voluntate propria affuit, id ad salutem illi profuit, ita etiam infantibus in casibus, de quibus est sermo, cum baptismus visibilis abfuerit, sufficiet illis ad salutem, si aderit voluntate, aliena tamen, ob conditionem status puerilis, & ob indigentiam ætatis.

12. Nec solum ratione indigentiae ætatis; verum etiam ob solum præsuppositum originale omnibus actualibus delictis exclusis, pro quibus solum ex sua ratione intrinseca, requiritur per se propria voluntas, ut colligitur ex supradictis cap. 6. & cap. 10. prop. r. ergo, dum dicitur baptismum esse necessarium, quia non omittendum, includitur, seu propria, seu aliena voluntas.

13. Quod igitur inculpabiliter quandoque desit infanti alicui baptismi unda salutaris, non deesse credendum est maximè probabiliter salutem, si voluntate aliena non abest; quandoquidem necessaria baptismi salutaris unda est, nam non omittenda, ut supra ex Aug. & est Ecclesiae communis sensus; ergo, si ab infantibus non omittitur, salus non deest; sed non omittitur; nam non voluntate propria, cum sine ratione status rationis incapaces; neque voluntate aliena, si aliis baptizandi propositum verum non deest, ut suppono; ergo nullo modo dicitur baptismus omissus, quatenus omissio actus est humanus, & liber; voluntatem autem alienam sufficere, ne dicatur omitti, patet, quia, cum fuerit aliena culpa, sufficit, & aliena voluntas; nam de facto per alienam voluntatem salvantur, dum ab alio baptizantur. Secundò ratione ætatis, quæ indiga est. Tertiò, quia salus infantium commendata est aliis, nec censentur velle, aut nolle, nisi aliis volentibus, aut nolentibus. Quartò, quia pro peccato originali non opus est aliqua detestatione, vi cuius mutetur status moralis infantis; nam id solum dici potest de peccato personali; quæ omnia patet infra, occurrendo objectionibus.

14. Et si

14. Et si quoad hoc, suffragium optemus D. Aug. Ecce rotundum textum D. Prosperi, quo nemo melius credendus est penetrare mentem Augustini. Prosper igitur a. de voc. gen. cap. 23. *Non irreligiosè arbitror credi, neque inconvenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines, ad illam pertineant gratia partem, qua semper universis est impensa nationibus: qua utique, si bene eorum utarentur parentes, etiam ipsi per eosdem juvarentur.* Adverte, lector, Prosperi hic agere de parvulis natis, qui absque baptismo moriuntur, tum quia ait: *paucorum dierum homines*; igitur supponit eos natos, & post paucos dies mori; tum etiam quia supponit posse juvari per parentes; ergo non facit ad nostrum propositum, qui loquimur de illis infantibus, qui per parentes juvari non possunt; at cum dicta autoritate conjungendo ea, quæ subdit Prosper; cum antecedentibus sequentia ad nostram rem faciunt; sic itaque addit: *Omniū namque exordia parvulorum, totaque illa principia, nec dum rationalis infantie sub arbitrio jacent voluntatis aliena; nec ullo modo eis, nisi per alios consuli potest: & consequens est illos ad illorum pertinere consortium, quorum vel recto, vel pravo reguntur affectu; Sicut enim ex aliena confessione credunt; ita ex aliena infidelitate, aut dissimulatione non credunt; & cum ipsi nec presentis vite desiderium habuerint, nec futura, quam ipsorum factum est nasci, tam ipsorum efficitur non renasci.* Ubi clarum est salutem infantium esse positam in manu aliena; ergo, dum à parentibus juvari non possunt per applicationem baptismi, si verum est, nonnisi per alios consuli posse illis, illorumque saluti, infertur ex mente Prosperi, defectum parentum esse quo minus eo tunc consulatur, cum possit voluntate remedium afferre, qua voluntate censetur velle pueruli. Quatenus isti per parentum voluntatem juvandi sunt, & nonnisi juvandi sunt; & sicut voluntate aliena factum est nasci; sic aliena quoque fit, ut renascantur; cumque non culpa parentum fiat, ut non possint salu-

tari undæ physica applicatione renasci, culpa tamen ipsorum est spiritali applicatione non renasci. Item, si omnium parvulorum exordia, & tota illa principia, nedum rationalis infantie sub arbitrio jacent voluntatis alienæ, ut ait Prosper; Igitur parvulos in casu necessitatis inculpabilis salvari posse per arbitrium voluntatis alienæ nō difficulter intelligitur, quia omnium exordia arbitrio jacent voluntatis alienæ. Exordiū igitur infantis immaturæ mortis fato præventi, alienæ volūtatis sub arbitrio jacet; ergo, si culpa parentū est, non ei prodesse, per quos, & solos potest succurri, in quantum per alios potest ejus saluti consuli, supponitur posse, eosdē parētes prodesse. Quomodo profectō, nisi alienis votis? Nisi spiritali renascentia? Nisi alienæ piæ voluntatis applicatione? Quo ad id, quod dixi, esse ad nostrū propositū Prosperi textum rotundum, ne quis de hoc miretur, advertat lector duplici sensu intelligi posse inter eos, qui mihi nunc in mentem subeunt dictū istud Prosperi, scilicet, *non irreligiosè arbitror credi, &c. quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratia partem, qua semper universis est impensa nationibus*, putà pertinere ad gratiam sufficientem, quæ est pars gratiæ, quam omnibus populis à Deo conferri non revocatur in dubium. Vel pro illis intelligitur auxiliis ad servanda mandata naturæ, quibus ulteriora adderentur adjutoria; ergo pro parvulis omnibus cujuscumque casus, scū extra uterum exclusis, scū non, gratia sufficiens salutis apud parentes non deest, qua si utuntur; per ipsos infantes juvari possunt. Quænam est gratia sufficiens, quodnam adjutorium pro juvandis infantibus, nisi baptismus applicabilis institutus à Christo? Possunt ne parentes, vel alii benè uti hoc remedio; possunt vi hujus juvare filios in utero morientes intempestivè? Certè minime; ergo, si Prosper astruit, culpam esse parentum, filios per ipsos non juvari, supponit remedium esse aptum, & sufficiens penès eos, & in eorum potestate, quod cum non pos-

possit esse physice per physicam abluionem, intelligendus est S. Doctor per spiritalem, piamque applicationem.

15. Neque hic replicari potest de operatione naturæ, quæ baptismati suo tempore conferendo obstitit, nam hoc est petere principium, cum id sit hætenus impugnatum, & aliundè ad negationem, & carentiam remedii, & auxilii sufficientis abfuerit culpa parentum, & in actu, & proximiùs; & remotè, atque in causa, & radice. Tandem audiamus Augustinum contra Julianum Pelagianum lib. 6. cap. 10. *Si autem manifestabuntur (parvuli ante Tribunal Christi) quomodo reportat eorum quisque quod gessit; qui nihil gessit; nisi quia pertinet ad eos, quod per corda, & ora gestantium credunt, siue non credunt; ergo voluntas gestantium, in utero in casu necessitatis potest eis ad salutem prodese.*

16. Quod si homini, ut inquit Julius Syrenius Brixianus Ordinis D. Hyeronimi lib. 1. de præd. cap. 36. pag. mihi 82. anno 1580. pro quocumque statu naturali suo ad salutem assequendam opportuna Deus exhibuit remedia; Cur infantes eos, qui in eo carceris cæci statu, tanquam in naturali pro tempore statu suo constituti sunt, à Deo penitus ita deseri, obstinatè affirmabimus; ut quemadmodum aliorum opera, & fide baptizantur, non ita aliorum saltem devotis supplicationibus, & baptismo illo, quem in voto non tantum parentum suorum, sed universæ Ecclesiæ etià suæ, quæ omnium salutem exoptat Deus intuetur salvari eos sit possibile? *Votum*, inquit Magister lib. 4. disp. 17. *pro opere reputatur, ubi necessitas opus exclusit. Adversitas enim, ut ad Riccharedum regem scripsit aliquando S. Gregorius Papa, quæ bonis votis obicitur, probatio virtutis est, non judicium reprobationis; & S. Leo Papa, Misericordia Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire. Quomodo tamen intelligenda sit hæc doctrina ad rem nostram; ultra alios optimos quoque sensus, quos habet, partim hæc-*

hactenus indicatum est, partim, & fusè infra solutione ob-
jectionum patebit.

17. Dices: Status infantilis in utero non est verus sta-
tus, sed circumstantia status, sicuti v.g. status amentis, &c. sic
memini, ni fallor, legisse apud Bonacinā, &c. At quoad
hoc plura sunt mihi dicenda. Primò, si à statu amentis
comparationem facere licebit cum statu infanti novem
mensium spatio, dicere possemus statum infanti esse statum
naturalem suum; at non nisi amentis id dicere potest; non
valet ergo similitudo, nam amentis status est status præ-
ter naturalis, ex infirmitate proficiscens; nec naturā re-
spicit hunc miserum statum, nisi eo modo, quo fiunt mon-
stra præter agentis, & naturæ intentionem: status verò in-
fantilis, quo carcere concluditur materno novem inter-
capedine mensium est status naturalis à natura intentus,
semper servatus, & nunquam violatus. Quis enim vidit
homines extra materna viscera statim, & de facto geni-
tos, & adoletos; ergo, si Deus homini pro quovis statu na-
turali suo tenetur exhibere auxilia ad salutem, sequitur
puerulos, in utero matris morientes posse aliena volunta-
te de salute non excidere, sicuti aliena opera baptizantur.
Secundò status amentis adulti, nam de parvulis eadem est
conditio, quod subjici possint undæ salvari, seu amentes,
seu sanæ mentis nascantur, optimè conciliatur cum Dei
sincera, atque quantum est de se efficaci voluntate salutis,
& vitæ æternæ, nec quoad istam salvandam opus sit cau-
sas dementiam allaturas prohibere; etenim opera ex ob-
jecto mala post insaniam non imputantur, nec sunt mala
culpabilia; ante verò dementiam gratia Dei non defuit,
nec deerat, qua benè uterentur; pro parvulis autè in pro-
posito, quodnam est auxilium, quo per alios uti possunt?
Cum supponamus eos per alios, pura, parentes causam
non dedisse baptismatis inapplicabilitati, seu morti imma-
turæ, ob quam illud conferri nequit. Adde tertio, si ve di-

cas

cas statum, siue circumstantiam status semper ego petam, erit ne infans in utero pro eo toto tempore, quo ibi concluditur omni auxilio ad salutem destitutus? Vult Deus salutem illius? Certè, quod sic, nam pro omnibus, & singulis de fide mortuus est Christus, & sicut nullum à reatu liberum reperit, ita pro liberandis omnibus venit; ergo, si baptismus est peccati originalis remedium, adhuc pro illo statu est applicabilis per alienam voluntatem, aliter baptismus, non esset universale remedium originalis; aliter Christus non esset mortuus pro omnibus, & consequenter non venit pro liberandis omnibus, quæ omnia sunt impia. Parum imò nihil ergo iuvat adversariis similitudo status amentis, seu velint nuncupare statum, seu circumstantiam status, nam semper disparitas adest. Demum apud philosophos, & sapientes, apud medicos, apud politicos frequentes sunt hæ voces status salutis, infirmitatis, ignorantis, scientis, jurisdictionis, & suprematis, subjectionis, & inferioritatis, Cur ergo amentem nolunt dicere statum; & infantem concludi utero non esse quemdam suum statum, sed circumstantiam status. Peto cæci carceris materni status est ne status essendi sic; negari non potest; nam, natura id intendit; ergo non solum status infantilis sic essendi suus, sed naturalis, nam si ob datum tempus novem mensium non esset dicendus status suus naturalis infantis; ergo neque status pueritæ, quæ transit in statum adolescentis, & neque status adolescentis, quæ transit in statum juventutis, & sic deinceps; Unde non daretur status puerilis, scilicet infantilis; sicuti ergo natura non intendit statum adulti, nisi præsupponendo statum infantilem; sic neque intendit istum, nisi cum præsuppositione, & inclusione essendi sub statu cæci carceris materni. Status quippe adulti comprehendit senes, juvenes, adolescentes, &c. Sic etiam status infantilis, & infantes, utero exclusos, & inclusos,

18. *Voluntas autem, quàm prodesse infantulis docui necessitate baptismum excludente talis non est nisi Christi instituto; talis non est, nisi Deo misereante ob Christi redemptionem, qui, dum baptismum instituit pro parvulis voluntate non exclusum, peccatum originale remittendum duxit, &c. quod quidem valdè notandum est, ne aspera videantur, sicut nobis prima veritatis hujus indagine, accidit, quæ cum jam in planum, Deo favente, duxerimus attenta mysterii meditatione, rationumque omnium pro, & contra appositione in conspectum mentis, sapientibus, & eximiis, & iis, qui de vulgo sunt monendum esse censui hic non eodem modo justificationem evenire infanti, & votis alienis baptizato; ac contrito, & in voto, ut dicitur, baptizato adulto. Contritio enim, quod notare, valde monitos cupio lectores, adhuc sine necessitate justificat, licet ex necessitate baptismus non est negligendus. Parentum votum, & fidem, ac devotam supplicationem cum invocatione Sanctissimæ Trinitatis puerulum justificare casu necessitatis, quo succurri non potest credere piè, & non improbabiler possimus, ut volitam à Deo dispositionem, ob quam rem Deus invisibiliter absque visibili Sacramento ob merita Christi, & Redemptoris intuitu sanctificat, dum salutis periculum imminet. Cum enim sit volita baptismi applicatio; Hac jam posita in votis alienis, dum visibilis sanctificatio inculpabiliter excluditur, puerum in casu expresso, intelligendum est non absurdè Deum propter Redemptorem salvare, si ab æterno flagrantissimè omnes, & singulos salvare decrevit per media opportuna sufficientissima.*

19. *E re nata non est negligendum hic enarrare dubium, quod transactis annis, dùm consentiæ S. Theologiæ Cathedram sustinebam, mihi expositum ab amico ob sue cōscientiæ serenitatem fuerat, ut meum aperirem sensum: Dubitatio hæc erat; Si contritio vim habet justificandi, ea*

po-

posita jam justificatur homo; adepta ergo sanctitate opus est etiam accedere ad Sacramentum poenitentiae; si hoc continebatur in actu contritionis; quanto ergo dicemus tempore contritum in justificatione permanere absque Sacramentali confessione; & hac non posita, præcisè per hoc, secluso tamen contemptu quomodo intelligi potest justitiam deperdi, Dei amicitiam dissolvi. Quæ dixi co tunc temporis hæc sunt, scilicet teneri confiteri, habita copia confessarii, & temporis opportunitate, aliter Deus amicitiam dissolvit, gratia deperditur, nam agebam, contritio continet Sacramentum in voto; ergo debet opportunitate data confiteri contritus, secus deperditur gratia justificationis. Re autem melius considerata iterum, atque iterum deinceps asserui contritum, atque proinde justificatum non teneri, etiam posita copia confessarii; & temporis opportunitate confiteri statim; sed tunc teneri, quando confessionis præceptum urget; hoc autem non urget, præcisè ob copiam datam confessarii, & temporis opportunitatem, ut omnibus innotescit; Sed instat præceptum confessionis, aut in articulo, aut in gravi mortis periculo, aut in die Paschatis ex Ecclesiæ præcepto. Aut ratione S. Communionis, quod jam lætabundus reperio apud Bartholomæum à S. Fausto lib. 2. de poenit. quæst. 19.

20. Incidenter hic contritionis naturam explicare, & adamussim explanare placet. Si enim, quæ præcisè ab aliis dicta sunt simpliciter referuntur; & distinctius, clariusque non exprimuntur, dum cæterum aliqua occurrere potest confusio, frustra typis nostra concedere satagimus. Vulgò dicitur contritionem perfectam esse veram cordis conversionem; & vera cordis conversio coincidit cum contritione illa, quæ simpliciter per antonomasiam dicitur contritio; quamobrem dicitur vera conversio ad excludendam attritionem; ergo attritio est falsa cordis conversio; at, cum attritio sit vera attritio, & attritio possit esse per-

258 Dissertatio II. De secunda conditione

fecta in suo genere, sequitur, quod attritio dici potest perfecta conversio, & vera conversio.

21. At, si reminiscamur principiorum philosophiæ entis, seu methaphysicæ, omnis difficultas cessabit. Verum, quippè est passio entis, quod sequitur bonum; & id transcendentaliter verum dicitur, quod ita est, quale esse debet, ut docet eximius Maignan, indè inferitur, quod sit bonum, scilicet, quod sit integrum, perfectum, completum, absolutum, &c. Attritio igitur, licet sit bona, & vera, quatenus v.g. ex bono motivo, & vero, atque ad laudem, decusque attriti facta; tamen non idèò verè dicitur converti ad Deum, scilicet conversione cordis vera, perfecta, integra, absoluta, completa; nam non est talis, qualis esse debet, ut convertat hominem ad Deum, ut amicitiam Dei recuperet; & idèò dicitur non vera cordis conversio, & vera pœnitentia; ut autem sit vera, adeoque perfecta, & integra cordis conversio, & consequenter contritio, specificè sumpto vocabulo, debet homo v.g. odisse peccatum, quantum odibile est; nam, qui peccatum non detestatur, & effugit ex motivo charitatis, illud non detestatur super omnia, nec odit illud, quantum odibile est. Peccatum, quippè est odibilis, ut opponitur Deo, quàm, ut opponitur omnibus aliis motivis v.g. pœnarum inferni, religionis, obedientiæ, &c. Siquidem, qui odit illud tantum, ut opponitur religioni, aut obedientiæ, e. c. non odit illud super omnia, quod demonstratur, nam non odit illud supra ipsum peccatum, prout est malum, & prout opponitur Deo summo bono. Cum ergo totum hoc in actu pœnitentis attriti non concurrat, veram cordis conversionem non habet; & in hoc situm est contritionis mysterium, vis, & efficacia. Unum advertendum est, quandoque esse contritionem etiam actum illum undè displicentia oritur peccati; seu actus ille, quo homo nollet fecisse, quod malè fecit ex motivis turpitudinis peccati, ex ingratitude erga Deum

Deum Creatorem, Redemptorem, & glorificatorem; dummodò omnes istæ rationes, omniaque ista motiva sint rationes, in quibus magis, magisque divina bonitas elucet, propter cujus offensam dolet: attritionem verò illam, quã dicimus ex metu gehennæ, sic debere esse, ut sit valida in Sacramento pœnitentiæ, qua concipiamus dolorem de peccatis, & malè gestis ob pœnas, non prout sunt nobis malum in natura, sed, prout sunt malum inflictum à judice iniquitatum ultore; aliter esset attritio naturalis, & in ordine naturæ.

22. Hæc autem supradicta vera cordis conversio requiritur ad justificationem in adulto extra Sacramentum, nam, ut loquitur Tridentinum, hic motus fuit omni tempore necessarius ad salutem; pro parvulis autem non requiritur dolor, aut aliqua contritio per voluntatem alterius. Nam, ut supra demonstratum est prop. 1. peccatum originale non est proprium, sed alienum, ad quod delendum nullo opus est dolore, nulla detestatione; sicque, casu quo baptismo succurri nequit, & excluditur ad justificandos infantes, sufficit per voluntatem alterius applicatus; nam Christus, qui est caput morale omnium hominum, est qui eo tunc invisibiliter baptizat per suos ministros, baptismum applicantes, nam non voluntate, sed necessitate inculpabili deest visibile Sacramentum. Sui autem ministri omnes sunt homines, in quorum potestate, constituta est infantium salus; Sicuti in potestate Adami fuit eos excludere à Regno. Quibus positis, iterum effor-
mo generale nostrum solitum argumentum: Deus vult salutem infantium pro eo statu carceris materni, in quo, tanquam in statu naturali sunt constituti, adeoque in auxilium instituit Christus Redemptor baptismum. Baptismus inapplicabilis non est, nec esse potest remedium à Christo institutum; ergo applicabilitas pro eo statu intelligitur in votis parentum, si in re aliquo necessitatis casu

260 Dissertatio II. De secunda conditione

deest. Aliundè propria voluntas non est necessaria, tùm ex indigentia ætatis, tùm quia peccatum non est proprium, sed aliena voluntate fuit contractum; ergo voluntate aliena dissolvi potest; sicuti in re, dum exercetur baptismus; sic in voluntate, dum exerceri non potest: neque opus est, ut justificetur parvulus in dicta hypothesi aliqua dispositione, quæ vi sua inferat justificationem; peccatum enim originale non est retractabile, & capax subiici retractationi, nam nemo iure dolere potest, aut debet de eo, quod non fuit suum, quod fuerit, & apertissimè monstratum est suo loco; igitur non est opus, ut Deus justificet in dicto casu, quod parvulus per alienam voluntatem aliquo doloris motu, aut contritionis disponatur, præparetur; at solum voluntas baptizandi, atque in Christo regenerandi oportet, quod sit: quo posito, vi meritum Christi infans ille sanctificatur, licet non habuerit exteriorem, & corporaliter adhibitam sanctificationem; nam ejus accipiendæ voluntas non defuit, neque per parentes, ut suppono; non defuerunt vota, sed necessitas affuit; ergo Deus in gratiam Redemptoris, sicuti filio suo pro nobis non pepercit, sed pro omnibus tradidit illum, & cum illo omnia nobis donavit; sic hoc donasse in beneficium parvulorum, qui aqua tingi nequeunt, piè, & probabiliter credi potest. Hinc

23. Ratio nostra dilucidius exponitur ex eo quia medium, quod est utile ad consequendum finem efficaciter quantum est ex parte Dei volitum ex sola sua liberalitate, & voluntate antecedenti, atque merè gratis non est utile, nisi quatenus sic cognitum in Dei æterna prævisione; sed Deus ab æterno volens v. g. salvare puerulum B gratis ex mera sua liberali misericordia per medium baptismi, hoc ipso in esse cognito, baptismus est medium non utile, & consequenter non medium, quia in esse cognito applicationi subiici non potest; aliundè in eodem esse cognito vi-

ia pueruli prævisa est non duratura usque ad exclusionem; ergo puerulus, v. g. B, non est intelligendus de numero ordinatorum ad vitam per illam generalem voluntatem, promulgatam ab Apostolo Paulo 2. Corin. in quo est contradictio; ergo putandum est medium illud cognitum, & à Christo institutum, adhuc sufficienter applicari posse, ut dictum est, dum puerulum illum salvum fieri intendit Deus efficaciter, seu sincerè per medium lavacri salutaris.

24. Dum hoc de Dei bonitate sentirem, tanquam divinæ misericordiæ conforme, occurrit eundem sensum apud Cajetanum invenire. Quanta lætitiæ voluptatè per-fusus fuerim, Cajetani doctissimi autoritate fretus, ex eo evinci potest, quod exindè fusè hanc materiam pertractare decrevi, ut pateat non esse absurdum asserere, baptismum in voto alieno prodesse parvulis, quibus Sacramentum ipsum applicari non potest; aut saltèm non est obstinatè asserendum contrarium, quòd constabit facillima objectionum solutione; nec aliud præsentì dissertatione exopto, quam in hac materia suspendendum esse judicium respuens eos, qui obstinata sententia volunt puerulos illos perire; At non perire in factò possibile esse, jam ex dictis, & dicendis manifestum fiet. Quapropter consulendæ sunt matres, ut dum aliqua ægritudine, aut partus difficultate laborant, sui pueruli oblationem Deo exhibeant cum expresso proposito eos baptizandi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ejusque causa, ut inquit Cajetanus, reservetur Tribunali Divino.

25. Argumenta Cajetani quæst. 68. art. 2. & art. 11. de Sacramentis, quibus movetur in eandem sententiam, hæc sunt. Primò autoritate Gregorii dicentis apud Magistrum Senten. in primo, dist. 4. & de consecr. dis. 4. Quod apud nos valet aqua baptismi, hoc egit apud veteres, vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus Sacrificii; vel pro his, qui ex Abrahæ stirpe prodierunt mysterium

cir-

circumcisionis: hinc arguit: fides sola veterum non fuit majoris virtutis apud veteres, quam apud nos, ac per hoc non plus potuit necessitatis urgente articulo subvenire, tunc, quàm nunc; sed tunc deficiente parvulis proprio salutis auxilio, parentum fides pro parvulo sola sufficiebat; ergo nunc quando parvulo deest proprium salutis remedium, quod est baptisma; sola parentis fides, parvulum Deo offerens, sufficit ad salutem parvuli.

26. Nec obstat, si dicatur, quod apud veteres fides parentis erat proprium remedium parvulorum; nunc autem adveniente Christo in carnem institutum est sensibile Sacramentum in proprium parvulorum remedium: hoc inquam non obstat, ex Cajetano quoniam duobus existentibus (scilicet fide, & fidei Sacramento) operanti apud veteres fidei adjunctum nostro tempore fidei Sacramentum sub ratione possibilis intelligimus, non ut fidei virtutem solvat, sed adimpleat: & propterea quando impossibilitas Sacramentum fidei excludit, virtuti fidei locus relinquitur; & sic parvulus ex baptismo flaminis, voto parentis suscepto, salvaretur, si impossibile esset, ipsum baptizari aqua.

27. Confirmat hoc Cajetanus ex salute parvulorum tempore circumcisionis, ante octavum diem morientium. Nam tales secundum probabiliorem opinionem moriebantur incircumcisi, ut patet de fratre Salomonis, & tamen salvabantur per benedictionem, seu oblationem aliquam; quoniam ex lege circumcisionis non sunt redditi mares deterioris conditionis, quam foeminae, quas constat ante octavum diem potuisse consequi remedium contra peccati originalis maculam; sicut igitur incircumcisi tunc infantes propter impossibilitatem circumcisionis in fide parentum salvari poterant; ita nunc non baptizati; nihilque hic, aut ibi sequitur adversus divinam legem, sanè intellectam.

28. Plura sunt mihi notanda circa hanc Cajetani doctrinam.

Atrinam, ut ea, quæ mecum communicat, prospiciam. Pri-
 mum est ob impossibilitatem Sacramenti locum relinqui
 voto, & virtuti fidei, quod jam dixi non semel. Secundum,
 dùm Cajetanus ait, relinqui fidei locum, &c. non intelli-
 gendum est præcisè de fide Parentis, itaut hæc sola satis
 sit ad salutem, sed oportet, ut sit fides pro parvulis, nempe
 applicata in eorum remedium, & requiritur expressum vo-
 tum, & desiderium conferendi Sacramentum fidei. Ter-
 tium, in quo me explico, est tunc valere ad salutem, quan-
 do Sacramentum fidei intelligitur impossibile inculpabili-
 ter; aliter nego ad salutem prodesse; item Sacramenti fidei
 votum, &c. parvulum juvare, si impossibile esset ipsum ba-
 ptizari aqua, impossibilitate se tenente ex incapacitate su-
 bjecti, pro eo statu, in quo reperitur v. g. in ventre matris,
 non autem ex aliis capitibus, pro quibus explicandis pau-
 ca nunc dico, dicturus in refellendis objectionibus: Parens
 etenim uterque pueruli pater, & mater sunt, amborumque
 curæ est demandata salus filii, potissimum propterea, quæ
 mox dico, matri est natorum concredita salutis cura. Cum
 igitur aliqua suspicione gravi puerum vivum non nasci
 existimetur; si pater voveat baptismum, quod suppono ap-
 plicari non posse, qui tamen absit à partu; nec enim ipse, ut
 cum partu semper adsit, oportet, imò ex sua ratione sem-
 per distare supponitur, aut in facto distat: Hoc autem tem-
 pore infans absque vita nascatur, hic non intelligitur ba-
 ptizatus, si matris votum removeamus; nam ultra impossi-
 bilitatem baptismi pro statu materni carceris, est hæc alia,
 quod absens, & distans baptizari non possit; ergo votum
 patris frustrà. Vndè ego requiro præsentiam physicam vo-
 ventis, aliter sequeretur alia impossibilitas, adhuc cæteris
 in promptu, si puer per aliqua momenta post partum in vi-
 ta produceretur; quatenus à vovente absente baptizari non
 posset, sicque votum illud reputaretur pro nihilo; & post
 pauca illa momenta è vivis decedens puerulus certè de
 salute

salute non esset securus, aliundè non baptizatus. Hinc est, quod puto, matri solum incumbere, debitumque ipsi soli in esse invigilandi erga filiorum suorum salutem, utpotè à suis natis indivisæ, & periclitantibus nunquam diffisæ; quapropter convenio cum eo, quod ait Cajetanus doctissimus, dum docet post antecedentia concludens ita: Et sic parvulus ex baptismo flaminis, voto parentis suscepto salvaretur, si impossibile esset, ipsum baptizari aqua. At id hoc sensu intelligo videlicet, & sic dicendum fore existimo, ut in objectionum solutione patefiet, baptismo existente impossibili, tum ante partum pueri, tum post ejusdem partum; sicuti in primo, sic in secundo inculpatè, ut ejus parentibus imputari nequeat.

29. Quartum, quoad dictum D. Gregorii: Quod apud nos valet aqua baptismi, hoc egit apud veteres, vel sola fides pro parvulis, vel pro majoribus virtus sacrificii, &c. puto nonnisi intelligi pro solo peccato originali, dum ait: Pro majoribus virtus sacrificii; itaut sensus sit iste, sicut peccatum originale modò deletur per baptismum; tunc apud veteres per fidem parètum debebatur originale parvulorum; pro majoribus verò, ut peccatum idem originale deleteretur, valebat virtus sacrificii, abstrahendo à peccatis actualibus, quibus si fortè innodatus existeret puer in majoribus annis, & jam factus adultus, ad ea delenda, necessaria erat contritio; nam hic motus, ut ait Tridentinum, fuit omni tempore necessarius ad salutem.

30. Quintum, dum ait, Sacramentum non solvere fidem, idest vim, & efficaciam ab ea liberare, & adimere, nisi, dum possibile est Sacramentum fidei, benè meo judicio dicitur; Non tamen cogitandum est, sanctificationem pueruli, sicuti tunc, sic nunc esse à virtute fidei, nisi ministerialiter, quatenus Deus dignatus est per illam, ut remedium salutis concurrente Sacramenti impossibilitate puerulum à peccato originali solvere; & sicuti Deus tunc in
lege

lege veteri peccatum remittebat parvulorum per fidem, parentum in mediatorem, sic nunc non intelligitur ademptus omnis locus fidei, instituto baptismo, sed solum est ei ademptus locus possibili baptismo, & consequenter non est soluta fides, quasi amplius non valeat, ut prius apud populum priorem. Valuit enim etiam in lege Mosaica, & in illis, qui prodierunt ex Abraam, non obstante circumcisionis institutione, puta pro foeminis, pro quibus mysterium circumcisionis minimè erat, ut omnes norunt; ergo, non obstante institutione baptismi, si hoc intelligitur impossibile, adhuc valet baptismus, voto susceptus, ut dictum est in superioribus,

31. Sextum est, quod adnotare opus est, non ideo, quia puto non deesse salutis remedium pro nostris parvulis, dicendum est aliud esse à baptismo excogitatum, ut dixit Bellarminus, medium pro salute. Non inquam hoc dico ego, sed asseveranter teneo, baptismum conferri eo tunc, licet spiritualiter, & merito Christi Redemptoris in vi baptismi per voluntatem collati, Deum puerulum salvere posse fortasse in facto. Ea propter non salvetur, nisi per baptismum, non quidem opere ministratum, sed voto, flamine, volitiva applicatione, quibus positis, non absurdè, salvo sapientiorum judicio, dicitur, Deum ob Redemptorem puerulum salvere; at juxta dicta proposita ista tunc, dum videt in utero perire, seu per abortum de vita decedere, quod seu intellexit Cajetanus, seu non; hic non curo ejus sensum investigare, sed pro veritate propugnanda, ut mos est in scholis, ita scribendum esse judicavi. Vide dictam propositionem per totam.

32. Si quis autem velit invertere rationem nostram sic (quod ex Sapientissimo Maignano videtur excipi posse) Deus neminem volens perire ob Christum Salvatorem, tenetur concedere media salutis omnibus, etiam nostris parvulis, & consequenter baptismum moris suis in utero,

L I

qui,

qui, si non conceditur saltem potestate, signum est, parentes esse in causa; nam si non esset parentibus imputabile, Deus teneretur vitam producere pueruli, ut baptismus saltem physicè applicari possit. Igitur non est recurrendum ad baptismum flaminis, voto parentis susceptum; At, ne rem istam ex omni parte, qua controversi potest dissimulare videar, sic velendam suscepi.

33. Respondeo, vel loquimur de parentibus in culpa, quod non benè vixerint moraliter, vel, quod non vixerint temperatè quoad prolis feliciter producendam vitam. Si primum falsum est, Deum vitam producere eorum filiorum, qui de proborum virorum semine sunt, ut baptismus applicari possit, nam, ut inquit D. Aug. relatus hac propositione num. 2. *quid etiam, quod aliquando parvulis infidelium filiis potuit ne irent in perditionem, & filiis fidelium non potuit baptismate subveniri? Ubi certè ostenditur, quod personarum apud Deum non sit acceptio; alioquin cultorum suorum potius, quam inimicorum filios liberares:* Si secūdam ultra dicta eodem istius propositionis initio, vel loquimur de culpa propriè culpa, aut de culpa materiali, & physica; si de hac parùm refert, nam pertinet ad operationes causarum naturalium; Si de primà, de qua verè, & propriè dici possunt culpabiliter peccare parentes, vel loquimur de culpa mortali directè, vel de culpa in genere. Si de primà vix inveniuntur homines, qui velint proli nocere, nam sic peccarent culpa mortali, quia scientes obesse generationi, prudenter, & probabiliter, atque volentes in causa cum possint nolle; certè sunt in causa culpabili, ut puer aliquod patiatur damnum, & de his non loquor, cum habeamus apertam rationem cur eorum filii baptismate privantur. Vel de secunda, & de culpa quomodocumque, & sic dico falsum esse omnes illas parentes, quarum filii baptismate privantur, quatenus baptismus eis succurri non potest peccato, seu culpæ obnoxios esse. Ratio est,

est quia tunc parentes culpæ sunt, & esse possunt obnoxii quoad prolis exclusionem cum id faciunt, quod ex conscientia, & estimatione communi prudenti fieri non licet, nam omne, quod non est ex conscientia peccatum, est; sed mulieres, quæ ita operantur quoad prolis felicem exclusionem, seu contineantur actiones in linea cibationis, poculentorum, esculentorum, motus, aliorumve operum, ut conformiter ad commune vivendi exercitium, prudenter regulatum, habito respectu ad omnem hominum classem, operentur, licite operantur; ergo, si abortus accadat non est eis imputandus in causa. v.g. Mulieres omnis generis, & fortunæ copia, & inopia, divites, & pauperes, & temperatè viventes, & intemperatè, & otio deditæ, & laboribus pressæ indifferenter, & promiscuè abortiuntur quandoque; ut plurimum, & ferè sæper feliciter parturiunt. Item mulieres simili labore, similibus motibus, simili cibatione, potatione, somno, otio, operatione, &c. similibus operandi generibus tum specie, tum modo nunquam, aut rarò infelici exitu ad partum deveniunt; ergo aliqua in individuo mulier non operabitur illicitè, nec se exponit periculo, quoad prolem, dum conscientia probabili, & probabilissima, & prudenter moraliter certa operatur.

34. Imò, si adoperandum in agilibus humanis occurrit assumere opinionem probabiliorē in cōspectu probabilis; certè quænam probabilior opinio ea, quæ, omnibus benè pensatis in hac vita comprobatur, qualis ea est, quàm de mulieribus uterum gestantibus experimur. Si ergo probabiliorē sequi opus est, jam eandem sequuntur mulieres gravidæ, quæ id faciunt, quod diuturna rerum observatione comprobarunt prudenter agi posse, imò debere, ut mox supra recensui, & tamen abortus evenire, passim creditur. Sed ex occasione, & ad rem instituo incidenter propositionem de opinione in moralibus sequenda.

DE OPINIONE IN MORALIBUS SEQUENDA.

35. **S** Vinmatim hîc, ne falcem immittam in messem probabilistarum, contra quos eruditè novissimè scripsit noster P. Palanco, & antea P. Maignanus in Phil. Sac. cap. 27. recensebo aliqua ad propositum. Primò conscientia tuta, seu tutior, atque securior non intelligitur illa, quæ facit pro lege, aliter omnis probabilitas, & major salvaretur per hoc, quod sit pro lege. Imò non dicitur securo dictamine practico operari, qui contra opinionem probabilio-rem pro libertate operatur, etsi agat in favorem legis, nam primò se exponit periculo erroris intellectualis. Secundò, licet non exponatur periculo peccati, quoad voluntatem, nam, si falsum esset id, quod agit, ad summum faceret id, quod non tenetur facere; tamen acceptat in regulam operandi, quod non licet acceptare; ergo.

36. Secundò tunc dicitur pars tutior, quæ est pro lege, quando sumus in dubiis, aut utrinque probabilibus; cæterum in probabilibus illa pars dicitur tutior, quæ est magis, magisque probabilis; undè probabiliora sunt tutiora, & minus probabilia sunt minus tuta. Ratio est clara, nam loquimur de securitate operantis, quæ est securitas humana moralis. Qui ergo habet opinionem probabilio-rem pro libertate, & minus probabilem pro lege, si adhærebit opinioni pro lege, illicitè operabitur, quia non licet acceptare in regulam morum illam opinionem, quæ magis adhæret falso; sed opinio probabilis in conspectu probabilioris accedit magis ad falsum, quàm ad verum, ergo non licet, &c. & licet non se exponat periculo peccati, cum sit pro lege; voluntariè attamen se exponit periculo erroris intellectualis, & non operatur securè securitate orta ex dictamine, & conscientia; sed securitas, quæ est, nascitur, quia est in favorem legis, & est veluti securitas cæca. Illa ergo opi-

opinio dicitur secunda, & acceptari potest in regulam morum, quæ est probabilior; cæteris itaque paribus, puta utrinque probabilibus opinionibus, dicitur pars tutior, quæ est pro lege; cæterum probabilior est tutior, nam si quis, relicta probabiliori pro licentia, amplectitur minus probabilem pro lege, casu accidere potest, quod verum dicat; si ergo falsum dicat, etsi non peccet, quia periculo peccandi non se exposuit, tamen se exposuit periculo erroris mentalis. Itidem, etsi verum dicat, non ex vi opinionis probabilis, nam obstat contradictoria probabilior; ergo sequens opinionem pro libertate probabilior, licite operabitur, nec peccabit, si fortasse erit falsa; nam non erit falsa cum dubio falsitatis, imò opposita reputabatur falsa, quia minus probabilis. His positus.

37. Dico opinionem in moralibus sequendam esse probabilior, & tutior (hæ voces quippè in unum, confociantur in probabilibus, seu in materia opinativa, & circa probabile, ut apud probabilistas, & Antiprobabilistas passim animadvertere occurrit) Rationes quisque videre poterit apud Doctores probabilismum expugnantes, signanter apud nostrum P. Palanco, quapropter abstinco à probatione; solum adnotare opus est, qualiter debet esse opinio probabilior.

38. Antequam id ostendam, notandum est, quod jam dixi, me requirere cum sanis Theologis majorem probabilitatem pro regula morum, scilicet, non esse licitum sequi quodlibet probabile. In quo duplex esse potest sensus, primo, quod non liceat sequi minus probabile; secundo, quod teneamur sequi probabilius. Primum intelligitur contra libertatem sequendi. Secundum intelligi potest, & pro libertate, & pro lege; pro lege certum est nos teneri sequi opinionem probabilior, aut æquè probabilem sua contradicente, quia hic currit lex, in dubiis eligenda est pars tutior. Pro libertate autem non est licitum sequi opinionem

nein minus probabilem; ex hoc autem inferri videtur: ergo non est licitum relinquere opinionem probabilio- rem, pro libertate, acceptando pro regula opinionem minus probabilem pro lege. At respondeo ex vi terminorum videtur sequi; sed ex vi doctrinæ, & intelligentiæ hujus materiæ termini sunt explicandi; nam, dum dicimus, non licere sequi opinionem minus probabilem, judicamus contra eos, qui licentiam assumunt operandi secundum quodvis probabile, seu magis, seu minus pro libertate, unde solum sequitur, non esse licitum pro libertate sequi minus probabilia, & consequenter esse licitum solum sequi probabiliora, & teneri sequi probabiliora pro libertate. Si autem variatur status quæstionis consequentia non tenet, nam aliud est loqui pro libertate, aliud pro lege. At in veritate dico, etiam unice generaliter, scilicet, seu pro libertate, seu pro lege esse licitum sequi probabiliora, quod etiam adnotatum video à P. Palanco pag. 327. & 328. explico me, licet eligens pro lege minus probabilem, relicta probabiliori pro libertate, non se exponat periculo peccandi; attamen imprudenter agit, nam, ut dicebam num. 36. se exponit periculo erroris intellectualis, & judicat secundum ea, quæ ut suppono apparent minus vera; sicque peccat, saltem venialiter; nam hoc modo prætextu, quod sit in favorem legis non solum acceptare potest minus probabilem, sed etiam improbabilem; ergo non solum pro libertate, seu de obligatione debemus sequi probabiliora contra probabilitas; sed etiam pro lege debemus sequi probabiliora. Verum tamen puto, non peccare mortaliter, qui pro lege sequeretur minus probabile; non enim se exponeret peccandi periculo. Hinc concludo, licitum esse, sequi probabiliora non minus probabilia, dum agitur pro libertate. Dum autem agitur pro lege non teneri sequi probabiliora, saltem pro periculi peccati mortalis evitacione; licet, si velimus sequi probabilio- rem pro libertate, relicta minus probabili

babili pro lege licitum erit. Vnico verbo. Tenemur ergo amplexari pro libertate probabiliorem ad excludendam licentiam amplexandi minus probabilem; prudenter verò agentes absque hoc solo respectu etiam tenemur probabiliorem acceptare, sive sit pro lege, sive pro libertate, ut dictum est supra.

39. Nunc dico qualiter opinio debeat esse probabilior, ut eam eligere ad operandum operanti liceat. Primò debet esse probabilior operanti, nec sufficit, quod aliis sic fuerit, nam non est vivendum ex alieno probabili, nisi tanta sit aliorum autoritas, ut, quod est illis probabile, sit quoque operanti probabile. Secundò debet esse probabilior excessu perceptibili, nam Doctores etiam moderni requirunt certitudinem moralem. Navarrus de pœnit. in cap. si quis dis. 7. num. 59. *Non licet agere partem, que magis existimetur vera, quando formidamus, ne alia quoque pars vera sit, sed oportet certò credere; id licere, quo à peccato excusamur, &c.* Cajetanus in summa verb. opinionis usus, sic ait. *In operandis, nisi tutiorem partem eligendo, non licet opinionem cujusque assumere in regulam operis, quia eo ipso, quod operatio committitur opinioni, committitur regula ambigua, quia opinio omnis ambigua est, utpotè cum formidine alterius partis.* Hæc autem certitudo moralis confunditur cum majori probabilitate per excessum notabilem in opinione pro licito; nam Doctores, qui simili formula loquuntur, non verba faciunt de certitudine methaphysica, physica, sed de certitudine, quæ vocatur moralis, quasi civilis, humana; ergo confunditur cum excessu quodam cognito probabilitatis.

40. Licet autem non obstante excessu probabilitatis de licito, adhuc maneat probabile de illicito, tamen non nisi in intellectu aliorum, non autem operantis; aut in vulgari acceptione, sed operanti implicat, quod absolutè sit probabile utrumque extremum contradictionis; solum ei

272 Dissertatio II. De secunda conditione

potest esse probabile secundum quid; & potius dici potest tenue probabile in conspectu probabilioris cum dicto probabilitatis excessu; est enim in obscuris nulla sit proinde certitudo, existimanda tamen est certitudo major probabilitas; ergo in conspectu opinionis probabilioris, probabilissimæ; minus probabilis reputanda est pro tenui, & potius per modum scrupuli.

41. Ut ad propositum autem redeam, à quo paulisper discessi, si discessisse sim dicendus; quo pacto dici potest parentes esse in culpa, ut filiis baptismus applicare nequeat, non apparet. Dictum est ad cautelam, conscientiam debere formari ex iudicio practico probabiliori, quatenus tuta est sic conscientia, atque secuta regula quoad mores. Item probabilis, quod dicitur debet esse tale operanti. Sed mulieres quoad prolem producendam, seu, quod idem est, protrahendam probabiliori opinione viventes, imò probabiliori sibi ipsis adhuc prolis detrimentum patiuntur quoad impossibilitandum baptismum; ergo. Probatur minor, etenim de quocumque mulierum statu, quâdoque aliquas abortiri accidit, ut experimentis notum est; item duarum v.g. mulierum, viventium probabilissima conscientia, quoad ea facienda, aut removenda, quæ possunt puerulo obstaré, easdemque exercentium operationes; una abortitur, alia minimè; ergo non potest earum una esse causa culpabilis abortus, nam, si agit ea, quæ agere licet, teneturque pro suo illo gravidantiæ statu secundum probabiliora vivendi quoad prolem; quomodo dici potest esse causa culpabilis. Agere autem, &c. non est dubium, cum id supponatur agere, quod cæteræ mulieres, uterum gestantes in hoc orbe facere solent, quarum quâdoque una, aut altera abortus patitur; quapropter non est refundendum ad ea, quæ agunt, nam sic nulla feliciter pareret. Quod ergo aliquæ, aut aliquibus vicibus infelici exitu ad partum ducantur non est illis imputandum, nisi

ca

ea faciant, quæ prudenter maritali conjugio desponsatæ mulieres minimè faciunt, nam sic non operarentur ex conscientia bona, tuta, &c. Adde eandem mulierem, similia agentem suæ vitæ decursu dissimiliter ad partum deduci; quandoque feliciter, quandoque infeliciter; & nulla adverti potest ab ea causa, quam debuisset, & potuisset vitare. Nam, si vitandam cognovisset, & vitare neglexisset, jam concedo abortum esse culpabilem; hoc autem secluso nulli mulieri impurandi sunt abortus quicumque sequantur, nam ad conscientiam tutam omnes sciunt, non requiri certitudinem physicam, aut methaphysicam, sed moralem probabilitatis firmæ; ergo, hac stante, nemo potest esse in culpa, etsi falsum incuratur; nam non incurritur per media ad falsum propinqua; cum fuerit, ut suppono assumpta probabilior via ab experientia tot partuum diversarum mulierum innumeris vicibus omnium statuum, ut supradicebam; Imò videtur non solum operari conscientia probabiliori, sed utcumque physicè certa, & evidenti ab experientia, & post facto.

42. Ab adversariis potius deberet ostendi mulieres omnes ab ortum passas non fuisse directas conscientia tuta, & probabili, quod nunquam ostendent; & videretur sequi, mulieres ab orientes teneri se accusare in Sacramento poenitentiae de culpa, quam nunquam agnoverunt, præcisè ex eo quod abortum passæ sint. Non nego tamen teneri, si verè causam dederint abortui probabilem, nam, qui quærit periculum peribit in illo. V. g. si mulier prægnans saltibus, & choreis se committet, certè se periculo exponit; & qui peccandi periculo se exponit à culpa non excusatur, sed non ita est in omnibus, abortum patientibus; imò quandoque hoc non accidit causam aliquandantibus ad oculum; accidit verò nullam animadversione dignam occasionem præbentibus.

Ex parte virorum nulla superest difficultas; nam injecto

274 *Dissertatio II. De secunda conditione*

semine ab istis tota rei perficiendæ summa foeminis committitur.

43. Neque dicas ob propria peccata viros se debilitasse; nam primò, si id supponatur, quod non benè vixerint, nec temperatè quantum attinet ad procreandos filios, ego concedo totum; at deberet in primis supponi ejus filios nunquam absolvi; Sicque posset dici causa immaturæ mortis prolis; hoc autem improbabile est; ergo, &c. Item deberet ostendi omnes homines simili intemperantia culpabiles filios genuisse, qui ad baptismum perducì nō potuerint. Imò experientia constare potest aliquè virum, qui nunquam inquinatus fuit quoad corpus culpabiliter, & tamen ejus filius ad baptismum non pervenit, nec ad viram in partu. Quid dicemus de isto? Recurrimus forsan ad matris culpam? Sed istud neque ex supradictis universaliter dici potest.

44. Dices: Licet universaliter dici nequeat, tamen in casu dicto, quo vir non peccavit, dicendum est peccasse matrem; sed contra, nam ubi constat peccasse matrem; nisi quia non peccavit vir, ut supponitur; ergo petitur principium, nam ideò peccasse matrem dicitur, quia præten-
ditur parentes peccare, dum baptismus nequit applicari; & hoc probatur, quia baptismus nequit in casu posito applicari; ergo petitur principium, & idem probatur per seipsum. Siquis enim probaret, Petrum esse Patrem Antonii, quia Antonius est filius Petri, peteret principium, & circulum vitiosum communiter committeret; ergo, qui dicit, matrem peccasse, dum filius vivus in lucem non prodit, ex eo quia filii, qui non baptizantur, aut baptizari nequeunt, provenit ex culpa parentum, probat idem per idem. Et, ut totum paucis perstringam, dico sic: Deus absoluta voluntate efficaci ex parte sua, conditionata ex parte objecti, vult salutem omnium, etiam infantium, & pro singulis generum, ut novissimè clariùs decreverunt summi Pontifices

fices Inn. X. & Alex. VII. filiosque commisit curæ parentum; hos, ut visum est probabiliori via viventes, non posse esse causam culpabilem mortis infantium; atqui abortus contingunt mulieribus cujuscumque conditionis indifferenter, & sub eadem vivendi methodo; ergo, qui dicit, quod, si parentes non peccassent, puer baptizari posset, probat idem per seipsum: Dicit enim, parentes peccasse, quia puer baptizari nequit, at de hoc est quæstio, nam ego dico, puerum non posse baptizari absque defectu culpabili parentum; adversarius autem dicit esse defectum, quia filius baptizari non potest, & hunc non posse baptizari, quia culpabiliter operati sunt parentes. Ecce circulus vitiosus.

45. Neque dici potest, aliundè supponi probatum, adesse culpam parentum, seu conjunctim, seu divisim; id enim vellem mihi demonstratum. Et si concedam eos, qui occasionem voluntariè præbent immaturæ morti puerulorum, voluntariè prohibere baptismum; Attamen è converso negatur, quod eis, quibus prohibetur, & impossibilitatur, voluntate præsupposita culpabili parentum, id eveniat. Quomodo enim probatur; dictum quippè irrationabile est, in quo elucet eo magis falsitas, quia abortus accidere potest aliis de causis, quibus nullam occasionem, parens neque directè, neque indirectè & in causa præbuerit. V.g. ut alia exempla relinquam; si prægnans mulier comedat cibum aliquem quem invincibiliter ignorat nocere proli; tunc non potest dici mulierem esse causam culpabilem nocuenti. Accidat ergo abortus, dicetur forsan ex eo quia abortus evenit, culpam esse, vel fuisse parentis? Minimè; Igitur evidens est, falsissimam esse illam propositionem: Si parens culpæ non esset obnoxius, abortus non fuisset. Deum autem non facere miracula, scilicet, impedire actionem agentis, mortem illaturi puerulo inculpabiliter ex parte parentum, patere potest ex casu dicto, quo

aliqua mulier gravida cibum comederet, invincibiliter ignoratum, mortem allaturum parvulo, qui casus fortassis accidit in mundo, & in dies contingere potest.

46. Si quis iterum instet persistens in hypothesi, expressa num. 32. non omnes partus felices esse miracula Dei, sed solum illos, quibus adesset causa inferendi mortem intempestivam, nulla parentum intercedente culpa. Respondeo primò. Si adversarius cognoscit duo genera partuum felicium; unum ex natura felix; aliud miraculosè. Cur non cognoscit duo genera abortuum, quorum aliqui ex natura eveniunt, citra omnem culpam, alii culpabiliter parentum defectu culpabili. Secundò. Si quædam mulier cibaria læthaliter periculosa, invincibili ignorantia ignorata, comederet, fœtus periret ne? Quomodo scitur? Ab experimento sciri posset, quod è vivis periret, antequam baptismo succurri possit. Tertiò abortus in hoc orbe sequuntur, sive fuerit à parentibus occasio culpabiliter data, sive non; & sicuti naturaliter sequuntur, occasione præstita, sic minimè data causa. Neque non sequi, causa nõ exhibita benè dicitur ex voluntate generali Dei salvandi omnes; nam prius ostendi deberet quid requiratur ad auferendam omnem causam, & quod omnes mulieres, quæ abortiuntur causam dederint. Consequentia enim sequitur ex majori, & minori, undè, licet constet de majori, scilicet Deum velle, omnes salvos fieri per mediam, non constat tamen de minori, scilicet, quod mulieres abortientes sint in causa; Cum è contra constet, plures esse verè in factò abortientes absque culpa, ut exemplo ignorantis invincibiliter. Et si enim verum sit, omnem hominem, esse animal rationale, non licet autem inferre, Petrum esse animal rationale, nisi prius proberur, Petrum esse hominem; Sic à pari, licet verum sit, Deum velle omnes infantes salvari per lavacrum baptismi, nisi desit voluntas parentum, non benè inferitur pro hoc individuo decessu, ynnun-

luntatem parentum, quia mater aborta est, nisi prius probetur, matrem, v.g. voluntariè in causa abortam esse. Tunc argumentum procederet, quando esset vera hæc propositio: Deus tenet in hac vita omnes illos pueros, nec permittit eorum matres aboriri, dum earum deest culpa; hæc mater aboritur, ergo ejus fuit culpa. At illa major non est certa, estque propositio irrationabilis, nulli rationi nixa, nec est fundamentum discurrendi, imò potiùs est consequentia adversariorum, puta, ex eo quod Deus vult omnium infantium salutem ex parte sua, inferunt; ergo, ut dicit illa major. Ego verò assero malè consequentiam duci, sed debere addi hanc minorem: Sed mulieres, dum aboriuntur, impossibilitatur salus puerulis propria culpa, quatenus impossibilitatur baptismus; ergo Deus quantum est ex parte sua non deest saluti illorum, & consequenter nō permittit earum filios in utero mori, dum earum deest culpa. Ubi vides in hoc syllogismo negandam esse minorem, & consequentiam. Nisi ergo constet de veritate minoris non potest inferri; ergo Deus non permittit, puerulos in utero decedere, parentum culpa non interveniente.

47. Dices: Consequentia dicta pendet ex illo principio, ut minori, subintellecta alia propositione, ut majori, videlicet, quod pendet à duobus, non deficiente uno, si deficit aliud, res non habetur; sed salus pueruli est volita à Deo per baptismum, quantum est ex parte sua; ergo, si non accidit est defectus alienæ voluntatis; ergo y. g. matris; Sed mater non aliter deest saluti sui filii, nisi quantum est causa intempestivæ mortis ejusdem; ergo optimè inferitur illa consequentia, imò minor primi syllogismi; sed mulieres aborientes, &c. dum impossibilitatur baptismus, sunt ipsæ in culpa.

- 48. Respondeo, illam subintellectam majorem, & minorem duplicem habere sensum, de voluntate simpliciter permissiva, & de voluntate positiva. Sicque, si Deus

non

278 *Dissertatio II. De secunda conditione*

non habet voluntatem positivam de perditione pueruli, & consequenter, si habet simplicem permissionem, non sequitur culpam esse parentum, si impossibilitatur baptis-
mus, nam cum illa voluntate permissiva stare potest abortus, & culpabilis, & inculpabilis.

49. Quod, si dicas cum abortu inculpabili non stare voluntatem solum permissivam, sed positivam; nam etiam ego supra probavi, Deum teneri remove impedimenta, ut non prohibeatur infans quoad baptismi susceptionem, saltem quoad possibilitatem; ergo non solum Deus permittet, sed positivè vellet mulieris abortum, si nulla mulieris culpa præcessit, quatenus culpa non interveniente, teneretur remove causas, necem puerulo immaturam inferentes. Sed

50. Respondeo, me supra suo loco tunc probasse, necessitatem baptismatis pro parvulis non esse semper intelligendam in opere; sed quibusdam casibus, quibus nempe moriuntur infantes in utero matrum, & impossibilis baptismus, sufficere baptismum, in voto parentis susceptum, ut explicatum est, & infra melius explicabitur solutione objectionum. Ad hoc autem demonstrandum dicebam, aliter Deum teneri impedire causas naturales, puerulum occidentes, in quo dicto supponitur, & involvitur, nullam esse causam ex parte parentum volitam in tanto abortuum numero; & ideò dicebam, Deum teneri (cum nulla sit naturorum culpa, seù filiorum; nulla matrum, saltem, ut plurimum) remove omnes causas periculi, &c. ad hoc, ut possit applicari baptismus. At adversarii, contra quos nunc ago, supponunt semper esse culpabiles parentes in omnibus infelicibus abortibus; & id ego nego, & quia, ut falsum supposui, probavi, Deum teneri remove illa impedimenta naturalia, ex serie causarum naturalium emergentia absque culpa aliqua. Adversariorum autem suppositio est gratuita cum petitione principii, nam volentes bap-
ptis-

ptisimum esse necessarium in facto semper, nulla habita-
 exc eptione; Dum devenitur ad difficultatem infantium,
 morientium in utero matris, ne dicant, quidem deficere
 Deum ex parte sua, coguntur asserere esse culpam paren-
 tum, & hanc cognoscunt ex abortu, & abortum judicant
 ex culpa. Item Deum non deficere in casu, arguunt ex
 culpa parentum cognita per abortum, & culpam paren-
 tum, & abortum arguunt eo, quia Deus non deest ex par-
 te sua; seu clarius dicunt in casibus à nobis recensitis, ba-
 ptismum non posse applicari parentum culpa; & culpam
 esse parentum cognoscunt, quia baptismus non potest ap-
 plicari; nam, si applicari posset non supponerentur culpa
 parentum; ergo, si applicari non potest, arguitur, quod sit
 culpa parentum; ergo, quod non possit applicari arguit
 culpam parentis, & culpa parentis arguit non posse appli-
 cari. Ultra ergo progrediuntur, quam ipsi animadvertant,
 nam abortum, qui sequi potest culpabiliter, & inculpabi-
 liter refundunt in solam causam culpabilem, astricti ad
 hoc dicendum non alia de causa, nisi quia baptismus non
 est applicabilis in casu; & immatura mors infantis, nem-
 pe in utero, quæ oriri potest innumeris causis purè phy-
 sicis in facto negatur necessitate sententiæ. Huc ergo recur-
 runt argumenta, quibus probavimus non provenire uni-
 versaliter ex culpa abortus omnes, quos experientia quo-
 tidiana ostendit, & contrarium asserere oritur, ut dicitur
 Italicè *per impegno di sentenza*, & anticipatò, quod non
 licet.

C O R O L L A R I U M.

51. **E**X dictis hætenus colligitur mulierem ali-
 quid agentem in opinione probabili non
 allaturum mortem puerulo in utero, existente in contra-
 rium opinione æquè probabili, quod fuit in periculum
 pro-

280 *Dissertatio II. De secunda conditione*

prolis, imprudenter agere, & se exponere periculo infelicitis abortus, nam in dubiis, & utrinque probabilibus tutior pars eligenda est. Si autem agat secundum opinionem probabiliorē pro libertate, contradicente minus probabili, cognita, ut tali pro obligatione, tunc prudenter operabitur, etsi accadat contrarium. V. g. diuturnarum observatione mulieres gravidas, etsi linteis. V. g. eluendis, & abstergendis deditas pro suo statu vivendi, nunquam passas esse suæ proli nocumentum. Si Titia simili operatione, & similibus moribus delectabitur, opinionem sequetur probabiliorē, imò certam moraliter, licet aliqua ex dicto genere mulierum fuerit aborta.

52. Non nego tamen esse suum defectum, si patietur detrimentum, at inculpabilem, & illum assignat sapientissimus Maignanus pro causa festinatæ mortis puerulorum in uteris matrum, quas sæpè contingere, quis est, qui nescit? Malè tamen putat aliquis ex ipso potuisse nostram rationē, ut supra dicebam invertēre; nam Doctor eximius Maignan potius nostram roborat sententiam; Cum enim inquit, Deum aut prorogare vitam pueruli, aut aliter providere, ut baptismus physicè applicari possit, casu quo non sit defectus hominis in causando mortem puero in utero matris, jam astringit, baptismum non esse medium utile infantibus, intra viscera materna morientibus, & consequenter inveniēda est via ad conciliandam Dei voluntatem circa eorum salutem per medium baptismi, institutum à Deo Salvatore nostro cum ipsa baptismi inapplicabilitate in casu expresso. Hujus autem conciliationis gratia putat teneri, Deum prorogare vitam parvuli. En quomodo non sufficit, instituisse lavacrum baptismi ex ejus sensu, quod intendo; Ego autem ulterius prætendo sufficere lavacrum, voto susceptum, quatenus impedimenta naturalia vitæ puerulorum dictorum nō auferuntur à Deo, qui teneretur auferre, si lavacrum baptismi est necessarium ab;

absolutè. Maignanus autem supponit, non indigere nos lavacro, voto suscepto (dixi supponit, non enim facit verbum ullum) cum dicat, putans abundè dicere; idèò non posse conferri baptismum fluminis nostris parvulis in utero morientibus, ob defectum parentum, seu culpabilem, seu inculpabilem, quod etsi falsum reputetur à me; tamen idèò à tanto Doctore dictum censeo, quia voluit sustinere sententiam de necessitate lavacri, &c. Quod autem pro me facit istud est, scilicet judicat Doctor Maignan hic sua 1. par. phil. sac. non posse generalem illam Dei voluntatem salvandi omnes, & institutionem baptismi utilem dici pro omnibus in casu mortis puerulorum in utero; quo argumento, ego conclusum habui, institutionem baptismi utilem esse ad delendum originale, dum explicui intelligendam esse pro baptismo, seu opere, seu voto suscepto in casibus expressis.

53. Addo attamen eadem ratione premi eos, qui in hac materia confugiunt ad causas naturales, quam eos, qui recurrunt ad defectum parentum inculpabilem, quod ultimum est assertum Maignani, saltem passim; & idèò dixi num. 32. sententiam recurrentem ad defectum culpabilem videri excipi posse ex Maignano, verè autem, in Maignano apertè non continetur. Eadem quippè ratione premi, nam, si non salvatur utilis institutio baptismi pro parvulis nostris, occurrente objectione istorum fugiendò ad causas naturales, quæ necem intulerunt; neque salvatur, & subsistit recurrendo ad defectum. Etenim primò dicitur aliquod incredibile. Secundò defectus inculpabiles reputantur pro non defectibus, & ac si essent puræ naturæ defectus. Sicuti ergo Deus tenetur removere impedimenta naturalia, prohibentia baptismum, aliter Deus nollet salutem illius pueruli, & institutio baptismi esset inutilis pro illo; Ita quoque tenetur removere eadem impedimenta, licet cum defectu voluntatis.

54. Demùm spectata Dei bonitate, Christi redemptione, baptismi institutione, & omnibus benè perpensis circa generalem Dei prædestinationem, difficultas non solvitur; nam cur peribit infans ille, cui baptismus applicari non potest in utero, in quo ex hypothesi vitam claudit, si nec peccavit ipse, quo peccato originali mundaretur, nec parentes sunt in culpa, ut supponitur? Certè ex hoc optimè videretur Dei esse nō misericordis, nec misereri volentis, quod ille baptismō fraudetur, & per consequens institutionem baptismi non fuisse signanter, nempe pro omnibus illis, qui morientes materna intra claustra, Dei gratia per non baptismum privantur. Quid profecto refert, defectum præfuisse, aut non, si non est culpabilis? Semper viget argumentum illud, Deum nempe teneri omnes illas immaturas mortes differre, & quærere media extraordinaria ob finem salutis, sincerè volutum.

55. Confirmatur idipsum, nam quis audebit asserere, homines in hoc mundo esse pōitos, uti stipites, nisi amens; ergo operantur ex directione cognitionis quoad omnia, si operantur humano more, & modo; sed est impossibile scire omnes causas, omnes dispositiones secundum omnes circumstantias, quæ possunt nocuumtum afferre proli; ergo Deus non potest attendere ad istos defectus, stante sincera voluntate de salute infantium. Item quidquid opèrentur, seu quoad poculenta, seu esculenta, & universaliter, dummodo non appareat prudenter periculum, non est eis imputandum quoad prolem, si proli noceat; nec id est à Deo misericordis, ut de fide supponitur, attendendum, aliter nihil agere possent perciti metu Deum attendere eorum involuntarios, & inculpabiles defectus quoad salutem filiorum. Quid dicendum erit de eo, qui omne studium adhibet ad removendum periculum, quod non fugitur. Est ergo contra Dei voluntatem illam ab Apostolo promulgatam benignam salutis pro
omni-

omnibus, & singulis hominibus, seu adultis, seu parvulis istorum theologorum via, cum objectionem non solvat.

56. Obijcies; culpam requiri in defectu, ut teneatur conteri, & dolere de nocumento illato puerulo, non autem, ut salvis salvandis, puer subijci non possit baptismo. Respondeo, Deum sincerè volentem aliquem finem per unicum medium teneri illud unicum medium constituere in actu veræ possibilitatis, si nulla hominis intercedit culpa; nam hæc sola esse potest obex consequendæ salutis; ergo, si baptismus est unicum medium salutis pro infantulis, istud curare debet divina benignitas, de qua jam constat, ut applicari possit, si nullus ex parte voluntatis creata, puta parentum, vel alterutrius adest culpæ obex; ergo quoad utrumque requiritur culpabilis, & vituperatione dignus defectus. Certè vellem scire ab adversariis an adulti conscientia invincibiliter erronea operantes peccent formaliter, & propriè, & Deus negat istis suam gratiam operando ex tali conscientia. Nemo affirmativè responderet; ergo, cur pro salute parvulorum aliter Deus segeret, cum non sic se gerat pro adultorum salute. Primum clarum est ex D. Thoma de consci. quæst. 19. art. 6. in corpore: *Si autem sit error, qui causat involuntarium, proveniens ex ignorantia alicujus circumstantia absque omni negligentia, tunc talis error rationis, vel conscientia excusat, ut voluntas concordans rationi erranti non sit mala.* Et exemplum ponit in casu, quo quis credat, aliquam mulierem submissam esse suam uxorem, & ea petente debitum, velit eam agnoscere, excusatur voluntas ejus, ut non sit mala. Secundum, quod dicebam inferitur clarè ex eo; Si quippè adultus propriæ salutis non præjudicat invincibili ignorantia errans, ut in exemplo allato à D. Thoma; cur dicetur præjudicare salutis sui filii? Restat igitur asserendum, baptismum esse utile medium, adhuc pro infantulis in casu, hætenus expresso eo modo, quo in superioribus dictum est, & inferius objectionum facillima solutione liquidò constabit.

57. **Q**uæres hic curiosus, an peccet uterum gestans, aquam promptè penès se non habens, & mulier, quæ in desertum perrexit, ubi filius nascens defectu aquæ non poterit baptizari, quod est exemplum allatum à Mai gnano, dum dicit, voluntatem parentum semper præsupponi, licet inculpabilem, qua baptismus prohibetur, &c. Respondeo ego non obligari esse sollicitam de aquæ copia nisi, dum ei prudenter occurrit dubium de partu: Si autem nulla occurrit prudens notitia de imminente partu, non tenetur; neque accusari potest de negligentia, nam secundum experientiam, quam habet de tot tantisque uterum gestantibus, & forsitan etiam de seipsa, nulla conscientia, ad rectè operandum esse modo dicto sollicitam, tenetur. Sic similiter de abeunte desertum: Si profectò tempore, quo potest probabiliter ibi partus doloribus angi, aut ratione temporis, à natura præfiniti, aut alia de causa, benè cognita, & quæ debuerit, atque potuerit cognosci, illuc pergit, illi est imputanda perditio pueri, dum defectu aquæ in deserto baptizari parvulus nequit; Et universaliter, dum dico, defectum debere esse culpabilem, quisque in individuis casibus potest respondere quæsito; Et hæc sat sint, quæ festinanter scripsi.

58. Ad principale rediens, non benè putat docere, quis sententiam, licet difficultatibus scatentem, prætextu quod sit communis: Pejus agit si nostrum iudicium reprobabat eodem motivo, quod communi non subscribit. Circa hoc duo dico. Primum ex Navarro in manuali cap. 27. num. 289. ubi sic ait: Non videtur una opinio appellanda communis ad effectum præjudicandi alteri eo solo, quod plures eam sequantur, tanquam oves, aliæ alias, &c. communio-rem enim ad hoc existimarem illam, quam sex, vel septem

authores classici, rem ex professo tractantes assererent,
 quam probatam à quinquaginta, sola ferè authoritate
 priorum ductis. Opinio enim communis non ex numero
 opinantium, sed ex pondere authoritatis fit, & citat Ale:
 Ludo: Gomez, quin, subdit, & arbitror utramque ad hoc
 posse dici communem, quando utraque habet octo, vel de-
 cem assertores graves, & cum judicio eam diligentes; quo
 fit, ut non sit multum laudanda diligentia quorundam re-
 centiorum inquirentium, utram teneant plures. . . . Alte-
 rum est, stante hac Navarri adnotatione, contraria opinio
 non debet dici communis ex multitudine præcisè spectata
 Doctorum sequentium. Nostra autem potius deberet dici
 æquè communis, nam spectatis rationibus, & utrinque
 perpensis difficultatibus, non est, cur adversariorum opi-
 nioni subscribam; præsertim, cum id quoque asserat, quod
 à me fusiùs pertractatur Eminentissimus Cardinalis Caje-
 tanus locis supracitatis, Julius Syrenius Brixianus opere de
 Prædest. utcumque eam tetigit. Itidem non displicet Bur-
 gasio de irregul. item pag. 166. num. 16. Sanctis Patribus
 non refragatur, ut infra patebit evolvendo Augustinum,
 ex quo non videtur expressum contrarium, saltem, quod
 sciam. Adde ex regula Navarri loco citato num. 286.
 quando opinio pluribus fundamentis nititur quamvis satis
 apte dissolvi queant, eligenda est, nam ait cæteris paribus,
 funiculus duplex, aut triplex difficilior rumpitur; ergo cum
 nostra plures habeat rationes, quibus aptè responderi ne-
 quit; contraria verò salvis salvandis aptè dissolvitur, eo
 magis quia cætera non sunt paria, nam pro ipsa plures non
 sunt rationes, & plura fundamenta; nisi velis numerum
 Doctorum pro fundamento assignare, quod Navarro non
 placet, ut retuli sequitur, &c. Ratio autè adversariorum una
 est, & communis cõmunitate sequelæ, ut apud Authores
 quisque advertere potest; neque dici potest unâ esse, & cer-
 tam, nam, si hoc esset, deberet ostendi fons certitudinis, ad
 minus

286 *Dissertatio II. De secunda conditione*

minùs à posteriori: hic autem non est *S. Scriptura*, ex hac enim solùm pro certo habetur juxta illud *Joannis* tertio: neminem salvari posse sine baptismo, non contempto juxta *D. Augustinum*, supra in præcedentibus relatam; existente, nimirum possibili, nam existente impossibili, inculpabiliter, votum reputatur pro opere, docet *Magister Sententiarum* lib. 4. dist. 17. & adulti per actum contritionis perfectæ salvari possunt sine suscepto baptismo, ut est omnium concors sententia. Certitudo sola hæc est, videlicet baptizatos salvari posse, & posito baptismo tunc adesse salutem; Non baptizatos autem, secluso contemptu, & seclusa culpa, non salvari, nec salvari posse, non est certum, imò in adultis falsum, nam salvari possunt per actum dilectionis Dei super omnia, &c. Non est unanimis Patrum consensus, imò plura adduxi testimonia ad rem meam ex *Prospero* discipulo *D. Augustini*, de cujus mente infra. Non est Conciliorum sanctio aliqua; quæ si esset, calamum cohibuissem; cohibuisset quoque doctissimus Cardinalis *Cajetanus*, *Julius Syrenius* Ordinis *D. Hieronymi*, qui scripsit anno 1580. & suum opus consecravit Summo Pontifici felicitis mem. *Gregorio XIII.* ut memini, ni fallor, me legisse. Non est vulgaris sensus, nam vulgus attendere solùm debet ad ea, quæ pro certis habentur in ordine ad articulos fidei. V. g. vulgus credere debet in hostia consecrata non esse panem; Sapientibus verò committitur investigare quid sint ea, quæ ad sensum apparent. Vulgus tenetur scire, Deum esse trinum in personis, & unum in essentia; Solis Theologis tamen conceditur perscrutari mysterium istud. Sic vulgus, edoctus est circa ea, quæ suum statum concernunt; Populis quippè licet ea sola communicare, quæ certa sunt. Hinc, cum certum sit baptizatos non posse perire, si statim, nempe ante usum rationis decedant; Solùm istud sciunt, & hoc sufficienter didicerunt. An autem in casibus expressis possibile sit salvari, relin-

qui-

quitur Theologis, sapientioribusque examinandum; Non ergo populares esse de hoc incertos, arguit nostram sententiam esse falsam, aliter sapientibus, & insipientibus idem esset in sciendo profectus. Cum ergo aliquis infans sine baptismo moritur, vulgus, & homines rudes dubitant de illius salute; Istud autem dubium non nascitur, nisi ex certitudine, qua certi sunt, baptizatos non perire; & ex eo suboritur dubium, quod non baptizati non salventur omnibus casibus; At istud dubium solvi potest à sapientibus probabilibus rationibus.

59. Quod, si dicas, vulgum non solum dubitare, verum esse certum, quod non salventur infantes nostri. Ego respondeo, hanc certitudinem non esse ex fide, quam melius habent sapientes, quam rudes, imò petitur principium; nam præsens, quam peto ex capite vulgaris judicii certitudo fidei debet sequi ad vulgi unanimem consensum, tanquam à signo, & à posteriori; quod patet ex mea petitione, dum cœpi interrogare de fonte certitudinis. Adde dictum vulgare, non enim habere tantam auctoritatem, ut sit signum certitudinis fidei; hoc enim solum conceditur unanimi consensui omnium Sanctorum Patrum. Dicam igitur, rudes, & doctos, sapientes, eximios, & indoctos populares id sentire, quod respectivè docuerunt, didicerunt, quod edocti sunt, &c. Et universaliter, ut omnes comprehendam putant, & ego simul cum omnibus, baptismum esse necessarium ad salutem, & eos, quos contingit, baptismo privari, non esse salvos quoad judicandi certitudinem, nam posse salvari est in probabili opinione. Pro certo non constat, nisi velimus vocare certum id, quod scholasticè, & modo disputativo, quandoque vocare contingit; hoc autem posito omnes dubitant de salute parvuli sine baptismo morientis; nam considerantes divinam misericordiam dubii sunt perierit nec ne? nam, cum solum sint certi, quod baptizati salventur, & hanc solum

cer-

288 Dissertatio II. De secunda conditione

certitudinē omninò judicādi habeant, remanent fluctuantes, spectata Dei bonitate, an ille perierit. Etenim licet sint certi, quod debuerit perire, eo quia non fuit applicatum medium salutis, quod habent pro medio unico certo; In casu autem dubium occurrit, an alia via forsitan Deus miseretur, quodque dubium audiui à multis rudibus, omnesque pie de Deo sentientes facere solent. Ecce ergo tota vulgi existimatio.

60. Posset autem aliquis contra me insurgere, nam in superioribus dictum est in hac materia esse suspendendum iudicium, nec debere obstinata sententia asseri puerulos, sine baptismo decedentes in utero matris perire; At si hoc faciunt rudes, quid superaddunt sapientes, quid hac tota disputatione tota à me actum est? Ad quid tanta pugna? Quò tendit hætenus initus conflictus?

61. Respondeo, dubium ex Navarro cap. 27. in manuali num. 279. sic describi: Dubitatio est cognitio duarum rerum contrariarum, neutram earum iudicando veram, & dubietatem appellat titubationem. Pater Franciscus Palanco tom. de consc. quæst. 2. §. 1. Conscientia dubia est, quæ, nec determinatè dicat, hoc esse licitum, nec determinatè, quod sit illicitum, sed fluctuat inter utrumque; assignatque duplex dubii genus, aliud purè negativum, aliud positivum. Dubium negativum est, quando nullum est fundamentum, aut ratio pro ulla ex partibus contradictionis. Dubium positivum est, quando utrinque militant rationes, & fundamenta pro utraque parte contradictionis, estque id omnibus notum. His positis, dubium rudium est negativum, non positivum; Item adhuc, si esset positivum, latum discrimen à cognitione theologorum adest; Nam theologi, ut Cajetanus, Julius Syrenius, & alii, dubitatione etiam positiva deposita, iudicant probabiliori fundamento, & adhærent uni parti, licet non sine formidine oppositæ. Ego ergo, suspendendum esse iudicium

cium determinatè, asserui, imò in unam partem determinatè scholasticè. disputativè inclinari: Tota igitur adversæ sententiæ certitudo est certitudo probabilitatis; Nostra autem majori gaudet probabilitate, si spectentur omnia salvanda; Si Christi redemptio, mors, &c. considerentur qui dixit: Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant, objectionum solutio facillima, Dei bonitas magis commendanda, & similia.

62. Dices contra id, quod supra dicebam, scilicet populis non licere communicare, nisi, quæ certa sunt; ergo non licebit nostram insinuare doctrinam de baptismo. Respondeo negando consequentiam. Antecedens enim, ut suo loco patet dictum fuit ad insinuandum, populum debere instrui secundum ea, quæ suum statum concernunt: Disputare, & speculari datum est eximiis in Ecclesia Dei, non iis, qui de vulgo sunt, hocque sensu non licere, &c. Cæterum, si instruantur de nostra sententia, bene erit, quatenus id faciunt, quod in beneficium prolis redundare potest, & optimum cōsiliū erit consulere matres baptismi votum pro filiis, in utero periclitantibus elicere. Indè bonum sperari solummodo potest; ut enim inquit S. Gregorius Magnus, scribēs ad Richaredum Regem: *Adversitas, qua bonis votis obiicitur, probatio virtutis est, non judicium reprobationis*; Et S. Leo Papa: *Misericordie Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire*. Ex occasione igitur hic, ne tempus expectem, ut omnis postulatio, quæ fieri posset resolvatur, subnecto sequentem doctrinam.

Mulier, cui hæc opinio fuerit probabilior de baptismo in voto suscepto, &c. esse obligationem illum casu necessitatis inculpabilis applicandi.

63. **M**ulieres de nostra sententia instructas, teneri de consilio ad vovendum baptismum

O o

pro

pro filiis, in utero periclitantibus, passim ex dictis colligitur. Nunc autem addo, mulierem, cui hæc opinio fuerit firma, & probabilior alicujus gravis viri scientia, & cōscientia eximii autoritate, strictè teneri sub pœna peccati læthalis ad vovendum, &c. in casu, &c. Aliquis dicere, posset, hanc quæstionem esse scholasticam, theologicam, speculativam, aut theologiam sacramentalem, ideoque non pertinere ad theologiam moralem, & scientiam practicam; indè consequens ex dicta quæstione non formari conscientiam circa agibilia. Sed immeritò sic diceret; etenim, licet nostra disputatio non sit moralis, nec ad mores pertineat, sed potius ad perscrutandam veritatem, & intelligentiam necessitatis baptismatis; tamen exindè locus suppeditatur theologo morali examinare, an mulier, uterum gestans, teneatur ex præcepto vovere baptismum in casu, &c. Ratio est evidens, nam dato, quod ex Theologia scholastica fuerit conclusum posse in voto puerulum salvare in casu, &c. & hanc opinionem aliqua mulier autoritate, ut dixi, sapientis ingestam firmiter retineat; statim occurrit theologia moralis, quæ versatur circa agibilia in communi, & in particulari, ad examinandum quid sit agendum in casu pueruli, &c. sit ne licitum non vovere baptisma aut illicitum; sicuti postquam cognoverimus, baptismum esse institutum ad delendum originale, statim concluditur esse inexcusabiles à peccato parentes, negligentes dare baptismum puerulo, ut suppono, periclitantis; ità optimè theologus moralis poterit instituere quæstionem, an peccat mulier, dum videns suum filium in utero periculum vitæ facere, negligit pro illo vovere baptisma; cujus quæstionis ansam accipit à Theologo scholastico, nam, præsupposita doctrina, quod parentes, negligentes salutem filiorum in casa urgentis periculi peccant; illicò videntur etiam peccare, posita doctrina de baptismo in voto, hunc contemnentes, & acceptata ab operante.

64. Dico ergo ad quæstionem, mulierem teneri, ut proposui, &c. Ratio est manifesta: Operari contra propriam conscientiam, peccatum est; Sed mulier, cui nostra opinio est probabilior ex suppositione de baptizandis pueris in voto, in casu, &c. negligens, &c. operatur contra propriam conscientiam, & judicium practicum; ergo, &c.

65. Cum autem eò mens mea dirigatur, ut ostendam non esse obstinatè asserendum, parvulos, in utero decedentes sine baptismo, omni remedio esse ad salutem destitutos, & consequenter perire; idcirco mulieres consulendæ sunt, de voto agendo in casibus expressis. Si verò aliqua fuerit hac doctrina instructa à viro probo, sapienti, cui fidit, & firmiter hanc opinionem eligit, aut electam accipit, certè operabitur contra propriam conscientiam, si non operabitur juxta eam; Et his paucis puto, sufficienter me explicuisse.

Quid autem circa hoc apud Augustinum habeatur, inquirendum est, ejusque verba expendenda remanent.

Exploratur mens D. Augustini.

66. **Q**uid circa hoc ex Augustino dicendum; puto, nullam rationem ex ipso adduci posse, nec in favorem, nec in contrarium; cum tunc suo tempore hoc non fuerit disputatum tota quippè S. Augustini industria eò directa fuit ad oppugnandos Cælestium, & Pelagium, docentes omnes pueros negativè esse aptos regno Dei; pro causa assignantes, ipsos non contrahere peccatum originale, quod est hæreticum.

67. Indirectè verò, & veluti præsuppositivè, putat Bellarminus, Augustinum esse contrarium, nam de Sacram. baptis. lib. 1. inquit; quod, qui alia remedia conantur invenire pro parvulis præter baptismum pugnant cum Evangelio, Conciliis, & Patribus; nam, subdit, ut August.

292 Dissertatio II. De secunda conditione

epist. 28. non alia de causa festinatur in Ecclesia, & curritur cum infantibus periclitantibus ad baptismum, nisi quia constat, nullum aliud esse remedium. Bellarminus autem debuisset prius probare, Cajetanum, cum quo ego fusiori calamo sentio, cogitasse aliud remedium præter baptismum, quod nunquam probavit, quia probare non poterat. Etenim ex iisdem verbis Augustini, non probatur, baptismum in voto non sufficere in calu necessitatis inculpatæ; sed potius conditio legitima baptismi in voto exprimitur, atque necessaria, ut ex dictis, & dicendis constat; nec profecto ego non cogito, aut non cogitavit Cajetanus (ut per scomma dicit) curam infantium magis pertinere ad Deum, quam ad nos. Imò quia ex articulis fidei, & principiis theologiæ novimus talem, & tantam esse curam apud Deum; idcirco ex vi eorundem principiorum, putamus non esse absurdum, si ita Deus voluerit salvare infantes immatura morte præventos in utero. Sed videamus per ordinem omnia Augustini dicta, quotquot colligere potui.

68. Aug. epist. 28. ut mox supra: *Non alia de causa festinatur in Ecclesia, & curritur cum infantibus periclitantibus ad baptismum; nisi quia constat, nullum aliud esse remedium; ergo.*

Epist. 23. *Non enim scriptum est; nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate, aut ex offerentium, vel ministrantium fide; sed nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto; ergo Aug. clare contradicit.*

Tomo 8. fol. 102. *Cum noverimus ex baptismo Christi solvi peccata, & ad remissionem peccatorum valere, non ob aliud cum infantibus currunt Matres, nisi, ut solvatur propago peccati, ergo*

Tom. 7. pag. 123. *Cur aliqui infantes baptizantur; Alii non, ait: hac gratia cur ad illum veniat, ad illum non veniat, occulta esse causa potest, injusta non potest, nunquid enim ini-*

iniquitas apud Deum? Abſit.

Tom. 7. de bono perſev. pag. 262. *Quid dicam, quod parvulus aliquando antequam illi per miniſterium baptizantis ſuccurri poſſit expirat? Plerumque enim feſſinantibus parentibus, & paratis miniſtris, ut baptiſmus parvulo detur, Deo tamen nolente, non datur, qui cum parvulum in hac vita non tenuit, ut daretur.*

Tom. 10. pag. 63. Quare Dominus permittat baptizari unum ex infantibus, & alium ante baptiſmum ſuffocari refert ad ſecretam Dei voluntatem.

69. Hæc omnia ſunt Auguſtini dicta, quæ præſentem concernere poſſe videntur materiam, in quibus prima fronte manifeſtatur, contrarium eſſe D. Auguſtini conſilium. At, lector, ex eis, quæ mox dicam, cognosceſt, quæ, & qualis fuerit S. Doctōris mens, qualis finis, qui ſcopus.

Primò ad id quod ait Auguſtinus epiſt. 28.

70. **D**ico mihi nec vel minimum obefſe; Certè baptiſmus non eſt omittendus, ut ex eodem doctore Aug. ſupra prop. 2. probatum eſt: Hinc optima de cauſa matres cum infantibus currunt, &c. quia baptiſmus eſt neceſſarius. Mea tamen opinio hæc non contineatur; loquor enim de morientibus in utero. Quod, ſi velis extendere ad morientes inculpate extra uterum; tunc quippè, ſi verè vovent parentes, ad ſalvandam, & veriſificandam conditionem, & qualitatem iſtius voti, debent omnem diligentiam adhibere, ut ad baptiſmum perveniant ſicque verum eſt, quod non alia de cauſa feſtinatur in Eccleſia, & curritur cum infantibus periclitantibus ad baptiſmum, niſi quia conſtat nullum aliud eſſe remedium.

Ad Epiſt. 23.

71. **I**, qui tale mentis vitium habent, ut ſtatim id amplectantur, quod primò objicitur, ducuntur.

turque à prima rerum apparentia, certè hoc Augustini testimonium adversari ratum habent ; Sed si Augustini doctrina ex suo scopo examinatur, illicò initio epistolæ apparet ad omne aliud inservire posse , quam ad objiciendū nobis. Ibi enim respondet Augustinus Bonifacio Episcopo, docens qui fiat, ut infantibus in baptismo prosit parentum fides, cum non noceat illis parentum impietas ; & ut clarè totum id pateat, exscribo ejus verba adamussim.

72. Quæris à me, utrū parentes baptizatis parvulis
 suis noceant, cum eos dæmoniorum sacrificiis sanare con-
 nantur, etsi non nocent, quomodò eis prosit, cum bapti-
 zantur parentum fides, quorum eis non potest obesse per-
 fidia. Ubi respondeo, tantam illius Sacramenti, hoc est ba-
 ptismi salutaris esse virtutem in sancta compage Corpo-
 ris Christi, ut semel generatus per aliorum carnalem vo-
 luptatem cum semel regeneratus fuerit per aliorum spiri-
 talem voluntatem, deinceps non possit vinculo alienæ ini-
 quitatis obstringi, cui nulla sua voluntate consentit, &
 anima enim patris mea est, inquit, & anima filii mea est :
 Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur: non autem peccat
 ipsa, cum parentes ei omninò nescienti, vel quilibet alius
 adhibet sacrilegia dæmoniorum; sed ideò ex Adam traxit,
 quod Sacramenti illius gratia solveretur, quia nondum
 erat anima separatim vivens, idest altera anima, de qua
 diceretur, & anima patris mea est, & anima filii mea est .
 Jam itaque, cum homo in seipso est ab eo, qui genuit alter
 effectus peccato alterius sine sua consensione non tenetur
 obnoxius. Traxit ergo reatum, quia unus erat cum illo ,
 & in illo, à quo traxit, quando, quod traxit admixtum est;
 non autem trahit alter ab altero, quando sua unoquoque
 propria vita vivente jam est ; undè dicatur Anima, quæ
 peccaverit, ipsa morietur; Ut autem possit regenerari per
 officium voluntatis alienæ, cum offertur consecrandus ,
 facit hoc unus spiritus, ex quo regeneratur oblati; non
 enim

„ enim scriptum est, nisi quis renatus fuerit ex parentum,
 „ voluntate, aut ex offerentium, vel ministrantium fide, sed
 „ nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu. Aqua igitur
 „ exhibens forinsecus Sacramentum gratiæ, & spiritus ope-
 „rans intrinsecus beneficium gratiæ, solvens vinculum,
 „ culpæ reconcilians bonum naturæ regenerant hominem,
 „ in uno Christo ex uno Adam generatum; Regenerans er-
 „ go spiritus in majoribus offerentibus, & parvulo oblato,
 „ renatoque communis est; idè per hanc societatem unius,
 „ ejusdemque spiritus prodest offerentium voluntas parvu-
 „ lo oblato. Quando autem in parvulum majores peccant
 „ offerentes eum, atque obligare conantes dæmonum sacri-
 „ legis vinculis, non est anima utrorumque communis, ut
 „ etiam culpam possint habere communem; Non enim sic
 „ communicatur culpa per alterius voluntatem, quemad-
 „ modum communicatur gratia per Spiritus Sancti unita-
 „ tem. Potest enim, & in hoc, & in illo homine esse unus
 „ Spiritus Sanctus, etiam si invicem nesciant, per quem sic
 „ utriusque gratia communis; non autem potest spiritus ho-
 „ minis esse & hujus, & illius, per quem peccante altero, &
 „ altero non peccante; sit tamen culpa communis; ac per
 „ hoc potest parvulus semel ex parentum carne generatus
 „ Dei spiritu regenerari, ut ex illis obligatio contracta sol-
 „vatur; non potest autem semel Dei spiritu regeneratus ex
 „ parentum carne regenerari, ut obligatio, quæ soluta est
 „ iterum contrahatur. Constat igitur, quæ fuerit mens D. Au-
 „ gustini, ut vel ullum verbum addere non cogar.

Ad fol. 102. tom. 8.

73. **E**X iisdem Augustini verbis, cuique manifestū
 nullam pati difficultatem expositam nostram
 doctrinam. Ego enim dixi ex fide divina necessarium esse
 ad salutem lavacrum regenerationis, & ex Augustino
 proba-

bilis; nam infallibile est, infantes per baptismum renasci; sicque, dum dicit Dei esse unum baptizari; alium non; & consequenter unum salvari gratia baptismatis, alium non salvari, loquitur præcisè de baptismo, ut sensus fert communis, quod ego supra notavi, in secundo notabili circa communitatem opinandi, præcindendo ab eo, quod potest dici ab aliis. Dico 3. meritò ab Augustino fuisse sic semper responsum; Cum enim ageret contra Pelagium, volentem dari salutem, & gratiam iis, qui viribus naturæ vellent; non dari iis, qui nollent, Augustinus exemplo parvulorum id efficaciter refellit, nam parvuli non possunt uti arbitrio, nec meritum præcedit; Cur ergo baptismum non accipiunt, nisi quia (respondet) noluit Deus, & hoc sufficit refutando Pelagio. Alia, quæ dici possunt de hac causa parvulorum non pertinebant ad Augustini scopum. Item ad sensum germanum litteræ dicere possum, quod, Deo volente, alii suscipiunt baptismum; Deo nolente alii non suscipiunt, idest aliis Deus vitam produxit, aliis noluit vitam producere, prorogare, quod ultrò concedo; Si enim aliter intelligeretur, sequi deberet, Deum alios reprobasse ex se antecedenter, alios elegisse, quod est falsum.

75. Non ergo Augustinus (ut benè occasione simili notat Cardinalis Sfondratus de prædest. pag. 96.) voluit aliis libertatem adimere ea omnia dicendi, quæ deinceps opportuna viderentur. Quamvis nemo melius de gratia, & contra Pelagium Augustino scripserit; non scripsit tamen omnia, quippè haud necessaria, Calvino nec dum exorto, & hominis arbitrium, Deique bonitatem impugnante; nam aliis armis opus est alio hoste, belloque instantibus. S. Doctor pugnavit pro gratia contra Pelagium, & pro libertate contra Manicheos. Augustino contra Pelagium sufficit exemplum parvulorum: quo posito, non excludit alia, quæ dici possunt, & quæ fortassè dixisset, si se exhi-

298   Dissertatio II. De secunda conditione
huiusmodi occasio circa causam parvulorum. Sequenti solu-
tione melius patebit quid Augustinus docuerit.

Ad pag. 262. tom. 7. de bono perseverantia.

76.   **A**rgumentum desumptum ex hoc Augustini
loco, cum nimis probet, nihil probat. Plu-
res namque utuntur ad probandum, Deum velle aliquos
ex se excludere à regno, ut de facto pro objectione affert
hunc textum Doctor Maignan. in sua 1. part. phil. sac. cap.
14. prop. 12. n. 12. Si ergo non magis unum, quàm aliud
ex dicto loco infertur, sequitur vitium esse illationis, &
argumenti adversariorum ex recensito D. Aug. dicto.

77.   Dico igitur verum esse, quod festinantibus pa-
rentibus, & paratis ministris, ut baptismus detur parvulo,
Deo tamen nolente, non datur. Quare? Ex eodem Augu-
stino stat responsio; qui cum parvulum in hac vita non
tenuit, ut daretur; scilicet noluit Deus vitam prorogare
infanti, & causas remove inferentes mortem, usquequò
per baptismum succurri posset à ministris: In hoc quippè
solum ex Aug. coarctatur divina voluntas, ut patet, textum
legenti: Non per hoc autem, quidquid posset deinceps
dici de salute illorum parvulorum, omnis adimitur liber-
tas dicendi; ergo, quia Deus ex se ab æterno voluit salvum
facere illum puerulum (nam non aliter deest salus ex parte
Dei, quàm ex eo, quod noluit vitam prorogare) & pro eo
instituit baptismum per Christum Redemptorem; Aliun-
dè, ut dictum est, noluit causas remove impedientes ba-
ptisma; ergo, aut noluit illum salvum fieri, quod non est
dicendum, aut, si voluit, ut est certissimum, voluit per vo-
luntatem alterius in proposito, casu necessitatis urgente:
Et, licet id Aug. non dixerit, nec tamen negavit; ergo non
est dicendum nostram doctrinam repugnare Augustino, ut
dixit Bellarminus; nam locus ab autoritate debet esse
positivus, non negativus.

78. In-

78. Instabis: Augustinus necessariò præsupposuit, puerulum non baptizatum perire; licet ministri, & parentes festinent eum baptizare; nam sic ait: Quid dicam, quod parvulus aliquando, antequam illi per ministerium baptizantis succurri possit, expirat? Ergo supponit, non posse succurri, nisi per baptismum; ergo, qui non baptizantur; quatenus expirant, antequam per ministerium baptizantis succurri possit, sunt à salute exclusi.

79. Respondeo primò, locum Augustini non esse ad rem nostram; Imò mirè mihi favere, nam, ut patet lectori, tum in antecedentibus, tum in iis, quæ inferiùs dicam, præsertim ad objectionem quartam, tunc votum juvare potest, quando opus excluditur necessitate; & tunc cognoscitur verè vovisse matrem, quando opus necessitate non exclusum ab ea fuit; quod fuit mihi notandum, tum ad plures objectiones refellendas; tum ad legitimam voti conditionem explicandam. S. Doctòr loquitur de parvulis natis, quibus per ministerium baptizantis paratis, ut ait, ministris, & festinantibus parentibus succurri non potest, antequam expirent. Ego autem loquor de morientibus In utero: Undè constat, concedendum esse totum argumentum, nam ultrò concedo de natis, & ab utero exclusis verum esse, non posse succurri, nisi per baptismum.

80. Respondeo 2. Augustinum impugnare Pelagianos ex hoc capite, scilicet, quod gratia gratis à Deo datur, cui datur, & ideò gratia; & cum Pelagiani in causa parvulorum recurrissent ad opera bona, sub quibus in ætate activa prævisi sunt à Deo, dicebant, aliquos baptizari ob opera bona, prævisa in ætate activa; Alios verò gratia baptismi privari ob opera mala, quæ fecissent, si ad ætatem activam pervenissent: Eos debellat Augustinus. semper demonstrans, gratiam gratis dari, cui datur, ideoque gratiam; & non obstante parentum bona voluntate, & meritis, non datur baptismus, quasi gratia sit ex meritis. Id

enim solum oportebat Augustino, & de hoc erat bellum contra Pelagianos.

81. Sed, ut innotescat quid velit loco citato Augustinus, legendus est liber 2. de prædest. Sanctorum, qui est de bono persever. Ibi enim contra Pelagianos probat, gratiam Dei non secundum merita nostra dari; Sic quippe ait
 „ immediatè ante cap. 12. Conficitur itaque gratiam Dei
 „ non secundum merita accipientium dari, sed secundum
 „ placitum voluntatis ejus in laudem, & gloriam ipsius
 „ gratiæ ejus, ut qui gloriatur, nullo modo in seipso, sed in
 „ Domino gloriatur, qui hominibus dat, quibus vult, quoniam
 „ misericors est, quod, etsi non det, justus est, & non
 „ dat, quibus non vult, ut notas faciat divitias gloriæ suæ
 „ in vasa misericordiæ: Dando enim quibusdam, quod non
 „ merentur, profectò gratuitam, & per hoc veram suam
 „ gratiam esse voluit. Non omnibus dando, quid omnes
 „ merentur ostendit. Bonus in beneficio certorum, justus
 „ in supplicio cæterorum; & bonus in omnibus, quoniam
 „ bonum est, cum debitum redditur; & justus in omnibus,
 „ quoniam justum est, cum debitum sine cujusque fraude
 „ donatur. Defenditur autem sine meritis Dei gratia, idest
 „ vera gratia, etiamsi parvuli baptizati, sicut Pelagiani sentiunt,
 „ non eruuntur de potestate tenebrarum, quia nulli
 „ peccato, sicut putant, tenentur obnoxii, sed tantum in
 „ regnum Domini transferuntur: Etiam sic enim sine ullis
 „ bonis meritis datur eis regnum, quibus datur; & sine ullis
 „ malis meritis non datur eis, quibus non datur. Quod
 „ adversos eosdem pelagianos dicere solemus, quando nobis
 „ obijciunt, quod fato tribuamus Dei gratiam, dicendo,
 „ eam secundum merita nostra dari; Ipsi verò potius, Dei
 „ gratiam fato in parvulis tribuunt, qui dicunt fatum esse,
 „ ubi meritum non est; Nulla quippe merita, etiam secundum
 „ ipsos Pelagianos, possunt in parvulis inveniri; cur
 „ alii eorum mittantur in regnum, alii alienentur à regno;
 „ sicut

sicut autem nunc, ut ostenderem, gratiam Dei non secundum merita nostra dari, secundum utrumque sensum hoc defendere malui: Et secundum nostrum scilicet, qui obstrictos originali peccato parvulos dicimus; & secundum Pelagianorum sensum, qui originale esse peccatum negant: Nec tamen idcirco mihi est ambigendum habere parvulos, quod eis dimittat, qui salvum facit populum suum à peccatis eorum: Ita, & in 3. lib. de libero arbit. secundum utrumque sensum restiti Manicheis, sive supplicia, sive primordia naturæ sine ignorantia, & difficultas, sine quibus nullus homo nascitur, & tamen unum horum teneo. Ibi quoque à me satis evidenter expressum est, quod non sit ista natura instituti hominis, sed poenæ damnati. Frustra itaque mihi de illius libri mei vetustate præscribitur, ne agam causam, sicut debeo agere parvulorum, & inde gratiam Dei non secundum merita hominum dari perspicuæ veritatis luce convincam. Si enim quando libros de libero arbitrio laicus Romæ coepi, & in Aphrica Presbyter explicavi, adhuc de damnatione infantium non renascentium, & de renascentium dubitatem liberatione: Nemo, ut opinor, est tam injustus, atque invidus, qui me proficere prohiberet, atque in hac dubitatione remanendum mihi esse judicaret. Cum verò rectius possit intelligi non me propterea de hac re dubitasse credi oportere, quia contra quos mea dirigebatur intentio, sic mihi visi sunt refellendi, ut, sive poena esset peccati originalis in parvulis, quod veritas habet; sive non esset, quod nonnulli errantes opinantur, nullo modo tamen, quam Manicheorum error inducit, duarum naturarum boni scilicet, & mali permixtio crederetur. Absit ut causam parvulorum sic relinquamus, ut esse nobis dicamus incertum, utrum in Christo regenerati, si moriantur parvuli transeant in æternam salutem; non regenerati autem transeant in mortem secundam, quoniam quidem scri-

scriptum est : per unum hominem peccatum intravit in
 Mandum , & per peccatum mors , & ita in omnes homi-
 nes transit ; aliter rectè intelligi non potest : Nec à morte
 perpetua , quæ justissimè est retributa peccato , liberat
 quemquam pusillorum , atque magnorum , nisi ille , qui
 propter remittenda , & originalia , & propria nostra pec-
 cata mortuus est sine suo ullo originali , proprio pecca-
 to . Sed , quare illos potius , quàm illos ? Iterùm , atque
 iterùm dicimus , nec nos piget . O homo , tu quis es , qui
 respondeas Deo . Inscrutabilia sunt iudicia ejus , & inve-
 stigabiles viæ ejus ; & hoc adjiciamus , altiora te , ne qua-
 sieris , & fortiora te , ne scrutatus fueris . Videtis ne cha-
 rissimi ; quam sit absurdum , & à fidei sanitate , atque sin-
 ceritate veritatis alienum , ut dicamus parvulos mortuos
 secundum ea judicari , quæ præsciti sunt facturi esse , si vi-
 veret ? In hanc autem sententiam , quam certè omnis sen-
 sus humanus , quantalacumque ratione sub nixus maxi-
 meque Christianus exhorret , ire compulsi sunt , qui sic à
 Pelagianorum errore alieni esse voluerunt , ut tamen gra-
 tiam Dei per Jesum Christum , Dominum nostrum , qua
 nobis una post lapsum primi hominis , in quo omnes ce-
 cidimus , subvenitur , secundum merita nostra dari , sibi
 adhuc existiment esse credendum , & disputatione insu-
 per proferendum . Quod ipse Pelagius ante orientales
 Episcopos iudices damnationis suæ timore damnavit .
 Hoc autem , si non dicatur de mortuorum scilicet operi-
 bus , quæ facturi erant , si viverent , bonis , aut malis , ac
 per hoc nullis , & in ipsa Dei præscientia non futuris : Hoc
 ergo , si non dicatur , quod cernitis , quanto errore dica-
 tur , quid restabit , nisi , ut gratiam Dei , non secundum
 merita nostra dari , quod contra hæresim pelagianam ca-
 tholica defendit Ecclesia , remota contentionis caligine ,
 fateamur ; atque id maximè in parvulis evidentiore ve-
 ritate cernamus ; neque enim fato cogitur Deus illis in-
 fanti-

„ fantibus subvenire ; illis autem non subvenire , cum sit
 „ utrisque causa communis: Aut res humanas in parvulis ,
 „ non divina providentia , sed fortuitis agi casibus opina-
 „ bimur, cum rationales, vel damndæ, vel liberandæ sint
 „ animæ, quandoquidem nec passer cadit in terram sine
 „ voluntate Patris nostri, qui in Cœlis est : aut parentum,
 „ negligentia sic tribuendum est, quod parvuli sine bap-
 „ tismo moriuntur , ut nihil ibi agant superna judicia : tan-
 „ quam ipsi , qui hoc modo malè moriuntur parentes sibi
 „ negligentes voluntate propria , de quibus nascerentur ,
 „ elegerint . Quid dicam, quod parvulus aliquando, ante-
 „ quam illi per ministerium baptizantis succurri possit, ex-
 „ pirat? Plerumque enim festinantibus parentibus , & pa-
 „ ratis ministris, ut baptismus parvulo detur, Deo tamen,
 „ nolente non datur, qui cum parvulum in hac vita non te-
 „ nuit, ut daretur.

82. Ex toto isto D. Augustini discursu, & sine constat non aliud intendisse, quàm demonstrare gratiam Dei non secundum merita dari, quod, ut evidentiore veritate cernatur affert exemplum parvulorum , nam isti nequeunt habere bona, vel mala merita, & consequenter gratia baptismatis non datur his ob mala merita, & datur aliis ob bona merita; nec ob opera bona, aut mala, quæ fecissent, si vixissent : Hoc enim dicit exhorrire quamlibet autem, præsertim Christianam , nam futura conditionata non sunt judicanda . Item asserit, non cogi Deum fato illis subvenire, istis non , cum sit utrisque causa communis ; Nec res humanæ in parvulis fortuitis casibus , & non providentia aguntur; nec parentum negligentia tribuendum est, nam etiam parentibus volentibus, & paratis ministris baptismus quandoque non confertur . Undè concludit Augustinus, gratiam Dei non dari secundum merita: Non est enim malum meritum in puerulo , quasi ipse elegerit nasci à parentibus negligentibus. Ideò subdit Augustinus, quid

quid dicam, quod, paratis ministris, antequam, succurratur expirat? Quasi dicat, discussis omnibus capitibus superest concludendum, gratiam Dei non dari secundum merita; sed gratis, & sine ullis bonis meritis datur eis regnum, quibus datur, & sine ullis malis meritis non datur eis, quibus non datur, loquendo in causa parvulorum.

83. Ex his ergo Augustini dictis in duobus libris de Prædestinat. Sanctorum, quos scimus scripisse contra Pelagianos, & Semipelagianos, nihil concludi potest contra nostram, quam possibiliter assumpsimus defendendam, opinionem; Ego enim primas ferre non audeo super parvulorum causa, quamquam hæc meditatús fuerim, antequam Cajetanum incurrissem, prima quædam lumina Julio Syrenio debens, ut in superioribus retuli. Solum igitur patet evidentiore veritate, ut S. Doctor inquit, in parvulis, gratiam Dei non secundum merita nostra dari, aliter non gratia, sed debitum, ut pluries Apostolus.

84. Neque in verbis, si expenduntur, dici potest Augustinum mihi obesse, nam loquitur, ut patet de infantibus, jam utero exclusis; de quibus solum verificatur, quod, paratis ministris, & festinantibus parentibus, ut baptismus detur, antequam eis detur, expirant. Ego verò loquor de iis, quorum vitæ initium, & finis materna intra viscera conficitur, inculpabiliter ex parte parentum, seu generaliter ex parte voluntatis creatæ.

85. Prima facie, quod fertur posse deduci istud est, scilicet Deum nolle salvare aliquos parvulos, morientes, videlicet, sine baptismo. At hoc neque colligitur; nam, etsi gratia baptismi, cui confertur, gratis confertur; & cui non confertur, gratis quoque non confertur; nam non ob ullum malum meritum; tamen intelligendum est germano sensu, qui ex eodem Doctore habetur aperte. Sensus D. Augustini est, aliquos parvulos non baptizari, & mori, Deo volente, id est, vitam non prorogante; non quod Deus

Deus ex se secundum placitum suæ voluntatis noluerit illos salvare; nam, ut ait S. Leo Papa, sicut nullum à reatu liberum reperit, ita pro liberandis omnibus venit Christus; sed quia ex se vitam pueruli non vult prorogare, nec causas impedire; quo modo optimè dicimus, Deum nolle, non quidem salutem, sed vitæ prorogationem; Undè, cui non conceditur gratia vitæ prorogata, non deest salus ex parte Dei, qui adhuc illum vult saluum fieri per baptismum; & ut respondeam pro omnibus, dico sic. Vel parvulorum prædestinatio dicitur efficax antecedens, ut etiam adultorum; & hoc modo collatio baptismi in facto est gratia specialis; & cui non confertur, non conceditur hæc gratia specialis, scilicet, baptismus in actu applicatus; & solummodò sunt parvuli isti comprehensi voluntate generali per media sufficientia, quatenus applicabilis est baptismus, licet non applicetur. Vel non admittitur prædestinatio specialis efficax absoluta antecedens parvulorum, in qua sententia persto; & sic collatio baptismi his v. g. non est gratia specialis ex intentione speciali salutis pro his; sed est gratia prorogationis vitæ pro his; nam aliis v. g. non subvenitur per baptismum, Deo vitam non prorogante. Secundum autem utrumque sensum; falsum est, Deum illos ex se voluntate sua reprobasse; nam in prima sententia, etsi pro iis, qui benè, scilicet, cum baptismo moriuntur adsit speciale decretum; non tamen adest voluntas divina ex se, quasi secundum ejus beneplacitum excludendi eos, qui absque baptismo moriuntur; nec ab assertoribus primæ sententiæ dicitur; nec ex Augustino colligitur. In secunda opinione à fortiori neque id dicitur. Absolutè autem ex verbis Augustini, non infertur, nisi esse divinum judicium, vitam pueri non prorogari, quousque possit baptizari in facto, neque aliud deducitur. Legenti textum ad literam patet.

86. Ut quid annotem circa Augustinum, videtur

Qq

suam

suam doctrinam contradicere communi responsioni, quam passim apud Authores legimus, & in scholis audimus, & supra retuli, nimirum, quod baptismus parvulo datur, si parentes non fuissent negligentes; si temperatè vixissent; si piè vitam duxissent; Sic enim potuissent, ut ajūt, impetrare baptismi Sacramentum puerulo. Augustinus quippè id expressè negat, & solùm dicit in istis casibus agere superna judicia, & Deo volente, datur, cui datur; ergo Augustini auctoritatem possem pro me assumere ad refellendam illam communem responsionem; quid responderent authores, apud quos legitur recensita responsio in causa parvulorum: pari jure profectò credant, posse à me responderi. At puto non facere ad rem, nec contra me, nec ipsos objectionem, ex Augustino desumptam; solùm dicamus voluisse insinuare contra Pelagianos, & Semipelagianos, gratiam Dei non dari secundum merita nostra.

87. Si quis adhuc anceps hærebit, an per hæc verba Augustini præcludatur meæ sententiæ semita. Dico, in dictis verbis Augustini me non prætereundam meam contineri sententiam, cum nullum verbum de hac re faciat. Sed firmiter assero contrarium non includi; tùm quia loquitur de natis in communi acceptione; tùm quia disputans contra Pelagianos, & Semipelagianos, assumit principia certa, & indubitata; de eo autem, quod mea opinio adstruit, mentionem non facit, nec vel minimum; tùm quia non intelligitur præclusum opinioni de applicatione baptismi in alieno voto parvulis in utero morientibus ex hoc, quod Augustinus, licet alio scopo disputans protulit inter alia verba hæc, scilicet: Quid dicam, quod parvulus aliquando antequam illi per ministerium baptizantis succurri possit, expirat? Plerumque enim festinantibus parentibus, &c. ut baptismus parvulo detur, Deo nolente, &c. nam primò loquitur de parvulis extra uterum,

pro

pro quibus verificatur applicabilitas Sacramenti, & consequenter remedium sufficiens salutis . Ego autem loquor de infantibus , in utero decedentibus . Secundò loquitur de salute, ut consequenda per medium certum præscindendo à mediis probabilibus , ut supra notavi . Neque dicas, Augustinum saltem implicite, & præsuppositivè esse contrarium; si enim ait , Deum non prorogare vitam pueruli , ut baptismus applicari possit , adhuc festinantibus parentibus, & paratis ministris ; ergo supponit , ut possit subveniri puerulo necessarium esse baptismum ; aliter frustra assignaret pro causa Deum nolentem puerum in hac vita tenere , ut daretur baptismus ; si etiam, sine vitæ prorogatione , & consequenter sine baptismo posset esse salus; ergo supponit unice baptismum esse salutis remedium ; ergo implicite saltem negat , posse subveniri alio modo infantibus , quorum vita non prorogatur ad baptismum usque.

88. Respondeo tunc implicite Doctorem Augustinum refragari dicere possemus , quando aliquid suis verbis exprimeret, quo nostrum dictum conjungi non posset; Hoc autem non habetur ; sed ad summum colligitur Augustinum supponere (quod quidem ego etiam ultrò assero) baptismum esse unice medium certum , quo subveniri possit infantibus ; quapropter distingno ultimum consequens ; ergo supponit unice baptismum esse salutis remedium certum, & certissimum, concedo consequentiam ; ergo supponit unice baptismum, &c. ad exclusionem cujuscumque alterius modi, qui probabiliter , & argutivè , ut mos est in scholis dici posset , nego consequentiam , & totum id, quod subjungitur . Omnia sunt clara , nec est, quod aliud addam.

Ad pag. 63. tom. 10.

89. **D**VM S. Augustinus refert ad Dei secretam voluntatem, quare Dominus permittat baptizari unum ex infantibus, & alium ante baptismum suffocari, mihi non obest. Ego quoque ad Dei voluntatem occultam referendum puto; cum enim mors, & vita in manu Domini sit; quare Dominus permittat, unum suffocari ante baptismum; alium verò baptizari, Deo est attribuendum, cujus est vitam prorogare, & abbreviare.

90. Si dicas; ergo supponit Augustinus locum non esse saluti, cui baptismus deest ob suffocationis præventionem. Respondeo, non esse locum, &c. per medium certum, de quo solum loquitur Augustinus concedo; supponit non esse locum, &c. per medium probabile, nego; imò nego suppositum, quod Augustinus de hoc verba fecerit, seu pro, seu contra; at simpliciter loquitur secundum ea, quæ pro certis ex fide habentur; & opus fuit certis uti ad oppugnandos Pelagianos, & Semipelagianos, contra quos sua disputatio dirigitur, qua profert, gratiam Dei non secundum merita accipientium dari; ergo à primo ad ultimum dicendum est, nihil, quod sciam, inveniri apud Augustinum meæ opinioni contrarium.

91. Dum Augustini opera evolverem, occurrit alia legere, quæ ad rem facere videntur, testimonia, quibus quoque successivè satisfit.

Tom. 3. pag. 187. si quæras quare Deus dat animas illis, quos absque remedio salutari mori contingit. Respondet S. Doctor, quod divina institutio, qua res, & rerum naturæ conduntur, nec peccato tollitur, nec violentia præpeditur. Et tandem post multa concludit; undè si aliqui sub peccato geniti parvuli obeunt absque remedio salutari, pertimesce justitiam Dei, qui nihil debet alicui,
sed

sed damnat in singulis malum , quod non fecit in eis ; Si autem parvulos renovat Sacramentis , admirare misericordiam Dei ; ipsi enim , sicut nesciunt culpam , cum qua ex carne nascuntur ; sic nesciunt gratiam , qua per Christum renovantur. Non excusat parvulos à culpa , quia eam non norunt , nec excludit gratiam ab eis , quia eam nesciunt.

92. Hujusmodi responsione S. Doctorem respondisse , non alienum à vero esse , sed benè more suo ad propositam difficultatem suum prompsisse judicium , humiliter putandum est . Sed quid indè ? Solùm probat non teneri Deum non creare animas in illis corporibus , & in illis hominibus , quos prævidit mori absque remedio salutari , ea ratione ab Augustino assignata , quod institutio divina , qua res , & rerum naturæ conduntur , nec peccato tollitur , nec violentia præpeditur , quod totum ultrò concedo. Est quippè admiranda misericordia Dei , si parvuli Sacramento renovantur ; pertimescenda justitia ejus , si sine remedio aliqui obcunt . Et , ut uno verbo respondeam ad omnia similia , D. Augustinum (quod etiam mos debet esse cujusque) noluisse infirmare certa , & indubitata admixtione incertorum ; sicque impugnando , docendo , loquitur de remedio salutari certo , quod est baptismus. Aliud autem , quod esse potest necessitatis casu est incertum , & tantum probabile ; aut , si certum certitudine more scholarum ; quod aliud boni non facit , quam in periculis dictum votum proponere baptismi nam forsan proderit , saltem non nocebit infanti.

93. Tom. 7. pag. 137. hæc habet Augustinus : nulla igitur ex nostro arbitrio præter baptismum Christi salus æterna promittatur infantibus , quam non promittit scriptura divina , humanis omnibus ingeniis præferenda . At hic Augustinus impugnat Pelagium , & Cælestium , qui docebant , Adam nocuisse solum sibi , non autem posteris ,
nec

310 Dissertatio II. De secunda conditione

nec ex ipso contrahere peccatum originale. Putabant enim isti hæretici, homines nasci cum eadem innocentia, in qua fuit conditus Adam; undè baptismus per eundem non erat necessarius ad salutem, nec infantes, morientes sine baptismo, peribant ob peccatum ratione propriæ innocentiae: At quia S. Scriptura, præsertim Joan. 3. premebantur; nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire in Regnum Dei, asserabant, baptismum esse necessarium ad obtinendum regnum Dei, non autem ad salutem. Quod absurdum fusè pluribus in libris impugnat; ideo dicit: nulla igitur ex nostro arbitrio præter baptismum Christi salus æterna promittatur infantibus, &c. quod totum constabit consideranti ea, quæ Augustinus lib. 1. de origine animæ cap. 9. docuit contra Pelagianos: *non baptizatis parvulis nemo promittat inter damnationem, regnumque Cælorum quietis vel felicitatis cujuslibet, atque ubilibet quasi medium locum; hoc enim hæresis Pelagiana permisit.* Lib. 2. cap. 12. *novellos hæreticos Pelagianos justissimè Conciliorum Catholicorum, & Sedis Apostolicæ damnavit autoritas, eo quod ausi fuerint non baptizatis parvulis dare quietis, & salutis locum etiam præter Regnum Cælorum.* Idem tract. 67. in Joan. lib. 1. de pecc. meritis, & remiss. cap. 28. ex quibus clarum est loqui contra Pelagianos volentes puerulos sine baptismo decedentes salvos esse, eo quia peccatum originale negabant; & Christi baptismum non propter dissolvendum originale amittebant, sed ob Regnum Cælorum; quas omnes ex Aug. autoritates fatetur Cardinalis de Laurea quamquam nobis adversarius non opponi huic doctrinæ de baptismo; etsi se referat pro ista oppugnanda ad Alphonsum de Castro. Quæ verò hic Doctor congerat contra, inferius expendenda sunt. Eodem modo respondetur ad illud Aug. *firmissimè tene, &c.* relatum de conse. dis. 4. aut ut alii volunt Fulgentii ad Petrum Diaconum cap. 27. cum

27. cum hoc loco appareat mens quæ fuerit Divi Augustini.

94. Eodem tom. 7. pag. 169. Remanet igitur originale peccatum, per quod sub diaboli potestate captivi sunt, nisi inde lavacro regenerationis, & Christi Sanguine redimantur, & transeant in regnum Redemptoris sui, frustrata potestate captivatoris sui, & data potestate, quæ fiant ex filiis hujus sæculi filii Dei. Huic authoritati sufficit antecedens responsio, nam opponitur Pelagio, dicenti, infantem salvum esse independentem à lavacro salutari, vi cujus solum volebat, fieri aptum regno Dei pressus authoritate Joannis 3. non ergo facit ad rem nostram.

95. Augustino addere possum Divum Gregorium lib. 4. moral. in 2. cap. Iob. Sanctus Pontifex miratur, enarrans quærelas ipsius Prophetæ: *Quare non in vulva mortuus sum, egressus ex utero non statim perii? Quare exceptus genibus? Cur lactatus uberibus? Nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem.* De hac quærimonia ita admiratur, ut modo dicebam, S. Gregorius: *nunquid si egressus ex utero statim periisset, retributionis meritum ex hac ipsa perditione susciperet? Nunquid æterna requie abortivi perfruuntur? Quisquis enim regenerationis unda non solvitur, reatus primi vinculis ligatus tenetur; quod verò apud nos valet aqua baptismatis, hoc egit apud veteres vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus Sacrificii, vel pro his, qui ex Abrahæ stirpe prodierunt mysterium circumcisionis; nam, quia unusquisque cum primi parentis culpa concipitur, propheta testatur dicens: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea; Et quia is, quem salutis unda non diluit originalis culpa supplicia non amittit, apertè per semetipsam veritas perhibet dicens: nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, &c. Quid est ergo, quod in vulva se mortuum fuit.*

312 Dissertatio II. De secunda conditione

fuisse desiderat, & potuisse se quiescere ejusdem mortis beneficiis sperat, dum constat, quod nequaquam eum requies vitæ susciperet, si à reatu illum originalis culpæ nequaquam divinæ cognitionis Sacramenta liberassent? Ergo (inferet aliquis ex D. Gregorio magno) unda salutaris est necessaria ad salutem, ut præter eam nullum superfit medium in quolibet casu, & eventu.

96. Respondeo, non aliter à D. Augustino intelligere D. Gregorium baptismum esse necessarium ad salutem; sed D. Augustinus, ut dictum est supra prop. 2. asseruit esse necessarium, quia non omittendum, loquens de adultis, seu remedium sit unda, seu pro Hebræis circumcisio, seu in lege veteri pro parvulis fides, pro majoribus virtus sacrificii. Cæterum non est D. Gregorii finis disputare, an unda salutaris, in voto applicata casu necessitatis valeat ad salutem infantis; Aliter hic possem quæstionem movere ex verbis S. Gregorii; ait enim: *Quid est, quod in vulva se mortuum fuisse desiderat, &c. dum constat, quod nequaquam eum requies vitæ susciperet, si à reatu illum originalis culpæ, nequaquam divinæ cognitionis Sacramenta liberassent. Nunquid æterna requie abortivi perfruuntur?* Ergo Iob, desiderans mori in utero, malum sibi desiderabat, puta exclusionem à Paradiso; ergo apud veteres pro parvulis sola fides non agebat, quod nunc unda salutaris, contra quod docet idem S. Gregorius; probatur consequentia, nam idem S. Pontifex invehitur contra Iob desideria his verbis: *Nunquid æterna requie abortivi perfruuntur?* Ergo supponere videtur, quod si Iob fuisset mortuus in utero, & intempestivè, non fuisset pro eo remedium salutis, puta fides, per oblationem declarata; nam, si adhuc ista profuisset, aut prodesse potuisset; quomodo dicit, quid est, quod in vulva se mortuum fuisse desiderat, dum constat, quod nequaquam eum requies vitæ susciperet, si à reatu illum originalis culpæ nequaquam di-

vinæ cognitionis Sacramenta liberassent; ergo supponit peccatum originale non potuisse in illo deleri, si in vulva mortuus fuisset Iob, sicuti, se mortuum fuisse desiderat, cum exclamat: Quare non in vulva mortuus sum? At neque Iob malum sibi desideravit, & totus Gregorii commentarius ista rei discussione dirigitur, ut ostendat aliud intellexisse Iob. Et quoad verba Gregorii nec dixit, nec dicere potuit, & significare peccatum originale non potuisse in illo deleri, si in utero, & in vulva mortuus fuisset Iob; non enim oblatio facienda est manibus, quasi pro parvulo moriente in vulva non potuisset fieri, & periclitans, moriensque infans offerri Deo, quod erat ordinarium remedium apud veteres pro omnibus parvulis, sicuti pro hebræis maribus circumcisio, & pro Christianis unda.

97. Gregorius ergo considerans verba Prophetæ, solum reflectit, Iob non potuisse intelligere, se in pace quiescere, si mortuus fuisset in utero; nam non potest quis à requie vitæ suscipi, nisi reatus culpæ originalis auferatur; solum quippè intendit exaggerare culpam originalem, quæ erat Iob impedimento, ut posset in alia vita quiescere; sicque, licet liberabatur ab ærumnis, quas passus est propter originale; non tamen, si mortuus fuisset, ut desiderat, in utero matris, pace frueretur, quasi beneficio mortis, quæ eum liberasset, nedum ab ærumnis, afflictionibus, quas toleranter passus fuit; sed etiam ad pacem transulisset consequendam. Totum id patet, tum ex sequenti expositione in Iob ipsius D. Gregorii; tum ex suis verbis: *quid est ergo, quod in vulva se mortuum fuisse desiderat, & potuisse se quiescere, ejusdem mortis beneficiis sperat;* ergo nil aliud ex suo discursu ad propositum deduci potest ab adversariis, quam, requiri ad delendum originale, & consequenter ad requiem obtinendam, undam salutarem; seu in re applicatam, seu quandoque in votis, est extra scopum S. Gregorii, nec facit ad suum

314 Dissertatio II. De secunda conditione

studium præsentis expositionis in Iob.

98. Demum notandum est sedulo super ea, quæ ex D. Pontifice Gregorio habemus, quoad remedia peccati originalis pro omni statu; scilicet, quod facit nunc nobis in deletionem culpæ originalis unda baptismi, id egit pro hebræis circumcisio, & in lege veteri ante circumcisionem, & post hanc pro eis, qui non fuerunt de stirpe Abrahæ, pro parvulis sola fides in Mediatorem; in confuso cognitum (non enim omnes prioris populi distincta; notitia Mediatoris potiebantur) sola quippè fides, idest, absque exteriori signo declarata, & protestata per sacrificia, oblationes, decimas, &c. pro majoribus virtus sacrificii, scilicet, fides per sacrificia protestata, & declarata, seu cum fidei extrinseca protestatione. Intelligitur autem pro majoribus cum sola suppositione peccati originalis; ut notabam num. 29. Nam propter delenda actualia oportebat, eos pœnitere, conteri. Adde sacrificia erant in satisfactionem pro peccatis actualibus: Nec mirum, si etiã modo baptismus non prodest adultis, peccata actualia habentibus, nisi præcedat pœnitentia, & dolor, juxta illud: Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum. Videri potest D. Thomas, Abulensis, Bonacina, &c. ergo, dum ait Gregorius Papa: vel pro majoribus virtus sacrificii, non est dubitandum, loqui de medicina originalis culpæ.

99. Ex hæcenus disputatis ergo, falsum est, ut dicere quis posset ex Augustino, & Greg. non subsistere meam opinionem, à Cajetano tactam; cum nec verbum ullum in Augustino inveniatur, quod hanc quæstionem determinet; sed illud, quod affert Bellarminus ex epist. 28. ut dixi, non aliud ad summum probare potest, quam conditionem, & qualitatem baptismatis in voto. Videlicet, baptismum in voto non esse verificabilem, si, dum occurrerit opportunitas baptizandi, hæc negligatur; quapropter, idco

ideò matres cum infantibus currunt, nam constat, præter baptismum nullum esse aliud remedium. Quomodo quidem erit baptismus in voto matris pro filio, si ad baptismum non currit, currendi opportunitate concessa? Concludendum est igitur, piè posse credi modo dicto infantes, in utero periclitantes, à salute æterna non exulare, præsertim; stante generali voluntate divina, in S. Scriptura manifestata salutis omnium hominum pro quovis statu naturali, & status infantilis in utero est status naturalis. Quo posito Deus videtur teneri, vitam prorogare pueruli; nam illud, quod dicitur, non obligari naturæ cursum, impedire, mihi ex dictis non probatur, cum teneatur exequi suam voluntatem, quæ est de salute pueruli, quoad media sufficientia saltem; ergo, cum non prorogetur, nam multi moriuntur, antequam in lucem se prodant; ergo, inquam, piè, & probabiliter credendum esse, non ambigitur, posse forsan salvari in baptismo, per voluntatem, & oblationem parentum applicato. Si quandoque, Deus miracula patravit, ut baptismus daretur, quod in historia describitur Ecclesiastica, cujus exemplum unum sit, quod nunc legere occurrit: dum fons è saxo manavit Romæ, ut baptizarentur Processus; & Martinianus; cur erimus scrupulosi circa divinam dispositionem, quæ sic provideat, aut providere teneatur, ut non moriantur in utero absque remedio, & mihi sufficit, quod physice possint baptizari.

100. Quæres, quænam sit dies baptizandi puerum; jam natum. Hæc quæstio mota fuit tempore D. Cypriani: Dubitabant enim quidam, an pueri baptizandi forent octavo die, quia in veteri lege, non licebat circumcidi infantem, nisi octavo die.

101. Respondeo, baptizari posse qualibet die; sic S. Cyprianus apud Augustinum tom. 10. pag. 68. *Propter quod neminem putamus ad gratiam consequendam impediendum esse à lege, quæ jam statuta est, nec spiritalem*

316 Dissertatio II. De secunda conditione

circumcisionem impediri carnali circumcisione debere ; sed omnem omnino admittendum esse ad gratiam Christi, quando, & Petrus in actibus Apostolorum loquitur, & dicit : Deus mihi dixit neminem hominem communem dicendum ; & immundum ; ergo possunt statim ac nati sunt baptizari, sicque servari optarem, ut omne removeretur periculum . Quippè, si mos iste observaretur, non possent conqueri, & tristari parentes illi, de quibus dixit Augustinus ; Plerumque festinare, ut baptismus detur, & antequam per ministerium baptizantis succurri possit, filii expirant ; ideoque mox supra dicebam, mihi sufficere, quod physicè possint baptismate juvari, nec quid ultra prætendo : Nam posito auxilio utili, & sufficientia stante remedii, salvatur vera illa salvanda beneplaciti voluntas divina circa salutem omnium hominum.

102. Quæres 2. quòdnam erat pro foeminis hebræorum remedium originalis. Respondeo illud idem, quod erat pro omnibus aliis præter masculos de stirpe Abrahamæ, pro quibus solis statuta erat circumcisio ; videlicet oblatio earum, seu fides in mediatorem pro ipsis. Et forsitan etiam mascululi de stirpe Abrahamæ, si moriebantur ante octavum diem salvari poterant per fidem in mediatorem, aliter non fuisset sufficienter eis provisum, quod supra ex Cajetano tactum est.

103. Apud Cardinalem Cælestinum Sfondratum de prædest. pag. 68. S. Ambrosius lib. 2. de Abraham, cap. 11. sic ait: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum Cælorum : Utrique nullum excipit, non infantem, non aliqua præventum necessitate : Habeant illi apertam poenarum immunitatem, nescio, an habeant regni honorem ; ergo alicui videri posset ex S. Ambrosio, nostram doctrinam non subsistere.

104. Respondeo ex verbis D. Ambrosii potius meam responsionem pro concilianda divina voluntate salutis cum

cum baptismo pro parvulis nostris, stabiliri, quàm cor-
ruere. Cum enim ego dixerim non esse pertinaciter as-
serendum, nostros parvulos perire, idem dubitativè di-
cit Ambrosius: Habeant illi apertam pœnarum immuni-
tatem nescio, an habeant regni honorem. Cæterum di-
cto Joannis 3. neminem excipi, intelligendum esse, cum
opus necessitate non excluditur; aliter adulti per actum
contritionis perfectæ, & dilectionis Dei super omnia abs-
que baptismo salvari non possent; ergo, licet neminem
excludat, etiam infantem, etiam aliqua præventum ne-
cessitate, solum sequitur, omnes fore baptizandos, omni-
bus, & singulis inesse debitum suscipiendi baptismum,
etiam infantibus, etiam præveteris necessitate aliqua, quod
conceditur, estque de fide; nam de fide est, necessitate
præventos, ordinandos esse ad baptismum, tanquam ad
medium à Christo Domino institutum. Necessitate præ-
veniente, votum baptismi ordinatur ad baptismum in fa-
cto; Et voto non obstante, adhuc baptizandi sunt parvu-
li, si opportunitas concedetur: Hac autem non concessa,
an habeant immunitatem pœnarum, an honorem regni,
nescit Ambrosius; Igitur non est obstinatè asserendum,
parvulos nostros regni honore privari, ut in superioribus
passim notavi.

105. Similes Patrum autoritates innumeras repe-
riri, ultrò fateor; at, cum isti non locuti fuerint, nisi de
baptismo, prout est unicè certum remedium, nec quæ-
stionem moverūt, quam movit paucis Cajetanus, & quam
fusè ego pertractare curavi; ideò nihil concludi potest ex
iisdem. Plures quæstiones in dies determinatas conspi-
cimus, quæ prioribus sæculis nostris antecessoribus non
occurrerunt. Et, ut alia silentio præteream, nostris die-
bus Sapientissimus P. Emmanuel Maignan sententiam de
speciebus Eucharisticis, ita rationibus firmavit, censuras
depulit, objectiones abiecit, ut, cum primitus horrore
per-

318 Dissertatio II. De secunda conditione

periti professores eam objurgarent, nunc unanimi consensu plaudunt, & quasi dicam, siluit omnis terra in conspectu ejus; Non alia profectò de causa, nisi rationibus omnibus, per temporum intervalla pensatis. Vituperandus est ergo mos ille quorundam, qui statim, audito novo, ut putant, dogmate, cōtradicere sunt parati: Prudentis est scriptum examinare, tranquilla mente operis lectionem expectare, nam (sicuti plerumque accidit) sic contradicitur doctrinæ incognitæ, quam minimè negassent, si ei legendæ incubuissent. A simili prima propositionis facie de salvandis pueris nostris in baptismo, votis suscepto; exemplò, qui prudentes non sunt, obmurmurant, non expectatis principiis, rationibus discussis, fundamentis, motivis, &c. Non expectato doctrinæ fundamentalis apparatu, vi cujus omnia argumenta adversantia corruere conspicerent, & præsertim in casu nostro, ubi agitur de concilianda divina voluntate erga omnium hominum salutem. Igitur, lector, lege, & meditare, quæ dico, & mea studia fortassè arridebunt tibi, postquam videris aliorum insufficientiam.

106. Insufficientia hætenus ostensa est, & cò magis, quia concedit Cardinalis Sfondratus, pag. 95. num. 16. gratiam sufficientem nostris parvulis deesse quoad salutem; licet ipse aliud excogitaverit beneficium, ipsis à Deo concessum, ut prop. 4. ergo dictus Cardinalis jam an. advertit non posse salvari Dei voluntatem salvandi illos puerulos per baptismum, & indè concedit, nullum esse remedium pro illorum salute; ergo aliorum responsio fuit etiam ab ipso Doctore animadversa insufficientis: quãobrem excogitavit illud aliud beneficium, parvulis à Deo concessum, scilicet Innocentiæ personalis conservatio, securitas non peccandi. Et certè, si cognovisset remedium sufficientiam pro parvulis sine baptismo morientibus, quo salvari possent, non excogitasset majus, ut dicit, bene-

beneficium illis tribui, &c. sed ad merita Christi docuisset pertinere collationem gratiæ ad salutem æternam, consequendam etiam dictis puerulis, saltem, ut prætenditur, qua salvari possint.

107. Nec quia certi non sumus de salute per baptismum in voto susceptum; ideo dicendum est frustra fieri, cum aliundè certi simus de Dei bonitate, & mulra nos latent, quæ patebunt, dum Dominus, ut docet Apostolus, illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium 1. ad Corinth. 4. Siquidem nos latet, an quidam philosophi gentiles in sinu Abrahamæ suscepti fuerint; & tamen quis scit, si forsitan plures, & plures æterna requie excepti fuerunt. De Socrate S. Justinus Martyr asseruit saluum esse. Idem dicunt alii de Hermete Trismegisto, de Platone, Seneca; ergo a simili.

108. Item insufficientia adnotari posset ex eo quod in varias abierint opiniones scriptores pro concilianda necessitate baptismi cum voluntate Dei seria, impensa, atque quantum de se efficaci salutis omnium. Aliqui ad naturæ cursum non impediendum à Deo; Alii ad defectum parentum; Alii ad improbam parentum vitam; Alii ad majus aliud beneficium loco remedii ad salutem. Relinquo Pelagianos, ut adnotavi cap. 10. ergo cujusque responsio insufficientis est.

109. Dici optimè ergo potest, secundam conditionem vitæ humanæ sic fuisse à Christo reparatam, ut pro singulis hominibus, & pro singulis parvulis fuerint salutis præsidia destinata; & consequenter pro infantibus nostris, de quibus nēpè sermo est, sufficere posse nō irreligiosè credi potest, baptismum, in voto alieno susceptum ad salutem consequendam, nec sufficienter esset instaurata, quoad illa individua, si pro illis deesset remedium, prout jam de esse, ostensum est, & ultrò concedit, qui scripsit ante nos Cardin. Sfondratus, quamquam iste aliam viam arripuerit;

rit; ergo, ne deesse remedium dicatur, quod dicere n efas est, & tandem prohibitum ab Inn.X. & Alex.VII. contra Jansenium, qui pro generibus singulorum, non pro singulis generum intelligebat illud Apost. Deus vult omnes homines salvos fieri, dicendum omnino est posse illorum individuorum hominum salutem comparari per baptismum, ut dictum satis est.

110. Neque juvat dicere, ut putat Sfondratus illos infantes non perire; Nam passim occurrit in S.Scripturis, excludi à Regno idem esse, ac perire; ideò enim Filius Dei venit, ut salvum faceret, quod perierat, idest exciderat è regno. Cæterum ad regnum è quo tota natura exciderat ob peccatum primi hominis, iterum elevata fuit per Christum Deum Salvatorem nostrum; & ut mox dixi, non solum quoad genera singulorum, sed quoad singula generum. Frustra ergo dicitur non perire, quia pœnis non ad dicuntur.

111. Neque nostros parvulos in loco sacro non sepeliri aliquid ad rem facit; nam, qui legerit Navarrum de Baptismo cap. 21. pag. 346. scit, adhuc dubitatum fuisse de ultimis finibus Hispaniæ suo tempore, & eidem, an infans, qui baptizatus sine solemnitate moritur, antequam illa suppleatur, possit in loco sacro sepeliri? Ex quo constat impertinens esse argumentari à negatione sepulturæ corporis in loco sacro ad negationem salutis; cum adhuc illa fuerit dubitata de baptizatis non solemniter, & tamen salvis per baptismum. Secundò quid dicendum de excommunicatis, quibus, seu quorum corporibus ecclesiastica denegatur sepultura. Aliter loquendum de Ecclesia militante, aliter de triumphante. Plurimi gaudent cum Christo, quos in hac visibili Ecclesia ab eadem abscissa membra tenemus; Non ergo, inferendum est, nostros infantes cum Christo in Cœlo non gaudere, quia defuit visibile Sacramentum; si spirituale non defuit, nam votum
repu-

reputatur pro opere, ubi opus necessitas excludit, scriptum reliquit Mag. Senten.

112. Neque item ratio medii ad salutem obstat. Etenim Sacramentum poenitentiae lapsis post baptismum, medium ad salutem necessarium est, & adhuc sine Sacramentali poenitentia evenit salus, puta cum Dei charitate, & dilectione, aut vera contritione, & poenitudine peccatorum. Imò sine baptismo iisdem mediis, mox narratis, adulti salvari possunt communi Theologorum sensu; ergo infantes quoque salvari possibile est in casibus hætenus expressis modo fusè in superioribus dicto: nam, si salus adultis non prohibetur, adhuc baptismo non applicato; quanto magis infantibus non prohiberi credendum est per votum alienum, cum ipsis non propria, sed aliena peccata remittenda sint.

113. Neque insurgendum esse quis benè existimaret assignando disparem rationem pro adulto, quatenus hic, actum contritionis eliciens, compleret baptismi vicem. Nam, ut constat, & ex dicendis constabit iterum; aliud est adultorum votum, aliud infantium. Pro adultis quippe, peccatis actualibus implicatis, opus est contritione, vi cujus gratia obtinetur: At pro infantibus solo originali adstrictis, ut ab eo solvantur, illud votum solum sufficit, quod ei contrariatur; contrariari autem votum suscipiendi baptismum, patet ex eo, quod pro originali non requiritur dolor, aut detestatio ex prop. 3. communi Theologorum suffragio cum D. Thoma. Voluntas verò baptismi protestativa aliena sat est tum ob ætatis indigentiam, tum ob culpam alienam; nam, sicuti Adam nocuit posteris, sic juvare potest Christus secundus Adam per voluntatem ministrorum, & dispensatorum ejus mysteriorum.

114. Adde, quod, si verum est Sacramenta ad salutem esse necessaria, seu in re, seu in voto, negari nequit posse puerulum salvari in voto, sicuti adultum, salvo de-

serimine status adulti, & puerilis, & consequenter cum sola diversitate voti proprii, & alieni; & ut expressius dicam, quodd insinuaturn est, & infra dicam, cum sola varietate intelligentiæ voti pro adulto, & pro parvulo: Illo contrito; hoc volente Christum induere: Illo Deum diligente super omnia; hoc desiderante Christi fidem: illo proprio conatu operante, & propriis viribus: hoc aliena vi, & alterius opera, cui commissus est, & ad cujus voluntatem dicitur velle ex D. Prospero, & Augustino relatis num. 14. & 15. Neque mirum, nam aliena opera, baptizatur in facto, & opere; igitur etiam alienis votis succurri potest, eique subveniri necessitate, opus excludente, cui votum æquivalens reputatur pro opere, sic docente Magistro sententiarum.

115. Secunda igitur conditio vitæ humanæ ob lapsum, à Christo reparatæ, adhuc sufficientissimè est ordinata ad æternam felicitatem per Sacramentum baptismi, ad maculam originalem depellendam; & prædestinatio in secundo ordine vitæ subsistit, quatenus pro omnibus, & singulis, originali illaqueatis, utile remedium institutum, est baptismus, lavacrum regenerationis, ejus necessitate intellecta, ut exposui, & demonstrativè deduxi.

116. Quo magis dicta hætenus pateant, omnisque dubitandi causa subducatur decrevi, omnes objectiones excogitabiles adducere; atque earum insufficienciam, & vanitatem demonstrare. Ex quo liquidum erit, benè, Deum providisse naturæ humanæ quassatæ per peccatum, ac iterum elevatæ ad gloriam per gratiam baptismatis; proindequè optimè conciliari pro secundo ordine vitæ, prædestinationem generalem conditionatam omnium omnino hominum, & parvulorum signanter, de quibus nunc loquor cum necessitate applicandi baptismi salutaris revelata Joan. 3. & à Sanctis Patribus insinuata in Ecclesia Dei contra Pelagianos.

117. Dignum existimavi hanc quæstionem altè re-
vol-

volvere, & omnia objecta ad apices usque juris resolvere; ne vel minimus scrupulus cuique remaneat, ipsa tacta, & haud soluta, ideoque erit mihi in laudem vertendum doctrinam de baptismo in voto alieno suscepto pro quorumdam puerulorum salute, in utero matrum morientium veluisse Scholarum more; erit quippè exindè commendanda divina benignitas, & summa misericordia Dei in reparatione humanæ vitæ primi hominis lapsu quassatæ, & contractæ.

Objecta ducta à ratione afferuntur, & solvuntur.

OBJECTIO PRIMA.

118. **P**eri potest ex eo, quod nemo dicitur renasci, nisi supponatur natus; per baptismum homines, infantes, &c. renascuntur juxta Dei verbum scriptum: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu S. non potest introire in regnum Dei; ergo nemo salvari potest per baptismum, nisi natus supponatur, ut ablui quidem queat; & consequenter morientes in utero matrum, dummodo haud viventes nascentur, non prodest eis baptismus, quia iis applicari non potest.

Ut hujus, quod nobis objectum est, pondus clarè concipiatur, appareatque esse momentaneum; opus est objectionem undique evolvere.

119. Primò igitur ultro concedo, neminem renasci ex aqua, &c. nisi natus supponatur, & consequenter nemo salvari potest per baptismum, seu per aquam, & abluitionem Sacramentalem; nisi natus supponatur, ut ablui, ut in objectione dicitur, queat; & consequenter baptismus non prodest, nec prodesse potest, nisi natus; ergo baptismus, vi cujus homo renascitur, supponit hominem, jam natum, cum homini adhuc non excluso ab utero ap-

plicari nequeat. At quid exindè contra nos? Certè nisi quis fuerit renatus, &c. non potest introire in regnum Dei; nam, si supponitur natus, atque in lucem visibilem datus, renasci debet in Christo. Et cum natura supponatur ad gratiam; ly nasci præsupponitur ad renasci; Igitur dum Christus ait: Nisi quis fuerit renatus; jam hæc locutio præsupponit homines natos, de quibus, ut salvari possint, dicit debere renasci. Quod si velit objectio ex vi locutionis Christi, præsupponi debere nativitatem, ut renasci possit infans, concedo quoad sanctificationem, corporaliter adhibendam. Etenim aqua tingi infans non potest, nisi natus; & consequenter, nisi quis fuerit renatus ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei, & consequenter hac acceptione ex vi locutionis Christi supponitur infans exclusus. Undè solum ex hoc colligi potest contra hæreticos illos, putantes infantem, adhuc non exclusum aqua baptizari posse; & sic intelligitur id quod assertur ex Ilidoro de consc. dis. 4. can. 115.

120. Secundò. Principii petitionem manifestam includit, cum enim dicam infantes non natos, sed vitæ periculum ineuntes, atque jacturam in utero vitæ sustinentes, baptizari posse in proposito fide, & affectu aliorum, alterutrius v.g. parentis; Consequenter assero renasci. Id tamen negat objectio; ergo petit principium; nam, si per ly renatus intelligit præsuppositionem nativitatis, hoc est partus, & nativitatem confundit cum partu; id quippè est probandum; cum id negem.

121. Tertiò. Objectio nil probat; probat enim solum baptismum in se, & formaliter non posse applicari, nisi natis, quod spontè concedo, ut supra dicebam; nam, exterior, & corporaliter adhibita per aquam sanctificatio Sacramenti non potest exerceri, nisi infantes in lucem prodierint visibilem. At non probat, quod renasci non possint

possint invisibiliter per applicationem Sacramenti voluntate, & fide; nam ad hoc minimè opus est, ut ex utero matrum excludantur.

122. Quartò respondeo, Sacramentum baptismi à pluribus, imò ab omnibus dici Sacramentum regenerationis, ut S. Thom. quæst. 66. artic. 1. ad 2. ex Apost. Petro ipse, sicut alii S. Patres assumens similem locutionem. D. Petrus namque epist. 1. cap. 1. inquit: Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam. Aug. lib. 2. contra Pelag. de baptismo parvul. ad Marcel. li: pag. mihi 146. post alia sic ait: Sacramentum autem baptismi profectò Sacramentum regenerationis est. Et infra: Damnationem veteris hominis debitam Sacramento spiritualis regenerationis, & renovationis evadunt. Concilium Tridentinum sess. 5. Propter hanc enim regulam fidei ex traditione Apostolorum, etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideò in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundaetur, quod in generatione contraxerunt; nisi enim quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire in regnum Dei. En quomodo per ly renatus idem intelligitur, ac regeneratus, & per ly natus, genitus; ut ergo pro fit infantibus baptismus, non est simpliciter necessarium in quovis casu, quod sint in lucem exclusi sensibilem, matrum partus; sed sufficit necessitatis quibusdam casibus ad hoc, ut verificetur ly renasci, ut propositum est; quod nempè præsupponantur geniti, & secundum se in mundo nati, seclusis matribus, qua parturientibus, earumque fœtus excludentibus. Quodque, ut patet, notentur verba Concilii: Ut in eis regeneratione mundaetur, quod in generatione contraxerunt; quod alia phrasi idem est, ut renascantur, & renascendo mundaetur, quod in nativitate contraxerunt;

326 Dissertatio II. De secunda conditione

runt; at non potest catholicè dici, peccati originis maculam fuisse contractam in nativitate, sumpta pro partu ergo ly natus intelligitur genitus secundum se, & in lucem existentiae proditus; ergo ly renatus intelligitur regeneratus.

123. Quinto. Si nasci in præsentì intelligeretur per partum extra uterum esse; baptismus sanguinis non prodesset pueris, in utero existentibus; Si enim aliquis infans in ventre matris denominativè occideretur, occisione, nempe matris propter Christum; ferè omnes asserunt, puerulum illum baptizatum fore quoad effectum baptismi; & tamen suppono, solam matrem passam à Tyranno; filius quippè, si moritur, non ex martyrio propriè moritur, nisi matris; & decedit è vivis, ut occumberet, si aliæ causæ vitam interciperent matris; undè vitam non claudit ex martyrio, nisi per accidens, quatenus mater vitam fovere nequit pueruli. Adde supponamus matrem, martyrio defunctam, & exindè uteri sectione, vel alia de causa infantem vivum nasci. Quid dicendum de tali parvulo; esset ne justificatus antequam baptizaretur baptismo aquæ? Non desunt, qui dicant esse jam justificatum; & rationem assignant, quia proles censetur esse aliquid matris; sicque, dum mater martyrio afficitur, censetur martyr puer, licet in casu expresso non sit mortuus; ergo infero sic, non est necesse, ut aliquis sit natus, ut possit lavacro regenerationis mundari per vim desiderii; nam, puer ille baptismo sanguinis mundaretur, & sanguine nò ablueretur ipse, prout ipse, sed ipse ratione matris suæ, cum qua censetur unum, & idè quia censetur unum; ergo etiam puer existens in utero mundari potest, & renasci per baptismum, voluntate applicatum; quia, licet capax non sit, ut abluatur aqua, potest tamen abluì in desiderio, proposito, &c. alterius, cum quo censetur moraliter idem; sicuti per martyrium matris, martyr est filius.

Con-

Concludendum est ergo, quod ly renasci idem est ac regenerari, scù lavacro regenerationis mundari; proindeque supponit ly generari.

124. Sextò respondeo, quod si renasci supponeret partum, & hic esset necessariò præsupponendus adhuc argumentum non prohiberet infantes natos, in periculo constitutos defectu inculpabili posse per voluntatem, votum, scù propositum baptizari; ergo objectio non facit ad rem.

125. Demùm non mirum posse puerum in casu, &c. baptizari per alterius desiderium, & invocationem Sanctissimæ Trinitatis, cum non desint casus, in quibus possunt baptizari baptismo sanguinis non solum sine propria voluntate, sed etiam aliena, ut Innocentes, quorum non adfuit propria voluntas, neque aliena; nam Herodis votum fuit eos occidendi, non autem in Christo regenerandi, & mea similitudo stat in hoc, quod possunt infantes sanguinis baptismo tingi absque propria, & aliena voluntate. Item baptismo aquæ absque voluntate propria; non tamen sine aliena, ut constat de infantium baptismo, pro quo exercendo requiritur intentio ministri; ergo in aliquo necessitatis casu non mirum, si infans intelligatur baptizatus, quoad fructum baptismi in voto alieno, scù per alterius pro eo desiderium, & Sanctissimæ Trinitatis invocationem.

OBJECTIO SECUNDA.

126. **I**nfantium votum, & propositum esse nequit; ergo baptismus in voto, &c. non est pro infantibus; probatur consequentia: Votum siquidem cedit in beneficium voventis, atque propositum elicientis; ergo cum non possint infantes pro eo statu vovere, proponere, &c. sequitur, baptismum in proposito, & votis applicatum

328 Dissertatio II. De secunda conditione

tum non esse pro infantibus, sed pro adultis.

127. Respondeo, si votum, & propositum alienum non sufficeret pro parvulis in remedium peccati originalis in casu necessitatis inculpabilis; Deus pro singulis statibus non providisset suæ redemptionis beneficio de remedio utili originalis culpæ; hoc non; ergo. Demonstratur major: Baptismus secundum se est inapplicabilis in utero matris morientibus, qui tamen, ut supponitur est institutus à Christo in eorum remedium. Parvuli illi in ventre matris non possunt ex ætatis indigentia proprium habere propositum suscipiendi; ergo dicendum est in isto casu, baptismum in facto suppleri per baptismum flaminis (quam suppletionem interdum apud adultos fieri novum non est) non proprii, quia exigeretur impossibile; ergo alieni. Confirmatur, nam adulti eatenus debent habere flamen proprium, vi cujus urgente necessitate baptizantur, de quo nemo dubitat, quia sunt capaces rationis; ergo parvuli, cum non sint capaces rationis, sufficit voluntas aliena, ut baptismi fructum recipiant.

128. Respondeo secundo, adultos, ut sensus fere communis, duplici de causa opus esse habere voluntariam baptismi acceptionem; imò cordis conversionem ad Deum, quæ non potest subsistere sine proposito suscipiendi, ut loquitur Trident. sess. 14. cap. 4. & notavi cap. 10. prop. 2. Prima est, quia supponuntur peccata actualia in ipsis; Consequenter per veram cordis conversionem debent ipsi secundum se habere propositum. Alia est, eo quia rationis sunt capaces, & propositi, & Deus non salvat nolentes; quapropter in adultis voluntaria acceptatio exigitur. Ambæ tamen cause desunt in puerulis; ergo non requiritur in infantibus proprium, & voluntarium propositum; ergo sufficit pro ipsis alienum: Præcipua tamen causa est negatio præsuppositionis delictorum propriorum; nam si per hypothesein supponeretur anima creata ante

ante infusionem corpori, & quæ proprio peccato actuali deliquerit; certè dum corpori infunditur, puer ille deinceps non posset baptizari in voto alieno; sed requireretur proprium, ni Deus speciale privilegium concedere vellet.

129. Respondeo 3. etiam propositum alienum dici posse proprium infantis, quatenus, cum parentes baptizare proponunt toto conatu, & affectu filium; filius censetur velle; sicque, licet physicè, & propriè sit alienum, tamen, moraliter est pueri; vel quia vovent pro puero, eorum curæ commisso, & sic censetur puer velle cum illis, & per illos velle; vel quia filii sunt moraliter unum cum matre, dum adhuc sunt in utero, & quasi appendix sunt matris: partus enim dicitur pars viscerum maternorum; vel quia, cum quilibet in casu necessitatis sit baptismi minister, velle ipsum ministrum ex officio, & institutione Christi, est moraliter velle puerum, ut ex sequenti responsione clarè constabit.

130. Respondeo 4. principaliter monendo lectorem, ut advertat, & recogitet, peccatum originale aliena voluntate contractum esse; & licet dici posset proprium proprietate contractionis, in quantum verè à nobis contractum est, & in nobis, ut sic dicam, inhæret, attamen non per propriam, sed alienam voluntatem contraximus; ergo ad regenerationem non mirum, si sufficit propositum alienum; & sicut Adam nocuit posteris; ita potiori, & copiosiori titulo profuit secundus Adam Christus; Cur ergo, si voluntas Adæ est in causa, ut contractum sit peccatum in posteris; Christus, & voluntas ministrorum Christi, quæ unum moraliter cum Christo est, non prodest salutis infantium; sed, ut dictum est quilibet homo est minister baptismi; ergo per propositum alienum in casu necessitatis, quo non adest inculcata opportunitas baptizandi, infantes peccato originali mundari possunt; aliter plus noquisset Adam, quàm profuisset Christus contra id,

T t

quod

quod asserit scriptura.....

131. Dices: Adulti debent velle, ut jam possunt, baptismum; Infantes verò, sicuti non possunt, ita nec tenentur velle; hoc enim verissimum est; Aliud attamen est dicere, adultos propria voluntate suscipere baptismum, infantes verò minimè, quod conceditur. Aliud, quod adulti propria voluntate suscipiunt baptismum in voto, seù habent, sicuti habere possunt propositum suscipiendi: quia possunt adulti, idèò baptismus flaminis est pro adultis; ergo infantes, cum non possint, non prodest eis, nisi visibiler, & sacramentaliter applicatus.

132. Respondeo, frustra dici, quod in instantia recitatur; nam adulti propriam voluntatem habentes suscipiendi, antequam suscipiant casu aliquo, quo vita percutitur, salvantur, & intelliguntur spiritualiter baptizati; & idèò tenentur propria voluntate intendere susceptionem Sacramenti, cum habeant usum rationis, etsi non recipiant; ergo infantes, etsi non recipiant, ut salvari possint, non requiritur voluntas propria, sed sufficit aliena; nil ergo disparitatis affertur in instantia, nam baptismus in voto ordinatur ad baptismum in re; Ad Sacramentum baptismi in adultis est prævia voluntas suscipiendi baptismum, quia rationis sunt capaces, etiamsi non suscipiant; ergo ad baptismum, seù susceptum, seù suscipiendum, cum non sint capaces rationis, ipsi infantes non tenentur habere proprium actum, sed sufficere potest propositum alienum. Ratio est, quia Deus salvat volentes; vult salutem infantium; non vult salutem infantium volentium, nam destrueretur suppositio status; ergo vult salutem infantium volentium voluntate aliena; ergo, facta distinctione subiecti secundum statum; pro adultis requiritur voluntas propria; pro parvulis sufficit voluntas aliena.

OBJECTION TERTIA.

133. **D**Um Hispaniam anno 1697. ad comitia celebranda generalia; adirem, inter familiaria colloquia, dum meam mentem circa salutem parvulorum aperirem uni ex nostris A.R. nempe Patri Joseph Matheonio, Mediolanensi, tunc Italiæ Provinciarum Vicario generali, sic mihi objecit inter alia, ostendens, non posse puerulos in utero matris baptizari in voto, & oblatione parentum, aut aliorum. Si hæc doctrina subsisteret, & locum haberet, possent de facto sanctificari parvuli in utero matris, etiam in secundo Instanti post animæ in corpore infusionē, quod nefas est; cum nonnisi paucis duxerit Deus id concedendum teste S.Scriptura; probatur assumptum, nam mater postquam concepit, conscia hujus vitæ periculorum in suæ detrimentum æternum prolis, potest habere propositum, & vovere baptismum in nomine Sanctissimæ Trinitatis pro suo Filio; igitur in isto casu sanctificaretur puer, & tolleretur peccatum originale, quatenus baptizaretur, quoad effectum Sacramenti; licet non in re, & opere, ergo, &c.

134. Hoc argumentum dissolutum fuit ex lege nostræ fundamentalis doctrinæ, quæ supra prop. hac 5. præsertim, n. 18. notata est; unde, quasi prævisa fuerit hæc obiectio, & simul præfocata. Respondetur ergo votum in casu nostro reputari pro opere, ubi opus necessitas exclusit, ut inquit Mag. Senten. ergo infantes illi non sanctificantur in utero, nisi casu aliquo necessitatis, quo periculum damnationis imminet. Illi verò eximie dilecti, quos Deus in utero sanctificavit, sunt extra regulam nostram, nec par est ratio, sed tam dispar, ut omnium oculis sit conspicua.

OBJECTIO QUARTA.

135. **P**osita hac doctrina nos possemus vovere baptismum pro omnibus parvulis: Imò in voto S. Matris Ecclesiæ, quæ exoptat salutem omnium; omnes infantes etiam paganorum, hebræorum salvarentur, hoc videtur absurdum; ergo. Probatur; aliter non daretur limbus, qui dicitur infantium.

136. Respondeo primò, votum S. Matris Ecclesiæ, quæ exoptat, &c. esse orationem, qua Deum precatur, ut omnes ad finem vocare dignetur, quia, ut mater pia, & amans, sequens monitum Apostoli 1. ad Timot. 2. orat pro omnibus, ut ad agnitionem veritatis veniant; Sicque non esse propositum dandi baptismum omnibus, & singulis eo modo, quo orat, ut omnes adulti salventur, scilicet orat, ut Deus det eis gratiam, & abundantiam suorum auxiliorum. Pro parvulis quidem orat mediata, ut sic dicam, nempè, ut omnes curare dignetur, ut baptizentur, saltem quoad sufficientiam remedii pro originali delicto, quod aliud non est, ut infideles suscipiant fidem Christianam. Sic profectò parentes curarent, filios baptizari, & haberent auxilium proximum proximè sufficiens; vel etiam, ut in facto applicetur baptismus, deprecatur Ecclesia; non, autem, quod applicet in proposito, & in votis baptismum; Ita quippè soluta esset quæstio in omnium favorem parvulorum.

137. Respondeo 2. negando majorem, ratione quia, baptismus in voto ordinatur ad baptismum in re, ut conferendum; quem dico sufficere in casu inculpatæ necessitatis, quo baptismum exhibendi voluntas aufertur, ac potestas. Si enim nos voveremus baptismum pro infantibus infidelium in diffitis regionibus; nostrum propositum non esset conferendi baptismum, quia in facto, nec conferimus,

mus,

mus, nec conferre iisdem possumus, postquam ex utero matrum exclusi sunt, & esset propositum sub conditione, impossibili; ergo non est propositum, nisi ideale, & speculativum, non practicum, seu de se ordinatum ad Sacramenti positionem; sicuti, si diceremus; Deus potest peccare, si vult, idem est ac dicere, Deus non potest peccare, & ratio est, quia non potest velle. Ita, cum nos non possumus velle baptizare in re infidelium dissitq; infantes; dici nequit, quod verum habeamus propositum eos baptizandi. Potest ergo hoc propositum sic resolveri; Si essem ibi, puta in Aphrica, & consequenter possem baptizare, velle, & proponerem, ipsos abluere sacramentaliter; hæcque responsio ad plura similia argumenta refellenda, quorum unum, aut alterum afferam mirè cohærenter juvat.

138. Respondeo tertio, advertendum esse ab arguente, quod, sicut forma baptismi in re respicit personas determinatè sumptas, & cognitās à baptizante; sic propositum baptizandi esse nequit in confuso, vagè, & indeterminatè per individua vaga. Is enim, qui intendit baptizare, sibi aliquem præfigit, qui sit capax suscipiendi baptismi: qui non est, non est capax suscipere baptismum; ergo nulla est intentio conferendi baptismum non existenti; ergo non possumus vovere baptismum pro filiis nascituris in futurum neque fidelium, neque infidelium. Ii verò, qui sunt geniti, & in utero matrum, sic se habent, ac si non essent, quoad verificandum baptismum, dummodo non sunt individua determinata, determinatè cognita, ergo, &c.

139. Dicessumamus individua determinatè cognita; v. g. intendo baptizare filium Petri, Romæ existentem, etiam si velis, in utero suæ matris adhuc conclusum, habemus individuum determinatum, & determinatè sumptum; ergo in casu, quo simile propositum non haberet ejus mater. v. g. & urgeret aliud periculum, quo non produceretur parvulus ille ad baptismum, deberet esse eo tunc justificatus, &c.

140. Re-

334 Dissertatio II. De secunda conditione

140. Respondeo individuum, dum dixi determinatè sumptum, intelligi non debet speculativè per actum intellectus terminantis; sed determinatè sumptum ad verificandum Sacramentum baptismatis, idest determinatè Sacramentaliter sensibilibiter. Materia enim Sacramentorum debet esse determinata præsens sensibilis, quippè non intendimus baptizare, sicut nec baptizamus, aut baptizare valemus; nisi personam præsentem; nam ablutio, quæ est materia proxima baptismatis non est nisi sensibilis, & sensibilis subjecti abluendi, ut verificetur Sacramentum; ergo propositum abluendi, ut subsistat, est circa subjectum sensibilibiter determinatum. Et ut rem istam ulteriùs exponam, quero ego, cur in Sacramento baptismi requiritur particula demonstrativa *Te* Ego baptizo *te*, non autem in Sacramento poenitentiae, ut aliqui doctè dicunt; ergo non mirum, quod esse debeat præsens subjectum baptizandum; quippè, cum Sacramentum baptismi exerceatur per abluitionem, debet exprimi subjectum, quod abluitur. Sacramentum verò poenitentiae, cum sit per modum iudicii, sufficit, quod causam habeat rei, ut judicare possit, & absolute absque particula demonstrativa.

141. Quod si teneas cum aliis etiam in absolutione, requiri particulam ostensivam *te*; sicque docere velis, quod, sicuti absolvi potest absens; ita fieri quoque potest propositum baptizandi absentem. Respondeo, disparitatem non aliter sumendam esse, quàm à natura diversorum Sacramentorum; Si enim valeret argumentum, inferri posset; ergo etiam baptizari potest absens, quod est apertissimè falsum. Baptismus, cum sit ablutio verificari nequit circa subjectum dissitum; sed nonnisi circa subjectum præsens, determinatum tali præsentiae determinatione, quæ sit ad contactum. Absolutio verò, cum sit actus iudicialis, proferri potest habita rei causa, etiam si reus sit absens; & in hoc latum est discrimen; dato requiri particulam *Te* in
absol-

absolutione, atque absentem absolvi posse. Hæc certè absentia, seu distantia patitur suos gradus; undè quæ distantia sufficit ad absolutionem minimè sat est ad ablutionem, etiam si per asperisionem conferretur baptismus: quomodo conferri licitum esse, concedunt plures; Igitur minimè colligitur, si daretur æquè particulam *Te* requiri in baptismo, ac pœnitentiæ Sacramento, dum profertur absolutio, posse absentem baptizari, sicut potest absolvi. Adde quis dicet, hominem existentem Romæ posse baptizari à me, existente Paulæ, nisi infans; ergo non currit paritas, concesso, posse absolvi distantem pœnitentem, imò nego, posse absolvi pœnitentem absentem, qui per epistolam sua confessus est peccata; Sic putat Valentia tom. 4. disput. 7. quæst. 11. punct. 1. Suarez disp. 19. sect. 3. Tolet. lib. 3. cap. 6. Henriquez lib. 5. cap. 2. & super hoc adest decretum Clem. VIII. & eruitur ex Tridentino sess. 14. cap. 2.

142. Habemus ergo paritatem his positis, cum quia in utroque requiritur particula ostensiva *Te*, & in utroque pariter verum est dicere, absentem non posse absolvi, nec baptizari; ergo neque propositum subsistit baptizandi absentem. Quomodo enim intelligitur baptismus in voto alicujus, qui nunquam est baptizandus culpabiliter; ergo à pari, qui habet propositum baptizandi pro altero, qui nunquam est ab illo baptizandus, propositum ei non inest, nisi vocetenus. Ut autem istud ostendam manifestè, notandum est, adultum v. g. qui suscipere intendit baptismum, & membrum fieri Ecclesiæ, non intendere propositum baptismi, sed baptismum in re, ni sit verborum, & mentis lusus; ergo cum infans absens nequeat baptismò abluí; adultus, qui pro eo suscipit baptizandi propositum, non intendit verè baptizare, nam intenderet aliquod impossibile, ut fiat ab ipso; ergo non intendit baptismum in re, sed in proposito, quod videtur ridiculum, nam, cum non possit intendere infantem subicere baptismò, non potest

336 Dissertatio II. De secunda conditione

ei inesse verè, & non solum linguosè propositum baptizandi, & consequenter baptismus in voto est chimericus pro absentibus; Ita ut dixerim prop. hac §. num. 28. solummodo matri debitum inesse baptizandi in proposito, atque in votis suos filios, quam propositionem lege per totam.

143. Dixi: Aequè non posse absolvi distantem, ac baptizari: In hoc autem adhuc sua subsistit disparitas ex natura Sacramentorum suborta. Ad abluendum quidem ex natura ablutionis requiritur certa proximitas, quæ non requiritur ad actum judicalem absolutionis.

144. Dices: Non sufficit contritio pro alio; ergo neque propositum baptismi pro alio, etiam præsentem in casu necessitatis. Quis non videt negandam omnino paritatem esse; Ad peccata profectò actualia, cum sint personalia per propriam voluntatem motu proprio contracta; ut delcantur requiritur retractatio propria, nec sufficit alium retractare. Adhuc enim alio retractante, perseverat moraliter peccator in propriis delictis; ergo requiritur propria ad Deum conversio, ut fuit propria aversio. Adde, quod secundum præsentem providentiam neque Deus potest remittere peccatum non retractatum à peccatore; cur ergo alius homo à peccatore erit sufficiens per modum, saltem dispositionis, ad peccati condonationem. Imò probatum est capite 6. nullo modo posse remitti peccatum, non retractatum; ergo, quamvis alter retractet, Deus non condonat, aliter, quod non posset facere Deus solus, absque motu peccatoris, faceret alia creatura, ut Deus, nempe remittat. Infantes igitur, cum careant culpa actuali, non est, cur ipsi proprio motu debeant moveri; ergo sufficit alterius voluntas, nam sicuti per Adam primum hominem contraxerunt maculam originalem; sic quoque sufficit, ut per alium hominem tolli possit in proposito, votis, &c. sicuti de facto tollitur in re opera aliena.

145. Respondeo 4me in præsentiarum non aliud vel-
le,

le, quàm Deum nullum parvulum antecederet reprobare, aliter non omnes, & singuli homines comprehenderentur sub illa generali voluntate salutis; sicque quæstionem movi pro filiis fidelium, morientibus in uteris matrum. Quod enim filii paganorum non salventur, voluntas est parentum, nam eorum fides multum prodest infantibus, ut nempe ad baptismum perducantur; igitur Deus voluntate consequenti reprobat infantes infidelium excludendo à Regno, Filii quippè, cum sint parentum curæ demandati, quod non salventur per baptismum, in causa sunt parentes ipsi, si fidem Christi suscipere nollent; nō est ergo cur simus solliciti de eorum salute, cum patentem habeamus absque divinæ bonitatis præjudicio causam, cur pereant. At de filiis fidelium in utero periclitantibus pro ratione assignare nequimus, si pereunt, cur pereant voluntatem parentum, eorumdem libertatem; ergo dicendum esset, Deum velle excludere ipsos à regno antecederet. Minor ostenditur, quia, si non suppeteret baptizandi potestas eos in flamine, nullum superesset remedium, quia unicum est, scilicet baptisma, cujus supponimus inapplicabilitatem, inculpabilem.

146. Ex his confirmatur doctrina supra tradita, scilicet nos non posse filios infidelium absentes, & simpliciter absentes quosque perducere ad salutem per baptismum, in proposito. Si Deus videns illos à parentibus non baptizari, neque in voto (eo quia, cum fidem non profiteantur omnis locus similia adhibendi non superest) illos reprobat consequenter: etiam reprobat censentur, si nos pro illis proponamus lavacrum regenerationis, quod propositum dictum est esse fictitium, & sic se habet, ac, si non esset. Hoc rursus manifestum est, nam supponamus parentes infideles, tale habere propositum, ut dictum est (licet repugnet hypothese infidelitatis) adhuc tamen repugnat, quia nunquam adimplebunt illud propositum in suis filiis, post-

V u   quam

338 Dissertatio II. De secunda conditione

quam in lucem editi fuerint; Igitur hypothesis propositi de conferendo baptismo repugnat, & contradicit huic positioni, ratione enim infidelitatis id sequitur; ergo, quod fideles simili proposito uti possint, quamquam, quia fideles sunt, videatur concedendum; in re autem est omnino negandum eò quia non suppetit eis libertas, & potestas implendi id, quod supponuntur vovere. Dicitur ergo solum posse fieri radicaliter, in quantum non deficit, quia, fidem non profitentur; sed repugnat terminativè rationi ordinis ad terminum, nam repugnat hypothese, in qua nunquam dabitur baptismus, hypothese scilicet distantie infantis à proponente.

Non aliud ergo esse potest nostrum desiderium in filios infidelium directum, nisi per modum orationis, qua Deum precamur, ut ipsos dignetur salvare, aut Patres inspirando efficaciter ad fidem Christi, aut aliis modis, aliisve mensuris.

OBJECTIO QUINTA.

147. **S**I valeret illa ratio, ducta ex voluntate divina circa salutem omnium hominum; non deberent damnari parvuli paganorum; nam Deus vult neminem perire etiam infantium: isti non sunt in causa, ut salvari nolint, nec parentes elegerunt, quasi hos, aut illos, fideles, aut infideles, ergo Deus non vult illos salvos fieri, &c. ergo ratio illa, ducta ex divina prædestinatione generali non concludit, &c.

148. Respondeo, illos infantes à regno excludi non esse Dei, quasi motu proprio, sed consequenter ad parentum voluntatem: Divina quippè bonitas dat parvulis auxilia remotè, quatenus dat auxilia, & gratias vocationis ad fidem parentibus; ipsi verò, cum nolint suscipere fidem; consequenter nolunt baptizare pueros. Quamobrem remedium

medium peccati originalis, institutum a Christo est etiam sufficiens pro illis; quia est etiam applicabile, quodque applicatum dicitur, & diceretur efficax.

149. Idem argumentum fieri posset de infantibus Christianorum, qui sine baptismo decedunt, quamquam in lucem visibilem editorum: licet enim non sint ipsi causa, ut sine lavacro vitam claudant, nec ipsi parentes elegerunt; non tamen benè infertur; ergo Deus non vult salvos facere: mala illatio; nam parentes, vel alii ob incuriam non baptizantes, aut aliter sunt causa damnationis eorum; Deus enim providit illis de baptismo, quibus potuissent applicare, si sedulò voluissent conferre; ergo objectio nimis probat.

OBJECTIO SEXTA.

150. **A**D salvandam Dei voluntatem bonam, sinceram, quantum ex se est, efficacem de salute omnium, nemine excepto, non est laborandum, ut simus solliciti de salute infantium, morientium in utero; nam Deus vult omnes, & singulos parvulos salvari voluntate efficaci ex se, sed non indefectibili, seu voluntate vera, sincera, sufficientissima per remedium sufficiens, quod nobis omnibus contulit sui filii mortis beneficio; ergo etiam subsistit talis voluntas, licet aliqui parvuli, sine baptismo decedentes pereant, id est, vitam non habeant æternam. Probatur à simili: Deus vult omnes adultos salvari; non omnes tamen salvantur, nec in causa pro responso, si id quæratur, est Deus; quippè iste sua bonitate, & liberalitate omnes ordinavit in vitam æternam; ergo. Hoc argumentum memini mihi objecisse unum ex nostris, ut num. 133. Sed

151. Respondeo exordium sumendo ad hoc ultimo, quod assertur pro probatione à pari, quærendo, an si Deus

non conferret illis, qui pereunt, auxilia sufficientia, & efficacia, ut dicitur in actu primo, vellent illos salvos fieri? Neutiquam; quia verò propria voluntate abutuntur auxiliis divinæ gratiæ, ideò reprobantur. Assignetur nunc remedium peccati originalis pro parvulis, in utero morientibus; dicent lavacrum regenerationis, seu baptismus: At hoc pro illis in illo statu non est remedium, medicina, &c. ergo. Minor jam constat, nam illud non est verè remedium pro peccato originali, quod non est utile, & conducens ad auferendam maculam originalem; sed baptismus non est utile medium, & consequenter non est verè mediū pro parvulis nostris; ergo. Probo minorem: Remedium, quod dicitur utile ideò est, quia potest conducere ad auferendam infirmitatem, sed sic non est baptismus, quia pro illis est inapplicabilis inculpabiliter ex parte creatæ voluntatis; ergo non est utilis; ergo non est remedium, & consequenter, nec medium sufficiens ad salutem: Sed baptismus institutus à Christo est institutus ad tollendum peccatum originale omnium, & singulorum, sicuti omnes, & singulos vult salvos fieri de fide, ut dixi num. 5. cap. 9. ergo dicendum est pro illis, baptismum esse intelligendum in voto.

152. Dices: In his casibus Deus vult illius pueruli damnationem consequenter, non antecedenter. Sed contra, nam hæc distinctio hic locum non habet; Deus enim salvat volentes, & non nisi volentes; reprobatur pariter volentes. In casu autem nostro parentes non dici possunt nolentes baptizare puerum, sed toto affectu, dolore, intendunt baptizare, nec pendet à proprio arbitrio regenerare Sacramenti applicatione; ergo voluntas divinā non est consequens voluntatem creatam; ergo, &c.

153. Instabis: Quod non baptizentur illi pueruli abortivi, saltem pendet remotè per anteriorem voluntatem, qua alteruter voluit causam talis damni; Si enim paren-

tes sedulò incubuissent proli, fortassè non passa esset parens infelicem abortum; ergo voluntas Dei est consequens non antecedens.

154. Hæc responsio procul abacta est prop. ista dum tractatum de Dei concilianda providentia cum necessitate baptismatis successivè fuso stylo cōscripsi. Constat quippe, debilem esse hanc instantiam, nec juvare ad componendum decretum generalis hominum prædestinationis seu dicas voluntatem cum parvulis, in utero morientibus, per baptismum salvandis, nisi Sacramenti applicabilitas intelligatur, seu in re, seu quandoque in proposito. Quamobrem hæc instantia, quæ non tam contra sententiam, quàm contra rationem sententiæ militat, inutilis est, dum sententiæ rationem clarè monstravimus num. 9. Et hic addo adhuc si ratio nutaret, non idèò tamen sententia non subsisteret, aliis rationibus, nempe firmata, & objectionum, facillima dissolutione, omni absurditate remota.

OBJECTIO SEPTIMA.

155. **P**Arvuli sine baptismo ex hac vita decedentes, Ecclesiæ ex usu extra loca sacra humantur; ergo signum est eos non haberi pro salvis; sed à regno exclusis, etiamsi in proposito Parentum fuerint Sanctissimæ Trinitati oblati.

156. Hanc verò objectionem ex dicto usu Ecclesiæ nihil ad rem nostram concludere, patet primò per ea, quæ diximus prop. hac 5. num. 111. Secundò defectum item salutis non concludit, aliàs sequeretur, excommunicatos, de hac vita decedentes, non posse esse salutis compotes: Constat enim excommunicatos ecclesiastica sepultura privari. Cur ego privantur? Assignetur causa ab adversariis, & sic respondeant ipsi pro me. Respondebunt equidem, id esse in pœnam delictorum præteritorum contra eccle-

342 Dissertatio II. De secunda conditione

ecclesiam, quatenus noluerunt obedire Prælati, &c. & ideo fuerunt excommunicationis sententia ligati, cujus unus est ex effectibus ecclesiastica non gaudere sepultura. Ego quoque ita puto optimè me respondere posse in pœnam, quod non fuerit eis in opere applicatum Sacramentum regenerationis. Sufficit à pari non ideo id esse, quia à regno sunt exclusi, ut objectionis futilitas dignoscatur.

157. Vtèriùs ex dictis prop. 5. Ecclesia attendit remedium salutis certum, & indubitatum; non autem disputabile, quale est vorum baptismatis. Item effectus proprius baptismi est character ille, quo veluti fideles ab infidelibus secernuntur, & fit populi distinctio; Sicuti antiquitus distinctio fiebat per circumcisionem. Cum ergo parvuli, sine baptismo decedentes, non fuerint isto characterè divisi; non mirum, quod Ecclesia eos, quoad sepulturam dividit. Ex hoc autem non colligitur, esse à regno cœlesti exclusos; nam gratia est effectus communis omnibus Sacramentis, & sine Sacramento obtineri potest, ut patet de contrito. Ratio est, quia baptismus non solum, est ad justificandum; justificatio quippè aliis Sacramentis, aliis modis comparatur, sed est ad constituendum subiectum capax recipiendi spiritualia, & Sacramenta; ideo dicitur baptismus janua Sacramentorum. Cum ergo parvuli, sine baptismo obeuntes non susceperunt characterem & Christo Domino in passione, quod per baptismum fit, ut inquit Tolerus, non sunt conformati; ideo Ecclesiæ usus rationabilis est eos non in loco sacro sepeliendi.

OBJECTIO OCTAVA:

158. **I** Oan. 3. dicitur, quod, qui incredulus est filio non videbit vitam; sed parvuli, sine baptismo decedentes, non credunt in Christum; ergo. Item: nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest

test introire in regnum Dei. Romanorum 5. Unius delictum esse in omnes homines in condemnationem; ergo ex mente Apostoli rei sunt damnationis quicumque illo originali delicto implicantur, quo implicari antecedenter ad susceptionem baptismi ex supra dicto loco Joannis 3: certum est.

159. Hic Apostoli locus Rom. 5. ad rem non confert, nam id est incertum, scilicet, an peccato originali implicati decedant pueruli in ventre matris morientes; dummodò præcesserit oblatio sub invocatione SS. Trinitatis cum ordine ad Sacramentum. Similiter illud Domini apud Joannem 3. nisi quis renatus fuerit.... subsistit, dum proposito baptizatur; nam votum reputatur pro opere, ubi opus necessitas exclusit, ut inquit Mag. Sen. Quod jam patet in adultis ex communi sensu. Quod verò pueruli illi non credant; Dico, vel intelligendum esse de fide in a&u, vel habitu. Si primum; neque baptizati salvarentur ante ætatem activam: si secundum, credunt quippè habitu per baptismum, in voto susceptum; vi cujus non est impossibile, aut absurdum, gratiam justificantem consequi; & sicuti, dum visibili Sacramento abluuntur, opera, & fide baptizantur aliena; sic putandum est non absurdè, casu quo opus excluditur, renasci invisibiliter voto parentum; nam votum, ut dictum est reputatur pro opere, ubi necessitas opus exclusit. Demùm concedo, natum oportere renasci, ut regnum Dei obtineat; nam si natus est in mundo, id est, ut intelligitur, exclusus ab utero, certè debet renasci; aliter contemneret Sacramentum. An autem, si adhuc natus non est, sed genitus secundum se, possit in Christo renasci, seu regenerari, dubium est, quod affirmativè decidendum puto.

OBJECTION A.

160. **I** Deò dicitur, baptismum esse parentum voluntate applicabilem, atque in eorum votis esse,

344 Dissertatio II. De secunda conditione

esse, ut infans in utero matris periculum vitæ ineundo, possit salvari; quia Deus tenetur pro quovis statu naturali, & consequenter pro statu, quo carcere concluditur materno, auxilia opportuna exhibere; aliter deberet causas naturales mortem allaturas impedire: hoc non obstat; ergo. Minor demonstratur: Deus vult salutem adultorum; ergo Deus tenetur impedire causas illaturas stultitiam alicui adulto, ut possit se convertere à peccatis perpetratis ante stultitiæ statum; sed hoc nec facit, nec facere tenetur, non obstante voluntate de salute illius; ergo neque tenetur impedire causas naturales, quæ inferunt mortem puerulo, nisi baptismus voluntate applicatus, & fide prodesset.

161. Respondeo manifestam esse disparitatem. Nos enim non dicimus, Deum absque aliqua necessitate teneri impedire cursum agentium naturalium, sed intendimus, quod posita voluntate efficaci finis ex parte Dei, necessario necessitate dictæ voluntatis debet velle media, & remotionem impedimentorum, quæ prohibent media; sic vult salutem infantis in utero morituri; ergo vult salutis medium; sed baptismus in re non est medium salutis pro illo; ergo, si baptismus in fide, & expresso proposito parentum non prodest, Deus tenetur remove causas, necem inferentes puero. Neque ludas in verbis efficaciam: nam, posita quacumque voluntate de fine; dummodò sit seria, & vera, & non ficta, semper debet respondere voluntas de medio ad finem; ita ut eo modo, quo dicitur voluntas de fine; ita debet respondere volitio de mediis. Videamus nunc, si ex voluntate salutis adulti hominis, tenetur prohibere causas stultitiæ. Adultus, dum in amentiam incidit, antequam in eam incidisset, liber erat ad peccandum; auxilia divinæ gratiæ ei non defuerunt; ergo, quod postea ob causas naturales in dementiam incidit, non arguit Deum nolle saluum fieri, sed ipse salvus fieri noluit,

noluit, nam Deus non imputat ei, nisi peccata ante stultitiæ statum; non verò, quæ postea patrat, si talia dici possunt. Aliter homines, in peccato existentes, non deberent mori, sed eis semper producenda esset vita ut possint converti; ergo stultus comparandus est mortuo, scilicet morienti, quatenus Deus punit eum ob peccata antea acta; sicque non tenetur vitare causas stultitiæ, sed opus fuit exhibere auxilia ad benè operandum tunc quando aliqua præcepti obligatio urgebat, & sanæ mentis erat; quæ quidem nemini defunt.

162. Si aliquis autem nascatur ab ortu stultus; certè, quod causas stultitiæ Deus debuisset remove ex suppositione voluntatis de salute illius, si baptismus, aliena voluntate applicatus non prodesset, ut mox demonstrabo: Iste profectò, si nasceretur in regione infidelium, ubi jam ut suppono, non baptizaretur: Adoletus neque ipse possit converti ad Deum, & baptizari in voto; Aliundè, mortis imminente periculo, ab aliquo fidei volente, non tamen baptizaretur ob defectum aquæ, aut alio; ergo pro isto non esset salutis remedium; ergo debuisset remove causas stultitiæ, sicque nemo posset nasci ab infantia stultus in regionibus infidelium. Probatur prima consequentia: Baptismus, licet applicari nequeat moraliter, quatenus parentes sunt infideles; attamen verè, & physicè est applicabilis, & consequenter, quod non applicetur pro statu infantili sunt in causa parentes cohærenter ad dicta n. 145. Factus autem adultus, & impotens ad Christi fidem pervenire, & consequenter in voto baptizari, atque in regionibus Christianorum existens: Quodnam erit remedium pro peccato originali, si mortis imminente periculo ob aliquem inculpabilem defectum Sacramentum administrari non potest? Ipse baptismum petere nequit; aliundè ministri baptizare non possunt, ut suppono; ergo, si pro isto remedium peccati originalis non deest, non erit, nisi ba-

346 *Dissertatio II. De secunda conditione*

ptismus, alieno proposito applicatus. Ut me explicem, dico sic: Nascitur in Aphrica v. g. Titius stultus, ibique parentum sub cura adolescit, fitque natu major. Iste jam adoleto Romam v. g. perducitur, statimque ac ibi pervenerit, tale imminet vitæ periculum, ut Romani baptizare nequeant; non erit iste (facta suppositione, quod non possint applicare Romani Sacramentum) pejoris conditionis, ac infans, in utero matris fidelis moriens; sed hic baptizari potest in voto, ergo etiam ille.

OBJECTIO DECIMA.

163. **S** Alus parvulorum nostrorum, si posset obtineri per baptismum in votis parentum, eisdem applicatum: Peto vel Deus justificaret puerulos illos in articulo necessitatis dependentes ab illa baptismi applicatione votiva continuata, aut non interrupta; aut eò tunc facta, quando periculum initur vitæ. Item, vel Deus reprobatur puerum, non baptizatum in votis, dum primò est in visceribus; vel, dum ultimò vivus in utero clauditur, & non baptizatur. Si enim requiritur ultimò baptismi applicatio; ergo frustra matres essent consulendæ, ut semper habeant, aut saltem semel, dum gravidæ sunt intentionem baptizandi suum filium sub invocatione Sanctissimæ Trinitatis. Si sufficit prima intentio, quam habuit initio gravidantiæ, non interrupta per actus, indirectè saltem, contrarios, videtur non posse subsistere, nam, qui proximè non curat salutem sui filii, frustra est accersenda cura præterita, & physicè transacta, imò videtur illam revocare.

164. Respondeo, sufficere baptismum in voto, pro tempore necessitatis applicatum, etiam ante vitæ periculum, ejusve discrimina. At, dum manifestè periclitatur infantis vita, si fieri potest baptismi votum, procul dubio
elici

elici debet, aliter negligeretur salus, & pristinum votum non firmaretur: Non enim Deus justificat, nisi articulo urgente necessitatis; Hinc dico, Deum reprobare puerulum illum v.g. Petrum, postquam vidit, à nemine applicatum fuisse baptismum, quod quidem tempus incipit à sua conceptione usque ad illud instans, quo è vivis decedit. Si quippè toto hoc tempore baptismum non suscepit neque in voto, certè consequenter Deus reprobat illum. Quod autem suscepit v. g. in proposito baptismum tempore multo majori, & antecedenti ad instans mortis, non sequitur justificari eo antecedenti tempore. Sicuti etiam dum parturiente actu matre, & moraliter certa ob partus difficultatem, quod periculum subire mortis de facili queat suus filius, antequam in lucem prodire possit, & Sacramentum suscipere, quamobrem sub invocatione Sanctissimæ Trinitatis vovet, & proponit baptizare, Deoque infantulum offert: Non ideo statim eodem tempore, quo similia peraguntur Deus justificat, sed in necessitatis extremo, putà, pro eo instanti, ad quod sequitur in prævisione inevitabilis ob causas naturales mors. Hinc colligitur tutius esse, mulieres, utrum gestantes baptisma vovere, dum gravis necessitas instat, & mortis imminens periculum prudenter animadvertitur, saltem, ut prohibeatur periculum, ob vitæ operationes, indirectè revocandi pristinam voluntatem, quæ antecessit necessitatis statum.

OBJECTIO UNDECIMA.

165. **P**ietatis scrupulo, & ad impiorum coercenda facinora, quidam ex amicis objecit, quandoque istam sententiam non esse admittendam; nam semel ac, dicebat, verum est, aut saltem verisimile: aut non repugnans de facto in providentia ordinaria, quod in proposito baptizari possent pueruli in utero, &c. liberior da-

348 Dissertatio II. De secunda conditione

retur via scelestis hominibus procurandi abortus: Sic quidem non incuterentur timore, eos infantes perdendi, probabiliter ducti, quod poterunt salvari, etsi Sacramentum non suscipiant.

166. At si divina pietas exercenda non foret ob hominum pravorum abusum; miseri nos. Ita Deus nimirum prævidens nostra peccata, & eorum damnationem, qui impœnitentia finali decedunt, debuisset auxilia gratiarum negare, ne occasionem tribueret peccandi; non debuisset Verbum incarnari, & genus humanum redimere, ne peccatores sint ei ingrati; nec Sacramentum Eucharistiæ instituire, cum plures hæretici in malum eo utantur; nec Sacramentum confessionis, cum plures ex tanti Sacramenti fiducia peccent, ne dicam alia. Divinæ ergo bonitatis est suam pietatem exercere cum omnibus; quod postea illa abutantur homines, ipsorum est vitium, non Dei suam benignitatem, & pietatem exercentis; ipsorum est defectus sanari nolentium, non medici sanare volentis. Non ergo, quia aliquis est infanticida post exhibitum baptismum, ut inde facilitatem assumat tantum scelus patrandi, quia eos non perire scit vi suscepti baptismi; non ergo inquam debuisset Deus se abstinere ab institutione baptismi; nec ab institutione circumcisionis pro populo priori, si fortassè vidisset omnes masculos hebræorum circumcisos, & nonnisi circumcisos in flumen deicere, Aegyptios.

167. Sed in forma dico divinam pietatem quoad hoc non prodesse infanti baptizato per votum homicidæ, quod votum est solum in lingua, scû potius velleitas, quam voluntas vovendi. Infanticida quidem dum abortum procurat, implicite, imò expresse intendit non baptizare, nam ea omnia ponit, quibus baptismus in re prohibetur; ergo frustra dicitur vovere baptismum.

OBJECTIO DUODECIMA.

168. **S**I votū pro parvulis prodesset, deberent sub culpa parentes vovere pro suis infantulis baptisma; Aliundè tempus non est determinatum, quando ista viget obligatio. Antecedens verò patet, quia negligenter salutē æternam parvuli, cujus vita, & salus in eorum est manibus, à Deo posita: & sicut parentes negligentes baptizare puerum reddent rationem Deo de mulctanda incuria; sic quoque reddent rationem, si non voverent pro parvulo baptisma, casu quo intra maternam alvum obiret. Ista verò obligatio nulla est; nec est assignabile tempus, in quo vigeat; ergo.

169. Respondeo ad hominem petendo, quo tempore viget obligatio baptizandi puerulum, jam natum? Non enim nunc habemus legem hebræorum, ut non possimus baptizare ante octavum diem; & non ideo tamen usus est, aut invaluit, ut statim baptizentur; ergo ne peccant parentes? Neutiquam respondebunt: peccarent quippè, si vitæ periculum imminens cognoscerent; hoc verò non explorato prudenter agunt ad aliquod tempus differendo, scū non imprudenter, quia tot temporibus, jam tot annorum, circulis expertum est, istam dilationem non præjudicare salutem; cum neque præjudicet vitæ illorum; ergo in voto tunc viget obligatio, quando prudenter, & probabiliter mater suspicari potest de obitu sui pueri.

170. Sed quid si infans natus, qui baptismum non suscepit, suscepturus prudenter, ut dicebam, agentibus parentibus post triduum, moritur antequam suscipiat. Dicerem ego, puerulum illum non salvari, ratione quia, dum potuit baptizari, & non est baptizatus, remedium salutis, quod suscipere proximè poterat, non suscepit; licet parentes baptizare valentes, & noluerunt, nisi post triduum.

v.g.

350 Dissertatio II. De secunda conditione

v. g. ex usu communi non peccent, nam non tenebantur prudenter etiam operando statim baptizare, potissimum quia non cognoverunt probabiliter eum moriturum; & in his rebus moralibus sufficit cognitio probabilis, scilicet, si vis certitudo moralis non metaphysica, aut physica. Affero igitur juxta ordinariam providentiam, parvulum illum non salvari; parentes verò non esse culpæ mortali obnoxios. Fortassè illi puerulo aliquod privilegium concedetur Christi meritis vi illius voti, ut supponitur, & propositi de baptismo post triduum v. g. At utamur dicto D. Augustini tom. 10. pag. 164. *Si enim desiderarent nunquam circa se baptismi Sacramenta differrent: Noli differre, o homo remedia salutis tuæ, quoniam nescis quando anima tua à te repetetur.*

OBIECTIO DECIMATERTIA.

171. **D**ictum est multoties, baptismum in voto ordinari ad baptismum in re; itaut fictitius sit ille, si ad hunc ordinari est impossibile. v. g. docuimus in superioribus, ideo me non posse in proposito baptizare filios africanorum, quia ipsis est à me hic, & nunc existens inapplicabilis; ergo quia puerulis, morientibus in utero, est inapplicabilis baptismus, sequitur, me non posse baptizare ipsos in proposito, quia propositum ordinaretur ad aliquod impossibile.

172. Respondeo ad hoc argumentum, quod solam acutiei speciem præferret tunc propositum esse fictitium, quando opus excluditur voluntate, non necessitate. v. g. si quis procuraret abortum, & immaturam proles mortem in utero; tunc propositum baptizandi esset chimericum, quia opus est impossibile voluntate, non autem aliundè. Item proponens baptizare absentem, hypothesi immutata absentis, absurdè proponeret, quia opus esset impossibile
im;

impossibilitate consequens
alii verè, & physicè baptizare
sitate excluderetur, possunt bap-
tè opus excluditur, non voluntate
dicit voluntati, omnibus benè pen-
sa est.

OBJECTIO DECIMAQVARTA

173. **D**octrina, quæ opponitur communi
Theologorum, non est sustinenda; sed ha-
stra doctrina opponitur communi Theologorum sente-
tiæ ergo non est admittenda; major probatur, nam esse
contra communem Theologorum opinionem est una ex
censuris Theologicis numeratis à Suario, aliisque classicis
Doctoribus. Quod ergo tot sapientes non dixerunt, di-
cendum non est.

174. Respondeo primò ad ultimum, adnotando illud
Matth. 12. *Confiteor tibi Domine Pater Cæli, & Terra, qui
abscondisti hæc sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea
parvulis, quoniam sic placitum fuit ante te.*

175. Respondeo secundò: istam opinionem tetigisse
Cajetanum; undè dico sententiam maximè probabilem
probabilitate intrinseca, ut constat prop. 5. & deinceps, &
etiam extrinseca, qualis Cajetani doctissimi, & forsitan
aliorum non derelinquendam esse, quia deficit autoritas
in numero Doctorum; & à fortiori, quod nec SS. Patres
reperiuntur contrarium assertivè scripsisse. Doctorum
scholasticorum oppositio, si qua est, non infert propositio-
nem contrariam capacem esse theologicæ censuræ, nam id
dixerunt scholarum more, puta, quia unus alium secutus
est, putantes omnes sufficienter salvare illam Dei volunta-
tem sinceram per remedium baptismatis institutum; non
autem calamum perstrinxerunt ad ostendendam, seu ex
Scri-

352 Dissertatio II. De secunda conditione

Scriptura Sacra, seu ex Patribus nostræ opinionis insubstantiam. Dixi, si qua est oppositio; nam nec verba fecerunt de hac materia, & de hoc nostro judicio. Tunc autem theologica censura subintrare posset, quando repugnaret indirectè saltem principiis fidei, aut etiam communi consensui Sanctorum Patrum, cum sit in materia religionis. Theologi scholastici suam defendunt opinionem ad salvandum salvanda non per principia fidei, sed per principia disputabilia. Quod verò sentiant, baptismum unicè applicari natis per partum, id intelligunt in suppositione ordinaria, seu, ut de facto id certum est; quod ideo accidit; nam, cum agitur de hac materia, Theologi intrant ad disputandum, cum præsuppositione ejus, quod est indubitatum, non attendentes ad id, quod esse, probabile est. Quapropter quoad baptismi applicationem in votis non adhuc natis in necessitate verba haud faciunt, & ad hoc dicendum non fuerunt inducti, supponendo omnia salvari illa responsione, quam in superioribus prop. hac 5. examinavimus. Cæterum, si impugnassent, non aliàs, aut similes, quas jam protulimus, afferre possent objectiones, in quibus visum est, nil esse solidæ difficultatis; & omnia benè salvari cæteris salvis salvandis in fide, & S. Theologia. Non ergo opinio hæc est censura digna theologica, quia modo dicto opponitur theologis scholasticis. Imò nego, quod opponatur, prout oppositio indicat, id à nobis affirmari, quod ab illis negatur; nisi velimus dicere opponi indirectè, quatenus aliam viam assumpserunt ab ea, quam nos sumpsimus.

176. Respondeo 3. distinguendo majorem, quæ opponitur communi Theologorum, scilicet Sanctorum Patrum transeat. Communi Theologorum scholasticorum, nego, & simili modo distincta probatione majoris, nihil sequitur contra. Videatur quoad hoc Maignanus suæ phil. sacr. par. 1. de locis Theologicis cap. 1. prop. 27. Quo loco constat scholasticorum autoritas, & authenticum.

OB-

OBJECTIO DECIMAQUINTA.

177. **P** Arvulos , in utero matrum morientes per baptismum in voto salvari alieno , videtur absurdum ; nam in Theologia manifestum est illi etiam , qui à limine cam salutavit ; à fortiori sapientibus baptismum in voto in adultis importare actum veræ cordis conversionis , seu legitimæ contritionis . Absurdum autem videtur deleri peccatum infantis per contritionem alterius ; ergo , &c.

178. Quisquis est , qui hanc objectionem sibi in mente repræsentet , sciat , baptismum in voto , ut hic accipitur æquivocè sumi , & usurpari , ac à Doctoribus theologis passim sumi solet , dum fit illa divisio baptismi fluminis , & flaminis . Ex dictis sup. prop. 3. clarè constat , pro peccato originali nullum requiri dolorem , nullamque cōtritionem : & consequenter seu propriam , seu alienam . Justificatio equidem , quæ fit in casu nostro , vi fit meritum Christi , applicatorum per Sacramentum baptismi ; proptereaque aliena persona vices implet ministri . Fateor , me quandoque in hoc hæsitasse . Re autem diligenter pensitata , animadverti , latum esse discrimen ; atque vocem hanc baptismus *in voto* esse æquivocam ; argumentum igitur non concludit.

OBJECTIO DECIMASEXTA.

179. **S** Ententia est aliquorum apud Joannem à S. Thoma quæst. 23. disp. 10. art. 1. num. 5. docentium , quod negatio gloriæ , quatenus est negatio beneficii indebiti de facto respectu reproborum fuerit post originale ex libera Dei voluntate ad ostensionem sui domini ; ergo , quod aliqui parvuli decedant sine baptismo , non est , quod nos torqueat.

Yy

Re-

354 Dissertatio II. De secunda conditione

180. Respondeo 1. neminem Deus de facto, seu ex suo dominio, seu quovis alio motivo absolutè antecederet exclusit à gloria ordine etiam intentionis ante prævisum peccatum, sive personale, sive originale, ut apud innumeros Doctores, & apud P. Filoramo.

181. Respondeo 2. admissa qualibet sententia circa causam reprobationis; verum semper est, & de fide, quod in Deo non reperitur reprobatio positiva aliquorum v. g. infantium quorundam decedentium sine baptismo, consistens in hoc, quod absolutè, & simpliciter post prædestinationem Christi in remedium hominum nolit illis dare gloriam; sed ad summum, quod nolit dare gratiam efficacem, ut mudentur à peccato originali. Hoc certè est de fide, quod adstruit etiam P. Filoramo de reprobatione pag. 444. nam 1. ad Timoth. Deus vult omnes homines salvos fieri, quæ voluntas est ingenua, vera, sincera, non illusoria; ergo, non posito obice ex parte nostra, Deus nemini posset denegare gloriam; ergo nemini Deus potest denegare auxilia sufficientia, per quæ homo possit gloriam consequi. Adde, quod Filoramo loco citato, nostræ, quam in præsens tuemur, opinioni contrarius, docet, peccatum originale infantium damnatorum non deleri, quia gratia sufficiens vincitur ex concupiscentia parentum, vel aliorum, qui sunt causa, ut infans non baptizetur. In quo vides supponere citatum Doctorem responsionem illam communem supra discussam.

182. Cum igitur non habuerit Deus absolutum decretum reprobandi, posito originali, scilicet posito peccato Adæ; nam post istud, inquit Apostolus vult omnes homines salvos fieri; & Christus fuit prædestinatus Redemptor omnium, & ut S. Leo Papa ser. 1. Nativ. Dominicæ: Sicut nullum à reatu liberum reperit; ita pro liberandis omnibus venit; sequitur, quod nullus infans reprobat, nisi præviso originali, idest, ut ambages tollantur; post præ-

prævisum originale non deletum, seu postquam sine baptismo prævisus fugit infans decedere è vivis. Et profecto, si ego vellem cum aliquibus, & nostro P. Filoramo sentire, Deum post Adæ lapsum voluisse ostendere cum aliquibus, quid posset suæ misereris gratiæ beneficium; ab aliis verò exigere ex parte poenam debitam originali, non miserendo eo modo, quo miseretur salvandis, sive electis, sed neque excludendo à gloria, ut ostenderetur Christi pietas relatè ad omnes: Semper verum est de fide (id, quod mihi nunc sufficit) quod reprobis misertus est mediis sufficientibus. Quæcunque ergo sententia de reprobatione circumferatur, semper de fide est istud v. d. Christum Redemptorem pro omnibus, & singulis liberandis venisse, sicut nullum à reatu liberum reperit, quodque gratiarum auxilia sufficientia omnibus conceduntur, quod fuit novissimè contra propositiones Jansenii determinatum ab Inn. X. & Alex. VII. In præsentia ergo assignandum est remedium sufficiens pro parvulis, &c. Istud est baptismus applicabilis; sed baptismus infantibus in utero applicabilis non est; ergo non est remedium sufficiens; nam gratia sufficiens intelligitur illa, quæ dat posse, licet humano vitio non habeatur actus; sed per baptismi præcisam institutionem, ut physicè applicandi non est provisum possibilitati veræ, atque reali salutis, infantium in utero suarum respectivè matrum morientium; ergo. Si recurratur ad incuriam parentum, ad causarum naturalium cursum jam supra satisfactum est.

OBJECTIO DECIMASEPTIMA.

183. **E**Xperientia, & de fide est, non omnes esse electos, nec omnes parvulos originali peccato implicatos ab eo mundari per baptismum; Cum innumeros habeamus sine baptismo obire; non ideo argumen-

336 Dissertatio II. De secunda conditione

tum est Christum non instituisse remedium universale pro originali delendo; Sicuti plures adulti non salvantur, non quia iis desit auxilium sufficiens; imò abundans, ut dicitur confertur; sed quia Deus non contulit beneficia efficacia, & non sunt benè operati finaliter: Sic quoque à pari non est necesse, ut omnes pueruli in facto ab originali mudentur (quod videtur prætendi, dum modus quaeritur salvandi infantes in utero morituros) sed sufficit non deesse auxilium aptum, puta baptismus, à Christo institutus.

184. Respondeo, me in præsentī, non prætere o-
mnes pueros baptizandos fore; sed assero omnes pueros
baptizari posse: Hoc esse nequit pro eo statu infantium, in
quo vitam claudunt intra mater nam alvum: Undè hic non
faveat adversariis distinctio gratiæ efficacis, & gratiæ suffi-
cientis. Nec ego quaestionem hic assumo de gratia efficaci,
in quo sita sit; At dicatur quomodolibet in materia præ-
destinationis de facto; & in materia de gratia quidquid
velint; quia semper verum est ex fide divina, nemini deesse
auxilium aptum ad salutem sive parvulo, sive adulto.
Baptismus verò in ordine ad puerum in casu nostro non
est aptum remedium, ut in superioribus multoties dictum
est; ergo quod in præsentī volo, nil aliud est, quam ne de-
sit auxilium opportunum; non autem, quod omnes parvuli
ab originali mudentur. Neque cum nostra doctrina stat,
quod omnes mudentur, sed quod mundari possunt; & so-
lū veram salutis actualem possibilitatem defendimus;
&c. Plus indicat objectio, quam exprimat; at falsum sup-
ponit, nos velle consulere actuali saluti omnium infan-
tium.

OBJECTIO DECIMAOCTAVA.

185. **S**I prodesse posset ad salutem in casu necessi-
tatis infantibus baptismus in proposito alie-
no,

no, sequeretur etiam prodesse adultis amentibus; Id autem falsum est; nam pro adultis requiritur voluntas propria; Aliundè amentes voluntate propria potiri nequeunt; ergo. Probatür sequela; nam non magis consulendum est salutis possibilitati infantium, qui baptizari in opere nequeunt; quàm adultorum, casu quo baptizari non possunt, amentium.

186. Respondeo distinguendo duplicem conditionem amentium, ut notant summissæ. Alii sunt qui postquam rationis compotes fuerint, in dementiam incidunt. Aliqui ab ortu nati sunt stulti, & dementes. Primis succurri non potest baptismo, quia opus est, ut voluntatem habuerint suscipiendi Sacramentum; qua supposita baptizari possunt in statu amentis; Sicuti etiam dormientes, ut apud Tolæum. De his quidem baptismus in voto alieno non intelligitur; Tùm quia supponuntur peccata actualia. Pro quibus retractandis requiritur proprius motus, etiam si subjiciuntur exteriori Sacramentali ablutioni; tum quia ratione ætatis adultæ requiritur sua voluntas præscindendo à peccatis actualibus. De secundis concederem, posse in voto alieno casu aliquo necessitatis, nulla interveniente culpa, ut supra dicebam probabiliter salvari; nam comparandi sunt infantibus adulti in nativa amentia. Non enim attendenda est ætas adultæ, nisi simul intelligatur adolestra ratio; ergo amentes adulti amentia nativa comparandi sunt infansibus, quoad nostrum casum. Dum autem fuerint prius rationis compotes, aut lucida habeant intervalla, desiderandus est proprius eorum voluntatis motus, ut dictum est.

OBJECTIO DECIMANONA.

187. **R**omanorum 5. Si unius delicto mors regnavit per unum, multò magis abundantiam gratiæ

358 Dissertatio II. De secunda conditione

gratiæ, & donationis, & justitiæ accipientes in vitam, regnabunt per unum Jesum Christum; sed non aliter regnare possunt homines in vitam per unum Jesum Christum, præsertim infantes, nisi per unum baptisma Christi, à Christo scilicet institutum; ergo. Probatur minor: Infantes ratione ætatis indigæ, si eis est possibile regnare in vitam, non aliter id evenire potest, quam per unum Jesum Christum; nam sicuti unius delicto mors regnavit per unum; ita vita esse potest per unum Jesum Christum. Sed non aliter unus Jesus Christus vitæ participes facit infantes, & regni, quam Sacramenti institutione, puta baptismi; ergo ex Apost. si infantes regnare possunt per Christum, idem est, ac per baptismum Christi.

188. Respondeo hunc textum Apostoli, ut & alios similes, nihil aliud indicare, quam secundum Adamum, Christum homines ad vitam elevasse; & sicuti peccatum, Adæ nocuit posteris; Christi passio profuit omnibus; & ut ad infantes specialiter descendam; sicuti solus Adam peccavit, & in eo peccavit tota posteritas; sic solus Christus sanctificat infantes, absque infantium motu, dispositione, merito, &c. Et consequenter sola Christi voluntas institutione baptismi, tanquam canalus suæ passionis infinîtè meritoriae est sufficiens ad vitam præsertim, ut dicebam, infantium, pro quibus nulla requiritur propria voluntas, propria acceptatio, proprium votum, & propria motio, dispositio, &c. Aliter ille status, illa ætas esset sine remedio; ergo pro baptizandis puerulis in voto, nulla adest repugnantia in casibus necessitatis inculpabilis; quia nulla adest repugnantia ex hoc eodem loco Apostoli Rom. 5. quod sufficiat votum alienum; nam, sicuti delicto unius, nempe Adæ regnavit mors in homines; ita vita quoque regnavit, & regnat per unum, scilicet, Christum, & per ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei; qui Christi vices gerunt; nam, sicuti extra casum necessitatis, volun-

voluntas Christi per ministrum, & cum ministro sufficit ad baptizandum in facto; quatenus suscipitur baptismus non voluntate susipientis, sed ministrantis; ita ut voluntas ministrantis sit necessario requisita; sic etiam in casu necessitatis inculpatæ sufficere potest voluntas alterius quoad effectum baptismi, nempe regenerationem, justificationem; quamobrem non justificaretur iste puerulus, nisi per unum Christum, & per unum baptismum, voto tamen applicatum.

OBIECTIO VIGESIMA.

189. **S**I alienum baptizandi propositum sufficere posset in casibus necessitatis inculpabilis; necesse foret, ut pro infanti actum eliceret, saltem attritionis; quod videtur absurdum, nam pro originali opus non est aliqua retractatione. Hunc autem requiri, videtur hoc argumento manifestari: pro adulto quidem supponente peccata actualia, dum actu suscipit baptismum, requiritur attritio communi sensu; dum autem suscipere nequit baptismum, & necessitas urget, sufficit, & requiritur contritio. Item pro adulto, si per impossibile non supponerentur actualia, pro solo originali, sufficit voluntas de suscipiendo baptismum, dum baptizatur in facto, & ut baptizetur in facto; ergo pro aliena persona; puta pro infante, in ventre matris morituro, licet non requiratur contritio; saltem requiritur attritio, hæc sufficit sola voluntas; cum non sit propria persona vovens, quæ fructum baptismi suscipere debet; & etiam quia cum sola voluntate stat baptismi susceptio, non supposito actuali in adulto in re baptizando; ergo sicuti adultus non baptizandus in re casu aliquo, elicere debet actum contritionis; ita infans non baptizandus in re aliquo casu debet elicere, saltem actum attritionis in voto alieno; sicut non sufficit voluntas solum in adulto extra baptis-

360 Dissertatio II. De secunda conditione

baptismum, sed requiritur contritio; ergo pro infante ad minus requiritur attritio in actu alieno, si hic sufficit. Totum autem hoc videtur absurditas insignis; quia nullus dolor, nulla detestatio de peccato solo originali communi doctorum suffragio requiritur; ergo, &c.

190. Respondeo, gradationem factam in objectionibus nullam esse; quandoquidem ideò in adulto extra baptismum, casu aliquo sufficere potest ipsa contritio; & requiritur necessariò, quia supponuntur peccata actualia, pro quibus delendis extra Sacramentum opus est contritione. In actuali autem baptismi susceptione ad summum requiritur attritio in adulto; supposito autem solo originali neque attritio, neque contritio requiritur; in actuali baptismi susceptione, quod est in confesso apud omnes; ergo, si sufficit votum alienum pro infantibus, &c. quia in his nullum supponitur peccatum, nisi solum originale, sequitur in voto alieno non requiri dolorem, neque detestationem, quomodo libet dicatur, at solam voluntatem baptismi conferendi. Quod enim ex sua natura non exposcit poenitentiam, & dolorem, nunquam de se potest dolorem exposulare: Peccatum originale non est ex suo conceptu retractabile, nemine discrepante; ergo in quovis casu non oportet, quod retractetur. Argumentum igitur confundit ideam baptismi in voto, prout sumitur in adultis (pro quibus semper supponuntur actualia) ex theologorum sensu cum idea baptismi in voto, quem hic nunc insinuamus ob salutis infantium possibilitatem, & sufficientiam.

191. Respondeo 2. argumentum non probare contra nos; nam etiam, si aliquis dolor desideraretur (quod non concedo) quem dicit obiectio, saltem debere esse attritionem; quid inde? Nihil absurdi profectò; nam ille dolor, si opus esset, non esset de peccato; nam peccatum originale retractari non potest, quasi sit actus poenitentiae, qui consistit

sistit in nolle fecisse, quod malè factum est; sed ille dolor, seu retractatio esset inclusus in voluntate conferendi baptismum, ut notavi cap. 6. Id enim, quod est velle conferre baptismum, est velle liberare puerum ab originali, & consequenter suo modo retractare. Igitur esset quæstio de voce, an vocetur dolor, & possit vocari retractatio voluntas illa; si quis in istud insurgere vellet, quod non curo.

192. **Q** Via principalis objectio videtur desumi ex illo loco Jo. 3. ultra abundè dicta in superioribus placet ulterius seria, & exacta exercitatione animum, in id intendere; ut omnis ambigendi ansa procul abigatur.

Nicodemus igitur discipulus nocte Jesu Christi ob Judæorum metum audivit ejus doctrinam: *Amen dico tibi, nisi quis fuerit renatus denuò non potest videre regnum Dei*; Hæc verba non intelligens Nicodemus, miratur respondens: *Quomodo potest homo nasci cum sit senex? Nunquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire, & renasci?* Ac Magister Iesus annuere volens renascentiam per baptismum repetit clariùs, quod antea dixerat: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*; quibus verbis manifestavit Sacramenti necessitatem ad salutem; Itaut baptismo tanquam unico medio, gratiam in primo parente deperditam, homines compararent.

193. Plura sunt animadvertenda in hoc dogmate. Primò similitudo locutionis quoad exprimendum baptismi necessitatem, & ad injungendum onus suscipiendæ Eucharistiæ; habetur enim Joannis cap. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, &c. non habebitis vitam in vobis*. Phrasis tamen explicandi, licet eadem sit; diversitas attamen aliundè colligenda est ex diverso fine institutionis baptismi, & Eucharistiæ. Ille nimirum ad primam gratiam conferendam, & ad remissionem peccati originalis; hic verò ad confortandum hominem jam viventem, ut de-

362 Dissertatio II. De secunda conditione

finis T ridentinum; Et Apostolus supponit nos debere in gratia ad hoc Sacramentum accedere . Undè inferitur , maximam esse disparitatem inter hunc modum loquendi, mox recensitum in materia baptismi, & eundem loquendi modum in materia Eucharistiæ . Tantam quidem ; ut communiter asseratur, baptismum esse necessarium necessitate medii, Eucharistiam autem necessitate præcepti.

194. Secundò quid nomine nativitatis, & naturæ, & quid nomine renascentiæ, & renativitatis mente intelligatur : Et vel accipitur pro generatione, & pro principio motus; vel pro eo, quod est de non esse transire ad esse, & fieri, & idèò nasci, seu nativitas, atque natura . Et jam apud Latinos, & græcos sumitur natura pro viventium generatione, quæ nativitas appellatur, seu nascentia, undè natura dicitur: quomobrem renascentia, & renativitas, regeneratio viventium appellari potest.

195. Tertiò quid importet ex vi verborum forma Christi, dum Nicodemo indixit baptismi necessitatem, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest, &c. perspicendum est. Si enim nomine nativitatis intelligitur generatio viventium; dum Christus insinuat, hominem debere renasci, idem est, ac debere regenerari in aliam vitam; ergo infans intelligitur natus, dum est carnali generatione generatus in animam viventem, seu postquam (anima divinitus infusa) fuerit vivens embrio, tunc dicitur natus, quia generatio viventis adest; ergo, dum Christus ait: Nisi quis renatus fuerit denuò . . . . Intelligitur, nisi quis iterùm in vitam generetur, quam iteratam generationem explicans Nicodemo non intelligenti, subdit nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest, &c. Igitur regeneratio in vitam facienda est ex aqua, & Spiritu Sancto; sed regenerari in vitam supponit solum primam generationem viventis, quæ verificatur de infante in utero, quatenus, in utero existens, genitus est, & vivens est ;

ergo

ergo si opus est renasci ex aqua, sufficit ex desiderio aquæ, cum aqua ablui non possit natus, idest, genitus simpliciter infans. Oportet itaque alio sensu natum esse puerulum, scilicet, à ventre exclusum.

196. Quod, si hoc sensu locutum fuisse Christum Nicodemo dicas, jam ultrò concedo, & constat ex tēxtu, nam Nicodemus admirans inquit. Quomodo potest homo nasci, cum sit Senex; cui Christus repetit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire; ergo tūm ex verbis Nicodemi, tūm ex responso Christi constat, renascentiam intelligendam esse de natis, seu per partum ab utero exclusis: Etenim de Nicodemo, & aliis grandioribus natu verum erat, nisi quis renatus fuerit denuò, non potest, &c. Item ex institutione baptismi patet, renascentiam supponere hominem, in se existentem extra matris ventrem. Quibus positis.

197. Dico, ex verbis Christi non inferri, puerulos, in ventre matris morientes non posse in voto alieno baptizari. Demonstratur: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire in regnum Dei; ergo, qui renatus est denuò, ex aqua nempe, &c. potest introire in regnum Dei; sed, qui renascitur ex aqua, ut possit ablui supponitur natus, & existens in se; ergo, qui non supponitur eodem sensu natus, non est opus, ut eodem sensu renascatur, per aquam nempe. Probatur hoc ex resolutione, propositionis Christi, quæ habet pro prædicato: *Non potest introire in Regnum Dei*. Subiectum propositionis istud est, scilicet: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto*; quod, si resolvatur, in hanc dicendi formulam opus est resolvere: *Natus, qui non fuerit renatus ex aqua*.... Etenim implicat *renasci* prædicari de eo, de quo non antecederet prædicatur *Nasci*; & quia *ly Renasci* est per ablutionem aquæ, implicat renasci per aquam, qui non supponitur natus aptus per aquam in se ablui; ergo, dum Christus

364 Dissertatio II. De secunda conditione

docet: Si quis non fuerit *Renatus*, jam in subiecto propositionis includitur essentialiter nativitas; & consequenter natus, & non renatus per aquam non potest salvari. Siquidem, quod non est, non potest esse subiectum in propositione, in qua v.g. prædicetur albedo, aut nigredo, itaut, dum dicò: Paries est albus, jam supponitur existens paries. Sic, qui non supponitur in se existens, non potest subjici in propositione logica ad recipiendam prædicationem, quæ sustineri nequit, nisi subiectum supponatur existens in se; Sed homo, si non supponitur natus existens in se extra uterum, nequit subjici propositioni, & prædicationi renascentiæ per aquam; ergo, dum Christus prædicat necessitatem renascentiæ, per aquam de homine, ut de eodem possit prædicari salus, jam essentialiter in subiecto involvit, & præsupponit statum primæ nativitatis, & existentiæ in se: de quo homine pro tali statu reduplicativè prout in tali statu primæ, nempe nativitatis obtentæ dicit: Nisi quis, scilicet, nisi homo natus non fuerit renatus ex aqua, &c. non potest introire, &c. Qui ergo non supponitur natus, neque nasciturus, opus non est ut renascatur aqua, ut possit introire in regnum Dei, sed sufficit, ut renascatur ex desiderio aquæ, quia nequit formaliter aqua mundari, nisi supponatur in se aptus unda ablui salutis; quod, ut cuique innotescit, supponit existentiam in se, & non in causa continente, & occludente.

198. Multifariam idcirco aliquid in se esse dicitur: 1. prout est independens; 2. prout est extra causam. 3. prout per se est, & subsistit, quod non convenit accidenti, cujus est esse in alio. Item esse in alio multipliciter sumitur, ut in causa, & in causa multiplicis generis: Et in continente, ut in vase aqua: Et ut pars in toto, ut digitus in manu. Aliquid ergo est in alio, ut in vase, ut in toto, ut in subiecto, ut in causa, & ut ab alio. Ut ab alio nulla creatura est in se, cum omnis non sit à se, sed essentiali-

ter

ter à Deo. Ut in causa, omne id, quod non dum productum est, sed produci potest, dicitur esse in alio, nempe in sui causa v.g. effectiva. Ut in subjecto solum accidens est in alio, & inde oritur accidens constitui inaleitate; & substantia hoc sensu est ens in se, sui juris. Ut in toto, etiam substantia est in alio, quia anima est in corpore substantiali completo, scilicet, in composito, digitus in manu, quatenus est pars una constitutiva manus. Ut in vase, aqua in lagenâ, anima in corpore (sumendo corpus pro subjecto receptivo, sanguis in venis, &c. Infans, non dum ab utero exclusus, non dicitur existens in se, quoad renascentiam per aquam, nam, cum sit in utero, tanquam in vase continente, ablui nequit, quousque, sic oclusus perseverat, & sic est, ut in alio sit. Sicuti ergo non potest denuò nasci, quod simpliciter, non est, nec fuerit; ita quoque nequit de tenebris peccati excludi per aquam, qui non supponitur de tenebris uteri exclusus. Et si enim genitus supponatur pro eodem est, ac si non esset, quoad renascendum per ablu- tionem.

199. Dices: Ergo Christus, necessitatem novi Sacramenti indicans, illud instituit pro exclusis infantibus; ergo pro non exclusis nullum reliquit remedium salutis.

200. Respondeo, Sacramentum baptismi institutum, fuisse à Christo pro omnibus omninò hominibus, ut ipso Christiani fierent, & ad Christum pertinerent, atque salutem consequerentur, deletò originali; quamobrem aquam vocarunt aliqui matrem Christianorum; & sicuti antiquiores physici aquam decreverunt pro principio rerum naturalium, ut Thales Milesius, &c. & ideò vocatam aquam à qua omnia. Sic aqua baptismi est principium omnis renascentiæ in Christo, à qua omnis salus pendet; nam decrevit Salvator, neminem introire regnum Dei, quem unda non lavit salutaris. Attamen undæ necessitatem prædica- vit Christus de natis, seu existentibus in se omnibus, hoc est

exclusis de conceptaculo. De non exclusis, neque excludendis undæ necessitatem in desiderio parentum intellectam fuisse, indè colligitur, quod nullum aliud reperitur reliquisse remedium. Secundò, quod adhuc illos salvos fieri ab æterno voluit Deus, & pro illis etiam passus est Christus. Tertiò, quia non absurdè id dici posse ex superioribus abundè liquet.

201. Neque dici hic potest, optimè intelligi Christi dictum apud Joannem 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. de omnibus hominibus, simpliciter, & nudè intellectis, seù in se, seù non in se existentibus, idest exclusis, & non exclusis; eo quia, dum protulit illam propositionem; subjectum fore nascendum, & renascendum intellexit; imò idèò nascendum, quia renascèdum dixerat. Hoc procul dubio credi nequit. Primò, nam sequeretur omnem fore necessariò nasciturum vivum; probatur, quia renascendum ex aqua dixit, ut possit introire in regnum Dei; at Dei voluntas est, & idèò Verbum caro factum est, ut omnis homo cōsequi possit salutem; ergo omnis homo nasciturus esset, ut renasci ex aqua, &c. posset; & quod indè sequitur omnia impedimenta auferenda forent, et infans nasceretur; si nonnisi à Deo auferenda sunt; Secundò quia in propositione prædicatum supponit subjectum, & non ponitur vi prædicationis; at è contra prædicatio fundatur in suppositione subjecti. Aliud quippè est suppositio; Aliud propositio. Propositio est oratio, in qua unum dicitur de alio, v. g. canis est latrans. Suppositio est usus vocis, seù vocis positio pro suo significato; quapropter, si canis in mundo non esset, non negaretur propositio, sed suppositio, quatenus vox canis non supponeret; quia non existit id, de quo verificetur suppositio: Vndè propositio est vera, quia cani verè convenit latrare; falsa tamen suppositio, cum sit propositio de subjecto non supponente, aut non supposito passivè loquendo. Ex logica omnia isthæc patent.

rent. Ad nostrum ergo. Dum Christus ait: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire in regnum Dei; vi hujus propositionis subjectum non adstruitur, sed supponitur, & solum prædicatur de renatis possibilitas æternæ vitæ, & regnum Dei introire posse. Vocem autem *Renatus* supponere de se hominem natum; aliter subjectum propositionis esset confictum, seu propositio Christi esset de subjecto non supponente, quia subjectum renascendum non supponeretur, quod esset homo baptizandus: Sed homo non natus, & exclusus ab utero non est homo renascendus per aquam. Atqui Christus proposuit hominem renatum posse introire in regnum Dei; ergo hæc propositio enunciat prædicatum de subjecto, non confert existentiam subjecto; imò vi prædicationis supponitur existens subjectum. Si ergo ex legibus dialecticis ad propositionem antecedit suppositio terminorum; & horum suppositio dignoscitur ex prædicato; Si asseritur à Domino nostro Iesu Christo hominem, nonnisi renatum, per aquam salvari posse, jam supponitur homo renatus, seu supponitur existentia hominis nati in se, de quo dicit in propositione, nisi fuerit renatus non potest introire in regnum Dei. Cum ergo propositio non adstruat, sed supponat subjectum, de quo aliquam proprietatem prædicat in propositione ipsa; sequitur propositionem Christi Domini nostri supponere homines existentes in se, non solum, prout non sunt in potestate causæ effectivæ; sed etiam prout non sunt in continente occlusi, de quibus possit fieri propositio logica, & prædicari, quod nisi iterum per aquæ ablutionem nascantur, regnum Dei obtinere nequeant.

202. Dices: Ex hoc solummodò inferre licet, non posse infantes in utero baptizari. Sed ego id prætendo ex verbis Christi, qui vult hominem natum posse renasci, & debere renasci per aquam. Tu autem, solum attenda impossi-

possibilitate ablutionis quandiu est in visceribus matris, dicis, non posse baptizari. Ego, ut dicebam, dico ulterius non posse baptizari, nec debere, nisi natum ex verbis Christi; ita quidem, ut debitum necessitatis ex divina institutione suscipiendi aquam salutis incumbat natis, & consequenter non ideo sint à salute exclusi in ventre matris, qui ultimam claudunt diem, quia unda tingi nequeunt; cum neque debeant ex institutione Christi; ergo ex vi ejusdē institutionis intelliguntur baptizandi in proposito aquæ salutaris. Hinc duplex debitum concipio; Vnum necessitatis Sacramenti; Alterū officii ministrantis. Instantia dicit, infantem in utero non debere baptizari à ministro, ne in casum baptizet, quia incapax est aqua baptismi ablui. Ego autem propugno, non debere baptizari debito necessitatis; cum non sit necesse ex institutione non natos, ut possint salvari, abluendos fore exteriori Sacramentalis sanctificatione. Videor quidem evidenter ostendisse ex vi verborum Christi necessitatem ablutionis restringi solummodò quoad exclusos, & in se existentes, in seitate opposita continentix in alio, ut in receptaculo. Consequenter dicebam quoad istos sufficere ex vi ejusdem Christi institutionis baptismum in proposito. Si enim baptismus est necessarius, & unicum est remedium; dum intelligitur secundum se pro natis necessarius, & non nisi pro natis necessarius; ergo, pro non natis, nec nasciturus idem baptismus, prout in proposito, & in voto intelligendus est necessitate institutionis Christi necessarius, accedentibus præsertim tot, tantisque rationum adminiculis, in superioribus benè perspectis.

203. Itē confirmantur dicta ex conceptu veræ possibilitatis actualis; hæc enim, ut verè actu sit, esse debet expedita, & prompta; nam si impedita supponitur, non dicitur potestas vera, proxima, & actualis, sed remota, & potentia possibilitas, non actu. De homine non nato, non veri-

verificatur posse baptizari; sed potentia potentia, quæ non est vera potestas, sed potestatis possibilitas; quæ si explicetur nil aliud est, quam posse nasci; id autem, quod est posse nasci, deberet semper verificari pro omnibus individuis, de quibus omnibus, & singulis minimè verificatur; cum aliqui ob causas naturales nasci nequeant. Secundò id, quod est posse nasci, non est posse renasci; sed ipsum nasci actu est verè posse renasci; ergo de non natis, non est verum actualiter posse salvari neque tempore priori, ut suppono, scilicet, noluerunt parentes devenire ad baptismum; nam ita non posse salvari defectus esset parentum; Siquidem neque in voto esset salutis possibilitas; sequitur ergo, infantes non natos posse salvari, si nascantur; ergo, nativitate non supposita, non intelligitur hic, & nunc actu verè salutis potestas.

204. Potestas autem illa, quæ est nascendi, à solo Deo est, si nulla parètum intercedit culpa, quo in actum exeat; ergo ex necessitate institutionis baptismi Deus teneretur omnes infantes ex utero excludere; nam non intelligitur velle sufficienter salutem illorum, nisi velit efficaciter eos nasci; cum nequeat velle eos voluntate inefficaci, ut loqui forsitan optas, renasci; nisi voluntate efficacissima eos nasci decernat. Id autem exploratum, cum sit; ex altera parte nec omnes in facto nasci ad renascentiam per aquam experiamur, mortuis videlicet puerulis, ex uteris matrum exclusis, quos ab æterna, ad vitam generali prædestinatione nemo fidelis reiicit; ergo renasci in desiderio aquæ eos voluit Deus intuitu meritorum Christi, & huc accedit commune adagium, toties dictum: Votum, reputatur pro opere, ubi opus necessitas exclusit. Hæc consequentia hætenus variis ex capitibus, à principio disputata, sic demùm probatur: Possibilitas proxima vera, & actualis renascendi per aquam intelligi nequit sine præsupposita voluntate efficaci de prima hominis nativitate.

A a a tates,

370 Dissertatio II. De secūda conditionē

tate, nam, hac posita, possibile est ablui, & consequenter possibile est renasci: At nullum aliud remedium superest ad regenerationem, & renascentiam spiritualem, quam renasci per aquam; ergo pro hominibus, ab utero non exclusis renascendis spiritualiter intelligendum est renasci posse per aquam in desiderio. Consequentia hæc patet, nam, si natos institutio Christi obligat ad renascendum per aquam, quia jam natos supponimus; ergo non natos, neque nascituros ex hypothesi ex vi ejusdem divinæ institutionis, non aliud remedium instituentis, quam baptismum obligat Christus ad renascendum per aquam in desiderio, ut possint introire in regnum Dei.

205. Neque hic juvat repetere naturæ defectum, quæ exclusionem impedit, ut potuisset infans aqua mundari; nam id non aliud infert, quam potuisse mundari, si ab utero excluderetur. Hoc autem absolutè non est potuisse mundari; ergo absolutè defuit auxilium sufficiens. Demonstratum est supra, hanc cōditionem repugnare cum divina voluntate de salute illorum infantium non exclusorum quoad auxilia sufficientia, quibus datur verum posse salutis hominibus unanimi Theologorum consensu. Etenim, si dicerem: Deus potest peccare, si vult; absolutè dico repugnans, quia conditio illa est implicans; quandoquidem Deum velle, aut posse velle, est chimericum. Ita posse parvulum non exclusum ab utero, nec excludendum salvari, si esset excludendus, est propositio repugnans, quod salvari possit, quia conditio est impossibilis; Est enim impossibile, quod excludatur, aut, quod excludi possit, stantibus, & vigentibus causis naturalibus, exclusionem prohibentibus.

206. Dices: Posse parentes causas naturales impedire per alias causas contrarias. Respondeo verum quidem id esse, si parentes exclusionis infantis negationi causam derint culpabilem. At id asserere simpliciter de omnibus hominibus in mundo, non exclusis, nec excludendis manifestum postulatum est.

Obji-

207. Objicies contra dicta: Implicat renasci, quod non est, aut fuerit; at infantes in uteris, jam sunt; ergo renasci possunt; ergo baptismus institutus à Christo comprehendit etiam infantes, non exclusos, quia, cum jam sint, possunt iterum nasci ea nativitate, de qua loquitur Salvator.

208. At vel major intelligitur de renascentia physica, & sic vera; vel de renascentia in casu nostro, & falsa est, quod sufficit fuisse, sed necessarium requiritur actu esse. Minor igitur distinguitur infantes in uteris jam sunt, in alio concedo; in se nego. Renascentia in Christo supponit rem existentem in se, non in alio; Parvuli non exclusi sunt in alio includente, & occultante ergo non possunt denuo nasci per aquam. Pro quo demum notandum est, Utile esse, vocem relativam, nam connotat subjectum, cui est utile, & objectum, ad quod est utile; & licet aliquod de genere suo sit utile ad aliquod determinatum, non est tamen utile subjecto, nisi confusè cognito v.g. equus est utilis ad iter peragendum, & homini in confuso; haud tamen est utilis homini disposito per innumera v.g. milliaria ab equo, quia ita se habet, ac si non esset equus quoad iter faciendum homini disposito, prout disposito: Prædicatio quidem utilis accidit rei, quæ dicitur utilis, potestque ab ea separari, & cum ea conjungi. Baptismus ergo licet sit utilis ad delendum originale ex instituto Christi ex genere suo quo pacto omnes infantes comprehenduntur simpliciter; hic, & nunc tamen alicui non est utilis, v. g. non est utilis Petro non existenti, mortuo, &c. ergo nec est utilis Petro non excluso ab utero; nam sic nempe non exclusus non existit in se, sed in causa continente; ergo baptismus pro Petro ita se habet, ac si non esset institutus; & consequenter, licet sit utilis Petro confusè cognito, non tamen, prout hic, & nunc circumstantialiter existit; Negandæ ergo objectionis consequentiæ sunt.

OBJECTIO ULTIMA.

*In qua proponuntur, & examinantur ea omnia, quæ congerit
Alphonfus de Castro contra hanc sententiam.*

209. **A**lphonfus de Castro, vir cæterum eruditus pag. 79. V. Bap. ob plura motiva erroneam, & falsam vocat, acriorique censura eam inurit.

210. Primo ob illud Christi Joan. 3. arguit: oportet renasci illum qui debet intrare in Regnum Dei; At qui nondum est natus non potest esse renatus; parvuli igitur qui in ventribus matrum existentes nondum sunt nati non possunt ex communi lege ante talem nativitatem esse renati, & per consequens nec in Regnum Dei introire.

211. Sed argumento ex hoc tex. cōcinnato satis dictum est nu. 119. & sequentibus. Item satisfactum est à nu. 192. & hic concedo majorem, minorem, & consequentiam; nego tamen secundam consequentiam, imo sequitur opposita, scilicet posse introire in Regnum Dei ex vi locutionis Christi, quod diligenter considerandum est numeris citatis; nam oportet renasci illum qui debet intrare in Regnū Dei. At (& est minor Alphonfi de Castro) qui nondum est natus non potest esse renatus; ergo parvuli non nati, nec nascituri ut possint introire in Regnum Dei non oportet renasci per aquam. Item annotanda prima est consequentia Alphonfi, nam transit de renascentia per aquam ad renascentiam invisibilem, spiritualem, quia dum dicit ex communi lege ante nativitatem non potest aliquis esse renatus, si intelligit per aquam non solum verum est ex lege communi, sed absolutè, & simpliciter; nam primò non est, qui non natus sit renatus per aquam: secundò impossibile est non natum renasci ex aqua spectatis generationis conceptaculis, &c. & ministrantium operatione; & lex illa
pecu-

peculiaris pro Baptista, & aliis fuit de renascendo aliter, ac nunc controvertitur. Si autem intelligit ex communi lege ante nativitatem non posse renasci, idest, ac si dixisset ex communi lege non posse renasci, nisi per baptismum, & quia renasci per baptismum supponit essentialiter nativitatem, sequitur, non posse renasci de lege communi non natos. Dico unde probat renasci de lege communi non esse nisi per baptismum, idem esse, ac non renasci de lege communi nisi supponatur nativitas, nisi quia supponit necessitatem baptismi, & ablutionis ex textu Jon. 3. nisi quis fuerit renatus ex aqua, &c. At peto unde colligit ex dicto textu Joannis necessitatem ablutionis; & renascentiæ per ablutionem, nisi quia, qui non est natus, non potest dici renatus per aquam, ergo aliud non sequitur, quam natos oportere renasci per aquam, ut salventur; ergo morientes in utero, & consequenter, qui non sunt nati non includuntur in dicto. Si quis non fuerit renatus nõ potest introire in Regnum Dei; ergo ex vi locutionis Christi non excluditur sententia asserens posse illis non natis neq; nascituris subveniri per baptismum in voto matris susceptum, ut dixi à nu. 192. ergo non bene concludit Alphonsus de Castro non natos non posse in Christo renasci, & consequenter perperam, & gratis supponit de lege communi renasci idem esse ac de lege communi renasci per aquam, nisi intelligat ordinativè, & reductivè, in casibus necessitatis; nam votum ordinatur ex sua ratione ad id quod vovetur.

212. Secundò affert textum Joann. 5. *hic est qui venit per aquam, & sanguinem Jesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua, & sanguine; & tres sunt, qui testimonium dant in terra spiritus aqua, & sanguis, & hi tres unum sunt.* Ex quibus verbis, ait, redarguuntur illi qui dicunt parvulos posse sine baptismo salvari; quia Joannes dicit tres esse testes, qui debent perfectum reddere testimonium animæ à sordibus peccatorum ablutæ; at parvulis sine baptismo mor-

374 Dissertatio II. De secunda conditione

mortuis deest unus testis v.d. aqua; ergo illi non sunt censendi mundati - Huic argumento ex 5. Joann. responsum est per ea quæ docui num. 88. & alibi, nam aqua est testis unus certus, quatenus baptizati certè salvantur, & baptismus est unicum medium certum ad exclusionem alterius medii certi ea certitudine, qua certum est lavacrum. Parvuli nostri autem probabilissimè per theologicam Conclusionem salvari possunt, ut dictum est in superioribus. Item tres sunt testes animæ à sordibus ablutæ peccatorum, dum parvulus est natus, seu de utero exclusus, nam tunc certè est renascendus per aquam. De morientibus in utero aqua voto suscepta est etiam sufficienter testis cum sanguine ad delendum originale ob ea omnia motiva sparsim insinuata, quæ repetere superfluum puto. Tertiò. In hoc stat quæstio an dicatur deesse testem aquæ in casu inculpatæ necessitatis, dum voto suscipitur aqua; nam tres sunt testes, quorum unus est aqua non omittenda, ut ex Aug. dixi prop. 2. necessitatis autem articulo non intelligitur omissa, & neglecta; ergo.

213. Tertiò adducit Concilium Flor. sub Eug. 4. & in definitione de libris canonicis: *Circa pueros verò propter periculum mortis, quod potest sæpè contingere, cum ipsis non possit alio remedio subveniri, nisi per sacramentum baptismi, per quod eripiuntur à diaboli dominatu, & in Dei filios adoptantur admonet non esse per 40. aut 80. dies, seu aliud tempus juxta quorundam observantiam sacrum baptismum differendum, sed quamprimum fieri potest debet conferri; ita tamen quod mortis imminente periculo mox sine ulla dilatione baptizentur etiam per laicos.*

214. Sed quid aliud ex his verbis colligitur, nisi quod docui num. 28. in 3. notabili, num. 101. 170. in quibus explicatum est baptismum in voto nullum esse, si data opportunitate rei, res ipsa non actuatur; Vndè optimè Concilium hortatur sacrum baptismum non esse differendum per 40. dies, &c. nam non potest subveniri nisi per baptismum; idcirco

idcirco non est differendus , nam si votum ordinatur ad rem ; quare res optata differtur ? Loquitur ergo contra illos, ut patet, qui cum possint baptizare suos filios, baptismum differunt quem differre nequeunt, quia in hac hypothesis nonnisi baptismate succurri potest : Si enim moriuntur sine lavacro baptismi , dici non potest necessitate id evenire, sed ex negligentia, qua baptismum distulerunt parentes contra id , quod dicit Augustinus à me relatus num. 170. quem lege.

215. Quartò inquit: Si parvuli possent salvari sine baptismo, hæc gratia esset communis tam filiis infidelium, quàm fidelium . At responsio continetur in dictis num. 101. Item à num. 136. usque ad num. 146. Tantùm ergo abest ut sit communis filiis infidelium, ut ex locis citatis habeatur pro filiis fidelium, etiam in utero periclitantibus nullam esse protestationem de conferendo baptismo , si protestatio sit contraria factò . V. g. si Mater supponitur applicare suo filio in utero periclitanti baptisma, nullum est hoc votum, si aliquid factum huic voto contradicit ; nam si votum ordinatur ad baptismi collationem, dummodo aliquid operetur, quo ad baptismum in causa perducì non potest filius, jam illicò vacat protestatio, seu votum; nulla igitur est objectio.

216. Quintò arguit ex ecclesiastica sepultura non concessa non baptizatis . Sed responsionem habes, lector, num. 111. ultra ea quæ ad objectionem septimam refellendam insinuata sunt.

217. Sextò inquit, sacrilegii crimen videri, si quis contenderet haberi certitudinē salutis parvulorum ex orationibus parentum pro parvulis suis . Quis autem docuit talem certitudinem haberi; Ego quidem mox supra docui nullam esse veram certitudinem, sicuti est illa qua certum sumus parvulos baptizatos, & visibiliter per Sacramentalem ablutionem ablutos salvari . Fortasse dixit hoc Cajetanus;

376 Dissertatio II. De secunda conditione

tanus ; Sed cur non attulit verba Cajetani ? Ultra ergo progreditur, quam progredi oporteat.

218. Septimò, quia etiam posset subveniri extra periculum existentibus per eadem media . Hic iste Author supponit alio medio subveniri per nos infantibus nostris à baptismo , immemor quod votum baptismi essentialiter ordinatur ad baptismum , & consequenter non constituit aliud medium à baptismo . Solum igitur est discrimen applicationis , cum sit idem remedium , puta baptismus . Hanc verò applicationem protestativam, &c. non nisi casibus necessitatis valere posse, ex conceptu baptismatis in voto clarè constat, de cujus ratione est, baptisma in re aliqua necessitate exclusum supponi. Perperam igitur author ex hoc capite objicit.

219. Octavò asserit, non potuisse Ecclesiam ignorare rem tam utilem, & necessariam si hæc nostra sententia esset vera , quam alii ante nos tetigerunt . Respondeo Ecclesiam juxta monitum Pauli prima ad Timo. 2. orare pro omnibus, & orandum esse præcipit . An autem oratione voto , &c. in casu necessitatis prosit ad salutem parvulis , dum baptismus conferri nequit; non ideo debuerit ab Ecclesia promulgari, si verum est theologicè arguitivè . Igitur primò vult Ecclesia nos orare pro parvulis etiam in utero periclitantibus, quoniam acceptum est coram Deo. Salvatore nostro, qui vult omnes homines salvos fieri inquit Apostolus 1. ad Timot. 2. ergo objectio supponit aliquod falsum, scilicet Ecclesiam non hortari esse orandum pro omnibus, & singulis. 2. quod possint salvari, seu quod salventur positis voto protestatione fide, &c. in casu necessitatis, non ideo Ecclesia debet definire, quia à Theologis v.g. sic asseritur; nam veritas à me asserta non est ex certitudine fidei, sed solum arguitiva Theologica; & advertendum est Ecclesiam non disputare, neque disputandi locum non concedere, aliter Summistæ evanescerent, qui tam
con-

contrariè concertant de rebus pertinentibus ad mores, & salutem. Plurimi Theologi morales docent homini morienti nullum signum doloris ostendente casu aliquo, non negandam fore absolutionem Sacramentalem; ergo Ecclesia debuit definire absolutionem non fore negandam, cum sit medium salutis pro illo pœnitente forsan interius, licet nullum signum exterius præbuerit. Item non ideo, quia Scotistæ asserunt Christum in Altari adduci, ut salvetur transubstantiatio; aut è contra, quia Thomistæ propugnant, Corpus Christi in altari debere reproduci ad salvandam trāssubstantiationem, debuit Ecclesia id non ignorare, & consequenter definire sententiam Thomisticam. Sic à pari; licet ego putem, non salvari voluntatem Dei antecedentem generalem salutis omnium, & singulorum tandē expressius definitā ab Inn.X. & Alex.VII. nisi dicatur baptismum in voto prodesse infantulis in utero morituris; non ideo Ecclesia id debuerit definire; aliter omnis locus disputandi Theologis adimeretur. Taceo alia quæ possem dicere.

220. Arguit 9. hic Author ratione fortissima ut ait, nā nullus purus homo potest alteri mereri primā gratiam, aut primam justificationem. Hæc autem objectio legenti, quæ sparsim in superioribus à me dicta sunt, quam futilis sit clarè constabit; quæ repeterem, ut lectoris labori parcerem; nisi typi imminerent. Dico igitur breviter salutem obtineri, & gratiam à parvulo illo in vi baptismi voto parentis suscepti, non nisi ex institutione Christi, non per modum meriti, sed per modum ministerii; nam parens ministrat Sacramentum eo modo quo potest, aut si velis vocare meritum, non sequitur absurdum, quod infert author iste, scilicet posset amens existens in peccato mortali justificari sine ulla sua pœnitentia; & disparitas eruitur ex dictis à me n. 144. ad quem lectorem refero nè sim nimius, & n. 114. Cætera, quæ adducit de facili dissolvi possunt.

Caput Vndecimum.

*De salute adultorum per auxilia
Gratiarum.*

1. **H**Actenus ostensum est, verè Deum post lapsum velle omnium parvulorum salutem, non obstante baptismi necessitate; neque aliquid deesse ex parte Dei, quo eorum saluti sit provisum. Scrutandum superest, nec adultis deesse suis auxiliis: quoad hoc autem quisque videre potest authores, apud quos fusè patet, omnem hominem illuminare in hunc mundum venientem. De fidelibus jam constat, nam quis gratias, & adminicula numerat, quibus Ecclesia abundat? De infidelibus, & barbaris idem suo modo intelligendum est; nam quis dicet, Deum Conditorum aliquem latere. Est enim cuique impressa notio Dei, saltem vagè, & in confuso, ut Authoris, & Gubernatoris hujus mundi, ut malorum, & bonorum remuneratoris, &c. ergo nemo est, qui Deum glorificare, colere, invocare non possit; Et consequenter alias gratias accipere, quibus perveniat ad fidem Christianam, sine qua impossibile est placere Deo. Quomodo autem perveniretur ad fidem Christianam, nisi cognitio Dei esset omnibus indita, aut per instinctum naturæ, aut per discursum; loquendo de illis gentibus, quibus supernaturalia lucis spiracula non supponimus concessa; Et vide quoad hoc Maignanum prima par. phil. sac.

2. Non ad stipulor tamen eis, quæ docet Sfondratus de prædest. pag. 89. colum. 1. scilicet, illos Barbaros, quos concedamus, Deum ignorasse invincibiliter, non peccasse, nam peccatum, ait, cum sit offensæ Dei, sublata Dei cognitione, necessariò sequitur, nec peccatum, nec offensa

sam esse, nec poenam æternam. Si enim Deum non cognoscant invincibiliter, concedo, eum non offendere non amando, colendo, &c. At quomodo negari potest, peccare eos, dum ductum rationis naturalis non sequuntur. Aut in ductu rationis cognoscunt in confuso Deum, aut non cognoscunt; si non cognoscunt, quid proinde? Non deviant à regulis rationis, & naturæ, dum contra rationis principia operantur; ergo peccant formaliter, nam digni sunt vituperio, eò quia naturæ contradicant. Si cognoscunt, jam Deum offendunt.

3. Quod si dicas in hypothesi, qua sint homines; ita rudes, ut ad veritatem Dei cognoscendam desit ingenium, licet habeant illa principia prima agendorum, seu morum; non per hoc tamen contradicunt Deo ignoto, ut supponitur, sed solum rationi, seu propriæ cognitioni distanti; ergo non peccant formaliter, prout ly peccare formaliter sumitur in ordine ad Deum legislatorem, cujus lex sit in cordibus scripta, sed dicitur peccare formaliter prout includit actum liberum circa objectum, aliter à ratione dictatum. Contra nam primò videtur impossibile, hominem in iisdem dictaminibus naturæ non cognoscere Deum, naturæ authorem, aut naturali instinctu, aut virtuali discursu. Secundo adhuc data ignorantia Dei, operans contra dictamen rationis naturalis, deviare à regula; ergo peccaret, & quidem formaliter, quia liberè. Item esset vituperio dignus, & poena; ergo non solum peccaret formaliter, quia liberè, ut dictum est, sed offenderet in communi, & præcisivè; ergo, aut dicendum non posse ignorari Deum ignorantia invincibili, aut, data hypothesi, non est dicendum non peccare, si verum est peccare contra rationem; nam peccans contra rationem, peccat contra Deum, quia non intelligitur homo obligatus ad culpam, & poenam, nisi ab aliquo superiore; ergo operans contra rationem, peccat contra Deum. Dum ergo Sfondratus permittit hypothe-

380 Dissertatio II. De secunda conditione

sim de ignorantia Dei, & negat eo tunc peccare, scilicet offendere Deum; aut concedit, posse malum morale operari, aut non. Hoc secundum dici non potest; ergo necessarium dicendum primum; quo posito, aut vocat peccatum, aut non. Quomodocumque dicatur, ne quaestio sit de nomine; si peccat homo contra rationem, peccat etiam contra Deum, nam ideò peccat contra rationem, quia obligatur à Superiore Numine ad sequendum ductum rationis; ergo neganda est hypothesis; aut, si concedatur, nego peccare contra rationem; ergo non solum essent impeccabiles contra Deum, sed etiam contra naturam rationalem, nam, ut dicantur peccare formaliter, supponitur iis esse obligationem aliquam, impositam à Superiore præcipiente, quæ cessat, ignorato Deo.

4. Sed redeundo ad propositum, nulla est gens, quantumvis barbara, quæ auxilia ad salutem non habeat, aut remota, aut proxima; nam Christus, cum sit mortuus pro omnibus, quis dicet, non daturum omnia, sine quibus frustra mortuus esset, & licet nos lateat, quibus modis Deus etiam barbaris efferatis lucem suam infundat, certum est infundere, nec ab incertis dubitandum est de certis. Videantur D. Thomas, & alii Theologi, nam res est confessio apud omnes, ideò non immorandum.

Caput Duodecimum.

De libertatis secundæ conditionis vitæ defectu.

1. **L**ibertatem hujus ordinis vitæ lapsæ, & per Christum reparatæ, nullatenus discrepare à libertate ante Adæ casum quoad vim se determinandi ab intrinseco, & quoad electionem ex indifferentia activa, clarum est

cx

ex Scriptura, Conciliis, & Ecclesiæ Patribus, quæ omnia legi possunt apud Scriptores. Defectus autem omnes, qui dici possunt convenire præsentī libertati, prout decidit à præstantia primæ conditionis ad hoc reducuntur, quod satis apertè indicavit Paulus, dum ait ad Rom. 7. *Si autem, quod nolo, illud facio, jam non ego operor, sed, quod habitat in me peccatum*; scilicet plurima à nobis fieri nolentibus, ut fiant; ut sunt motus concupiscentiales, &c. Item ob luctam carnis contra spiritum, itaut non gaudeat tranquillitate libertas, sed continuò vexetur, sequitur, libertatem esse defectuosam, ut non sit in pleno, & tranquillo arbitrio, se determinare ad nutum. Tunc autem libertas sua pace fruebatur, nec vexabatur in illo loco beatitudinis; quod volebat, faciebat plenissimo, & tranquillissimo sui arbitrii usu. Quæ omnia paucis perstringo, tunc erat libertas physica, & moralis, nunc autem libertas physica, & non moralis. Tunc alacris libertas, tranquilla ordinatissima, nunc pigra, perturbata, & commota: Ratio autem electionis, in qua sita est indifferentiæ libertas, seu libertas à necessitate eadem est in utroque statu, quidquid dicant hæretici.

Caput Decimumtertium.

De aliis natura reparata præfidiis.

1. **I**nnumeris modis Deus homines post lapsum adjuvat, ut ad finem perveniant: Pro parvulis baptismate: Pro adultis interioribus auxiliis, Sacramentis, &c. Mihi animus non est, nunc agere de Sacramentis, sed solum ea recensere, in quibus elucet ratio medii ad salutem, atque hominis reparatio, qua de peccato surgat; Et primò de Sacramento Altaris. Secundò de Pœnitentia.

2 Chri-

382   *Dissertatio II. De secunda conditione*

2. *Christus, humani generis reparator, transiturus ex hoc mundo ad Patrem, hoc Sacramentum instituit, suæ reparationis jure testimonium, & naturæ nostræ reparatæ solatium. Inquirere ergo satagam, quomodo inter cæteros innumeros reparatæ naturæ solatium sit Corpus Christi sub speciebus panis, & vini. Dico quoad resurgendum à peccatis, & obtinendam justificationem, quandoque prodesse Sacramentum Altaris. Et licet Sacramentum pœnitentiæ fuerit ad id per se institutum, adhuc Corpus Christi id facere potest, ut si aliqua de causa peccator per pœnitentiam Sacramentalem non fuerit justificatus, Corporis Christi sumptione justificationem obtinere possit.*

3. *Probatur assignando casus: Si quis ad Eucharistiam accedens, nullam credit habere conscientiam peccati gravis, putatque, se esse in gratia invincibiliter, vel quia, facto diligenti examine, nullius peccati recordatur, vel, si recordatur, nullam habet copiam confessarii; habet autem actum putatum contritionis, re vera cum sit attritio. Iste cum tali dispositione dignè accedit, & sine obice; recipit ergo gratiam, cum Sacramenta non ponentibus obicem, conferant gratiam ex Concil. Triden. sess. 7. can. 7. Quod autem obicem non ponat, patet, nam, etsi ille in statu peccati habitualis sit, illud tamen cum attritione, & bona fide conjunctum non est obex, aut impedimentum gratiæ, ut constat in baptismo, & pœnitentia; ergo.*

4. *Discrimen verò inter hoc Sacramentum ex una; ac baptismum, & pœnitentiam ex altera parte, hoc est, quod, ut ad Sacramentum pœnitentiæ dignè accedat, sufficit attritio, etiam cognita, ut talis; ad Sacramentum autem Altaris sumendum, necessaria est contritio, saltem putata in prudenti existimatione; & ratio hujus disparitatis petitur ex eo, quòd Eucharistia per se est Sacramentum vivorum; Baptismus, & pœnitentia sunt Sacramenta mortuorum.*

5. *Necque mirum videri debet evenire id posse, nam*
pœni-

pœnitentia quandoque non causet primam gratiam, sed secundam, et si sit Sacramentum mortuorum, ut patet de contrito, accedente ad Sacramentum pœnitentiæ, aut de pœnitente, qui solum venialia commisit, quæque sola confitetur.

6. Advertendum hic cum ista quæstione non confundi illam: An contritus teneatur confiteri, quandò occurrit communionis necessitas, aut voluntas, ne contritionis effectus pereat; & per consequens ista conclusio non contradicit eis, quæ dixi cap. 10. prop. 5. num. scilicet contritum teneri confiteri, dum occurrit communio Corporis Christi; Tunc dicebam verè contritum teneri confiteri; urgente præcepto communionis, articulo, aut gravi periculo mortis, ne præfidat in sua contritione, nam sic gratiam Dei amitteret, & indignè accederet. At in præsentī longè absumus, nam in casu expresse accederet putativè contritus ob inopiam confessarii; non autem quia contritus, deest confessarius, & confessarii quærendi sollicitudo. In quo vides latum esse discrimen unam inter, & aliam propositionem.

7. Quæres, an idem dici possit de cæteris Sacramentis, puta de ordine, confirmatione, extrema unctione, matrimonio. Respondeo, de extrema unctione, confirmatione, & matrimonio, non esse cætera paria, & per consequens intervenire obices, quos nunc aperiā; ergo ista Sacramenta non conferunt gratiam in casu simili. Obices, quos poni à suscipientibus dixi, isti sunt, videlicet in matrimonio nulla intervenire potest necessitas, nec in extrema unctione, aut confirmatione, nec scandali periculum, quod differantur quantum differri oportet: nam, qui copiam habet presbyteri, oleo sancto ungentis, hoc ipso copiam habet confessarii; ergo si conscius est peccati mortalis tenetur confiteri, antequam Sacramentum extremæ unctionis suscipiat. Idem de contrahentibus matrimonium,

384 Dissertatio II. De secunda conditione

nium, nam, si copiam habent Parochi, cujus præsentia moralis, & non tantum physica (ut eruditissimè demonstrat in suo libello Doctor in Archigymnasio Romano, & integerrimus in Romana Curia Advocatus Dominus Dominicus Vrsaya) ex Concilio Trid. necessaria est, hoc ipso copiam habent confessorii. Idem dicendum est de confirmandis, quatenus ad hoc Sacramentum, conferendum ab Episcopo, præcurrit edictum; ergo tempus suppetit cuique confirmando, conscio peccati gravis, accedendi ad confessorium. De ordinando autem facienda est exceptio, nam concurrit vitandum scandalum, & negatio dilationis. Dum v. g. ordinandus sacris indutus coram Episcopo, & ordinandorum multitudine recordatur alicujus peccati mortalis, certè, confessorium quærens, scandalum vitare non posset; aut saltem, non habens eo tunc copiam confessorii, cum contritione putata ordinem suscipiens, dignè, & sine obice susciperet, & ei per consequens conferretur gratia; ergo.

8. Secundò dicebam num. 1. me disputaturum de pœnitentia, altero humanæ naturæ præsidio, salutisque medio. Naturam, per Christum reparatam pro delendis actualibus peccatis, Sacramentali pœnitentia gaudere, certum est. Hic autem Casuistam agere non intendo, sed summatim attingere ea, quæ concernunt statum naturæ instauratæ.

9. Deperdito ergo statu illo felici innocentie, in quo, cum non esset, aut fuisset culpa, nec quoque indignisset pœnitentia: deperdito itaque per peccatum, illicò de jure divino naturali emerfit pœnitentia, quam primò subiit primus peccator Adam, tunc verò pœnitudo, sive dicam, pœnitentia consistebat in actu, quo quis nollet fecisse peccatum, indeque erumpebat dolor, tristitia, &c. Hic actus necessarius duravit usque ad Christum, Deum nostrum Salvatorem, qui volens alleviare onus pœnitentis, instituit Sacra-

Sacramentum pœnitentiæ, scilicet confessionis coram legitimo Sacerdote, absolutionis, &c. quæ quidem pœnitentia est de jure divino positivo. Hæc verò institutio non est cum exclusione pristinæ pœnitentiæ priorum temporum, sed partim addendo, partim demendo de necessitate. Prioribus sæculis dolor perfectus, & motus contritionis debebat peccata; Christus autem novissimè allevians onus pœnitentis, instituit Sacramentum, ut accedens attritus motivo supernaturali cum Sacramento absolutionis justificetur. Hinc est, ut dicatur vulgo Sacramentum de attrito facere contritum, puta, quoad effectum; nam gratia, quæ prioribus temporibus obtinebatur motu contritionis, nunc sola attritione, Sacramento conjuncta obtinetur.

10. Non nego nunc obtineri quoque gratiam contritione ante Sacramentum pœnitentiæ, sed ad gratiam obtinendam non esse necessariam; & in hoc situm est beneficium post Christi adventum, quod tantum onus fuerit sublatum Sacramenti institutione. Quid autem sit contritio in superioribus num. 20. dictum est apertissimè: Humana mens autem discreta esse debet, nec Sacramentum negligere, si quandoque contritionis motu fruatur. Etsi enim gratia eo tunc non desit, non tamen deest obligatio confitendi ob præceptum Christi. Etenim, sicuti non contrito, sed verè, & utiliter attrito prodest Christus Sacramenti institutione ad remissionem peccatorum, in quo consistit oneris alleviatio; ita quoque non præsumendum superbè, & ingrattè non teneri, neque debere confiteri, dum quis contritus dignoscatur.

11. Contritio verò, an attritio sit valida dispositio ad absolutionis effectum consequendum disputant theologi, & summissæ dissident. Ego cum probabiliori mihi persuasum habeo sufficere attritionem, etiam notam; & ratio est, quia Sacramentum pœnitentiæ est Sacramentum mortuorum; ergo, ut pœnitens accedat dignè, & cum fructu, suf-

386 Dissertatio II. De secunda conditione

ficat, quod sit attritus attritione bona supernaturali; nec est necesse, ut sit, aut putetur contritus. Item potius esset aggravatum, quàm alleviatum onus poenitentis à Christo, si contritione putata opus esset; Ergo dicendum est sufficere attritionem notam, quæ tamen talis sit, ut cum absolutione faciat contritum quo ad effectum, scilicet, gratiæ susceptionem justificantis; Et hoc sensu intelligendi sunt, qui adstruunt necessitatem contritionis putatæ, quod recorder adnotasse Navarrum hic in suo manuali confessoriorum, &c.

12. Attritio, quæ sit sufficiens, & valida dispositio ad fructum absolutionis concipi debet ex stimulo, & motivo gehennæ, ut à Deo vindice infligendæ, aut ob gratiæ divinæ deperditionem, aut ob deformitatem peccati, ejusque turpitudinem, aut ob offensam Dei Redemptoris Jesu Christi; nam, si est ob metum gehennæ, ut malum naturæ non prodest. Dices hic forsitan si est ob offensam Dei, jam videtur accedere ad naturam contritionis. Sed respondeo, me addidisse *Redemptoris*, cujus additione subintrat gratitudo, & motivum gratitudinis; ad contritionem autem requiritur motivum amoris, charitatis, dilectionis; quapropter contritio dicitur æquivalenter dilectio, & dilectio virtualiter contritio. Si autem (quod notandum opto) gratitudo, & beneficia Dei assumuntur, ut medium, magis demonstrans Dei bonitatem diligibilem; tunc certè ascendit attritio ad naturam contritionis. At, quia nostra natura, aut ob corpus, aut ob cupiditates vilis est, & infimæ coitionis, non tam facile aurum charitatis emergit, sed alia virtutum infimiora metalla pullulant; Deus autem misericors in Christo iis quoque utitur ad remittendum peccata absolutionis Sacramentalis efficacia; nam quod optimum est non præcipitur.

13. Quisque autem consulendus esset, ut cum gratia Dei, nemini deficiente, conteri conetur; nam non tam
diffi-

difficilis est contritio, quanta pronuntiatur. Siquidem duo sunt capita, quibus ego persuadeor, difficilem non esse, neque arduam. Primum est, non esse nos deterioris conditionis populo priori; hic contritione utebatur ad remittenda peccata; neque medium erat eis difficillimum, aliter difficillima via salutis; ergo neque nobis putanda est difficilis. Aut, si difficilis, ut dicitur (& est secundum caput) id provenit ex nostra cupiditate, quatenus sinimur moveri ab utili potius, quàm à bono honesto de se; ergo, si nostra libertas incumbit proprio conatu depellendis istis cupiditatibus, & a surgit paulò altiùs pro dignitate suæ conditionis mens nostra ad contemplanda nobiliora, motiva, indè sequitur nobilior dolor; non est igitur difficilis secundum se, & humana natura spectata, sed spectata nostra negligentia, nostraque infirmitate ex actualibus peccatis, & ex desidia applicandi nostrum conatum, exercendique nostram intelligendi, & volendi dignitatem.

14. Hic nimirum nobilis dolor talis est, ut quandoque ob sui excellentiam remittit non solum culpam, sed etiam pœnæ reatum, etiam totum, ut adnotat Navarrus de Contrit. cap. 1. num. 40. in quo maximè elucet vis contritionis, ut efficiat, quod Sacramentum pœnitentiæ non confert: Hoc quidem remittit culpam, non autem totam, relaxat pœnam. Cur quidem baptismus culpam, & pœnam condonet, non autem Sacramentum pœnitentiæ, facile esset causam assignare: At difficile videtur, non posse congruere Sacramento pœnitentiæ, quod competit perfectissimæ contritioni. Per baptismum, ut dicitur Rom. 6. commorimur Christo; ergo applicatur nobis ejus passio plenè; ergo pœna tota deletur, quod non contingit per Sacramentum pœnitentiæ. De contritione autem, ut differenti quo ad dictum effectum à Sacramento pœnitentiæ, dicerem, id ex eo oriri valdè probabiliter, quia contritio perfectissima omnem pœnam, sibi injungendam, nempe

contrito subicit; nec videtur contrito perfectissime deberi, aut injungi aliquam poenitentiam pro poena tollenda; Qui enim cōteritur perfecte odio habet peccatum supra omne odibile, & revera mavult esse mortuum, & incurrisse quaecumque mala, & damna, quam peccatum, & includit velle pati hanc, illam mortem, hoc, illud malum; hinc est, ut possit extinguere omnē poenae reatum: Cum autem id non contingat in attrito cum Sacramento poenitentiae, sequitur, ut fuit dubitatum, sufficiens discriminis ratio. Et hæc sufficiant.

A P P E N D I X

Ad Caput Septimum.

1. **P**Uravit aliquis loco citato, me haud sufficienter dixisse peccato gravi deberi poenam æternam ob divinam legem promulgatam; qua inobedientes divinis mandatis, eorumque transgressores æternum puniri indicit. Illi profectò, qui hanc legem evangelicam, seu statutum poenale nesciunt in evangelio manifestum, peccantes, adhuc in inferno in peccato obeuntes in æternum torquentur; Aut dicendum illos, qui hanc poenae promulgationem ignorant, non puniri ea poena, qua Deus odio habet, & punit peccatores Christianos; quod, cum sit absurdum, sequitur peccato mortali deberi jure suo, & sua exigentia poenam perpetuam; non autem ex divina lege, qua statuit, illud velle punire in æternum. Ad hujus dubitationis solutionem.

2. Præmitto hoc quæsitum: An dari possit ignorantia invincibilis de Deo. Si dicatur quandoque dari posse in quibusdam hominibus in extremis mundi partibus. Tunc dico

dico illos non puniri in æternum, cum non offenderint Deum, nec peccaverint in Deum. Si autem dicatur, impossibilem esse ignorantiam invincibilem de Deo, quod quidem verissimum est; nam, ut ait D. Hieronymus epist. 3. ad Neporianum: *Totius Mundi una vox est Deus est*; Et Tertull. in Apologet. cap. 17. *Summa est delicti nolentium agnoscere, quem ignorare non possunt*. Tullius lib. 1. de Legibus: *Nulla gens est tam immansueta, qua non, etiamsi ignoret, qualem Deum habere deceat, tamen habendum sciat*; Si ergo dicatur, Deum sub aliqua saltem confusa ratione numinis, & supremi Mundi Moderatoris ignorari non posse, suboritur item aliud dubium: An tunc peccans cognoscat per peccatum in Deum mereri pœnam æternam; etsi non cognoscat; quomodo punietur in æternum? Non enim est eam amplexus in peccando; ergo ei non debetur; Si autem cognoscit; ergo per legem naturæ intimatur peccato gravi deberi æternum cruciatum; ergo pœna perpetua respōdet jure suo peccato; & non per legem divinam positivam. Ut clariùs procedatur, sigillatim omnes expendo partes.

3. Dico primò, ignorantiam invincibilem de Deo dari non posse. Pro quo notandum est à Theologis, ignorantiam invincibilem illam dici, quæ superari non potest; itaut nullum spiraculum cognoscendi suppetat. Ignorantia vincibilis est illa, quæ vinci potest, quatenus suppetit medium cognoscendi. Iterùm ignorantia vincibilis dividitur in inculpabilem, & culpabilem. Vincibilis inculpabilis est illa, qua quis ignorat aliqua, quæ scire potest, sed non tenetur scire, nec scire eum oportet. Vincibilis culpabilis est illa, qua quis ignorat ea, quæ scire debet. Vndè ista subdividitur in ignorantiam crassam, & ignorantiam affectatam, ut videri potest apud Morales, Navarrum, Toletum, &c.

4. Probatur nunc cōclusio ex absurdo, ut notat P. Palanco, quia sequeretur hominem illum ignorantem existē-

390 *Dissertatio II. De secunda conditione*

stentiam Dei esse impeccabilem non solum contra Deum, sed etiam contra rationem, & conscientiam; nam ratio propria in tantum obligat, in quantum derivatur à superiore; ergo, si ille homo ignorans Deum, non posset peccare contra Deum, neque posset peccare contra rationem: Quod autem esset impeccabilis contra Deum, conceditur ab Arriaga; nam ignorans Deum, consequenter ignorat mala moralia esse contra Deum; ergo, stante ignorantia, invincibili, Deus nunquam offenderetur ab illo homine, quidquid ageret, & homo ille nunquam peccaret, nec peccare posset; esset ergo impeccabilis contra Deum. Probatur, quod etiam esset consequenter impeccabilis absolutè, & simpliciter. Si dici posset peccare, aut peccare posse; ideò esset, quia posset agere contra rationem, & agere contra rationem semper est, ut inquit communis vox, malum morale; sed hoc, ut dicebam, si est impeccabilis in Deum, nil premit; ergo. Probatur minor obligatio, & debitum ad culpam, & poenam, in agendo non potest nasci ex propria notitia, & proprio dictamine, ut suo; ergo, ut derivato, & comunicato ab aliquo alio superiore; ergo, si datur ignoràtia invincibilis numinis, & legislatoris, quævis notitia, quodvis dictamen non erit lex, nec præceptum, quia, præceptum, & lex nascitur à superiore, & non potest obligari, nisi à superiore ad culpam, & poenam, ut dixi; ergo dicendum est, neminem esse posse ita rudem (dummodò sit rationis compos) ut ei desit ingenium ad cognoscendum in confuso aliquod Numen Supremum in ipsis dictaminibus naturæ rationalis. Quo posito.

5. Dico secundò: Quilibet homo discordans à ratione in operando, peccat contra Deum, & scit offendere Deum, non ignoratum, nec ignorabilem, ut suppono. Hoc est evidens, nam, cognito Deo, naturæ gubernatore, omnis actio discordans à dictamine rationis, est contra Deum, & per illam offenditur Deus.

6. Dico

6. Dico tertio: Ille homo peccans cognoscit deberi pœnam suo peccato. Probatur, quia ipso lumine naturæ quilibet malè operans cognoscit, dignum se esse vituperio, pœna.

7. Dico 4. Non tamen cognoscit deberi pœnam æternam; nam, seclufa lege evangelica, homo per lumen naturale nequit cognoscere, & consequenter invincibiliter ignorat peccato gravi deberi æternum cruciatum. Et si enim naturaliter videat culpam sociatam cum pœna, & pœnæ debito; non tamen scit, nec scire potest sociari æternitatem pœnæ, nam, licet quo major est culpa, eò major sit pœna, & hoc naturali lumine intellectivo fulgere potest, semper tamen citra infinitudinem, si culpa semper est finita.

8. Dico quinto; Ex lege naturæ scitur, hominem peccantem peccato gravi fieri dignum, & capacem pœnæ æternæ, scilicet pœnæ maxime, quæ in implicito dicit æternitatem. Hæc conclusio non contradicit præcedenti: In illa locutus sum de debito; hic loquor de capacitate; & probatur assertum; nam, si verum est naturali lumine cognosci culpæ deberi vituperium, supplicium, &c. & majori, atque scelestiori majorem pœnam. Aliundè, cum peccatum sit offensa Dei essentialiter; invincibiliter haud ignorabilis; sequitur, naturali lumine cognosci posse per peccatū fieri capacem ad suscipiendam in æternum pœnam, si Deus velit eam infligere, offensus per culpam.

9. Dico sexto. Per peccatum homo, licet evangelicæ lege non instructus, nec divinam comminationem sciens, æterna pœna punitur. Et idè æterna pœna, quia contra lumen naturale, quo cognovit per culpam fieri capacem, ut æternum puniatur à Deo, si voluerit, liberè operatus est. Probatur ista conclusio per partes.

10. Prima liquet ex fide, Deum punire peccatores in æternum, nam licet Christianam religionem nesciant ex hypo-

392 Dissertatio II. De secunda conditione

hypothesi, damnantur tamen ad inferos ex aliis culpis contra Deum, ut suppono non ignoratum, nec ignorabilem invincibiliter.

11. Secunda pars probatur, nam cap. 7. dixi, æternitatem pœnæ deberi peccato mortali ratione legis intimatæ comminatoriæ; qui autem legem evangelicam nescit, & peccat contra Deum; jam cognoscit per lumen naturale, culpam secum trahere pœnam; & ulterius cognoscit, se fieri capacem, ut possit semper puniri à Deo offenso, si sic voluerit. Cum autem, stante hac cognitione, voluerit agere contra rationem, & contra Deum, jam acceptavit æternam pœnam, seu jam contrahit debitum æterni cruciatus, & consequenter culpa secum trahit æternitatem supplicii. Quod probatur, nam si cognoscens se per peccatum fieri capacem, ut possit æternum puniri, adhuc voluit peccare, consequenter voluntaria culpa, & quoque volutaria est pœna, quoad infinitam durationem in implicito: Volens quippe fieri capacem, ut justè possit, si Deus voluerit puniri in æternum, est in implicito mereri pœnam æternam, quia est velle eam.

12. Advertendum igitur est, hominem per peccatum solummodò fieri capacem æterno supplicio, id est posse sic à Deo puniri, quatenus justè puniret, si sic punire vellet, posito peccato; & hoc antecedenter ad omnem comminationem sub tali, tantaque pœna, quia dicta capacitas nascitur ex peccato offensa Dei. Ut autem hæc capacitas transeat in debitum, seu sit simul debitum, ut peccator debeat persolvere Deo creditoris, id quidem nascitur ex divina lege comminatoria violata, quatenus Deus potens punire, & volens æternum peccantes, offensus est cum tali cognitione, quod sit, sicuti potens, sic etiam volens punire æternum transgressores suorum mandatorum: Unde primò homo dicitur punibilis, quia, si Deus nollet punire, nollet exercere actum, quem posset exercere. In secundo

cundo casu homo dicitur non solum punibilis, sed puniendus, quia si Deus nollet punire, exerceret actum summæ misericordiæ, nam actum, quem exercere deberet ex exigentia peccati, nollet exercere ex sua pietate. v.g. ut hoc ipsum, quod dixi exemplificem: Intellectus humanus dicitur secundum se capax videndi intuitivè Deum, non tamen habet jus, aut quamdam exigentiam videndi Deum. Sic quoque peccatum est aptum puniri tanta pœna, non autem ei inest jus, seu exigentia tam gravis supplicii antecedenter ad violationem legis divinæ comminatoriæ cognitæ, sed oritur ex voluntate peccantis, quatenus, sicuti culpa, ita tam gravis pœna est peccanti voluntaria.

13. Dices: Ad rationem pœnæ non oportet, quod sit voluntaria, sed sufficit esse voluntariam culpam; nam, posita culpa, sequitur pœna inseparabiliter quoad debitum.

14. Respondeo, id verum esse, quoad pœnam, culpæ proportionatam, non autem quoad pœnam culpæ non proportionatam, sed proportionabilem. Ego concedo culpæ gravi deberi pœnam de se, sed nego deberi pœnæ æternitatem, cum sit improporcionata: At ultrò fateor proportionari posse, stante divina comminatione intimata, ex qua excipit proportionem; cum aliundè supponatur capacitas ad proportionem, nam supponitur capacitas ad divinam comminationem; Ex quibus nempè capacitate, & comminatione oritur ipsa proportio, quæ non oritur ex infinitate Majestatis læsæ, sed ex lege prohibente sub pœna infinita. Cum ergo constet peccanti transgressionem puniendam, esse tali pœna, hoc ipso, quod vult peccare, tantæ pœnæ consentit, & indè nascitur jus ad pœnam infinitam.

15. Dices: Peccanti, lege evangelica minimè instructo, non constat puniendum esse tanta pœna; ergo aut non punitur æternum, aut falsum est, quod modò dixi.

16. Respondeo, constare punibilem esse tam gravi supplicio, & consequenter implicite non curasse pœnæ in-

394 Dissertatio II. De secunda conditione

finitudinem, dum peccato se subjecit. Siquidem, dum cognovit esse punibilem cruciatu tam gravi, scilicet, æterno, violavit legem, adhuc, si foret puniendus, sicuti cognoscebat, se esse punibilem, & consequenter in implicito amplexatus est æternam punitionem; Igitur, seu fidelis, seu infidelis semper meretur æternam pœnam.

17. *Objicies:* Si pœna æterna, qua justus Deus punit peccatores, idè est culpæ proportionata, quia in voluntario culpæ includitur volutarium pœnæ æternæ; ergo oportet, quemlibet peccantem scire, infligam esse in comminatione peccato æternam pœnam: Omnes peccato res minimè sciunt hanc pœnam esse statutam pro uno peccato mortali, nam invincibiliter ignorantes legem evangelicam, in qua reperitur talis pœnæ statutum, graviter peccant, & propter eorum peccata æternum torquentur; ergo, aut falsum est æternum torqueri, quod dicere nefas est, posita Dei cognitione; aut peccato ex sua ratione debetur pœna æterna; aut, si dicatur, peccatum esse ex sua ratione punibile tanta pœna, subsumo: Si peccatum de sua ratione est punibile, & cognoscitur esse de sua ratione punibile, non solum quomodocumque, sed signanter æternitate; ergo, dum Deus decernit peccatores tali pœna punire, est juxta rationem propriam peccati; ergo pœna æterna respondet peccato gravi, seu, ut dicitur mortali; aut, si non respondet; ergo Deus non justè decernit, & non justè comminatur.

18. *Respondeo* in voluntario culpæ includi voluntarium pœnæ æternæ, ut pœna æterna debeat peccato, atque concedo, quemlibet peccantem scire æternam pœnam esse impositam culpæ, aut explicitè, aut implicitè; quamobrem etiam ignorantes evangelici statuti pœnalis comminationem invincibiliter, ob peccatum in Deum æternum torquentur; nego tamen peccato deberi ex sua ratione æternam pœnam sed solum concedo esse punibile.

Ad

Ad subsumptum dico, Deum, dum decernit, peccatores punire tanta pœna operari juxta rationem propriam peccati, idest juxta capacitatem, & punibilitatem, non autem juxta rationem propriam peccati, hoc est jus, & quasi exigentiam; Cum hæc non detur antecederet ad legem pœnalem cognitam; ergo pœna æterna respondet peccato, distinguo consequens, respondet, tanquam exigita exigitivo, & quasi dicam ad jus, nego consequentiam; respondet, tanquam capaci ad differentiam incapacis, concedo consequentiam. Vel aliter distinguendo, respondet in debito, nego consequentiam, respondet in capacitate, in quantum cadit in subiectum capax sic puniri, concedo consequentiam, & si hoc modo non responderet, Deus non justè puniret; Ideò ergo justè Deus peccatorem addicit æternæ pœnæ, quia in peccato habet fundamentum addicendi cum volens addicere tam gravi multæ; sed formaliter addici peccatorem ob peccatum ad persolvendam tantam pœnam, non nascitur ex peccato de se, sed ex lege divina prohibente, præcipiente sub pœna infinita; quam legem, adhuc sub pœna, &c. præcipientem, prohibentem neglexit peccans, seu explicitè, & in claro, ut Christianus sciens dictam pœnam in Evangelio comminatum; aut in implicito, & conditionatè, ut infideles invincibiliter, ut suppono; nam cognoscentes, posse ad arbitrium Dei puniri, & maxima pœna per peccatum; dum peccant, adhuc si maxima pœna forsitan existat à Deo decreta, legem Dei detrectant; ergo virtualiter idem est, ac si explicitè, scirent Dei statutum pœnale pœnæ infinitæ in duratione.

19. Dices: Si ergo peccatum de se est fundamentum pœnæ æternæ; ergo æternitas pœnæ est proportionata culpæ. Respondeo esse proportionatam fundamentaliter, non formaliter, antecederet ad legem sub ista pœna præcipientem, prohibentem, &c. Aut dic, esse proportionabilem, non proportionatam fierique proportionatam cum funda-

mento simul sumpta voluntate divina, volente ita punire, cognita, aut explicitè, aut implicitè, aut absolutè, aut hypotheticè; Et, ut res exemplo illustretur allato: Intellectus, quoad visionem Dei intuitivam dicitur fundamentaliter proportionatus, & formaliter proportionabilis per lumen gloriæ, aut per speciem impressam divinæ essentia; sic peccatum de se non meretur poenam æternam, nec poena perpetua est proportionata culpæ; attamen est inter poenam perpétuam, & peccatum possibilis proportio in actu, per divinam voluntatem manifestatam, nam hoc ipso offenditur Deus præcipiens sub tali poena; & prout offenditur Deus fit capax peccator ad subeundam poenā; prout offenditur Deus, ut præcipiens sub dicta poena perpetua meretur formaliter, & in actu perpetuitatem poenæ.

20. Dices: Illud ipsum, quod sufficit ad constituendum peccatum capax punishmentis perpetuæ, sufficere videtur ad merendum perpetuam poenam; ergo frustra fit hæc distinctio Respondeo negando antecedens: Requiritur enim cōcursus divinæ voluntatis volentis punire juxta capacitatem, aliter sola capacitate posita, non ponitur jus.

21. Redices: Si jus non ponitur debiti ad tantam poenam persolvendam; ergo etiam neque capacitas; sed conceditur poni capacitatem peccati positione in Deum; ergo concedendum est poni quoque jus, & meritum, &c.

22. Respondeo facta suppositione, nullum malum relinqui in hoc Mundo à Deo impunitum, sicuti nullum bonum irremuneratum, positione peccati in mea opinione, seclusa lege, illud prohibente sub poena æterna, non esse æternū puniendum, licet secum afferat punibilitatem. Plus ergo requiritur ad constituendum actum, quàm capacitatem proximam, sicuti plus ad capacitatem proximam, quàm remotam. Non mirū igitur, si poni capacitatem concedatur positione peccati ad poenam æternam persolvendam, non autem jus, nam jus indicat
quam;

quamdam necessitatem punitionis æternæ.

23. Obijcies: Peccatum mortale de se meretur mortem æternam antecederet ad Dei legem positivam; ergo de se pœnam perpetuam.

24. Respondeo peccatum grave idèò dici peccatum mortale, quia privat animam eo qui dicit: Ego sum vita, & quidem perpetuò; non tamen quia de se addicit animam æternæ pœnæ positivæ: Hoc enim modo est mortale ob divinam legem, statuentem tantam pœnam, neglectam à peccante. Lex ergo proportionatur capacitati, & capacitati simul, & legi emanatæ proportionatur pœna: Seu peccato, ut contra Deum, & contra legem pœnæ statutæ proportionatur pœna æterna, qua distinctione puto me explicuisse sufficienter.

25. Dices: Capacitas ad pœnam infinitam in peccato oritur, ut dicebam, quia est offensio Dei infiniti, summi, maximæ; ergo ex eo oritur etiam mereri pœnam summam; probatur consequentia: Ex una parte peccatum de se meretur pœnam; Ex alia capax est pœnæ infinitæ in duratione ex Dei offensa; ergo, si peccato debetur pœna, ut nemo non concedit, debetur pœna æterna.

26. Respondeo concedendo ex Dei offensa peccato rem reddi capacem ad æternitatem pœnæ sustinendam, & cum jure ad pœnam; Nego tamen cum jure ad pœnæ perpetuitatem. Licet enim peccatum indivisibiliter sit offensa Dei, ejusque juris violatio, duplex tamen respectus considerandus est in actu peccaminoso, & ad conatum voluntatis, notitiamque intellectus, & etiam ad Deum læsum affectivè, ut dicitur. Certè primo respectu meretur pœnam, secundò fit capax æternæ pœnæ. Primò mensuranda est pœna, & cum actus intellectus, sicuti, & voluntatis conatus fuerit finitus, sequitur, peccatum de se mereri pœnam, non tamen per hoc præcisè æternam. Secundo autem respectu peccator non fit meritorius æterni crucia-

398 Dissertatio II. De secunda conditione

ciatus; fit verò capax sustinendi talem pœnam, quatenus volens Deus ita punire, non esset contra subjecti aptitudinem, & capacitatem. Advertendum autem, me non loqui de capacitate, prout respicit Deum præcisè Dominum, sed, prout respicit Deum vindicem, & ultorem iniquitatum in republica rationali. Posita igitur lege manifestata constituitur peccator per peccatum merens æternam pœnam.

27. Quod autem ad sustinendam pœnam sit attendendus operantis conatus, non gravitas ex persona læsa, ex humanis patere potest, nam aliter puniuntur peccatum, patrantes absque prævio consilio, aliter ex ira, &c. Pœna ergo peccati eidem debita, desumitur à conatu arbitrii, ita ut proportio pœnæ ad culpam nascatur ex quantitate culpæ. Debitum sustinendi æternam pœnam, non oritur ex culpa, neque, ut offensa Dei est, sed, ut offensa Dei præcipientis sub comminatione æternæ pœnæ; Antecedenter verò ad legem Dei præcipientis, in peccato non intelligitur sequi debitum sustinendi æternam multam; ac solummodò constitui punibilitatem ad rationabile arbitrium Judicis, ut pluries dictum est.

28. Hujus cogitati manifestum exemplum habeo apud eos theologos, qui putant in peccatore per entitatem gratiæ nō fundari jus adæquatum, & expeditum ad gloriam, nisi intelligatur etiam culpæ desitio, seu exclusio; unde per entitatem gratiæ habitualis, & simul culpæ exclusionem, acquiritur verum jus ad gloriæ consecutionem, quidquid sit (quod est alia quæstio determinanda) an peccatum mortale possit simul coexistere cum entitate gratiæ. Ita à simili dicendum puto, hominem v.g. per peccatum fieri capax ad æternam pœnam antecedenter ad Dei volūtatē, promulgatam de puniendo peccatores æternū. Attamen non cum jure vero ad dictam pœnam, nisi post legem, & legis promulgationem cognitam; Quo posito, peccator

ar-

arbitrium Judicis videtur contemnere, & consequenter subijcitur pœnæ æternitati, & indè nascitur in peccato jus ad sustinendam perpetuam pœnam, seu est in peccato infinitas talis, cui ex debito respondet infinita duratione pœnæ, nam ob infinitudinem pœnæ comminatum peccatori neglectam, & contemptam, dum vult se peccato addicere, illicò peccatum induit infinitatem. Non enim negatur, peccatores æternum puniri à Deo. Ita testatur S. Scriptura, SS. Patres, &c. sed quæstio est, undè hæc pœnæ proportio ad culpam oriatur. Ego existimo derivari ex lege divina, peccatum prohibente sub æterna multa; nam, ut suo loco expensum est, omnes alii modi videntur insufficientes.

29. Aliqui putant tertium modum, allatum à me cap. 7. esse sufficientem, nec validè impugnatum fuisse. At, ut ejus insufficientia pateat, repero illum modum. Explicandi modus ille hic est: Peccator in actu peccati, ita voluptate fruitur, & Deum creaturæ seu proprio commodo postponit, ut intelligatur interpretativè, & in affectu perpetuò peccare; hoc est clariùs: Si tota æternitas esset in illo momento inclusa, peccans pro illo momento, videtur interpretativè peccare in æternum.

30. Hic quippè dicendi modus posset utcumque verificari de peccatoribus improbis lascivis. Dixi utcumque, nam isti affectarent æternitatem voluptatis terrenæ, in quo est novum peccatum, puta unum lascivia, alterum effrænis voluntas, istam perdurare. De isto ultimo, peto quomodo meretur pœnam æternam. Universaliter ergo dico, istam loquendi formam non sufficere. Etenim vel expressè affectaret æternitatem, vel interpretativè; non primum, quia esset novum peccatum mortale, de quo item redit quæstio; non secundum, quia tunc posset dici peccantem peccare in æternum interpretativè, aut, ut vis affectivè, quando in actu peccati ex prævia cognitione æternæ pœnæ comminatæ peccantibus, adhuc vult peccare,

400 *Dissertatio II. De secunda conditione*

re, sed vult peccatum præferre; & sic evenire debitum sustinendi poenā perpetuā, ultro concedo. Omnis alius sensus est gratis confictus; nā nemo peccans, præsertim ex fragilitate intendit, neque interpretativè ita delectari in illo momento peccandi, ut, si totū tempus in eo esset inclusū, vellet adhuc delectari; ergo. Probo antecedens: Tunc aliquis dicitur interpretativè velle aliquod, quando justè potest præsumi, quod velit illud, v.g., dum homo peccat interpretativè contemnit Deum, quia præsumitur parvipendere Deum præcipientem, dum ejus mandata non servat; sed, dum peccat homo, non potest præsumi velle eò momento voluptate terrenā frui, adhuc si totum tempus eo fuerit inclusum; ergo neque interpretativè frui dici potest æternū. Probat minor: Hæc præsumptio argueretur ex peccato scilicet, quia homo vult transgredi mandatum Dei, & voluptatem amplexari; sed id malè arguitur ergo; probatur minor: velle hominem peccare in instanti B, & transgredi mandatum, se subiiciendo voluptati corporeæ, non fundat præsumptionem, quod velit peccare in instanti sequenti, &c. ergo neque præsumitur eo momento velle frui, adhuc, si tota æternitas in eo includeretur; nam si non præsumitur velle per temporis extensionem peccare; ergo neque, si tota extensio esset coarctata, nisi solum pro uno instanti, quod reperitur in conficta coarctatione æternitatis, ergo, si resolvatur hic modus dicendi; & omnes animi fictiones secludantur, nil aliud indicat, quam peccatorem velle, per illud instans offendere Deum, non autem importat affectivè æternū offendere. Adde, quod illa consideratio est chimerica, scilicet, si tota æternitas esset illo momento inclusa; est enim hypothesis inconcepribilis; nam est inconcepibile, quod instans sit annus, & quod annus unus sit sæculum; est quippè hypothesis sui ipsius destructiva; non ergo volens peccare pro uno instanti, est velle interpretativè peccare in æternum; sed si res
benè

benè perpendatur idem est, ac volens peccare pro uno instanti, pro eo vult offendere Deum; itaut sit impossibile pro eo non peccare, posito, quod velit, & supposito, quod homo determinavit peccare; certè, si illud instans esset annus, esset æternitas, præsumitur velle per annum, per æternitatem peccare. Sed hoc quid indicat, mi Lector, nisi necessitatem consequentem peccandi, seu ex suppositione determinationis amplexandi rem illicitam; scilicet, sicuti ex suppositione voluntatis per instans cogitur peccare per instans: Si annus insumeretur in voluntate peccandi, cogeretur per annum peccare; itaut sicuti ad actum illum peccaminosum eliciendum, sufficit unius instantis insumpcio ad verificandam suppositionem actus; si non, sufficeret, sed extensus tempus per impossibile requireretur, adhuc per extensus tempus diceretur peccare; & sic præsumitur velle per dictum extensus tempus operari ad verificandam, ut dixi, suppositionem existentia actus peccaminosi; ergo solum ex illa locutione inferitur necessitas peccandi, dum peccat; &, quod per annum v.g. peccaret, si annus insumeretur; ut in rei veritate solum instans insumitur in verificanda existentia actus liberi peccaminosi; ergo solum colligi potest, quod interpretativè dici posset peccare, si dici posset ad verificandam existentiam peccati insumi, aut insumi posse annum; quod, cum falsum sit, & ulterius chimericum, & impossibile concludendum est ex illa dicendi formula, non importare interpretativè peccare æternum; sed solum, quod posset dici interpretativè peccare, seu posset peccare interpretativè, & affectivè, si dici posset, majus tempus, infinitum tempus requiri ad verificandam suppositionem termini, scilicet, actus. Cæterum, cum hoc sit absolute impossibile, absolute dicendum est interpretativè non peccare æternum, sed solum, dici posset, si, &c.

31. Ex his colligitur, non sequi, hominem per peccatum
 E c c tum

tum mereri poenam æternam; sed, quod posset mereri, si dici posset interpretativè æternum peccare: quod quidem dici posset, si infinitum tempus involveretur ad verificandam existentiam peccati. Tunc quippè concedo æternum peccare, licet pro uno momento operetur, quando peccans actu reflexo, licet sciat, momento includi æternitatem esse quiddam, & impossibile, ita voluprate, tentatione sinit, se vinci, ut adhuc, si æternum tempus esset instanti, vellet peccare; nam tunc volens peccare physice per instans, vult peccare affectivè expressè per æternitatem.

32. Dices; ergo, secluso actu isto reflexo, peccabit æternum affectivè interpretativè. Responderetur, deesse fundamentum interpretationis. Assignetur; at assignari nequit, nisi per suprapositam formam loquendi, quæ sufficienter impugnata est; ergo consequentia perperam illata.

33. Puto igitur probabilius esse asserere, æternitatem poenæ deberi peccato gravi, & ut dicitur mortali, ob ipsam eandem poenæ æternitatem contemptam in violatione mandatorum Dei, expressè à fidelibus, & Christianis; implicite, & conditionatè ab omnibus cujuscunque cultus gentibus, quod pluriès notatum est.

34. Demùm dicere possem, adhuc posita ignorantia poenæ comminatæ à Deo, deberi peccato poenam perpetuam, quia poena est violenta non voluntaria; ergo non requiritur, quod fuerit acceptata, & consequenter præcognita. Semper tamen requiritur, quod lex poenalis puniendi peccatores æternum præexistat, & fuerit à Deo lata; nam, facta suppositione divinæ legis de poenâ infligenda, sufficit ex parte hominis velle culpam, cui naturaliter debetur multa, vituperium, dedetus, poena, ut ei corresponsdeat æternitas supplicii, à qua nos summa liberet benignitas per merita Jesu Christi Salvatoris nostri, cui honor per sæcula, & hæc omnia subiecta iudicio S. R. E. volo.

LAUS DEO VIRGINIQUE DEIPARÆ.

ERRATA TYPOGRAPHICA.

Pag.	lin.	Errata	Correcta
137	17	arguent	arguens
140	10	Adam	Adam
149	19	patebit	patebit
174	11	fufceptivum	fufceptivum
180	12	fruebatur	fruebatur
180	4	deducatur. Confequentia	deducatur confequentia
187	23	fenfitiva	fenfitiva
188	29	num.	num.
129	30	Supernaturale	Supernaturale
143	19	fuffragetur	fuffragetur
148	15	refponfo	refponfo
151	34	firmum	firmum
160	3	jns	ejus
167	32	ablici	obliti
188	3	quam	quam
189	25	cogitur	cogitur
192	24	effe	effe
195	5	Chrifti	Chriftus
210	21	Jefum	Jefum
211	3	bonitates	bonitatis
228	6	nequis	ne quis
241	23	debilitaffet	debilitaffent
245	32	fopponat	fupponat
263	18	propterea	propter ea
272	14	probabilis	probabilius
272	26	licet	licet
280	2	inclinari	inclinavi
368	17	Sacramentalia	Sacramentali
320	31	visibile	visibili
364	14	potest	potest

TYPOGRAPHUS AD LECTOREM

Cetera menda ficut & aliquas mendose fuffectas interpunctiones emendabit humaniffimus Lector, quas vitare dum typi feftinanter inftabant non potui. Indicem Alphabeticum rerum ac verborum, quæ in hoc opere continentur non neceffarium exiftimavi, cum abunde fufficiat index Capitum, &c. principio pofitus.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1

Numero	Titolo	Autore	Prezzo
1	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
2	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
3	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
4	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
5	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
6	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
7	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
8	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
9	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
10	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
11	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
12	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
13	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
14	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
15	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
16	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
17	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
18	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
19	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
20	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
21	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
22	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
23	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
24	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
25	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
26	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
27	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
28	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
29	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
30	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
31	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
32	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
33	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
34	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
35	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
36	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
37	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
38	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
39	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
40	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
41	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
42	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
43	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
44	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
45	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
46	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
47	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00
48	La vita di Gesù Cristo	San Luca	1.00
49	La vita di Gesù Cristo	San Matteo	1.00
50	La vita di Gesù Cristo	San Marco	1.00

МЕТОДИКА РАБОТЫ

1. The first part of the document is a letter from the President of the United States to the Congress, dated January 1, 1861. It is a formal address, and it begins with the words "I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 28th inst. and in reply to inform you that the same has been forwarded to the proper authorities for their consideration."

